

MEMORII

Inv. A. 59. 169.

PRESENTATE ACADEMIEI ROMANE

IN 1887-88.

DE

99/12 (m)

V. A. URECHIA

Membru Academiei, Președinte Secțiunii istorice, etc.

OPERE COMPLETE M

SERIA B, TOM. II.

m

sg

57538

BUCUREȘTI

TIPOGRAFIA ACADEMIEI ROMÂNE

No. 42. — Strada Colței. — No 42

1889.

30416 B

✓/93

Biblioteca Centrala Universitara
E P ST I
2036
Inventar 57538

PC202/02

1956

B.C.U. Bucuresti

C57538

P R E F A Ț A .

Adună aci, în mănunchiū, mai multe din memoriile ce amū prezentatū Academiei române, în anulū trecutū academicū. Ele reprezintă, nu activitatea mé ca membru alū învățatei corporațiunii, ci sunt, ci trebuie să fie, unū documentū alū dorinței mele de a merita, câtuși de puținū, loculū ce ocupū în sinulū ei. Lăctorele să scuze sărăcia...

Sinaia, 1889.

V. A. Urechiă.

ARHIMANDRITULŪ VARTOLŌMEI MĂZĂREANULŪ.

(1720—1780).

NOTIŤĂ BIOGRAFICĂ ŐI BIBLIOGRAFICĂ

DE

V. A. URECHIA

Membu alŪ Academiei Române.

Ședința de la 4 Novembre 1888.

Mulți sunt și în secolii trecuți muncitorii harnici ai propășirei națiunei române, dar au remasă mulți necunoscuți, căci aceia n'au semnată cu numele loră lucrarea ce au făcută în cutare ori cutare direcțiune a desvoltărei românesci.

Așia cugetă eu, că ară fi o lucrare obligătoare pentru Secțiunea istorică a Academiei, ba și pentru Secțiunea literară, să descopere și să le aducă la cunoscința publică, pe cât posibilă, numele aceloră nesciuți pioneri ai Românismului, ai culturei, ai evoluțiunei, din întregă viața a națiunei române. Cât ne ară fi de folos să scimă, bună-ora, de cine a fostă scrisă «*Letopisețulă nostru celă latinescū*» și «*Letopisețulă nostru celă Moldovenescū*», de care face mențiune Gr. Ureche! Cine a lăsată pe urma sa cele «*isvode ale năstre*» utilizate de același cronicar? Cui datorimă minunatulă fragmentă de cronică, ce am probată, altă dată, că nu este opera lui N. Milescu? Cară sunt adevărații autoră ai croniceloră evenimente-loră care precedă pacea de la Kuciuk-Kainardgi, cronică ce Acade-

mia ar ū trebui sǎ le tipǎrescǎ, cǎci copriarea lor ū este de mare interes ū pentru istoria țerilor ū nǒstre dinainte de 1774 ?...

*

A pune *nume propri ū* pe lucrǎrile anonime anteriore, este a «*individualiza*» acele lucrǎri.

Cǎștig ū indoitu ese din asemenea *individualizare*: pe de-o parte aducem ū nume nǒue, cari imbogǎtesc ū lista cea atǎtu de restrinsǎ a bǎrbaților ū nǒștri iluștri din trecut ū, și pe de alta cǎpǎtam ū, din cunoscința *individilor ū*, cunoscința luminatǎ a insǎși societatea din care a ū fǎcut ū parte acei *individi*: scriitori, invetați, artiști etc. Ca sǎ scim ū bine istoria unei anumite Societǎți, a unei cultur i ore-care, nu cunosc metodǎ mai proprie, decǎt cercetarea de aprȃpe a *istoriei individilor ū* mai deosebiți, cari a ū trǎitu în acea societate, cari a ū fost ū *factori* acelei cultur i.

*

Este un ū adevǎrat ū clișeu istoric ū și literar ū acela care proclamǎ, ca dupǎ Demetrie Cantemir ū, cǎ odatǎ cu venirea la tron ū a lui Neolai Mavrocordat ū, a decǎ a Fanarioților ū, s'a oprit ū locul ū ori-ce propǎșire între Romȃni și cǎ numai cu venirea în Muntenia a lui G. Lazar ū și cu mișcarea politicǎ de la 1821 s'a închis ū un ū întreg ū secol ū de întunerec ū, de ignoranța a națiunei și de cǎdere a limbei romȃne.

Pe tȃtǎ țiu a ne vin ū la mȃnǎ codice și documinte proprie a proba falsitatea acestei aserțiuni, pornitǎ din o urǎ dealtmintrelea legitimatǎ a Romȃnului contra domniei fanariotice. Nu intrǎ în cugetul ū meu de a apȃra infama domnie fanarioticǎ, dar nu pot ū admite, pentru onȃrea chiar a Romȃnului, cǎ o mȃnǎ de greci a putut ū ezi în principate ori-ce curgere de grai ū și ori-ce isvor ū de cugutare romȃnescǎ, între 1710 și 1821 ! Sunt, din contra, convins ū cǎ, în legăturǎ cu mișcarea culturalǎ, care aduce, în Ardeal, la 1754, înființarea școlei, a focarului romȃnesc ū intelectual ū din Blaj ū, se petrece și în țerile ceste-l-alte romȃne o lucrare de redeșteptare ro-

mânescă, deosebită, ba chiar imponcișată curentului culturală fanarioticesc.

Unul din bărbații, aproape necunoscuți (1), dar care a fost, în Moldova, în secolul trecut, în fruntea curentului culturală românesc, a fost *Arhimandritul Vartolomei Măzăreanul*.

*

Nu pot până astăzi spune când s'a născut Vartolomei Măzăreanul, dar presupun că acesta a putut fi între 1720—1725 (2). El aparține unei epoci foarte agitate și foarte durerousă din existența Moldovei. E destul să-și amintescă cine-va prin ce potop nemiostiv, și ce șir neîntrerupt de zile grele se strecură națiunea română între invasiunea generalului Muni și pacea de la Kuciuk-Kainardgi! Este secolul în care, din ce în ce mai înțepi, se izbesc, chiar în ogorele române, cei doi factori, cari de la 1699 n'a încetat nici astăzi d'a concura la faptele, cari ating patria română: Rusia și Austria.

Starea mizerabilă în care sunt afundate țările noastre: Moldova încă de la războiul, căruia pune capăt pacea de la Carlowitz; Muntenia cu isbirile ce primi din pacea de la Pasarowitz, isbiri nedeajunsu demolite prin pacea de Belgrad; ingenuchiarea ambelor țări sub călcăiul domniei fanariotice; toate aceste împrejurări constituiau un mediu ambiant propriu a cresce, în proporțiuni extraordinare, influința celui vecin care ar fi intervenit în favoarea ușurării, dacă nu a totalei îndreptări a răului.

(1) Despre Măzăreanul nu a pomenit până astăzi, la scirea mea, de cât *Candela* din Cernăuți, în care, la pag. 566, D. G. Popovici publică mai întâi o diplomă școlară semnată de Arh. Vartolomei Măzăreanul, și care diplomă o dăm mai la vale întrégă. P. S. Melchisedec încă a făcut mențiune despre o scriere bisericescă a acestuia, de care vom vorbi la vale. Veți și «Arhiva Rom. de M. Kog. T. I pag. 262.»

(2) În istoria sa a mănăstirei Putnei, Măzăreanul povestesc faptele ce au aflat de la călugări, că s'au petrecut înainte de el, apoi adaugă: «iar ce s'au întâmplat în zilele noastre, de toate pe rând, însă pe scurt voi arăta mai jos»; și vorbește mai jos ca de lucruri vădute de el, de faptele de la 1739; deci între 14—19 ani pute să aibă el pe la 1739 Unde ș'a făcut școla. Măzăreanul, nu știu până astăzi să spun, dar rezultă din cercetarea lucrărilor lui, că sciea minunat limbele slavonă, grăcă și cea maternă. Că era înzestrat cu foarte frumoșe cunoștințe, apare tot din operele sale numerose.

Primul din cei doi factori politici, Rusia, va intra în luptele sale contra Turciei cu mai multă energie decât la 1711, pe timpul vieții și activității Archimandritului Măzăreanu. Ajutată de comunitatea de religione, grăind limbajul desinteresat al protectorilor puternici al celor slabi contra asupritorilor lor, Rusia câștigă din ce în ce mai multă înriri în Principatele române și în Orient.

Decă din capul locului această influință, nu fu decisivă, e căci Rusia în invaziunea oștirilor sale sub Munich, la 1739, se purtă dușmănesc în țară, așa că Măzăreanul nu pôte la un moment a nu desaproba pre Ruși. Ori-cât îi iubese, ca creștini, el spune, că «*Muscalii la eșirea lor din Iași și din Moldova au făcut reu stricăciune, au tăiat, au robit, au prădat*».

*

Cum-că Rusia și nu Austria era vecinul Românilor, indicat de împrejurări, ca să dobândescă influința în Principate, mai ales în secunda jumătate a Secolului al XVIII-lea, se esplică mai întâi prin fapta, că Austria primi o mare scădere a prestigiului său prin pacea de la Belgrad, silită fiind a restitui Turcilor Oltenia, și apoi și prin alte împrejurări, dintre cari cred util a însemna aci două și anume :

a) Situațiunea detestabilă ce Austria făcu bisericei ortodoxe a Românilor, până ce, mai luminată asupra propriilor sale interese, se otărăsece a asculta, măcar în parte, cât privesce biserica ortodoxă, cererile Românilor Ardeleni, în Dieta de la Cluj din 1690—1691 (1). Cum puteau Români din Principate să caute cu inimă bună spre Austria, când ei sciau ce sôrtă tristă aveau, în Ardeal, connaționalii lor, chiar și din respect și mai ales din respect al religiei strămoșesci ?

b) A doua împrejurare care impuțina sorții de influință a Austriei

(1) Petițiunea Românilor contra oribilelor «*approbatae*» ale lui Ion Kemeni din 1588, redactată mai ales de Iosif Mehessi Consiliarul de Curte, bunul Român, a provocat, la Dieta din Cluj, recunoscerea prin articolul 60 a bisericei ortodoxe a Românilor.

în Principate, era serioasă ei proprie situațiune, în mijlocul războiului de succesiune cu pierderea Silesiei, cu luarea orașului Praga de Frederic II (1744) și a celorlalte evenimente din acest război și din cel de mai apoi : războiul de 7 ani (1756—1763). Rolul dubios ce joacă Austria în timpul când Rusia trage spada contra Turciei și prin victoriile ei o silește la pacea de la Kuciuk-Kainardgi, nu este de natură a-i asigura în Principate o înriurire, ce nu o putuse dobândi până la 1763.

Din contra, chiar din amestecul Rusiei în afacerile Europei centrale, sporesce înriurirea ei între Români. Victoria raportată de Ruși asupra Prusienilor la 1759; luarea Berlinului la 1760, pe când Franța pierde Canada și Pondicheri și alte colonii ale sale, sunt de natură a da Rusiei un loc însemnat în areopagele Europene. Această situațiune adaugă totuși mai mult influința Rusiei în Orient și pregătește declarațiunea de război contra Turciei, de la 1768 și prin aceasta, noi sorți pentru Rusia, de a-și înmulți amicii între Români din Principate.

*

Arhimandritul Măzăreanu este în parte martor și în parte actor în evenimentele ce se desfășură între anii 1750 și 1780.

În Moldova domnia de la 1749 Constantin Racovitză; în Muntenia era Grigorie Ghica. Sub amândoi acești domni țările noastre numai în fericire nu buiceau. Atât de mare era pustiirea lor, din înmulțite cauze, — interne și externe, — iar mai ales din cauza cumplitelor sorte ce făcea țeranului așa zisa «*vecinătate*» în Moldova și «*rumânie*» în Muntenia, încât cestiunea aceasta preocupă și preunii din Domniile grecești, de altminterea prea puțin interesați la prosperitatea țărilor noastre. Vecinătatea fusese desființată în Muntenia. În Iunie 1749 Constantin Mavrocordatul emancipă și pre țeranii din Moldova hotărându-le dările de boieresc și belicurile mai limitate și regulându-le în câtu-va și birurile.

Reforma lui Mavrocordatul, cu totuși aspectul ei umanitar, avea pentru domnia greacă un rezultat și mai practic decât simpla

inmulțire în țără a țerianului, materie imposibilă; ea slăbia pre boierime, proprietarii de moșie. Apoi decă se mai găsia cine-va în țerile române care să cuteze a pune stavilă domniei fanariote și a provoca adese căderea ei, erau boierii moșierii. Isbită de greci, prin nepregătita reformă a lui Mavrocordat, proprietatea românească primi lovitura de grație prin sobornicescul hrisovă de la 1795, care desființându în parte legea «*protimisului*» deschise străinilor pórta prin care să se substitue ei la vechii *moșierii români*.

Reforma lui Mavrocordat slăbi *proprietatea*, ultima cetate a Românităței, și nu isbuti de a ridica în picioare nici pe țeranul român!

Astă-felă, pe la începutul secundeii jumătăți a secolului XVIII-lea boierii români sunt sărăciți și nemulțamiți; nemulțamiți și sărăciți sunt și țeranii.

Autorii unei asemenea stări de lucruri erau fanarioții. Cine din vecinii Principatelor s'ară fi arătată compătimitoră la pësulă generală ală loră, era sigură să fie bine văduțut, iubită chiar!

Iată noă îndemnă pentru Români de a asculta cu recunoscintă promisiunile ce le vină de peste Nistru. Rusia devine puterea în jurulă căreia graviteză Româניה.

*

Putea ore, ca în fruntea acestui curentă rusofilă să nu pășescă și *Biserica Română*? Nu ignoraă prelații bisericeii române că Maria Tereza, nu cu multă înainte de 1744, respinsese umilita pre cât și drépta cerere a Româniloră din Ardeală, de a fi recunoscuți baremă ca a 4-a națiune ardeleană, cu dreptulă de a se închina lui Dumnezeu în legea strămoșescă. Și se respunsese, că nu se pôte așa ceva, căci s'ară strica sistematizarea celoră trei alte națiuni, stabilită prin *Approbatæ et Compitatae Constitutionis Transilvaniae*!

Și pe când biserica română ortodoxă suferă în Ardeală atât, în cât cei mai puțini curagioși nu întârđie a primi *uniatismulă*, Moldovenii citescă în scrierile prelaților loră, de încă din secolulă XVIII-lea, minunatele descrițiuni a splendoriloră și bogățiilor bi-

sericeii rusești. Nemuritorul Dosoftei, bună oră, atrăsese atențiunea bine-credincioșilor Moldoveni asupra bisericeii din Kiev și a pescereii sfintelor mōste.

Ce e dar de mirare, să aflăm în Vartolomei Măzăreanu un apostol înfocat al politiceii muscălești în Moldova, între anii 1760—1780?

O parte din lucrarea sa, fie ca om al țerei, fie ca scriitor, se resimte, negreșit, de această direcțiune politică.

Nu mai puțin, fiindu comptu de împrejurări, *Archimandritul Măzăreanu* merită totă atențiunea istoriei noastre politice și literare.

*

În Octombrie 1768 se întemplase o schimbare de domnie în țerile române. La Munteni venise Domnă Grigorie Ghica-III din o linie colaterală a lui Alexandru Ghica, escelintele Domnă, fiul lui Scarlat Ghica, cel care ostoisă întru cât-va nevoile supușilor săi.

Deja cu o lună înainte, la 25 Septembrie 1768, sultanul împinsu de Francia, aruncase în Edicula pre ambasadorele muscălescă. Causa aparentă a declarării rēsboiului era o încălcarea de nescce Cazaci a pămîntului Basarabiei și al Crimeei, în urmărirea a nescce rebeli Poloni.

Declarațiunea de rēsboi nu fu străină înlocuiri în Domnia Moldovei a lui Gregorie Calimach, de și era favoritul Hanului Tătăresc Gherei. Ca să deșoje intrigile la Constantinopole, Gregorie Calimach trāmisese acolo pe frate-său Alexandru. Pōrta schimbase pe Terzimanul Caragia și dāduse acestu postu intrigantului Nicolake Dracu Sutz. Acesta, căștigat de ambasadorul francesu, îndemna și el pre Turci la rēsboi contra Muscalilor. Nicolae Dracu făcu Kapukehaia în locul său pre frate-său Michalache și se gândia acum, cum să ajungă el Domnă la Moldova. Mrejuit de presința la Constantinopole a lui Alexandru Calimach, N. Dracu isbuti să-l trāmișă din Constantinopole, cu ordinul vizirului, sub pretextu ca să mērgă la Iași, să fie de ajutor lui Gregorie Calimach fratelui său. De aci mare intrigă se stīrnisă între Alexandru Calimach și

noulă Dragoman ală Porței. Aceste intrigă ajungă la mazilirea lui Gregorie Calimach, în favorea multă protegiatului ambasadorelui Franciei din Constantinopole, anume Constantină Mavrocordată.

Acum urmă invaziunea Moldovei de către Ruși sub Galitzin.

În 21 Iuliă 1769 Mitropolitulă Moldovei scrise Principelui Galitzin, în numele țerei, că ea se închină Rusiei și că boiarii se declară partizani ai Ecaterinei II.

Posedemă asupra evenimentelor de la această dată, până la pacea de Kuciuk-Kainardgi, documente originale, corespondința dintre Mitropolitulă Moldovei cu capiș oștiriloră muscălesci. Aceste documente sunt inedite și completă minunată pe cele publicate în Arhiva Românescă T. I, p. 129—208 și pre cele comunicate de d-lă D. Sturdza d-lui T. Codrescu, care le-a publicat în Uricarulă său, tom. VI, pag. 355—452. Nu le aducemă aiceă căci ne-ară îndepărta pré multă de obiectulă ce ni-am propusă, dar voră face obiectulă unui altă memoriu.

*

Ca omă amestecată în cele ale politicei, pentru prima dată află pre Archimandritulă Măzăreanu în cursulă evenimenteloră cari succedă invaziuneiă muscălesci de la 1769.

Generalulă Elem, în Septembrie 1769, prin art. 14 a unei ordonanțe, cere să se trămiță din partea țerei, la Petersburg o delegațiune de două boieri și ună «*obrază din clirosulă sfintei biserici, ca să mērgă la luminatele piciore a pré puternicei împărătese, să cađă și să mulțămescă pentru mila ce aș arētată Măria Sa, cu trimiterea oștiriloră, cu care i-aș scosă din jugulă robiei. Și apoi să facă cerere, rugămintē, pentru tōte căte voră socoti că sunt de starea și de odihna tuturiloră de obște, mile a prea puternicei Impărătese, rugândă pre sfintulă Dumneđeș ca să întărăscă deapururea puterea armiei Impărățiēi sale asupra tuturiloră vēđuți și nevēđuți vrăjmași și împrotivitori legă pravoslaviēi*». (Arh. Românescū T. I, p. 135).

Deputații rânduți să mērgă la Petersburg din partea Moldovei sunt mai mulți de cât trei ceruți de generalulă Elem. Aceștia sunt :

Inocenție Episcopu de Huși, Benedict Egumen Moldoviței și **Vartolomei Măzăreanu** Egumenu de Solca; iar dintre boieri: Ion Paladi fostu mare Logofetă, Enakaki Milu fostu mare Spătaru și Logofetulu Lupu Balș. Acesta nu putu totuși insoți delegațiunea fiindu pré bêtrănu.

*

Archimandritulu Măzăreanu a trebuitu să fie alesu membru alu deputațiunei, din causă, negreșitū, că se bucura de o frumósă reputațiune, și ca călugărū și ca omū invățatū.

Nu era Vartolomei Măzăreanulu la data acésta unū omū nou. Reputațiunea lui este mai vechiă. Ceea ce a pututu contribui, pe lângă meritele lui, la alegerea lui Vartolomei în deputațiunea trimisă la Petersburg, a fostu, de sigurū, împrejurarea, că dēnsulu căletorisă deja în Rusia. Ne spune însuși, că «la 1757, «aū trimisū sf. sa (Mitropolitulu Iacob) la **Kiev** pre Archimandritulu acestei mōnăstiri (Putna) **Vartolomei Mazăreanulu** și pe Ieremonachulu Calistru ot Putna și pe Ieromonachulu Michail ot Sibăstria Putnei, de aū cerșutu milostenie și aū adusū 86 icōne a tōte praznicile mari și mici preste anū și 2 stéguri mari bisericesci. Totū atunci aū adusū tuturorū părinților ai acestei mănăstiri rase și mantii de Muhair» (*Istoria mănăstirei Putna de Măzăreanulu în memoriulu meu «Inscripțiunū după manuscrise»*). Grație acestei misiuni și reputațiunei lui, V. Măzăreanulu aflāndu-se, pe la 1757, Archimandritu mōnăstirei Putna, dobāndi de la mitropolitulu Iacob dreptulu de a purta mitră și cārja la slujba bisericescă a mōnăstirei, ca unū privilegiū alu marei mōnăstiri Putna. Acestū dreptū a fostu recunoscutū mōnăstirei Putna, apoi, după incorporarea Bucovinei la Austria, în 12 Marte 1788, și de către Dosoftei episcopulu Bucovinei.

Iată actulu probāndū acésta, actū ce am dobānditū în escursiunea mea din 1886 în Bucovina.

Іаков кō mila лѣи Дѣмнезѣс Архіепѣкон ші Митрополит Молдавїи.

Їѣрїиуцз ез фїе тѣтѣрѣ кѣи ез кăде ѡмї. Де ерѣме че ефнта ші маре Мхузетїре Пѣтна, ѕидїрѣ рхпосăтѕлѣї атрѣ ферїчїре Домнѣ Стѣ-

фан Боевѡд чед вѣн, дѣченѡт саѡ чѣнстѣт асѡ нѡмѣ чед маѣ ѡтѡѣ, кап
 тѡтѡрѡр Мѡнѡстѣрѣаор пѡмѡнтѡаѡѣ Мѡлдѡвѣѣ, сѡнгѡрѡ де сѣне стѡпѡнѣ-
 тоѡре, нѣкѡѣре сѡнѡсѡ. Дѣнтрѡ ѡченѡтѡа еѣ аѡ фѡст шѣ еѡте Арѡимандрѣе,
 ѡвѡнд Игѡменѣѣ еѣ тѡт дѡѡна прѡтемѣсѣре ѡ фѣ ѡнѡцацѣѣ ла степенѡ Ар-
 ѡиерѣѣѣ, ла сѡнѣтеле Еписѡпѡѣѣ ѡ ачѣѣѣѣ Пѡтрѣѣѣ, вѡм саѡ ѡрмѡт шѣ пѡнѡ
 ла смерѣнѣѡ нѡѡстрѡ. Шѣ ѡнѡгѡ алате мѡѡѡѣрѣ саѡ дѡт еѣ прѡтѣе, ка Игѡ-
 мѣнѣѣ еѣ сѡ сѡѡжѡсѡкѡ вѡ Наведѣрѣнѣцѡ, вѡ вѡрѡче де пѣнт, шѣ вѡ вѡрѡжѡ
 Арѡимандрѣсѡкѡ, каре еѣ спре алат вѣчнѣкѡ поменѣре лѡѡ ѡфѡрѣсѣнт ачѣѣѣѣ
 сѡѣте Мѡнѡстѣрѣѣ. Дрѣнт ѡчѡста, шѣ смерѣнѣѡ нѡѡстрѡ афѡлѡм вѡ кѡле ѡ
 ѡтѡрѣѣ ачѡст ктѣѡрѣсѡкѡ ашеѡжѡнт, шѣ вѡлѡсѡвѣм не прѡкѡвѣѡсѡа Ар-
 ѡимандрѣнт кѡр Варѡломеѡ Мѡзерѡнѡа, вѡм шѣ не кѡвѣѡсѡа Игѡмен
 кѡр Кѡлѡстрѡт, ка ла Дѡмнеѡзѡѣѣѣ сѡѡжѡе сѡ сѡѡжѡсѡкѡ вѡ поменѣтеле
 маѣ сѡсѡ подоѡве. Дѡкѡ кѡвѣѡсѡа Арѡимандрѣнт сѡ ѡвѡ вѡе ѡ сѡѡжѡ шѣ вѡ
 Арѡимандрѣсѡка Мѡнтрѡ, че сѡ ѡфѡлѡ ла нѡмѣѡта Мѡнѡстѣре. Шѣ пофѡѣм
 шѣ не ѡцѣѣ ѡрмѡтѡрѣѣ сѡѡнѡѡаѡѣ нѡѡтрѡ прѡвѡсѡѣнѣѣѣ Арѡиерѣѣ, ка ачѡст
 ктѣѡрѣсѡкѡ ашеѡземѡнт сѡла пѡѡѡсѡкѡ, спре сѡѡва лѡѡ Дѡмнеѡзѡѡ, пѣнтрѡ чѣн-
 стеѡ ѡчѣѣѣѣ Мѡнѡстѣрѣѣѣ, шѣ алатрѡ вѣчнѣкѡ поменѣре, ѡмѣн. Вѡѡѣт : зѡѡе
 Мѡрт кѡ. ѡѡкѡвѡ Мѡнтрѡполѣнт Мѡвѡдѡвѣѣѣ.

Iată acum și actulŭ de la Episcopulŭ Bucovinei :

Де време, кѡ сѡнѣѡта Мѡнѡстѣре Пѡѡѡна, прѡкѡм ѡнѡѡѡте време, ашѡ
 шѣ ѡвѡм дѡнѡ нѡѡла рѡгѡламент ѡ кѡѡрѡсѡаѡѣ Еѡѡковѣнѣѣѣ рѡмѡне не кѡѡ-
 тѣѡтѡ ѡ рѡнѡѡа сѡѡ, адеѡкѡ, ка Мѡнѡстѣреѡ чед ѡтѡѡѣѣ ачѣѣѣѣѣ Пѡтрѣѣѣ, шѣ
 фѣѡнд кѡ ктѣѡрѣсѡкѡа ашеѡземѡнт шѣ прѡтѣѡ еѣѣ, че сѡ ѡратѡ маѣ сѡсѡ,
 нѣчѣ ѡпрѡтѣѡѡа поменѣтѡаѡѣ рѡгѡламент нѡ еѡте, — Пѣнтрѡ ѡчѡѡ сѡ ѡтѡ-
 рѣѣѣѣѣ шѣ дѡспре парѡеѡ нѡѡстрѡ, шѣ дѡрѡѣм ѡ Вѡрѡжѡ Арѡимандрѣсѡкѡ,
 каре сѡ фѣѣ пѣнтрѡ Игѡменѣѣѣ Пѡѡѡнѣѣѣ ѡнѡгѡ чедѡ алате подоѡве че сѡнт
 поменѣѡте маѣ сѡсѡ, ла церѡмонѣѡлѡе вѣсѣрѣѣѣѣѣѣѣѣ шѣ алатрѡ парѡдѣѣ дѡѡѡвѣнѣѣѣѣѣѣ.

Чернѡѡѡѣѣ 12 Мѡрт 1788.

Дѡсѡдѣѣѣ Еписѡпѡ Еѡѡковѣнѣѣѣѣѣ.

*

Despre importanța și ănteitatea mănăstirei Putna maѣ cunѡs-
 scemŭ treѣ acte inedite :

1. Michai Racovița în Marte 17 anul 1723, dă un ă uric ă de scutire a unor ă poslușnic ă ai M ăn ăstirei Putna și constată c ă ac ăst ă m ăn ăstire, «din pricina acestei bisericii (de la Voloveț) c ăci ău fost ă vechie, s' ău suit ă r ăndul ă m ăn ăstirei Putnei de este mai nainte ă altor ă m ăn ăstiri și p ăn ă ast ăd ăi».

2. Din 1736 Mai 14 de la Gregorie Ghica W. Acesta amintesce c ă la m ăn ăstirea Putna a str ămutat ă Stefan ă Vod ă biserica de lemn ă f ăcut ă de Dragoș Vod ă la Oloveș ă. Iat ă-l ă :

«I ă Gregorie Ghica W. etc., facem ă scire cu ac ăst ă carte a Domniei mele tuturor ă cui se cade a sci, pentru ă sfint ă biserica de lemn ă, ce ău fost f ăcut-o Dragoș Vod ă la Oloveș ă și r ăposatul ă Stefan ă Vod ă ău mutat-o la Putna, la care biserica sprijinindu se **Θεοκτικτ** proin Egumen ă de Putna și al ăi c ălug ărași, Domnia mea am f ăcut ă mil ă cu acea sfint ă biserica și iam dat ă doi ămeni de scutel ă, ămeni str ăini, f ăr ă bani în visterie. Și acei ămeni s ă fie în pace și în scutel ă de t ăte birurile, pl ătind ă ei numai c ăte un ă galben ă de om ă la vremea haraciului, mai mult ă nimic ă alt ă s ă nu d ăe nici la un ă fel ă de bir ă, nici s ă-i supere nime, pentru ca s ă fie de poslușania c ălug ărașilor ă ce vor ă fi petrec ători la acea biserica. Așijderea și la vremea des ătinei iar ăși s ă aib ă scutel ă 30 de stupi; pe ac ăste bucate nici un ă ban ă des ătin ă s ă nu d ă, pentru ca s ă fie de lumini și t ăm ăe la s-ta biserica. Drept ă aceea poruncim ă tuturor ă boiarilor ă și v ău ă slujitorilor ă, cari veși îmbla ori cu ce fel ă de slujb ă a Domniei mele la ăinutul ă Suc ăvei, v ăd ănd ă cartea Domniei mele, toși s ă v ă feriși de acei ămeni, s ă le dași bun ă pace și stupi înc ă s ă fie scutiși precum arat ă mai sus ă, c ă cine nu se va supune c ărșii Domniei mele și s'ar ă ispiți a face mai mult ă sup ărare, unii ca aceia îi vom ă aduce aice și cu urgie se vor ă pedepsi. Ac ăsta poruncim ă.

«Iași leat 7244 Marte 14. (1736).

3. Al ă treilea document ă este actul ă sobornicesc ă din 7264 (1756) Ianuarie 2, prin care, sub blastem ă, se opresce subalternizarea c ănd-va

a mōnăstirei Putna. Acestū actū este fōrte interesantū pentru istoria acestei gloriose mōnăstiri și deci elū dămū integralmente :

Іаковѣ кѡ мѡла лѡи Дѡмнезѣѡ Архієпископѡ шѡи Митрополитѡ а тоатѡ Молдова.

А цїиїнци сѡ фїе тѡтѡрѡр кѡи сѡ кѡде а цїи. Де врѣме че сѡнта Мѡнѡхстїре Пѡстна, зїдїрѣ рѡпосѡтѡдѡи ѡтрѡ фєрїчїре Дѡмнѡ Стефан Кѡевѡд чѣл вѡи, дїнченѡт сѡш чїнстїт ѡсѡ нѡмї чѡ май ѡтѡи, Кѡп ѡтре ѡлте дѡмнѣцїи Мѡнѡхстїрї де цѡркѡ, шїи сѡш кївернїсїт ѡ старѣ сѡ, не ѡвїнд ѡлѡ сѡпѡнїре, прекѡм шїи Ктїторїи сѡи ѡш ѡшезѡто ѡфїи ѡ волнїчїа сѡ сѡнѡрѡ стѡпнїтѡбѡре тѡтѡрѡр ѡкрѡрїаѡр єї, не фѡкѡндѡв метѡк нїкѡнїрї. Кѡре дѡла зїдїрѣ ѡчѣцїи Мѡнѡхстїрї ѡш треѡст врѣме де ѡнї, шїи тѡт ѡшѡ сѡш пѡзїт ѡ рѡндѡлаа ѡшѡзѡмѡнїтѡдѡи сѡш. Шїи ѡшѡм ѡвекїндѡсѡ зїдїрѣ єї шїи ѡтѡнпѡхнѡдѡсѡ де сѡш шїи сѡрпѡт, ѡтѡта Тѡрнѡрїае, кѡт шїи Бїсѣрїка ѡш кѡпѡт, ѡцїонѡнд ѡпроѡне ка сѡ сѡ рѡсѡпѡсѡкѡ, шїи нѡи фїїнд де пѡстрїг де ла ѡчѡстѡ Мѡнѡхстїре, кѡ врѣрѣ шїи ѡжїѡтѡрїѡ лѡи Дѡмнезѣѡ пѣм ѡдемнѡт ѡне фѡче Нѡи Ктїторїи, шїи тѡбѡте лѣм ѡнѡїт ка де нїзѡвѡ. Дѡр кѡ тѡбѡте ѡчѣстѣ фїїнд ла цїиїнци пѡѡстрѡ, кѡ дїн ѡѡре кѡре пѡрїчїи пѡнѡ ѡкѡм ѡ доѡв рѡндѡрї сѡш пѡртѡт кѡвїнѡте ѡсѡ дѡ ѡчѡстѡ мѡнѡхстїре метѡх митропѡлїей цѡрїи, шїи ѡчѡста фїїнд ѡ пѡрїчїнѡ де рѡхѡнїре шїи пѡстїїрѣ мѡнѡхстїрей, прекѡм ведем шїи не ѡлте мѡнѡхстїрї че ѡш фѡст ѡкїнѡте ла че старѣ ѡш венїт. Мѡкар кѡ шїи ѡврѣлѡѡ Митропѡлїей пѡѡстре, пѡн ѡдемнѡрѣ ѡнѡра шїи ѡлѡбѡра, ѡм фѡст шїи Нѡи ѡдемнѡцїи ѡ ѡ пѡрїлїи Метѡх Митропѡлїей, пѡнѡрѡ ѡѡре кѡре кївернїсѣѡлѡ шїи фѡлѡс, че Нѡи сѡкѡтїнд ѡфїи ѡн ѡкрѡфѡрте не кѡвїѡс, шїи май кѡртѡс не дрѣпт; нѡ нѡмай кѡ нѡм сѡфєрїт шїи нѡм пѡрїлїїт, фєрїндѡне де ѡчѣ не дрѣптѡте, че ѡкѡ кѡ волнїчїѡ Митропѡлїей, дѡнѡ дѡторїа пѡсторїей пѡѡстре, ка ѡн Пѡзїтѡрїѡ шїи ѡнѡрѡхѡтѡрїѡ ѡкрѡрїаѡр бїсєрїчїей че сѡ ѡфѡлѡ ѡтрѡ ѡчѡстѡ кѡрїїнѡкѡкѡ цѡркѡ, шїи кѡ пѡтѣрѣ ктїторїей пѡѡстре, де врѣме кѡ Нѡи че ѡм кѡрїїгѡт кѡ ѡстенѣла шїи стѡрдѡнїѡ пѡѡстрѡ дїн кѡпїлѡрїе шїи пѡнѡ ѡкѡм, ѡ пѡѡстрѡ дрѣптѡ агѡнїсїтѡ тѡбѡтѡ ѡм пѡсѡ ла ѡнѡїрѣ ѡчѣцїи сѡнѡте мѡнѡхстїрї. ѡм ѡдѡнѡт сѡвѡр де Архієрїей шїи Ігѡмѣнїи, шїи кѡ бїсєрїчїесѡ сѡфѡт де ѡнѡрїе ѡм пѡс ла кѡле старѣ ѡчѣцїи сѡнѡте Мѡнѡхстїрї, дѡнѡ дрѣптѡтѣ че сѡш кѡзѡт. Де врѣме кѡ не ѡчѡстѡ сѡнѡтѡ Мѡнѡхстїре Ктїторїи сѡи

чей вѣки наѣ ꙗкѣнаго никѣири, ашезѣндѣо съ фѣе слобода ꙗ волнича сѧ
сѣнгѣрѣ стѣпхнѣтоаре лѣкрѣрилар ей, асѣмене шѣ Ноѣ чейи маѣ дѣне
оѣрѣмѣ Ктѣторѣи, кѣ пѣтерѣ шѣ волнича Ктѣторѣей, ам ѡпрѣт шѣ ам
апхрат анѣ фѣ ꙗкѣнатѣ никѣири, ашезѣнд съ фѣе тот слобода шѣ сѣн-
гѣрѣ стѣпхнѣ, не рѣндѣлаа чѣлор вѣки ктѣторѣи, кѣ каре сѧ пѣзѣт пѣхнѣ
акамѣ, шѣ пентрѣ ка съ фѣе апхратѣ ачаствѣ сѣ. мѣхѣстѣре, де ачаствѣ
сѣпѣнере шѣ не дрептѣте, шѣ авѣм шѣ ꙗтраатѣ врѣме вѣтѣоре, Хо-
тѣрѣм кѣ ачѣст Тѣстамѣнт че кѣ совѣр вѣсерѣчѣск де ѡвѣрѣ сѧ фѣкѣст,
ка нѣмѣнѣ съ нѣ фѣе волниѣ а ѡ сѣпѣне Мѣтоѣх не ачаствѣ сѣнтѣ Мѣ-
хѣстѣре, нѣчѣ ла Мѣтрополѣа цѣриѣи, нѣчѣ ла алатѣ лѣкѣрѣи стрѣине, че кѣт
ва трѣи шѣ ва фѣи сѣнта Мѣхѣстѣре, съ фѣе слобода ꙗ волнича сѧ сѣн-
гѣрѣ стѣпхнѣтоаре лѣкрѣрилар ей, шѣ асѣлатѣтоаре де Мѣтрополѣа цѣриѣи,
дѣне кѣм аѣ фѣост дѣнчѣнѣт, не ашезѣрѣ Ктѣторѣлар. Парѣ чѣне сар ѣс-
пѣтѣи шѣ сар волничи аѣ фѣаче не дрептѣте ка съ ѡ стрѣмѣте ла сѣпѣнере
съ ѡ фѣакѣ Мѣтоѣх, ѡрѣ Мѣтрополѣициѣ че вор фѣи дѣнѣ врѣмѣи де ѡ вор
пофѣтѣи касѣо трѣакѣ съ ѡ а Мѣтоѣх, ѡрѣ аѣци стѣпхнѣтоарѣи де вор дѣм
шѣ ѡ вор ꙗкѣна ѡрѣ ла че лѣк, фѣкѣнд ачѣк недрѣптѣте пѣсте рѣндѣ-
ѣла Ктѣторѣлар ей, ѡрѣ дѣнтралатѣ ѡврѣзе, карѣи вор фѣи ꙗдемѣхѣторѣи
шѣ сѣхѣтѣитѣорѣи сѣре стрѣмѣтѣаре ачѣейи сѣнте Мѣхѣстѣриѣи, мѣкар ѡрѣи
чѣне ар фѣи, атѣхт дѣн пѣртѣи вѣсерѣчѣскѣ кѣт шѣ полѣтѣчѣскѣ, пре ѣнѣи ка
аѣча кѣ тоѣциѣ ꙗпрезѣнѣ ка дѣнтро гѣрѣи ꙗ лѣгѣм шѣи вѣхѣтѣмѣм, шѣ
ꙗтрачѣста кѣп зѣчѣм : съ фѣе вѣастѣмѣаѣциѣ де Дѣмѣла Дѣмѣзѣс аѣтѣт пѣ-
тѣрѣнѣкѣла шѣ де а сѧ Прѣкѣратѣ Мѣнѣкѣ шѣ пѣрѣрѣи фѣчѣорѣи Марѣа,
де слѣвѣициѣи 12 Апѣстѣолиѣи, шѣ де ачѣлѣкѣ аѣтоатѣ лѣмѣкѣ сѣнте шѣнѣте со-
вѣорѣи, шѣ де тоѣциѣ сѣнѣнѣциѣи : фѣерѣла, пѣатрѣилѣ, лѣамѣилѣ, шѣ тоатѣ фѣирѣи
не пѣтрѣзѣтоаре, съ пѣтрѣзѣскѣи шѣ съ съ рѣхѣпѣскѣи, ѣар трѣпѣриле ачѣ-
лѣора съ стѣи ꙗтрѣциѣи, съ аѣвѣкѣ парѣте кѣ Исѣа вѣхѣхѣторѣюла де Хѣс : шѣ
кѣ прокѣхѣтѣла Ариѣа шѣ кѣ аѣциѣи ерѣтѣичѣи, сѣи ꙗрѣгѣи пѣхѣмѣнтѣла де вѣи ка
пре Дѣафан шѣи Аѣвѣрон : сѣи лѣвѣскѣи кѣтрѣмѣрѣла лѣи Кѣин, шѣи вѣвѣилѣ
лѣи Гѣѣзѣи : Кѣнѣиѣи лор съ рѣмѣхе сѣрѣачѣи, шѣи фѣхѣмѣилѣ лор вѣдѣве, шѣи
тоатѣи аѣвѣрѣи лор съ фѣе ꙗнтрѣи жѣфѣсѣре, шѣи вѣасѣлае лор ꙗтрѣи рѣхѣпѣре ;
ꙗтоатѣи вѣаѣа лор прокѣпѣсѣаѣкѣ съ нѣ аѣвѣкѣ шѣи ертѣаре съ нѣ аѣфѣле. Ашеѣк-
дѣрѣи шѣи де сѣмерѣнѣилѣ Ноѣстрѣе, карѣи маѣи жѣс сѣнѣтем ѣсѣхѣлѣициѣи, кѣ
пѣтерѣи че аѣвѣм дѣтѣкѣ дѣла Дѣмѣла Дѣмѣзѣс пре ѣнѣи ка аѣча, ѡрѣи че

ѡвраз ѡр фїи, ѡр афорисїм шїи властѡмїм, шїи легїм сїпт тїт властї-
мїа че скрїе маї сїс : ка пре нїце стрѡмїтѡрї де лїбрїрї сфїте, шїи
стрїкѡрї де токмїе шїи ашѡзїрї чїѡ фѡкїт фїрїчїї ктїторї, карїи
кї мїатѡ келѡїм шїи ѡстенїм аї зїдїт ачїст сфїт лѡкїш. Іарѡ
карїи ѡр ѡрмї ашѡзїрї шїи ѡрѡнїї ачїста, стїнд ѡпрїтїва чїлор
ѡпрїтївнїчї, сѡ фїе ертїцї шїи благословїцї шїи акмї шїи ѡвїчї не сфѡр-
шїїцї Амїн.

Лѣт $\frac{7264}{1756}$ Іанѡарїе 2.

(Л. П.) Іаков Мїтрополїт Молдївїей.

(Л. П.) Івнїкїе Епїскоп Рѡмїнскїй.

(Л. П.) Досїдїй Епїскоп Рїдовскїй.

(Л. П.) Інокїнтїе Епїскоп Хїшїлїй.

(Л. П.) Нїконор Егїмен Іїамїцїлїй.

(Л. П.) Пардїнїе Егїмен Сїкїлїй.

(Л. П.) Антїонїе Егїмен Агїпїей.

(Л. П.) Івнїа Архїмандрїт ѡ Егїмен Бїсерїкїїй.

(Л. П.) Сївѡа Егїмен ѡ Пангравїї. — Іеромїнах Івнїн Проегїмен
ѡ Молдовїца.

(Л. П.) Кїпрїан Егїмен Хомїрїлїй.

(Л. П.) Гедїбнї Егїмен Воронеж. — Ермонїах Аданїсїе Старец
Слїтнїй.

(Л. П.) Сїрїст Ігїмен де Бїстрїцї.

(Л. П.) Мїсїїл Егїмен Бїзантїей. Іеромїнах Сїлїеїтрї.

*

Misiunea sa politică, Măzăreanulŭ o îndeplinesce cu succesŭ
și-i dă ocaziune să povestescă apoi însuși călătoria lui la Petersburg.
Plecatŭ din mŃnăstirea Solca la 26 Noembrie anulŭ 1769, Măzărea-
nulŭ ajunsese la Petersburg numai la Martie 9, 1770, adecă după o
călătorie de douė luni. Paladi muri pe drumŭ, la Nijna. Tocmai
după 19 zile de așteptare Măzăreanulŭ și colegii sei fură primiți
de împăratėsa. Colegulŭ sėu Venedictŭ spune, cã «în Duminica Flo-

riiloră am fostă duși la audienție la împărăție cu țere monie și cu carete împărătescî (1).

În luna Pașceloră Măzăreanulă și Venedictă sunt din noă admiși în audiență de Împărătesă. Egumenulă de Solca, Măzăreanulă, profită de presința sa la Curtea Rusescă, ca să dobândescă de la Împărătesă prețioșe odăjdii pentru mōnăstirea sa. Elă descrie aceste odăjdii și modulă cum le-a dobândită în ună felă de prefață ce pune în fruntea codiceî de documinte a mōnăstireî Solca, scrisă de elă.

Măzăreanulă plēcă din Petersburg la Iulie 27 anulă 1770, despărțindu-se cu lacrimi de amiculă sēă părintele Ioan Tatișțiev antăiulă preotă ală Împărătesei. «Și fiindă, — dice însuși Măzăreanulă — că P. Sa Кѵр Inokentie Episcopulă de Huși purcesese măi dinainte și puțină cheltuială ne lăsasă, cu mare cheltuială și cu mare frică de omeni reî și ciumă am călătorită; căci că pentru păcatele nōstre se înmulțisă ciuma și tocmăi din târgulă Pavlovici ce este în țera Leșescă și până aprōpe de mănăstirea Solca, măi multă prin ciumași decât prin omeni sânătoși am trecută». (Arh. Român. T. I, p. 266).

(1) E probabilă că Măzăreanu a scrisă cuvintulă ce Delegațiunea a rostită către Împărătesă și care este analisată astfel de *Beatini* în «*Storia ragionata dei Turchi*». Venezia Tom. 6. pag. 97 :

«Aveano questi di già inviata in Pietroburgo una Diputazione separata, composta di Vescovi, e dei primarj Gentiluomini delle due provincie, chiamati *Bojari*, per inchinarsi davanti il Trono di quell' augusta Sovrana; e in tale occasione nella pubblica udienza, che fu loro accordata, questi si espressero in una maniera, che merita di aver luogo in questa nostra storia, essendocchè vi si travede qual contentezza provavano quei popoli, nel restar sottoposti ad una Principessa che professava la stessa loro Religione. I Moldavi così parlarono :

«*L'Altissimo si è degnato finalmente di rivolgere gli ochj suoi benigni alla nostra salvezza, e d'insegnar la verità alle nazioni. La Provvidenza Divina è appunto quella, che colle armi invincibili della M. V. ha fatti in pezzi gli archi del comune nemico, ed ha liberati noi, che siamo i veri credenti del Gregge di Gesù Cristo, dal crudelissimo giogo degl' Infedeli. I nostri cuori esultano in Dio, e tutti noi lo preghiamo a roler perfettamente stabilire la felicità di V. M. Imp. ed a dar forza con segnalate nuove vittorie alle vostre coraggiose truppe, che combattono sotto gli standardi della Fede. L'Altissimo si è servito del potente braccio di V. M. per toglierci all' oppressione dei Musulmani. Pertanto Noi scongiuriamo l'onnipotente Iddio, che tiene il destino degli eserciti nelle sue mani, che si degni di secondare la sua infinita bontà, di conservare per lungo tempo V. M. in perfetta salute, di benedire le vostre imprese a di farvi trionfare dei vostri nemici, con preservare eternamente sotto le ali della sua onnipotenza tutti coloro, che professano con noi una stessa religione, e sono i sudditi più sommessi e fedeli di V. M.*»

*

Archimandritul Măzăreanulă reintorsă în patrie se ocupă, cum făcuse deja la mai multe mănăstiri, în 1771 și 1772, cu inventoriarea în o condică, tuturoră documinteloră și odăjdiiloră mănăstirei sale. Fôrte preciosă e lucrarea acêsta de care mai ântei a vorbită d-lă M. Kogălniceanu în Arh. Românescă T. I, p. 269.

Condica acêsta nu coprinde numai o listă seacă de documinte ce și unele notițe istorice. Așia este biografia titorelui mănăstirei Solcaî, Stefan Tomșă Vodă, sub titlu : «Arătare pentru Stefan Tomșă Voevoda Domnulă țerei Moldovei Ctitorulă sfintei mănăstiri Solcaî, din ce părinți este, și cum aă începută a Domni și aă domnită și în câte rânduri aă fostă domnă și cum aă făcută sf. mănăstire Solca întru a sa vecinică pomenire».

Tôte aceste le scôte Măzăreanulă, cum însuși mărturisesce, «din *Letopisețulă țerei*».

Proprie a lui este o cuvîntare cu care incheie condica, în care se adresază către călugării mănăstirei și-î îndemă să înalțe la ceruri pentru titoră. Acêsta bucată este de natură a arêta alese calităși stilistice ale lui Măzăreanulă, și de aceea o aducemă întregă. Iat-o.

«Ați auzit, o prea iubiților frați, pentru fericitul Ctitor a sfintei mănăstiri Solcaî, Stefan Tomșe Voevoda. Domnul Moldovii; ați auzit din ce părinți este, și cum aă încăput Domn, și cum aă Domnit, și în câte rânduri aă fost Domn, și cum și aă sfârșit vieașa; ați auzit și ați cunoscut că tătă vieșa noastră o petrecem în turburări, în griji, în scărbe, și în nevoi, și vieșa noastră altă nu este fără decât umbră și vis, dupa cum dice Sf. Prooroc și Impêrat David că : o mie de ani înaintea ochilor tăi Dómne, ca ziua de ieri care aă trecut ș. c. După cum dice și Proorocul Solomon că : «Tôte sunt deșertăciuni deșertărilor, și numai un lucru este de folos» ; adecă : Faptele cele bune care sunt spre mintuirea sufletului. Pârtași faptelor celor bune este și acest fericit Ctitor Stefan Tomșe Voevoda, de vreme că aă cunoscut că tôte sunt în lumea acêsta

deșertăciunii deșertărilor, și pentru aceea spre pomenirea lui cea vecinică, spre mântuirea sufletului seǘ, și a tot némului seǘ, nu'și aǘ cruțat cheltuiala, ce macar că aǘ fost supt stăpânirea cea cumplită a Turcilor, și macar că s'aǘ aflat în mari tulburări, și macar că aǘ vërsat atâta sânge, însă lucru incredințat este că șiaǘ adus aminte de vecinicile munci, și de desfătarea cea plină de bucurie a Impërăției ceriului; și pentru unele ca aceste nu'și aǘ cruțat bogăția sa cea vremelnică, ce cu mulți bani și cu multă ostenelă aǘ făcut acéstă sfântă mănăstire Solca, *cumpărând robii țigani și moșii* cu care aǘ inzestrat numita mănăstire.

«Să socotim fraților și acésta : ore unde sunt acum Dómnele și fetele lui, și tótă familia cea înaltă a lui? Unde este cea-l-altă bogăție a lui? Unde este cinstea și tótă slava lui? Dómnele și fetele și tóte rudeniile lui aǘ murit. Bogăția lui cea multă aǘ luat-o Turcii. Cinstea și slava lui cea lumescă, ca și a altor Domni, Impërași și bogași, tóte s'aǘ trecut și ca când nici ar fi fost. Și iată că s'aǘ împlinit cuvântul Proorocului Solomon că : tóte sunt deșertăciunii deșertărilor, tóte sunt trecétore, tóte sunt umbră și vis, și numai faptele cele bune a le sufletului petrec în véc.

«Ticăloșii de noi, cum de ne amăgim, cum de ne tulburăm cu lucrurile lumii acestie, și nu încetăm a mânia pre Dumneđeǘ ziditoriul nostru cu păcatele nóstre ! Cum de nu ne aducem aminte de muncile iadului cele cumplite și vecinice ! Căți părinți, maici, frați, surori, rudeni și cunoscuți ai noștri aǘ murit înaintea ochilor noștri, și într'alte locuri, și când îi vedem morși, seǘ că'i aǘ murit, plângem puțin ; după aceea îndată uităm, îndată iarăși ne apucăm de tulburările lumii acestie, îndată iarăși mâniem pre ziditoriul nostru Dumneđeǘ cu păcatele nóstre cele urite și spurcate. Dumneđeǘ, ca un milostiv ce este, ne trage să facem fapte bune, și să mergem întru Impërăția sa cea cerescă ; iară diavolul ne trage spre păcate, să mergem în muncile cele cumplite ; noi ascultăm pre diavolul, și facem faptele lui ; iară poruncile lui Dumneđeǘ le călcăm. Vai de noi ! Amar și cumplit nouă ! Ce, o prea

milostive Dómne, nu te îndura, ce cruță zidirea ta; trimete rațile prea Sfântului tău duh întru inimile noastre, ca să arde toate păcatele noastre, și să îndrepteze viața noastră cea ticăloasă spre calea pocăinții. Rugându-te, prea milostive Dómne, din totă osărdia noastră, ca după mila ta cea negrăită, să ierși păcatele robului tău, cititorului acestii sfinte mănăstiri, Stefan Tomșe Voevoda, a Dómnelor, a fiilor, și a totă rudenia lor. Aședă sufletele lor, și a noastre, și a tuturor pravoslavnicilor creștini în sinurile lui Avraam, Isaac și lui Iacov, ca toți aice și acolo să proslăvim prea laudat numele tău, a Tatălui, și a Fiului, și a prea Sfântului tău Duh, acum și pururea și în vécii vérilor. Amin.

«Smeritul și mult păcătosul Vartolomei, Arhimandrit. 1772. Septembrie 2.»

*

De abea a terminat, în Septembrie 2 în anul 1772, scrierea codicei de documinte și iață, că în Ianuare 1773, harnicul Archimandrit scriitor s'apucă să scrie o mare codică coprindeudu letopisețele lui Urechiă, ale Costinilor și alu lui Neculcea.

Eū n'am aflatū până astă-đi însuși codicele originalū scrisū de mână lui Măzăreanulū, dar l'am găsitū menționatū în codicele de letopisețe alū lui Stefanū Țăcău, scrisū la 1785 Ianuariū. Acesta pune pe prima pagină, ca titlu lucrărei sale, cele următore :

ЛѢТОПИСЕЦСА КЪРЪИ МОЛДОВЪИИ КРИМЕ АРЪИ АШ ФѢСТЪ СКРИСЪ ПЪИХЪ ЛА
 ШИ ЛѢКЪ ДЕ НЕСТОРЪ УРЕКЕ КЪРНИКЪСА. ІАРЪ ДЕ ЛА ШИ ЛѢКЪ ДЕ МИРЪИ АНГО-
 ФЪТЪСА. ІАРЪ ДЕ АКОЛО ДЕ ИВАНЪ НЕКЪЛЧЕ. ІАРЪ ПРѢСТЕ ТѢТЪ ДЕ ИВАНЪ КАНТА-
 КЪСНИНЪ КЕЛ СПАТЪРІЮ. ІАР АЛ ЧИНЧЛЕА РЪНД ІАРЪШ ПРѢСТЕ ТѢТЪ САШ СКРИСЪ .І
 СФЪИТА МЪИХЪТІРЕ СОЛКА. ФІИИДЪ МИТРОПОЛІТЪ МОЛДОВЪИИ ПРѢВЕСФИНЦЕ СА
 КІРЪИШ КІРЪ ГАВРИІЛА МИТРОПОЛІТЪ. АШЪ ПРѢСТЕ ФРАТЕ МЪРЪИ САЛЕ ІВАНЪ ОУ-
 ДОРЪ КОЕКОДЪ ШИ ЕПІСКОПЪ РЪДЪХЪЦЪСАШИ ПРѢВЕСФИНЦЕ СА КІРЪ ДОСОДЕИ ХЕРЕКЪСА.
 ПРИИ УСТЕНІАЛА ШИ ОСЪРДНЕ А АШЪ БАРДОЛОМЕИ МЪЗІРАИИСА АРХИМАНДРИТЪ
 СФЪИИТЕИ МЪИХЪТІРЕ СОЛКА. КА СЪМЪ ФІЕ ПЕНТРОСЪ АМЕА ТРЕКЪИИИЦЪ ШИ А
 ЧЕЛОРЪ ЧЕ ВЪРЪ ВРЕ СЪ ЧИТЪІСЪКЪ. ІАР АШЪ А МЕ МОАРТЕ СЪ ФІЕ А СФЪИИТЕИ МЪ-
 ИХЪТІРЕ СОЛКА. ШИ ЛАМЪ СКРИСЪ .І АНИИ ДЕ ЛА ХРИСТОСЪ МЪИХЪТІРЕЮЛА
 .АШЪ ОРЪ .І ЧЕНЪИИДЪСА .І АШЪ АШЪ ІАНЪАРИИ. ІАРЪ АЛ ШЪСЪЛЕ РЪНДЪ САШ СКРИСЪ .І ТЪРЪ-

ГСА Іашій ла ꙗнчепѣтѣла домніи Мзрѣи салѣ Ілѣксандрос Іван Маврокор-
дѣтѣс ввѣда. де дѣсманлѣси Квстандѣи Гречѣнѣла кнѣ вел спатарю, прии
скрисодрѣ ши ѡстенѣла а мѣ а лѣси Шѣфан Цѣкѣс, ла лет „ѡѣне Іенсарѣи
ꙗн а зилѣ, сал ꙗнчепѣт кѣ ацюрюла лѣси Дѣсманѣзѣс».

Aşa dar Țicău ne dă o copie după lucrarea lui Măzăreanulū.

Copia lui Țicău coprinde la finea leatopiseșului lui Neculce, o serie de lucrări cari sunt proprii a ni documenta nu numai activitatea Archimandritului Măzăreanulū, dar și *priceperea* lui de cărturarū.

Iată aceste lucrări :

1) *Un «index rerum»*, intitulatū «Extractū și scara acestei cărți adecă a letopiseșului Moldovei». Acestū indice coprinde nu mai puțin de 125 pagine *in folio*.

2. Altă lucrare este unū tabelū împărțitū în 4 rubrici și anume :
a) Numărulū curențū. b) Câți Domni aū fostū în Moldova? c) Ce felū de dăjdiū aū luatū din țēră? și d) *Leatulū*.

Tabelulū este necompletū la unele rubrici. Se vede că Măzăreanulū avē de gândū să'lū completeze în viitorū. Ilū dămū la vale în tōtă coprinderea lui, de la Dragoșū Vodă până la Constantin Mavrocordat, adecă până în țilele autorelui.

3. A treia lucrare proprie a lui Măzăreanul este iarășī cu 4 rubrice : a) Numărulū curențū ; b) Mitropoliile și episcopiile în Moldova. c) Care titorū le-aū făcutū și d) Aniī. Tabelulū avea să fie completatū cu «Toate Mănăstirile» cu «numele și hramulū» fie-căreia. Și acēsta lucrare este numai schișatā. O dămū la vale întregā, adăogēndū că se vede, că autorulū avē de gândū să completeze lista mōnăstirilorū, de ore-ce a lăsatū locū albū și a însemnatū cu numărulū curențū, peste cele 12 mōnăstiri înregistrate, încă altele de înregistratū până la No. 49.

4. Unū curiosū tabelū a proiectatū Măzăreanulū și in parte l'a și realizatū. Acestū tabelū avē trei rubrici : a). No. curențū, b). Numele Domnitorulū și c). In ce chipū a fostū mōrtea Domnitorulū și unde? Lucrarea pōrtă titlulū : «*Mōrtea Domnilorū din Moldova*».

5. Altă lucrare rezumătoare cetirilor lui în letopisețe, ne dă Arhimandritul Măzăreanu cu titlul :

♦ *De câte ori aŭ prădată țara Moldovei Tatarii și aŭ robit-o? Și de câte ori aŭ prădată și aŭ robit-o Turcii, Lésii și alte némuri. Incepând de la Dragoșu Voevoda întâiulă Domnă până la mórtea lui Constantină Mavrocordată în Iași, adecă până aŭ luată Muscalii Moldova de subt stăpânirea Turcului în anii, 1769 Septembrie în 7 zile.*♦

*

La atăta nu s'a mărginită activitatea istorică și literară a Arhimandritului Măzăreanu. Elă însuși ne arătă câte cărți aŭ tălmăcită și aŭ scrisă, numai de la întórcerea lui din Rusia și până la data când a scrisă codicele letopisețeloră țereii, celă urmată apoi de Țicău, adecă până la Ianuarie 1773.

Nu mai puțină de 37 de opere sunt produsulă activității acestuia până la 1773; dar noi cunoșcemă lucrări ale lui și de la 1773 încóce, până astă-đi nesciute de scriitorii români. De cele scrise până la 1773 ni dă elă însuși titlurile lor, în tabelulă ce pune la finea codicelui seŭ de letopisețu și pe care 'lă reproducemă la vale. Din acesta se vede, că nu numai cu literatura bisericescă și istorică s'a ocupat Măzăreanu, ci și cu alte genuri de scrieri. Așia elă ne-a dată pe Romănesce pre *Esop*, *Apothegmata*, *Ioană Scăriașulă*, *Dorothei*, *Cuvântulă lui Ipolită*, în două edițiuni, *Scorpia*, *Dulce învățatură*, *Calendarulă mare* pe 112 ani în trei edițiuni.— Măzăreanu a scrisă, în două rinduri, și *Letopisețulă de la zidirea lumii*, despre care vomă avé a ne ocupă altă-dată.

Ar fi ó bună lucrare aceea ce ș'ar propune să adune tóte manuscrisele Arhimandritului Vartolomei și să se publice ca opere complete ale lui.

*

Biblioteca noastră posedé deja câte-va din aceste și anume :

1. Codex No. 297, 4°, 71 file. Scrisóre frumósă de mâna lui Măzăreanu.

Coprinde :

a). Viața marelui mucenică Gheorghe, pag. 1—21.

b). Minunile sf. și marelui mucenică Gheorghe pag. 22—39 și *verso*.

c). Apoi urmăze o filă cu titlu riglată : scara cărței acestia. Acest tabelă nu a apucată a'lu face Măzăreanulă.

d). Acesta, la fila următore 41, numerotată de elă 86, (căci elă a numerotată ambele pagine și ce nu se ajunge de la 41 la 43, sunt două file ce lipsescă de la începutulă codicelulă) a scrisă aceste cuvinte :

«Тодте ачесте че сáщ скрѣсь пхнх аичи, сáщ тхлмхчѣть дѣше словенѣа, ши сáщ ши скрѣсь пре лѣмба нѣстрх Ромхнáскх, прѣнь силѣнца, ѱсхрдѣа, ши келтѣáла, á сфинциѣ сáле киръ Θεодоръ протопѣна де ла епископѣа Радáцѣáшѣ, ши прѣнь ѡстенáла мѣать пхкхтѣсáшѣ ши неврѣдникáшѣ Архимандрѣть Кортолoméѣ Мазерáнѣа де ла сфѣнта мхнхстхѣре (*sic*) пѣтна, пре кáре кѣ ацюрюль пре сфѣнтáшѣ Дѣмнезѣ, лáщ ши сѣкхршѣт ꙗ анѣа ѡѱѣд нѣверѣѣ и зѣле.»

Urmăze apoi o filă albă.

e). Se vede că lucrarea ce urmăze era separată de cele din urmă și din faptulă că scriitorulă dá o numerotare nouă pagineloră și din aceea, că din titlu resultă, că lucrarea acésta era făcută în anulă din urmă 1778. Legătorelă codicelulă nu a sciută să le pună în ordinea cronologică.

Lucrarea, întinsă de la 1—33 pagine (și cu numerotarea Academiei de la fila 42—59) are titlulă următore :

Мтрѣ слава сфѣnten
чѣѣ де ѡ фѣѣнцх, ши де вѣáцх
фхкхтѣáрей, ши недеспхрциѣей
Трѣбнцѣ, áтáтхáшѣ ши á фѣѣáшѣ, ши
á сфѣнтáшѣ дѣхъ, áминь.

Кѣ слагословѣнѣе преосфѣнитáшѣ | Стхпáнѣáшѣ Нѣстрѣ кирѣс киръ Досидѣѣ | епѣпъ Рхдхѣцѣáшѣ | прѣнь оусѣрдѣа ши келтѣáла á пре чинстѣтáшѣ киръ Θεодоръ протѣерѣáа | Рхдхѣцѣáшѣ | сáщ скрѣс ачѣсть панахѣдникъ, сáщ слáжба | чѣ мáре а парастáсáшѣ ꙗ сфѣнта мхнхстхѣре

ПѢТНА | ДЕ МѢАТЬ ПЪКЪТѢСЪАХЪ АРХИМАНДРИТЪА | ВАРДОЛОМЕЙ МАЗЕРА-
НЪА | ꙗꙗ анѡаь ꙗꙗѡн. ген.

La pagina 26 se termină acestă *panahidnică*, minunată scrisă de Măzăreanulă, cu vorbele următore :

«Ачѣсть рхндѡаь а панахидей, пентрѡ поменирѣ мѡрцилорѣ динь :
оуѣстѡвѡаь чѣаь москнчѣскъ, | кареле аѣтѣ тхлмхчйтѣ динь чѣаь | гре-
чѣскъ | аѣ тхлмхчито пре ромннѡа ши аѣ скриѣо. | мѡаь пъкътѢСЪАХЪ
АРХИМАНДРИТЪАХЪ ВАРДОЛОМЕЙ МАЗЕРАНЪАХЪ.

ꙗꙗ анѡаь ꙗꙗѡн.

Іанѡаріѣ.

Lucrarea continuă în codice, cu numerotarea de la 27—33, cu titlu :

КЪВЪИТ ПЕНТРѢ МѢАРТЕ.

La pagina 33, scriitorulă đice :

Аѣ скриѣь динтрѡлатѣ сѣнтѣ скриптѢрнѣ, спре фолѡсѡаь де ѡвце, ꙗꙗ-
тѣн | Моанѡаь Инкоднмъ Григоровичн слхвйтѡаь дѡскааь дннъ цѡра
москн | часкъ, карѣ дннтрѡ ачѣаь, шн шн дннтрѡлатѣ скриптѢрнѣ, аѣ тхл-
мъ | чйтѣ ши аѣ шн скриѣ мѡаь пъкътѢСЪАХЪ АРХИМАНДРИТЪАХЪ ВАР-
ДОЛО | МЕЙ МАЗЕРАНЪАХЪ = ꙗꙗ анѡаь = ꙗꙗѡн аѣна Іѡаѡн.

Маѡ urmѣзѡа în Codice o lucrare cu titlulă : ПЕНТРѢ ПОКЪИИЦА АѣН
АДАМЪ ши а нѡастръ а тѢТѢРОР.

De sigură, la finitulă și acestei scrierн, Măzăreanulă a trebuită să fie pusă o notiăă relativă la elă și la timpulă cānd a scrisă, dar fila cu acea notiăă a dispărută, s'a perdută.

Codicele No. 155. (Academie), în 4°. Îi lipsese titlulă și 2 pagine la incepută. Scrisѡre frumѡsă. La pagina 130 aflămă titlul opulă în nota acēsta :

Ачѣсть сѣнтѣ Макарін Єгиптѡанѡаь, аѣ скриѣь о кар | тѣ че сѣ
кѡамъ Борѣе Дѡхѡвннчнши челѡра че вор врк | сѣ сѣ спхсѡскъ, фѡартѣ
де фолѡсѣ, карѣ картѣ ѡрѣ | ѡтро сннѣ, чннзѣчн де борѣѣ.

1774 горѡ ꙗꙗ аѣна аѣн октѡмврн, ѡм тхлмхчйт ши ѡм скриѣ |

АРХИМАНДРИТ ВАРДОЛОМЕЙ.

Urméză în acestlŭ codice :

Канонъ де покъиницъ.

Acéstă lucrare face unŭ corpŭ cu cea anterióră, căci continuă numerotarea, de la 131 la 152.

La pagina 151 Vartolomei face unŭ tabelŭ cu rubrice pentru scara cărŭei. Acéstă scară póte să ne aréte ce lipseste din codicele întregŭ.

Pe verso scărei cetimŭ :

«Toate aceste ce s'aŭ scrisŭ mai susŭ s'aŭ tălmăcitŭ de pe slovenie pe limba Moldovenéscă, prin osărdia Ieromonahului Macarie Putneanulŭ frate după trupŭ alŭ sfinŭiei sale **Кир Медодіе** iarăși Putneanu, igumenulŭ sfintei mănăstiri Solcăi.

Aŭ tălmăcitŭ și aŭ și scrisŭ multŭ păcătosulŭ și nevredniculŭ Archimandritulŭ Vartolomeiŭ Măzăreanu (**Мазеранскъ**) ce aŭ fostŭ igumenŭ la s-tele mănăstiri Putna și Solca, iarăși Putneanu. Insă cu cheltuiala mai susŭ numitului Ieromonah. Anulŭ 1774 Noembrie în 10 zile.

Urmeză unŭ psalmŭ micŭ, cu litere de tiparŭ : «Dómne greșitamŭ înaintea ta.»

*

Intre lucrările de mai susŭ vorŭ primi locŭ, de sigurŭ, și numeroase codice de documente făcute de elŭ, înainte de anii 1770 și de care nici se aminteste în tabelulŭ scrierilor lui de după întórcerea lui din misisiunea în Rusia. Asemenea codici, astă-đi de celŭ mai mare prețŭ pentru istoria patriei, a scrisŭ elŭ mai pe la tóte bisericile și monăstirile pe unde a petrecutŭ. În prețioasa arhivă a Sântului Spiridonŭ din Iași sunt câte-va codice de aceste scrise de Vartolomei Măzăreanu. La Episcopia de Roman se află egalmente codici de acéstă natură, de acestași, neobositŭ scriitorŭ românŭ.

Academia are codica de documente a mănăstirei Homorului (Academia, No. 111).

La fila 108 verso are o notă :

«Acastă privilegie este scrisă în condica Sfântei mănăstire Homorului la fila 212, și dintru aceeași condică s'a'u scrisă și aice, prin silința cuvioșiei sale **кyp Андимъ** igumenulă Sf. mănăstirii Homorului și prin osteneala Arhimandritului Vartolomei **Масеранска** ↑ anii 1779 Augustū 13 zile.

În numele «*Arhimandritū*» pune pe g (d) rusescū. Este deja sub influința limbei rusesci, în urma călătoriilor lui la Kiev și Petersburg.

Notița de susū e repetită la fila 110 verso.

Numai data e ceva schimbată : 1779 Augustū 14.

*

Măzăreanulū însuși spune că a scrisū : condica de documente a mănăstirei Bisericanilorū și acea a mănăstirei Solca. (Veđi lista cărților ce ȃice că a scrisū, în tabelulū de mai la vale).

*

Ne rămâne a aręta, că Arhimandritulū Măzăreanulū a fostū și unulū din apostolii învățământului între Romāni.

La 1749 Iulie 6 Mitropolitulū Nechiforū dispune ca să fie scoli publice la Sf. Neculae, Sf. Vinere și Sf. Sava. Ba chiar institue unū felū de învățatură *obligatorie*, scriindū preoțilorū, să facă izvodū de toți copiii de la 3 ani în susū și acestia «*să męrgă să învețe carte*». Este ciudată clasificarea ce Mitropolitulū ordonă a se face între copii. «*Copiii prostimei de trei ani în susū, însă care nu va fi de hrană, să męrgă să învețe carte, adecă învățaturi creștinesci. Cari ar fi de mazil, de negușitorū și de alte bresle de cinste, să męrgă să învețe, însă de vârsta de la 3 ani în susū până la 12 ani și mai susū. Iară cari ar fi feciori de preoți să învețe până la 20 de ani și mai susū*».

La 1766, scólele esistente în Moldova dobândescū o nouă organizațiune prin unū minunatū hrisovū ce dămū în anexă, în tótă coprinderea lui. Acestū hrisovū corespunde la identice acte relative la scoli, ale Domnilorū Munteni, Constantinū Mihaī Racovița și Ștefanū Mihaī Racovița, de la 1763—1765 și probéză o adevęrată emulațiune între domniū ambelorū țęri întru aventarea acestora pe căile culturei.

Hrisovulă din 1766 arată lămurit, că nu numai limbele slavonă și grecă se învățau în așa dăsa *Academie* reorganizată la acă dată. Este adevărat, că de la 1750 istoriculă constată o adevărată și bine accentuată mișcare culturală în sensă românescă în Principate. În Moldova aflăm în fruntea unei asemenea direcțiunii culturale, nu numai pre vestitulă mitropolită Iacob Putneanulă (celă care la 1752 adună Sinod și hotărăsece, sub blăstemă, să nu mai se urce pe scaunulă pastorală ală țerei prelată străină), ci până și pre ună grecă chiar de origine, pre Iordache Cantacuzino. Acesta pune, cu plată de la elă, pe tipografulă Duca Sotiriovică, să traducă cărți de istorie și de învățatură în românesce din limba grecă. Iordache Cantacuzino cunună pe Sotiriovică, îi dă daruri ună numără de țigană (Iunie 16, 7263.—1755), ba chiar stăruie la Domnitoră să confirme lui Sotiriovică hrisovulă de mari înlesniri și scutiri în favorea tipografiei ce acelă avă în țeră, hrisovă de la «prea iubită fratele nostru Domnia sa Constantină V.V.». În acestă hrisovă se dăce, că Sotiriovică era «împodobită cu învățatura elinească și latinească și de alte sciințe bine și limba *Moldovenescă* întru care pôte să tălmăcescă oră-ce carte». Vodă chiar ilă «ispitesce» însărcinându-lă cu tălmăcierea «*octoiculuă celă mare și cu altele*» și-lă află vrednică de ajutorare, mai alesă că are tipografie făcută cu propria sa cheltuială, «*ca să se îndestuleze țera, de cărți lipsită fiindă*». Vedă-se în anexă întregulă hrisovă cu scutirile și ajutorurile bănescă ce Domnia acorda acestă tipografă și traducătoră română.

Stăruescă a aminti tôte aceste cu scopă de a vedea cetitorulă meă, ântăiă, câtă dreptate amă avută susținându, eă mai ântăiă, teza, că până și sub grecă limba românescă n'a fostă atâtă de urgisită cât se spune de ună, și ală douilea, că ajuñsă la vârsta bărbăției, în mijloculă curentulă culturală din primii ană ai secundeă jumătăăi a secoluluiă ală XVIII-lea, Vartolomeă Măzăreanulă este și elă ună bună pionă ală mișcării date, între ană 1770 și 1780 (1).

(1) Sub ocupațiunea rusescă, de la 1769, scóla n'a fostă neglijată, atâtă cât s'ară crede. În Aprile 1771 Feldmareșalulă Romanțov provócă pe Mitropolitulă Moldovei, să se ocupe de scóli. Mitropolitulă respunde (Arh. Rom. T. I p. 231) că «*acum fiind-că din nemărginită milă*

Ast-felū, pe la 1778 Măzăranu pörtă titlulū de «*îndreptătorū alū scólelorū domnescī, episcopescī și mănăstirescī a Moldovei.*»

Titulatura acésta a *inspectorelui* supremū alū scólelorū, este o în-tregă revelațiune pentru istoria scólelorū române și clasificațiunea lorū. De acéstă cestiune însă aiurea me voiū ocupá. Aci voiū să arētū, că Măzăreanu era nu numai «*îndreptătorū*» seū inspectorū scólelorū, dar că, pe la 1778, ținea — și încă de mai mulți ani — scólă în mōnăstirea Putna, împreună cu Ieromonahulū Ilarion, mādularū a filosofilorū Patmosului și învățatorū psaltichiei, în *scólele* Moldovei.

Resultă acésta din o diplomă ce ambiū daū scolarului lor «*tinerelului Ion, fiulū preotului Gheorghe Vasilievici Bălășesculū*», de absolvire a scólei. Aneceszū acéstă diplomă, ce am dobânditū dintre actele mōnăstirei Putna, în Bucovina, la 1886, — în tótă întinderea ei. Ea pare să fie scrisă întrégă de către învățatulū «*îndreptătorū*» alū scólelorū, care o și semnéză (2).

a lui Dumneđeū și din ostenele Măriei tale, întru bună norocire a prea puternicei și a prea milostivei Dómnei Nóstre Impērătesei, aū mai contenitū neodihnurile și nenorocirile, și noi cu tótă rívna și osirdia voimū ca iarăși să se pue scólele la cea mai bună cale pe dreptate».

Mitropolitulū arélă greutatea ce este de a se aduna darea scolilorū de la preoți, cari sunt în mizerie și propune, să se mai scādă lefile dascalilorū greci, să li se plătescă ca și celorū alalți (Moldoveni), ca să fie bani și pentru cei-alți și pentru chivernisela ucenicilorū sáraci și alte cheltueli a scólei, «*mai vértosū ne findū acum ucenici strinși ca să învețe la matematică și filosofie*».

Dificultatea preoțilorū de a plăti darea pentru scoli, se constată încă pe la 1650, din următorulū documentū ce am aflatū în archivulū *Episcopiei Romanū. Pachetū No. 49.*

«Iō Const. Mich. Cehan Racoviț V. V. etc. De vreme ce ne-amū înscințatū Domnia mea de la rugătorulū nostru sf. sa kir Ioanikie Episcopulū de Romanū, cum că popii domnesci și boiarsci se punū împotrivă și nu vorū să deé banii scólelorū și până într'atata unii din boiari s'au ispititū să bată și slugile sf. Sale, pentru care dămū volnicie sf. Sale să apuce cu mare tãrie pe popii domnesci și boiarsci și afară din cei ce arū fi avindū cãrțile Domniei mele de scutelă, de pre la alți de pe la toți, numai de cât să plinescă banii scólelorū. Într'altū chipū să nu fie!

lét 7258. Iunie 2.

Sigil octogon roș.

(2) Iată diploma :

«Smeritulū archimandritū mănăstirei Putnei Vartolomei (Вартоломей) Mazeranulū mādularū academicestei teologii Chievului și îndreptătorū scólelorū domnesci, episcopesci și mănăstiresci a Moldaviei, așisderea eu Ilarion ieromonach, mādular a filosofilorū Patmosului și învățătorū psaltichiei scólelorū Moldaviei, dămū adeverință în această carte a nóstră, cumcă ținerelulū Ioan, fiulū preotului Gheorghi Vasilievici Bălășescul, de aice, s'au ținutū în grija

Nu puțin interesu, repetu, va ave coprinsulă diplomei pentru istoriculă invățământului în Moldova. Scôla ave, așa dar, pe lângă invățătorii directori, ca Vartolomei și Ilarion, și «vătăji». Invățăcelulă a invățatū în scôla de la Putna : Ciaslovulă, psaltirea, octoi-culă, catechisulă Moldovenesce și rusesce, alcătuirea scrisorei Moldovenesce, psaltichia după melodia grecescă, Gramatica, Geografia cea talmăcită de Episcopulă Amfilohie după Buffier, retorica, peatra evangheliei, asupra despărțirei bisericei Răsăritului de a Apusului, epistolia Archiepiscopului Eughenie, istoria Bisericei după Eusevie și alți istorici, de la începutulă creștinătăței până la soborulă din Florenția și scurtată teologie platonescă.

noștră, de la fiirea lui cea de 5 până acum la vrăsta lui cea de 12 anī și s'aū invățatū de noi și prin a noștri vătăji a școlii de aice : ciaslovul, psaltirea, octoiul, catechisul moldovenesce și rusesce, alcătuirea scrisoriloră moldovenesce, psaltichia după melodia grecească, gramatica, geografia cea talmăcită de episcopulă Amfilohie, după Buffier, retorica, piatra evangheliei asupra despărțirei biseiaricii răsăritului de a apusului, epistolia arhiepiscopului Eughenie, istoria bisericei după Evsevie și alți istorici, de la începutulă creștinătății până la veaculă alū IX, și până la soborulă din Florenție, și scurtata teologie platonească, tôte bine, unele și de rost și cu înțelegere, și astădi cu voia tatălui sēu dīsū mai susū și a maicei sale Anastasiei născută Gherle și cu blagoslovenia părințiloră duhovnică Gherman și Zenovie, s'aū îmbrăcatū în cinulă monahicescū, și-i s'aū pus numele din cin Isaie, așa decă și este elū în vristă mică dară în pricepere bună, ilū afiorisimū noi pentru cinulă ierodiaconiei, ca după aceea să fie și alū doilea dascălū în scoala de aice.

S'aū scrisū în mănăstirea Putna la 1 April 1778.

L. S. episcopiei de Rădăuți. Am vėdūtū, blagoslovimū și întărimū : iscălitū Досвѣтѣи Епископ Рздзѣцѣсѣи.

(L. S). Архимандритъ Кардоломей Мазеранъ.

cără tare

L. S. Иларіонъ Іеромонахъ Мздзларіо а философіолоз Патмосѣи.

Anexa A.

*Estractu de Domni la cari Vartolomei Măzăreanu, însamnă
ce dăjdii au pusă, în tabelul dărilor.*

- Domnul alu 12-lea. *Stefanū Vodă feciorulū lui Alexandru Voevoda.*—6942,
Birū : podvođi, desetină, *иносасх*, posadă, lucru la mori
și altū lucru domnescū. Aduce vinū domnescū, sare, la
oste, de dirvală ómenī, și ilișū.
- alū 15-lea. *Stefanū Voevoda.* — lét 6953. Bir, posadă, ilișū, lucra
la cetăji, străjuri, lucra la mori gospodū, lua la oste.
desetină, gostină.
 - alū 18-lea *Alexandru Voevoda.*— 6961 (?)
Bir, posadă, podvođi, iliș, lucra la mori gospod, la ce-
tate, mergea la străji. Gostina pe porci. Desetina pe
stupi. Aducea vinū gospod.
 - alū 25-lea. *Stefanū Voevoda nepotū lui Stefanū Vodă.*
Tare au ingreuiatū țara cu dăjdiile.
 - alū 31-lea. *Alexandru Lăpușneanu Voevodū.*
Au storsū țera cu dăjdiile.
 - alū 32-lea *Despotū voevoda întâiulū grecū.*
Mari rētăți au făcutū in țeră.
 - alū 33-lea. *Stefanū Tomși Voevoda tatălū lui Stefanū Voevoda
ce au făcutū Mănăstirea Solca.*
(NB. Aci nu pune dări. Am adusū acestū nume fiindcă
și de aci se constată doī *Stefanū Tomșia* domnindū in
Moldova).
 - alū 42-lea. *Ianculū Sasulū Voevoda.* Au luatū a đeece din toți
boi. (lét 1580).
 - alū 43-lea. *Aron Voevoda celū rēu și cumplitū.*
Au prădatū țera cu nevoi și cu dabile. De la fiesce-care
omū lua câte unū boū. (1591).
 - alū 48-lea. *Stefanū Tomși Voevodū feciorū lui Stefanū Tomși Voevod.*
Ilișulū. 50 aspri. Sulgeria pe vaci, pe oi. Câte unū gal-
benū de casă. Goștină pe oi, pe mascuri. Desetină pe
stupi. 1612.
 - alū 49-lea. *Dómna Irimieī Voevoda și cu fiulū sēu Bogdanū VV.*
Desetina, gostina. 1615.
 - alū 53-lea. *Stefanū Tomșia V.V. alū doilea rëndū.* 1623. (?)

Ilişulă, 50 aspri, sulgeria pe vaci, pe oi, câte ună galbenă pe casă, gostină pe oi, desetină pe stupi şi pe mascuri.

Domnulă ală 55-lea. *Mironă Movilă Barnovschi Voevoda.*

Curteniă numaă odată pe ană daă biră.

• ală 59-lea. *Vasilie Voevoda.* 1637. (?)

Dajdi grele pe ţeră. Biră, iliş, sulgeria, lei, sloi, gostină, desetină şi alte angarii.

• ală 61-lea. *Vasilie Voivoda* ală doilea rëndă.

(Ca la I-a domnie).

• ală 65-lea. *Stefăniţă Voevoda* feciorulă luă Vasile V.V.

Aă vrută să scotă fumărită câte 6 orşi; maă înainte aă fostă obiceiă câte ună leă. (1661).

• ală 66-lea. *Eustratie Dabija V.V.* Dări uşore. Elă aă scornită pogonăritulă, câte ună leă de pogonă. Apoă grele : zloă, lei, taleră, galbenă de casă, sulgeria, iliş, untă, cëră, desetină, gostină.

• ală 70-lea. *Dumitraşcu Cantacuzino V.V.*

Elă dântăiaşă dată aă scosă hărtiă pre ţeră.

• ală 72-lea, *Duca V.V.* ală treilea rëndă. 1679.

Aă scosă hărtiă câte de 6 şi 8 galbenă pre boeri. I-aă pusă la grele dajdi. De boă lua câte 2 iar de vacă câte 1 galbenă.

• ală 75-lea, *Constantină Cantemiră. V.V.* (1685).

Mulăime de rënduelă pre ţeră; pre Mazilă, breslaşă, grele dăjdi.

• ală 76-lea. *Constantină feciorulă Ducă V.V.* 1691.

Baniă stégulă fôrte greă şi biră, întâiaşă dată elă aă scosă văcăritulă. De o curătură 30 par. De pogonulă de tutună 4 lei.

• ală 77-lea *Antohie Cantemiră V.V.* (1700).

Aă scosă văcăritulă, apoă l-aă legată. Pre mănăstiră, breslaşă i-aă îngreuătată cu dăjdi.

• ală 78-lea. *Constantină Duca V.V.* ală doilea rëndă. 1704.

Aă scosă grele birură şi pre Mazilă grele dajdi. Aă legată şi elă văcăritulă. Aă scosă de fiesce care stupă şi mascură câte o oca cëră şi câte o oca miere.

• ală 79-lea. *Mihaă Racoviţă V.V.* 1705.

Grele dajdi pre Mazilă. Ruptă pe ţeră.

• ală 80-lea. *Antohie V. V.* ală douilea. Satarale. Hartă, fumărită,

2 bani vedrăritu. Elu aŭ scornitŭ și cornăritulŭ 1 leŭ de boŭ. Pre Mazilŭ grele dăjdii. (1705).

Domnulŭ alŭ 81-lea. *Michai Racovițŭ V. V. alŭ doilea rândŭ.* (1709).

Hărtii năpăștii, pecetluituri. Aŭ mai adaosŭ vedrăritulŭ 2 bani vadra; Boierii și mănăstirile : desetina țărănesce.

• alŭ 82-lea. *Nicolai Mavrocordatŭ V. V.* (1710). Pre țără patru pecetluituri într'unŭ anŭ. Iar de mazilŭ și mai greŭ.

• alŭ 83-lea. *Dumitrașco Cantemir V. V.* Baniŭ steagului, 2 sfer-turi. 3 galbeni. Aŭ mai scăduțŭ țera. Mazililorŭ pre jumătate l'aŭ scăduțŭ.

• alŭ 84-lea. *Neculai Mavrocordatŭ alŭ doilea rândŭ.* 1712.

In țără nu era greŭ de birŭ. Aŭ ertatŭ desetina de totŭ mănăstirilorŭ și mazililorŭ.

• alŭ 85-lea. *Michai Voevodŭ alŭ treilea rândŭ.* (1716).

Grele hărtii. Pre mazilŭ, mănăstiri dajdii și desetină țărănescă. Iarăși desetină indoită. Văcăritŭ. Doi galbeni de mără, doi de prisacă, doi de fie-care țiganŭ.

• alŭ 86-lea. *Grigorie Ghica V. V.* 1707. (1)

Văcăritŭ, civerturi și hărtii ușore. Aŭ scăduțŭ desetina boiarilorŭ. Apoi aŭ stinsŭ mănăstirile și mazilii cu vedrăritŭ, desetină pe țiganŭ și moldoveni, cu hărtiile, pe preoți, diaconi, mucareli.

• alŭ 87-lea. *Constantin Mavrocordatŭ V. V.* 1731.

Hărtii, civerturi, desetină indoită, vedrăritŭ, văcăritŭ, hărtii, pogonăritŭ. Conița totŭ într'unŭ anŭ; dajde aŭ iertatŭ mănăstirilorŭ și mazililorŭ.

• alŭ 88-lea. *Grigorie Ghica V. V. alŭ doilea rândŭ.* (1736).

Baniŭ stégului cu asupreală. Aŭ pusŭ mănăstirile, mazilii, preoții la grele dajdii și 5 lei de cărciumă și văcăritŭ; hărtii, care împărătesci, Ialovița, chile și alte greutăți, intocmai ca la Duca Vodă.

• alŭ 89-lea. *Iarăși Grigorie Ghica V. V.* după ce s'aŭ dusŭ Muscalii (1739).

Iarăși hărtii, văcăritŭ.

• alŭ 90-lea *Constantinŭ Mavrocordatŭ alŭ doilea rândŭ.* 1740.

Aŭ ridicatŭ dajdiile celorŭ ce aŭ fostŭ boieri mari. Pre mazilŭ i-aŭ ușuratŭ. Aŭ ridicatŭ dajdiile mănăstirilorŭ,

(1) Sunt, cum se vede, multe date greșite. Nu scimŭ deca erorea e a lui Vartolomei, ori a copistului Țicău.

preoților, diaconilor. Baniș steagului 105 par.—6 civer-turî într'unu anu. Văcăritulū, Pogonăritulū. Conița aū iertatū.

Notă. Mai urmăză 12 domni, până la venirea Muscalilor sub Const. Mavrocordatū, în ȕilele autorelui. Birurile nu a apucatū încă ale însemna și nici datele domnesci.

A n e x a B.

Tabela hramurilorū Mitropolilorū, Episcopilorū și Mănăstirilorū din Moldova, de Arh. Vartolomei Măzăreanulū.

- Ⓐ). *Mitropolia Sucevei.* Marele Mucenicū Gheorghie.
 B). *Mitropolia din Iași.* Stratenia.
 r). *Episcopia Romanulū.* (Nu este indicatū hramulū. V. A. U.)
 A). » *Rădăuțulū.* St. Nicolae.
 ε). » *Hușulū.* Sfinții Apostoli Petru și Pavelū.
 Ⓐ). *Mănăstirea Putna.* (Titorii. Stefanū Voevoda feciorū luī Bogdanū Voevodū, din Muntenia (?) 1466. Adormirea Maicei pré curate.
 B). » *Bistrița.* Maicii Précurate. Titorii : Alexandru Voevoda celū Bătrānū. 1449 (1) *ⒶΥⒼⒶⒹ.*
 r). » *Moldovița.* Buna-Vestire a Précuratei Maice. Alexandru Voevoda celū Bătrānū și Petru Rareșū Voevoda. 1437. (1).
 A). » *Niamțulū.* Înălțarea Domnului. Alexandru Voevoda celū Bătrānū și Stefanū Voevoda 1458.
 ε). » *Voronețulū.* St. Măre Mucenicū Gheorghie. Stefanū Voevoda. 1458.
 s). » *Sf. Ilie lângă Suceva.* Stefanū Voevoda. 1458.
 z). » *Bisericană.* Buna-Vestire. Stefanū Voevoda. (o vorbă indescifr.).
 u). » *Homorulū.* Adormirea Maicei Précurate. Alexandru Voevoda celū Bătrānū și Petru Rareșū Voevoda. 1539 (1)
 ϩ). » *Pobrata.* Sf. Neculae. Petru Rareșū Voevoda. 1536.
 i). » *Risca.* Sf. Neculae. Petru Rareșū Voevoda. Macarie Episcopū Romanulū, Bucium Vornicū. 15... (o cifră reū făcută).
 Ⓐi). » *Pangarați.* Sf. Dumitru. Alexandru V.V. Lăpușneanulū. 1550.
 Bii). » *Slatina.* Schimbarea la față. Alexandru Vodă Lăpușneanulū. 1561.

NB. Mai urmăză pregătite rigle pentru alte monăstiri până la 49, dar Vartolomei nu și-a completatū lucrarea sa.

(1) Mereū date eronate! Este óre greșala copistului orī a luī Vartolomei Măzăreanulū?

Anexa C.

Mórtea Domnilorü din Moldova, tabelü de Arh. Vartolomei Măzăreanulü.

- a). Dragoşü Voevoda.
 в). Şasü Vodă feciorü lui Dragoşü Voevoda.
 г). Laşco Voevoda.
 д). Bogdanü Voevoda.
 е). Petru Vodă feciorü lui Mutes (Muşatü ? V. A. U.)
 с). Romanü Vodă.
 з). Stefanü Voevoda.
 и). Petru Voevoda.
 ѓ). Iuga Voevoda.
 ı). Alexandru Voevoda. Mórtea lui a fostü in Scaunü.
 ай). Iliaşü Voevoda feciorü lui Alexandru Voevoda. L'a orbitü frate-sëu Stefanü V.V.
 ки). Stefanü Voevoda feciorü lui Alexandru V.V.
 I-aü tăiatü capulü Romanü V.V. nepotulü sëu.
 рі). Romanü Voevoda. Aü muritü otrăvitü de Petru Voevoda.
 ді). Petru Voevoda. Aü muritü cu mórte bună, in Scaunü.
 еі). Stefanü Voevoda. Aü muritü cu mórte bună, in Scaunü.
 сі). Ciuberü Voevoda. Nu scrie cum aü muritü.
 зі). Bogdanü Voevoda. I-aü tăiatü capulü Petru Aronü Voevodü.
 ні). Alexandru Voevoda. Aü muritü la cetatea Alba.
 ѓі). Bogdanü Voevoda. Nu scrie in ce chipü aü muritü.
 к). Petru Aronü Voevoda. Seriü istoriile că l'arü fi omoritü Stefanü Voevoda.
 ка). Stefanü Vodă celü Vestitü. Aü muritü cu cinste in Scaunü.
 кв). Bogdanü Voevoda feciorü lui Stefanü Voevodü. Cu cinste in Scaunü.
 кг). Stefanü Voevoda feciorü lui Bogdanü Voevodü. Cu cinste in Scaunü.
 кд). Petru Rareşü Voevoda. Aü muritü cu cinste in Scaunü.
 ке). Stefanü Voevoda feciorü lui Alexandru Voevoda. L'aü omoritü Arboresciü in cetatea Sucevei.
 кс). Cornea Portariulü Voevodü. L'aü omoritü Mihulü Hetmanulü.
 кз). Iliaşü Voevodü feciorü lui Petru Rareşü. S'aü turcitü. L'aü omoritü Impëratulü.
 ки). Stefanü Voevoda frate lui Iliaşü V.V. L'aü omoritü boiarü sub cortü.
 кр). Şoldea Voevodü. L'aü insemnatü la nasü, l'aü călugăritü.
 л). Alexandru V.V. Lăpuşneanul. Aü muritü cu cinste in Scaunü.
 ла). Despotü Voevodă grecü ântăiü. L'aü omoritü Stefanü Tomşa Voevodü.

Pentru aceştia nu arătă
 in letopiseşulü țerei Mol-
 dovei in ce chipü și unde
 le aü fostü mórtea.

- ЛВ).** Bogdanŭ Voevodŭ feciorŭ lui Alexandru Voevodŭ. (nimica nu însemnăză).
ЛГ). Ioanŭ Voevoda. L'ău legatŭ Turcii de cȳdele cămilelorŭ, l'ău ruptŭ.
ЛА). Petru Șchiopulŭ Voevodŭ. Surghium la Halep. Aŭ muritŭ în țera Nemțescă.
ЛЕ). Ioan Potcovă Voevoda. L'ău omoritŭ Petru schiopulŭ Voevoda.
ЛС). Ianculŭ Sasulŭ Voevoda. Craiulŭ Leșescŭ i-ău tăiatŭ capulŭ.
ЛЗ). Aron Voevoda celŭ cumplitŭ. Craiulŭ ungureșcŭ l'ău ținutŭ închisŭ până aŭ muritŭ.
ЛН). Stefanŭ Radu Voevoda. (Nimică).
ЛО). Irimie Movilă Voevoda. Cu cinste aŭ muritŭ în scaunŭ.
М). Simion Movilă Voevoda. Idem.
МА). Constantinŭ Movilă Voevoda. (Nimicŭ).
МК). Stefanŭ Tomșa Voevodŭ. (Nimicŭ).
МГ). Doama Irimiei Voevoda și cu fiulŭ ei Bogdanŭ Voevodŭ.
 I-ău luatŭ la Tarigradŭ. Pe dȳnsa aŭ luat-o femăe unŭ turcŭ. Pe dȳnsulŭ l'ău turcitŭ. Acolo aŭ și muritŭ.
МГ). (sic). Radulŭ Voevoda. Aŭ muritŭ cu cinste în Scaunŭ.
МД). Gasparŭ Voevoda. Frȳncŭ. Nȳptea l'ău omoritŭ ai lui ȳmeni.
МЕ). Alexandru Iliășŭ Voevoda. Inchișŭ la Tarigradŭ.
МС). Mironŭ Movilă Barnoski. I-ău tăiatŭ capulŭ Impȳratulŭ.
МЗ). Alexandru feciorŭ Radulŭi V.V. (Nimica).
МН). Moise voevodŭ. (Nimica).
МО). Alexandru Iliășŭ Voevodu. (Nimica).
Н). Vasilie Voevoda. Aŭ muritŭ în Tarigradŭ, cu cinste.
НА). Stefanŭ Gheorghie Voevoda. (Nimica).
НВ). Ghica Voevoda (Idem).
НГ). Constantinŭ Voevoda (Idem).
НД). Stefanŭ Voevoda. Aŭ muritŭ cu cinste la Tighina.
НЕ). Eustratie Dabija V.V. Aŭ muritŭ cu cinste în Scaunŭ.
НЗ). Duca V.V. celŭ bȳtrȳnŭ. În pedȳpsă aŭ muritŭ în țera leșescă.
НС). Iliășŭ Voevoda. Sȳracŭ aŭ muritŭ în Tarigrad.
НН). Petriceico Voevoda. Mazilŭ aŭ muritŭ în țera Leșescă.
НО). Dumitrașco Cantacuzino V.V. (Nimicŭ).
Ѓ). Antonie Roset V.V. (Nimicŭ).
ЃА). Constantinŭ Cantemirŭ V.V. Cu cinste aŭ muritŭ în Scaunŭ.
ЃВ). Constantinŭ feciorŭ Ducăi V.V. (Nimicŭ).
ЃГ). Antohie Cantemirŭ Voevodŭ, (Imd.)
ЃД). Mihaï Racoviță Voevoda. (Idem).
ЃЕ). Nicolae Mavrocordatŭ Voevodŭ. (Idem).
ЃС). Dumitrașco Cantemirŭ V.V. Aŭ muritŭ cu cinste în țera Rusescă.

- § 3). Gregorie Ghica V.V. (Nimica).
 § 4). Constantin Mavrocordat Voevoda. Aŭ muritŭ în Iași cu cinste.
 § 5). Iancul Mavrocordat V.V. Aŭ muritŭ săracŭ în Tarigradŭ.
 6). Grigorie Ghica V.V. alŭ treilea rândŭ. (Nimica).
 7). Constantin Mavrocordat alŭ treilea rândŭ. (Nimica).
 8). Constantin Cehan Racovița V.V. Aŭ muritŭ în Scaunŭ în Bucuresci.
 9). Matei Ghica Voevoda.
 10). Scarlatŭ Ghica Voevoda.
 11). Ioan Theodor. De trupŭ frate preosfințitulŭ Gavriilŭ metropolitulŭ. (Nimica).
 12). Gregorie Ioan Calimah Voevoda. (Nimica).
 13). Gregorie Alexandru Ghica Voevodŭ.
 14). Gregorie Ioan Calimah Voevoda (alŭ doilea rândŭ).
 15). Constantin Mavrocordat Voevoda. Și atuncea aŭ venitŭ Muscali. Aŭ muritŭ cu cinste în Iași.

Anexa D.

De câte ori aŭ prădatŭ țera Moldovei Tătari și aŭ robit-o și de câte ori aŭ prădatŭ și aŭ robit-o Turcii, Leșii și alte neamuri, începândŭ de la Dragoșŭ Voevoda înteiulŭ Domnŭ până la mărtea lui Constantin Mavrocordatŭ în Iași, adecă până aŭ luatŭ Muscalii Moldova de sub stăpânirea Turcului, în anii 1769 Septembrie în 7 zile.

- a). Turcii aŭ prădat-o în zilele lui Stefanŭ Voevoda. În anii 6981, și s'aŭ dusŭ în Muntenia.
 b). Nalivaico și Loboda Hetmanii cu Cazacii în zilele lui Stefanŭ Voevodŭ.
 r). Sultanŭ Mehmed Impăratulŭ Turcescŭ cu Turcii aŭ arsŭ, aŭ prădatŭ, an robitŭ în zilele lui Stefanŭ Voevoda.
 A). Hroit cu Turcii aŭ arsŭ Suceava, aŭ robitŭ și aŭ prădatŭ țera.
 e). Albert Craiulŭ Leșescŭ cu Leșii aŭ prădatŭ țera.
 s). Craiulŭ Leșescŭ iarăși aŭ prădatŭ totŭ în zilele lui Stefanŭ Voevodŭ.
 z). Leșii aŭ prădatŭ și aŭ robitŭ.
 h). Radulŭ Voevoda cu Muntenii aŭ prădatŭ, aŭ arsŭ. }
 d). Jicmond Craiulŭ Leșescŭ aŭ prădatŭ, aŭ arsŭ. }
 i). Tătarii aŭ robitŭ și aŭ prădatŭ pe 3 locuri. }
 ai). » iarăși aŭ robitŭ și aŭ prădatŭ. }
 ki). Tătarii aŭ prădatŭ și aŭ robitŭ în zilele lui Stefanŭ Voevoda.
 ri). Turcii și Tătarii aŭ implutŭ țera în zilele lui Petru Rareșŭ Voevoda.
 Ai). Bogdanŭ Voevoda cu Leșii. În zilele lui Ioan Voevoda.
 ei). Tătarii aŭ robitŭ și aŭ prădatŭ. Asemene.
 si). Leșii aŭ prădatŭ țera până în Iași. În zilele lui Alexandru Iliasi Voevoda.

- зї). Tătarii aŭ robitŭ, aŭ prădatŭ țera în ȃpilele lui Vasile Voevoda.
 иї). Cazaciŭ aŭ prădatŭ până în Huși în ȃpilele lui Stefanŭ Gheorghie Voevoda.
 дї). Tătariŭ aŭ robitŭ, aŭ tăiatŭ, aŭ prădatŭ în ȃpilele lui Duca Voevoda.
 к). Aŭ ernalŭ Tătariŭ în țeră, aŭ robitŭ pe furișŭ în ȃpilele lui Dumitrașco Cantacuzino Voevoda.
 к). (sic). Tătariŭ aŭ făcutŭ stricăciuniŭ în ȃpilele Ducăi Voda.
 ка). Tătariŭ aŭ robitŭ și aŭ prădatŭ în ȃpilele lui Petriceicŭ Voevođa.
 кк). Craiulŭ Sobieski cu Leșiŭ aŭ stricatŭ totă țera, sub Constantinŭ Cantemirŭ Voevoda.
 кг). Craiulŭ Sobieski și alŭ douilea aŭ stricatŭ țera sub Constantinŭ Cantemirŭ V. V.
 ка). Tătariŭ aŭ robitŭ, aŭ prădatŭ, (sub același).
 ке). Tătariŭ aŭ prădatŭ aŭ robitŭ sub Dumitrașco Cantemir V.V.
 кс). Tătariŭ aŭ robitŭ, aŭ prădatŭ, sub Mihaŭ Racoviță V.V.
 кз). Tătariŭ aŭ prădatŭ, aŭ robitŭ, sub Mihaŭ Racovița Voevoda. (1).

Anexa E.

Câte cărți aŭ tŭlmăcitŭ și aŭ scrisŭ Archimandritulŭ Vartolomei Măzărca-nulŭ de când aŭ venitŭ din țera Moschicască și unde sunt acele cărți?

Câte cărți ?	La cine sunt.	No.
Carte : Cuvintele din Prologulŭ moschicescŭ, pe trei luni.	La S-ta Mănăstire Putna.	а).
Carte : Cuvinte din prologulŭ Moschicescŭ, iarășŭ pe 3 luni.		в).
Carte : Cuvinte din prologulŭ Moschicescŭ, iarășŭ pe trei luni.		г).
Carte : Canónele de la paveceria.		д).
Carte : Criniŭ Țarinei.		е).
Condica de tóte scrisorile s-tei mănăstirŭ Putnei.		ѕ).
Condica pentru toți țiganiŭ numitei mănăstirŭ.		з).

(1) Și acestŭ tabelŭ ca și celŭ din urmă a rămasŭ necompletatŭ și necorectatŭ de autorŭ.

Câte cărți ?	La cine sunt	No.
Cartea sfintului Isihie. » » Teodor. » » Kilsoskie	La Eromonahulă Michailă starețulă de la Ursăia.	а). в). г).
Carte : Călugărie în Shimă. » Apofegmata. » Ezop. » Ioan Scariașulă. Cartea Voroavei. Letopisețulă de la zidire. Cuvîntulă lui Ipolit. Vedeniile lui Gregorie. Condică de tôte scrisorile Mă- năstirei Bisericanii.	La P. Sa. Кирил кир Іаков Пронн Митрополит. La s-ta mănăstire Bisericană.	а). в). г). д). в). г). д). е). з).
Carte : Ефрем сирійс. » идика Іервополитика.	La P. Sa Chirio Chir Leon, Episcopul Romanului.	а). в).
Carte : Скорпіа исташан (?)	La S-ta Mănăstire Niamțului.	а).
Carte : Катихізіс ѿ скврт. Вазаніа лѣн Артанасіе Єпис- коп тѣрѣдшій, ла анша нвѣ.	La Preo-sfinția sa Chirio Chir Dosithei Episcopul Rădăuțului.	а). в).
Панихідникъ cu 8 canone pen- tru morți. Canonulă la răstignire. Paraclisulă și viețile sfinților Apo- stoli Petru și Pavelă. Панихідникъ микъ. Carte : Dulce învățatură. Condica tuturoră scrisoriloră sfin- tei Mănăstiri Solcăi. Intru aceeași și isvodulă de tôte odorele, vest- mintele.	 La S-ta mănăstire Solca.	а). в). г). д).
Carte : <i>Ezopul.</i>	La d-lă spătarul I. Cantaeuzino.	а).

Câte cărți ?	La cine sunt	No	
Viața s-tului Xenofont. Calindariu mare pe 112 ani. Două calendare iarăși mari.	» » Banulă T. Cantacuzino. » » Spăt. Iord. Cantacuzino. » d-loră Ispravnicii de Suceava.	в). г). д-loră Ispravnicii de Suceava.	
Carte : Letopisețulă de la zidire în ani.... Cuvintulă s-tului Ipolită. Vedenia s-tului Gregorie. Catavasiariulă la praznice cu pas- scalia și cu nașterea lunei, iprocă. Letopisețulă țerei Moldovei, adecă acéstă carte cu extractulă ei.	La archimandritulă Vartolomei Măzăreanulă.	д). в). г). д). е).	
Slujba s-tului Onofrei.		La Мхстивоу. (La mănăstioară ?	д).

фак д кзрці.

Iar peste totă аз кзрці.

Observări.

Din cărțile trecute și netrecute de autoră în tabelulă de mai susă, amintimă :

1). Leturghia arhierescă cea tradusă din rusese și care se pă-
stréză la Mitropolia din Iași.

Codice in f^o. de 151 pagine, mică, cu litere capitale tipografice;
fôrte frumôsă scrisore. Codicele are, la prima pagină titlulă urmă-
toriu : **Мѣтрѣ слава | чей дѣвѣиинцѣ, дѣвѣа | цѣ фѣкхтѣорей ши недес-**
пѣр | цѣтей сѣтей трѣцѣ, а тѣтѣлѣи | ши а фѣюлѣи, шл а сѣнтѣлѣи
дѣхѣ ; | р' пренорочѣтеле зѣле пре благочестѣвей | р' сѣши стѣпхннѣорей
Мѣрей Дѣамнен | Нѣостре Скатерѣна Алѣксѣевны Импе | ратрѣцѣи а тѣотѣ
Россѣе. ши а дѣадѣхи | лѣи ей вѣне кредннчѣсѣлѣи Дѣмѣнѣ Цесѣревнѣчѣ ши
мѣрелѣи Кѣнзь Пѣвель Петрѣвнѣчѣ | дѣпѣ архѣерѣска ѣсѣрдѣе а Преос-
фѣнѣцѣ | и сѣле кѣръ Инокѣнтѣи Сѣпѣкѣ Хѣшѣлѣи | сѣлѣ тѣлѣмѣчѣнѣтѣ дѣне
словенѣе, ши сѣлѣ | скрѣнѣе пе молдовенѣе ачѣстѣ сѣнѣтѣ кѣр | те чѣнѣв-
ннѣкѣ, а сѣнѣнѣтѣей сѣлѣжѣрѣи | архѣерѣнѣцѣи, р' сѣнѣта р' пѣрѣхтѣлѣсѣкѣ | четѣте

Санктпетербург, 1-й аннїе де ла | Хрѣтоск мѣнтѣиторюлк Нѣстрѣ „а ѿ“ (1770).

Де смерѣтѣлк, ши мѣатк пѣктѣѣлк Кардоломѣн | Мазеранѣлк Ар-
химандрѣтѣлк сѣнтѣй Мнѣтзирн | Гѣакзи динь Молдѣва.

Până la vorbele : «după arhierésca» totu titlulú este în chinovarú, apoi vorbele : *Inocentie «Episcopú Huşiuului»* şi vorbele : «*cinovnicú a sfintei slujiri arhieresci*», şi *împărătésca cetate Sanct-Petersburg.*— *Hs. Mântuitorulú nostru*. Asemene inişiala Д (în «ДШН»; în litera Д la vorbele : «în sfânta cetate» şi «în anii».

Se póte sci chiar şi luna în care Măzărenulú a scrisú codicele acesta, căci la pagina 86, adecă la mai multú de jumătate, pe marginea de josú a paginei a însemnatú aceste vorbe : «*Aprile 15 am scrisú până aice*».

La finea Codicelú a adaosú Măzăreanulú următórea precíósă informaşione istorică :

«In anul de la Hristos mintuitorul nostru | 1769 Septembrie . . . zile, armia | Rosiei aú biruitú pe Turci la Hotin, şi den | ceea parte de Hotin preste Nistru, şi iaú scos | din ţara Moldovei. |

«Intru acelaşi an . . . zile, armia Rosi | ei aú intratú în Iaşi şi cu agiutorulú luí Dumneşeu | aú luat subt stăpinire | deosebit de Bender | toată ţara Moldovei. |

Intru acestaşi an, în luna luí Noembrie, Preosfinţi | tul Gavriilú Mitropolitulú Moldovei şi cu Dum | nealor velişi boiari, ca să trimeaşă deputaşi la | Sanct-Peterburg aú ales pe sfînşia sa Inocentie | Episcopulú Huşiuului şi pre Vartolomei Archiman | dritulú de Solca şi pre Venedict igumenú de Moldo | vişă, pre Dumniilor boiarii Ionişă Paladie vel Logof. | şi pre Dum. Ianakakie Milo Vel Spat. şi Dekemvrie 5 | i-aú pornitú pre toşi.

«Iară în Sanct-Peterburg aú sosit în anul 1770 | Martie în 8 zile, însă Dumniulú Logofet Ionişă Paladie | n'aú ajuns până la Sanct-Peterburg ce s'aú prestăvit la Nijna.

«Intru acestaş an Mart. 28 numişi depu | taşi s'aú invrednicit a fi inaintea Marii Sale | Imperătritei Ecaterinii Alexievnei, a toată Rosia»

*

2). Condica de documente a mânăştirei Homorului, de care deja am vorbitú, în posesiunea Academiei, cu No. 111.

Iată ce analisă putemú aduce de acéstă condică, pre lângă ce am şisú mai susú :

După deprinderea sa, Măzăreanul face în această condică, la pagina 103 (numerotarea modernă a Academiei) un tabel cu titlu : «Care fericitū ctitorū aū datū moşii sfintei mănăstiri Homorului şi ce moşie şi în care anū şi lună le aū datū».

Iată rubricile ce are tabelul : a). Numărul curenţu. b). Numele fericitului ctitorū. c). Numele moşiei. d). În care anū, lună, cislă (dioa).

La pagina 328 (numerotarea vechiă) aduce unū «ecstract (екстракт?) de toate scrisorile câte are (арх) sfinta mănăstire Homorulū, de la zidirea ei şi până întru acestū anū 1776 Ghenar 1».

Tabelul are aceste rubrici : a). No. b). Câte scrisori şi pe care moşie. c). Numărul bucăţilor.

La pag. 11 (330) Măzăreanul face unū nou tabel cu titlu : «Care fericitū ctitorū aū datū Ńiganū robū sfintei mănăstiri Homorulū şi în ce anū şi lună i-aū datū».

Acestū tabelū are următoarele rubrici : a). No. curenţu. b). Numele fericitului ctitorū. c). Numele robilor Ńigani. d). Câte salaşuri aū datū. e). Anū, luna, cislă.

După aceste tabele Măzăreanul aduce unū resumatū din hrisovele mănăstirei. La pagina 107 (numerătoare modernă) este resumată pe largū : «Привелѣніа маре пре тоате către а сфінтеи мнхистіри Хоморлăші, ꙗ каре жте скрис шн către фередееніи».

La finea actului cetimū :

«Acastă privilehie este scrisă în condica sfintei mănăstiri Homorulū la flă 212 şi dintru aceeaşi condică s'aū scrisū şi aice, prin silinţa Cuvioşii sale кр Antim igumenulū sfintei mănăstirei Homorulū şi prin ostenela Archimandritulū Vartolomei Măzăreanulū, în anū 1779 Augustū 13 zile.

La pagina 116 (numerotare nouă) se cetesce cele mai de josū :

«În sciinţa să fie tuturorū :

«În anulū 1776 fiindū igumenū sfintei mănăstiri Homorulū sfinţia sa kir Dositei Putneanulū, s'aū silitū şi aū făcutū condică de moşile numitei mănăstiri, după cum anume şi pre rëndū arată întrânsa, şi cele-lalte moşii toate s'aū scrisū, iar moşia Feredeeni şi moşia Brănescii nu s'aū scrisū, fiindū-că scrisorile acestorū 2

moșii, era la preosfinția sa *крупс крп* Gavriil Mitropolitul Moldovei. Iară întru acestu an 1779 fiindu igumenu numitei mănăstiri sfinția sa kir Anthim, iarăși Putneanu, a adus scrisorile acestor 2 moșii de la mitropolie și după aceea a socotit cu frații ca să le scrie întru aceastași condică și a pofțit pre archimandritul Vartolomei Măzăreanu iarăși Putneanu, care vedându că aceste trebuințe sunt spre folosul numitei mănăstiri, a venit la numita mănăstire (fiindu-că iarăși sfința sa a scris și numita condică) și a scris întru aceastași condică și scrisorile acestor 2 moșii ce s'a dă mai sus, adică a Feredeenilor și a Brăneștilor, care dintru început sunt scrise și cu moșia Strahotinul. Așide-re a mai scris și locul celorlalte moșii, ca ori-ce pricină a fiesce-care moșie, se va nasce de acmu înainte întru aceastași condică, spre cunoștința tuturor, după cum asemenea și pre rând a scris întru aceastași condică. Anul 1779 August 16 s'a scris aceste scrisori întru aceastași condică.»

Apoi urmăză 5 acte ale moșiei Feredeeni și Branescii. Măzăreanu nu a copiat toate documentele acestor moșii, dar a pregătit rigle pentru ele, cari a rămas în alb. Condica se termină cu actele moșilor Steuceni-Covasna.

*

3). Condica de documente a mănăstirii Precista din Roman și alte asemenea, conservate în Archiva S-tului Spiridon din Iași.

*

Am menționat mai sus între lucrările Archimandritului Măzăreanu un Letopiseț al țării. Am adăos a dice, că acel Letopiseț nu ne-a venit în original pînă la mîna noastră ci numai prin o copie posterioară, cea a lui Țicău, de care copie am vorbit în tomul I al Operelor complete Costiniane, la pag. 44. De părintele Măzăreanu am mai aflat scrisă însă, la calcăiul codicelui E (cel cu No. 238 la Academie) continuarea cronicei, dela *domnia lui Gri-*

gore Ghica, încă la pag. 10 tom. I a Operelor complete ale lui Costin am arătată acesta, iar astăzi mă simțu datoru a aduce în anexă, câte-va fragmente din acestu letopisețu scrisu de Măzăreanu, și care este nu numai neîndoiosu autografu alu acestuia, ce încă îl credu că este o parte din Letopisețulu lui dispărutu (1).

Anexa F.

«Iordake Cantacuzino biv vel Logofetū. Adevirimū cu această scrisore a noastră, că avendū trebuință de câte-va istorii de învățaturi și alte ce ne-au trebuitu a le scote de pre cărțile grecesci, pre limba Moldovenescă, am pohtitū pre Dumnealū Duca Sotiriovicī tipografū de le-au scrisu și le-au tălmăcitū. Și la alte scrisori ce ne-au trebuitu grecesce, totū D-lui ne-au scrisu și căsătorindu-se în Moldova, noi l'am cununatū și din bună-voința noastră i-am datū danie și iam dăruit acești țiganī anume, din drepti țiganī robī ai noștri...

(Urměză numele țiganilor și arētă de la cine i-a avutū). Din acești țiganī mai susū scriși (iarăși numele celorū 5 țiganī) să fie de la noi danie și dar D-sale hinului Ducăi tipografū și Giupăne-sei sale și filorū sēi și nepoților și nime din fiī noștri să nu se amestece la dania mea, că dintr'alū meū am dăruitū.... ce să stăpânescă țiganī sēi cu pace și să-și facă și ispisocū Domnescū pre acești țiganī. Pentru credință am întăritū cu iscălitura și pecetia noastră. **Іас вартъ** 23-го Іunie 16. (7263, decī 1755).

Iscălitū **Іордаке** Cant. Log.

Sigil mic
cu cernelă
cu Vultu-
rul bicept.

Scrisū de Constantinū Stat Diac de Divanū.»

(1) Nu numai din comparațiunea scrisorii ne-am convinsū că acestu fragmentu de Letopisețu este autografu al lui Măzăreanu, dar și din o notă marginală scrisă cu altă mână la pag. 304 verso Scrisorea acestei note este de pe la începutulu secolulu alu XIX-lea. Vartolomei Măzăreanul scrie în Letopisețulu sēu o informațiune relativă la unū Sturza, care arū fi luatū o moșie mânăstirească, iară condeiul de mână străină, în nota marginală, protestă contra aserțiunii lui Măzăreanu dicendū: «*Aū bārfitū Părintele Măzăreanu*».

Iată acum și hrisovul obținut de Iordake Cantacuzino în favoarea lui Duca tipografului.

«Cu mila lui Dumnezeu Iw Constantin Michai Racoviț Voevodă Domnă țerei Moldovei.

«De vreme ce alesul dintru obsteni (*sic*), Duca Sotiriovică de la **Θακοσ**, ne-a arătat hrisov de la prea iubit fratele nostru Domnia sa Constantin Nicolai V.V., întru care scrie pentru mai sus numitul, că aflându-se împodobit cu învățătura elinască, și letinască și de alte, știind bine și limba Moldovenască, întru care poate să talmăcescă ori ce carte, ispitindu-se de Domnia sa mai cu dea-dinsul, cu talmăcirea **ΟΚΤΟΥΒΑΣΙ** celui mare și cu alte și s'a aflat vrednic, și avându și tipografia sa cu cheltuiala lui făcută, n'a lipsit ală agiutori dându'i și privileghia cé trebuinciosă, cu care să potă avea odihna lui, nebântuit de cătră nimeni și să potă lucra neconținut lucrul tipografiei, ca să se îndestuleze țera, de cărți lipsită fiind, cari se slăvesce numele lui Dumnezeu întru sfiintele biseriei. Prin care hrisov întâi hotărâse ca să fie scutit el cu totă casa lui și să ié și câte 20 *dă* (*sic*) lei léfă pe lună de la cămara gospod, la Pasci și la Crăciun câte un postav, un atlas. Așiderea să scutescă 150 stupi de desetină și 250 oi de gostină, nici un ban pe aceste bucate să nu deé și optă ómeni scutiți de tot birul ce ar fi pe alți, ca să i fie numai pentru lucrul tipografiei. Așiderea și pentru cât plumb *spiglos* (*sic*) și hârtie va aduce pentru tréba tipografiei, nici un ban vamă să nu deé și de s'ar tâmpla să tipărescă Domnia noastră vre-o carte, după tocméla ce va avé să i plătésca de la cămara noastră. Pentru acésta după dreptatea ce s'a cadut și cu cale fiind, asemenea dar și domnia mea iam înoit și i-am întărit cu acésta carte a Domniei mele pentru tóte câte-să mai sus numite; și poftim și pre alți luminați Domni ce vor fi de Dumnezeu rânduiți în urma noastră Domni și stăpânitori acestui de Dumnezeu păzit scaun ală țerei Moldovei, ca să întărescă care cu cale ia făcut pentru

statornicia tipografiei, ca să le rămăe vecinică pomenire. Acésta scriemū.

Iaş Vleato зрѣни Marte 30.

Iw' Constantin Voevoda.

S'aū scrisū de Івннц лог. din Пспус.

Trecutū la condică (1).

Iw'	K.	Iw'	K.
cap de bou		Ambele	
B	B	mărci	
Data		P.	B B.

Sigiliī cam miel rosil.

Acestū uricū este reintăritū de acestași Domnitorū, în domnie nouē, astū-felū :

«Acestū hrisovū fiindū făcutū după dreptate l'am întăritū să se urmeze și la domnia acésta pe deplinū, cum scrie mai susū ⁷²⁶⁴/₁₇₅₆ Mai 26.

Првч. т. логоф.

Anexa G.

Suret de pe hrisovulū scólelorū din 1766.

«De vreme ce invěțatura și sciința săvêrsescū deplinū pre omū și'lū facū vrednicū ca se alegă binele de rău și adevêrul de neadevêrū, pe dreptū din nedreptū, pe dreptate din nedreptate, ilū luminéază ca în tótă socotința lui séu lucrare, séu fapta să metahirisescă și se pověțuiescā cuvêntulū adevêrului deosebindu-lū de dobitócele cele necuvêntátore, și lucrătóriū făcêndu-lū tuturorū lucrurilorū celorū mesteșugóse și a epistimiilorū și savirsitorii de mari și vrednici de laudă fapte și la cea desăvârșită ilū face vrednicū, puternicū lăudatū, vestitū și fericitū, precum faptele arétā și sfânta scripturā vestesce dicêndū : *fericitū omulū carele aū aflatū înțelepciune. Eū dice înțelepciunea am lucratū, sfatulū și mintea și socotința prin mine cei mari se mărescū și tiraniū stăpânescū pe pământū.* Acésta invěțaturā este lăudatā în totū loculū și în tótă arétarea eī vederatā și la tóte marginele pământului vestitóre, iar

(1) Aceste prețioase acte le-am aflatū eū întâiū în archiva metropoliei din Iași. Fórtē greșitū și lacunarū a publicatū (și numai hrisovulū) D. Erbiceanu în «Istoria metropoliei Moldovei și Sucevei».

la porțile stăpânilor este nelipsită. Decî și Apostolul Pavelu vrea se fimu înțeleptu, îndemnându-ne ca să viețuim, nu ca neînțelepți ci ca înțelepți. Prin acesta Haldeii groznicu, Eghiptienii puternicu, Elinii minunați, Grecii laudați și la cea desăvârșitu neamurile cele de la apus și mază-nópte ce au fostu mai dinainte varvari, iar acum filosofi și de laudă vrednici. Printr'acéstă învățatură fieste-ce meșteșugă și epistemie s'au adaus și s'au revărsatú tótă puterea și stăpânirea s'au măritú atáta, câtú acéstă sciință și învățatură este la ómeni: lumină, tăriă, laudă, podóbă și împlinire desăvârșitu. In-tr'acéstú chipú este învățatura și întăresce pe omú, iar neînvățatura, cam că este împrotivnică și face pe omú asemenea cu dobitocele cele necuvîntátore și neputendú face alegere, necunoscendú, nesciindú cuvêntulú adevêrului și că intru întunericú a necunoscinței âmblandú, mărturisesce pricina stărei cei luminoase și vestită a neamului nostru cu starea acéstă ce se află acum intru atáta ticăloșită stare și vrednică de lacrimi a neînvățaturei, aflândú și noi pe supușii noștri ai țerii aceștia și mai virtosú pe Cinulú preoțescú, carii se cade se fie sarea creștinilorú, povățuirea credincioșilorú, sfeșniculú pravoslavnicilorú, în cât să n'aibă deosabire preotulú și mai în scurtú partea bisericescă de cea mirenescă, și norodulú pravoslavnicilorú să fie însêtoșatú de izvórele cele Dumneđeesci a învățăturilorú domnului nostru I. C. Și socotimú și la datoria noastră cea cădută și cugetulú înboldindu-ne, după Dumneđeesca poruncă ce avem, ca cei putincioși se ridice sarcina neputincioșilorú, aflataú, cu cale și de trebuință ca să dămú și să aședămú academie învățăturilorú și a epistimiilorú (prin care se întemează și se săvêrșesce în totú chipulú fapta bună, luminândú pre alú nostru pravoslavnicú neamú). Și fiindú-că mai nainte vreme se afla scóla necoprinsă cu cele trebuincioase spre neprocopsela ucenicilorú, ca să aducemú la starea cea mai desăvârșită a învățaturei spre înmulțirea dascálilorú ca ș'a ucenicilorú, iată dar am ziditú din temelii acéstă Academie, lângă metropolie, pre a noastră domnescă cheltuală, slobodă, indestulată, și cu tóte cele trebuincioase lucrurilorú ei și cu biserica intru care se praznuesce domnului și Dumneđeului

nostru I. C. Ş'am orânduită dascălă nu numai la această academie ce am zidită aice în Iaşi, ce şi în totă ţera, la fie care eparhie şi ţinut, câte ună dascălă, ca toţi creştinii ţerei acestia mireni şi copiii proţilor să se procopsescă cu învăţătura şi fapte bune; şi prin acestă ală nostru domnescă hrisovă hotărîmă plata şi lefelele dascălilor şi chiverniselele ucenicilor celor străini şi săraci, ca să se dea nesmintit şi neclătit din dajdea cea rânduită a preoţilor şi a hiero-diaconilor ce se află în totă ţera. Şi măcară că acestia era rânduiţi la dajdea scolarelor, însă aflându-se supuşi şi la dajdea visteriei, cei supuşi se supăra de visterie pentru cele cătră dênşii rânduite dajdii ce dă peste an; pentru care milostivindu-ne de-odată foarte am micşorată această dajdie ce se da la visteria domnescă, uşurându greutatea lor ce avea mai nainte şi lăsându-i ca se dea la visteria domnescă foarte puţină sumă, atâtă preoţii cât şi diaconii. Decă iată că hotărîmă anume prin acestă ală nostru domnescă hrisovă, cum nestrămutat şi neclătit să dea preoţii şi ero-diaconii pentru plata dascălilor şi pentru chivernisela şi economia ucenicilor, câte 4 lei noi într'un an de totă preotulă şi diaconulă (adică) la 23 zile a le lui Aprilie câte 2 lei noi cum şi la 26 zile a le lui Octombrie iarăşi câte 2 lei noi să se dea asemenea, nesmintit şi nestrămutat, ca nu cum-va din puţin în puţin voră curge spre străcăciune aceste rânduite şi hotărîte de la domnia mea spre folosinţa de obşte a neamului nostru cel pravoslavnic; iar cei ce voră vrea de acum înainte ca să se învrednicescă preoţiei, de se voră arăta iscutiţi şi vrednici spre procopsială şi învăţatură, să iea şi cărţi domnesci de milă şi de scutelă, ca nici de cum se nu se supere nici cu această puţină dajdie ce a rămasă să se dea la visteria domnescă. A işderea şi acei ce mai de mulţi ani s'au preoţit, de se voră arăta cu procopsială şi la stare bună a învăţaturei, spre folosinţa obştiei şi mântuirea sufletescă şi povătuirea supuşilor pravoslavnici, să iae şi acestia asemenea cărţi de mila acesta domnescă, ca să nu dea nemica la dajdea visteriei. Şi această milă li s'au făgăduită pentru ca să se silescă şi să se chinuiască spre iscusenia şi procopsiala învăţaturei şi ca se nu se zăticnescă ca

și mai înainte de greutatea birului acestuia a visteriei. Decî dar pentru aceste tóte aședămú epitropi și purtători de grijă ai acestui sufletescú și de obștie folositor lucru pre preosfinția sa **părintele mitropolitulú Moldo-Vlachiei**, pe dumnealui **Hatmanulú Ioniță Cantacuzino**, pe d-lui **Vist. Iordache Costache**, pe d-lui **Vist. Hrisoscoleos**, pe d-lui **Pah. Manolache Bogdan**, pe d-lui **Vel Vist.** ce va fi dupe vreme, pe **Baş Costi Avraam**, pe **Baş Sandul Panaiti**, pe **Bas Coste Papafil**, și pe **Basi Constantin Panaite**, pentru ca să fie purtători de grijă cu silințe și cu neadormire în tótă viața lor și să împlinescă cele căđute și trebuinciose ale acesteî domnescî academii; iar care dintre aceștii ca unú omú muritorú va petrece viața acésta trecétóre, cei l'alți epitropi să alégă pre altulú și pre acela să'lú céră cu hotărîre domnescă; decî dar rânduimú ca să se dé plata dascalului celui mare a epistimurilorú pe anú câte $\mu\phi$ lei și dascalului celui dintăi elinescú χ lei și ipodascalului elinescú lei și dascalului ce învață carte grecescă bisericescă câte $\rho\pi$ (180) lei și dascalului latinescú câte 240 lei ($\sigma\mu$) și dascalului moldovenescú $\rho\kappa$ lei, iar pentru 20 de ucenici străini și săraci ce se vorú afla la scólă, pentru mîncarea lorú, hârtie și cernelă, cu bucatariulú și apariulú lorú, prin purtarea de grijă și economia epitropilorú, să se dea pentru trebuința lor μ lei și la μ care lemne pentru toți cei ce vorú locui în scólă 375 lei și la bibliotecarulú $\rho\kappa$ lei și psaltulú 250 lei și la ierochierica celú grecescú 300 lei, la ierochirica $\rho\eta$ lei și dascalului elinescú și grecescú ce se află la scóla Galațilorú 250 lei, a caria scólă să fie epitropú neguțitorii ce locuescú acolo și dascalului elinescú și grecescú ce se afla la scóla Botoșanilorú $\rho\kappa$ lei, a căreia scólă vorú fi epitropi neguțitorii ce vorú locui acolo și la 3 dascalii moldovenesci ce sunt rânduși la 3 episcopii, a Romanului, a Rădăuțului și a Hușilorú, fie-căruia câte 80 lei și la 23 dascalii moldovenesci ce s'aú rânduítú pe la ținuturi, la Sucéva, la Câmpu lungul Sucevei, la Némțu, la Bacău, la Putna, la Tecuci, la Covurlui, la Vaslui, la Tutova, la Fălcui, la Grecei, la Lapușna, la Kișnău, la Orhei, la Soroca, la Cernăuți, la Câmpulú-lungulú rusescú, la Do-

rohoi, la Botoșani, la Hirilău, la Carligatura și la ținutul Iașilor în 2 locuri, fiesce-căruia dascalu dintr'acești dascalii să i se dea câte 60 lei (₰), iar epitropii să se adune odată într'unu anu la mitropolie și să se caute de adunarea tuturor veniturilor și cheltueleur și care nu va fi luatū sfârșitū și nu s'au împlinitū după acestū al nostru domnescū hrisovū să le caute tôte cu cercetare bună și cu silințe și ce va prisosi din venituri și din cheltuielile ce se vorū economisi, de către epitropi, să se cheltuiască la cărți și la organe mathematice și la cele-lalte trebuincioșe ale academiiei; iar acēstă rânduială ce s'a făcutū pentru dascalii scōlelorū, din ȃiua lui Sveate Gheorghe ce vine să începă rânduiri epitropi a purta de grijă dupe hotărira hrisovului Domniei Mele. Care pentru tôte aceste ce s'au rânduitū spre folosul de obște, prin acestū alū nostru Domnescū Hrisovū, pohtimū Domnia-Mea și îndemnāmū frătește și pre iubiți frați Domni ce se vorū randui din Pronia Dumneșcă oblăduitori țerei aceștia, în urma noastră, ca să nu smințescă nici să zăticnescă starea și buna aședare acēstei Academii, ei mai vartosū prin a lorū domnesci hrisove, spre starea cea mai bună, de-a pururea să întărescă. Decī dar, s'au datū și acesta alū nostru Domnescū Hrisovū întăritū cu a noastră Domneșcă iscălitură și pecete și cu patriarșicesci blastāmuri a Pre-Svinșitului Alū Nostru Despotū și Patriarchu a tōtă lumea și cu a tuturor svinșilor Archierei, pentru ca să aibă starea ei nestrămutată și neclătită. Și s'au scrisū hrisovulū acesta în scaunulū Domniei meale în orașulū Iași în anulū alū 3-lea, la anulū mîntuirei 1766.

Locul
sigiliului
mic, chinovar.

Proc. Vel. Vist.

NB. Am aflatū acestū minunatū documentū în pachetulū cu No. 21 al arhivei Episcopiei de Romanū.

Anexa H.

*Fragmente din Cronica lui Măzăreanu, începând de la Domnia
lui Grigorie Ghica.*

(1) Postelnicul Constantinu s'aŭ dusu la Pörtă, s'aŭ înștiințatŭ (2) pentru Hatmanul Dumitrașcu că este în Dobrogea (3) tiptilŭ, și fiindŭ apröpe de calea lui, s'aŭ nevoitŭ și l'aŭ prinsŭ (4). Aŭ făcutŭ scire lui Grigorie Vodă și ferecându-lŭ în obeze l-aŭ adusŭ la Iași și l-aŭ pusŭ la grea închisöre câte-va luni; aŭ datŭ căți-va bani (5) și l-aŭ slobozitŭ și ducându-se la satulŭ lui Fereștiŭ în ținutulŭ Vasluiului, (6) peste 4 (7) zile aŭ muritŭ. În (8) alŭ treilea anŭ alŭ domniei lui Grigorie Vodă s'aŭ făcutŭ pace (9) din töte părțile, decŭ Grigorie Vodă s'aŭ apucalŭ de aŭ (10) făcutŭ aceste pomeniri : Aŭ acoperitŭ beserica de la mănăstirea Balica cu oale; (11) aŭ tencuitŭ beserica pe din afară *förte bine*; aŭ făcutŭ tindă, *pridvoră* (придвор); aŭ zugrăvit-o peste totŭ «inontru»; făcut-aŭ zidŭ *imprejură*; clopotniță *bună de piatră* și curți *frumöse* de piatră; aŭ îndestrat-o cu odöre veșminte, cu bucate, cu moși, cu robŭ țigani și cu vii, ca pre o monăstire deplin. Mai (12) făcut-aŭ curți *frumöse* (13) și helășteu *cu iaz* (14) să fie de primblarea Domnilorŭ. Făcut-aŭ

(1) Manuser'sulŭ lui Măzăreanulŭ, alipitŭ la codicele cu No 238, după fila 309, începe cu acestŭ pasagiŭ, care coresponde, cu puține modificări, la pasagiulŭ de la pag. 405, tom. II, rândulŭ 20 alŭ Letopisețelorŭ țerei Moldovei, edițiunea I a domnului M. Kogălniceanu.

(2) «aŭ oblicit pre Dumitrașcu Hatmanul» scrie letop. D-lui M. K.

(3) La unŭ satŭ.

(4) Fiindŭ apröpe de calea lui, Constantinŭ Postelniculŭ aŭ um latŭ cum aŭ pututŭ și l-aŭ prinsŭ.

(5) aŭ datŭ câte-va pungi de bani și apoi iertându lŭ l-aŭ sloboțitŭ.

(6) Lipsescŭ vorbele : «*țin. Vaslui*».

(7) Trei, patru zile și aŭ muritŭ.

(8) Măzăreanulŭ suprină mai totŭ d'a una conjuncțiunile și tac mai multŭ frazele sale. Așa și aci suprină vorba «iară».

(9) Adadauga : *bună*.

(10) Adausŭ la Măzăreanulŭ vorbele subliniate.

(11) Edițiunea Kog. pune între töte aceste f.pte conjuncțiunea «și».

(12) *Așijderea* loc. *mai*.

(13) Scumpe loc. *frumöse*.

(14) Kog. ad. *frumöse*.

în Iași la curtea domnească la p^ortă un^u turn^u mare *de piatră*; pus-a^u și un^u ceasornic^u mare întru acelaș^u turn^u. Făcut-a^u și «doao» cișmele, fântăni aduse pre ôle, cu multă cheltuială, una denaintea porții curței domnești și una denaintea feredeului. Tocmit-a^u (1) feredeul^u. Tocmit-a^u câte-va case în curțile domnesce și odăile simenilor^u (2). Făcut-a^u casă frum^osă în Galata. Tocmit-a^u chilii în Bârnova. *Acoperit-a^u beserica de la mănăstirea Bârnovej*. Făcut-a^u (3) și clopotnița și alte multe sfinte birericii a^u tocmit^u și coperit^u (4).»

Acî Măzăreanul^u suprimă patru rëndurⁱ de la primul^u aliniat^u din pag. 406 tom. II ed. I Kogălniceanu, relative la m^ortea, în 7238, a unchiului lui Grigore Vodă Ghica, Neculai Vodă. Apoi urm^eză textul^u lui Neculcea, mere^u suprimând^u conjuncțiunile dintre fraze și aduc^end^u unele variante, cari nu le vedem^u destul^u de importante pentru a aduce aci în întreg^u textul^u lui, mulțămindu-ne cu specimenul^u de mai sus^u.

Este însă un^u punct^u, ori dou^e, de deosebiri mai esențiale, pe cari ne simțim^u datorⁱ a le semnala.

La pag. 410 din tom. II ed. I Kogălniceanu nu aflăm^u trecută o informațiune ce dă Măzăreanul^u în codicele s^eu, pag. 304, după vizita lui Grigore Ghica pe la m^onăstiri și moșii boerești. Iată pasagiul^u acesta : «Trecut-a^u un^u sol^u mare leșesc^u la P^ortă și a^u mers^u pre Prut^u și i-a^u trimis^u Grigorie Vodă boiarⁱ și conac^u întru întimpinare la Țuțora, dⁱc^end^u solul^u, că merge la P^ortă pentru întăritura păcii, fiind^u împ^erăția noua, și n'a^u zăbovit^u la P^ortă ce iarăși s'a^u întors^u pre Prut^u, iar Grigorie Vodă iară i-a^u trimes^u la Țuțora conac^u cu hatmanul^u Sandu Sturza».

Mai notăm^u un^u pasagi^u care lipsesce în ed. I a D-lui Kogălniceanu și care ar^u veni în ac^estă edițiune la tom. II pag. 10, înainte

(1) Kog. ad. *așijderea*.

(2) Kog. ad. *și la grajduri ce era stricat^u tot^u a^u tocmit^u*.

(3) Kog. ad. *așijderea și la Bârboi a^u făcut^u turn^u și a^u coperit-o*.

(4) Kog. *a^u dres^u și a^u tocmit^u*.

de ultimul aliniat. La acest pasagiu, pe margine, cine-va de la începutul acestui secol a pus nota marginală de care am vorbit mai sus, refutându o aserțiune a codicelui lui Măzăreanul.

Iată pasagiul lui Măzăreanul împreună cu nota adausă :

«Cu obiceiurile ce le găsisse Grigori Voevoda gata, făcute de alți domni, se stinsese de tot mazili, mănăstirile și totă țera; toate le grămădea într'un loc, adică: văcăritul, hărțile, vădrăritul, șverturi mari și desetina, iar într'un an a scos și pre țiganii grele hărții. Scos-a pe preoți și pe diaconi un bir ce-i dăcea mucareriul, pre cei de frunte i-a pus câte 8 iar pre cei săraci câte 3 galbeni (vai și amar de dinșii!); rădicătură neamului nu face, destul blăstem și a agonisit. In toți anii Domniei lui, luă de la săraca țără câte 1500 pungi de bani. Iară altă-dată și mai mult, deosebit de dajdile ce lua de la mănăstiri și de la mazili, și s'a stins mănăstirile, Mazili și totă țera. Grigore Voevoda într'un rënd era să ierte mănăstirile și Mazili de dajde, și a poruncit hatmanului Sturzei să facă ispisoc de întăritura (*). Sturzii nu ia plăcută această milă asupra mazililor și a mănăstirilor, fiind lacom din fire, vrënd să inghițe moșiile mănăstirilor și a mazililor, și pentru aceea el a făcut un ispisoc numai pre giământate de mazili, iară pre giământate a dat la țerănimie; vënd Grigorie Ghica Voevoda acel ispisoc, s'a mănăiat și l'a rupt și a întunecat Sandul Sturza această milă domnescă. Grigorie Voevodă are mare trecere la Pörtă, căci și pre Turcii Balgi îi ingrozisă atăta, cătu întru nimica nu pute face Turcii zulum ómenilor».

(*) «Aș birfit părintele Măzăreanul pentru Sturza, pentru cele ce arată, fiind că nu s'a aflat la Sturza nici o moșie mănăstirescă, după ce mai ales a dăruit la mănăstiri moși, precum la Némțu, la Resboieni și la Bărboiu, și nici de la alții neci o moșie nu s'a aflat să fie luat, și după obiceiul călugăresc învățat fiind a huli, a scris aceste defăimări și halturi».

Oprimă, la aceste fragmente, anexa de față, din letopisețul lui Măzăreanu, care se întinde încă până la fila 330, și se termină întocmai cum termina Canta scrierea sa, tom. III, letopisețe, edit. I a D-lui M. Kogălniceanu, la pag. 188.

*

Notă. Înainte de a termina acestă memoriu, am mersă să vedemă codicele de documente scrisă de Mazareanu, de la st. Spiridonă din Iași. Acesta ne arătă, că decă activitatea mai mare literară a lui este până cătră aniă 1780; însă de ore-ce acea condică este din 1800, apoi viața lui s'a prelungit și cățiva ani din secolulă ală XIX. Pe la 1800 Vartolomei era, în adevăr, trecută Egumenă la mănăstirea Precistei din Roman. Aci continuă a se numi și Vartolomei Putneanulă Măzăreanulă credă că muri, fôrte bătrân, după 1800.

Facsimile după scrisoarea Arhimandritului V. Mazareanu.

А НО Преподобіи престоаві мошинеи митрополіт Хомерскі, префурдіані. Анні

= еі = ерховниі апостол, пѣтръ шипавель, шипидислаци
 шиде = тѣм = пѣрнцу, дела ннуса, шидитпозу сфнціи нарїи
 зинь еси сад фидитъ плизцѣ лѣи дмнзѣ, партіе лоръ е
 фїа нѣ Іѣда, шипид блзетдматдм ариа, шипид ехидовїи
 аїна нарїи аѣ стурзатъ аїдѣра дмнзлѣи хитѣс; сїнцел
 лоръ аїдѣра лоръ, шипидѣра фгїорлоръ лоръ, парі аїсѣ
 шиварѣ = сад сурнєс р аїніи = Зліи

= Агаста прнвелісіа аїсѣ сурнєс рїондана сфнціи мнѣс
 хомерскїи ло фїла = еѣ :: шидитпозу аїаши пондѣ
 нѣ сад сурнєс шї аїи, прїи еплїнца дѣвошнїа
 дн Анвїи Іѣдмнди сфнціи мнѣс Хомерскїи. ш
 прїи остїсїа Архімандрїтдлѣи вароломїи ма зрїандѣ
 рїанїи: Аѣрѣ = аїтветъ = еї = зїае =

Luat din condica monăstirei Homorului din biblioteca Academiei.

SIGILULŪ TÈRGULŪI PETREI (JUDEȚU NÈMȚU).

Prin trecerea, în puterea legii comunale, a bisericilorŭ din orașe, ca biserici comunale, unele Primării au ridicatŭ de pe la acele biserici arhivele lorŭ de documente de proprietăți. Câte din aceste documente se mai conservă acum pe la primării, scie numai Dumnezeu !

La primăria din Pétra am aflatŭ încă în ființă câte-va din vechile documente ale bisericeii St. Ioan, cé zidită de Stefanŭ Vodă celŭ Mare. Nu potŭ spune ce s'au făcutŭ cele mai vechi documente ale bisericeii acesteia, dar mi s'au arătatŭ, că Primăria mai multe decât cele ce am cercetatŭ n'a primitŭ de la fosta Epitropie a Bisericeii.

Voiŭ urmări altă-dată documentele, multe pucine ale monastireii lui Stefanŭ Vodă din vechiulŭ orașŭ «**КАМЕНА**», cum se numia pe slavonesce, în hrisóve, orașulŭ Pétra.

Astă-đi voiŭ numai să comunicŭ Academiei *întipărire*a în céră roșiă a unui sigiliŭ ce primăria l'a aflatŭ conservatŭ împreună cu documentele din arhiva St. Ionŭ Domnescŭ. Daŭ și aceste documente.

Acestŭ sigiliŭ, de mărimea unei monede de 5 franci, este de ferŭ. Mobilierulŭ lui se compune din chipulŭ reŭ făcutŭ, abia însemnatŭ din liniŭ, a lui sfântulŭ Ioanŭ Ante-mergătorulŭ lui Hristos. Din jurulŭ rondulŭ care servă de limită părței sigiluluiŭ cu mobilierulŭ, resarŭ pe ici-cole, rămurele de plante, ca ornamentŭ. De oparte a capului sântului sunt literile *с* și de altă-parte «**ІУ**». La stânga sântului este *o căprióră*, destulŭ de reŭ săpată, dar care se cunósce

bine. Pe câmpul rămasă liberă la stânga sântului sunt două stele, una sus și una jos. La dreapta, jos încă este o steluță. În jurul acestui mobilier, între două linii rotunde se cetesce inscripțiunea următoare : † Часта печете а търголашу Петри : де ла Стефан водъ .зка.

Adecă : † *Acastă pecete a tîrgalui Petrei de la Stefan Vod 7021.*

*

Este ôre, acestă sigiliu cu adevărată de la Stefană Vodă ? Chiar data de 7021 ne chiamă la o domnie mai recentă decât acă a fundatorului mînăstirei st. Ioan. Se pare că săpătorulă pecetei a ținut de datoria sa să amintescă de titorulă mînăstirei, dar acastă amintire nu se face sub chiar domnia vitězului Domnă, ci pe la 7021, adecă la 1513, decă sub domnia lui Bogdană fiulă lui Stefană celă Mare.

Este însă cu adevărată sigilulă acesta de o vechime atătă de respectabilă ?

Objecțiunile ce se potă aduce contra acestei vechimi, la prima vedere ar fi :

1. Esistența de documente de la șoltuzii de *Kamena*, care ne-au conservată altă sigiliu pentru tîrgulă loră.

Noi înși-ne posedemă câte-va acte de aceste. Iată ună sigiliu de pe ună zapisă din 7130 (1622) Iunie 18, conservată la Archiva Statului, pachetulă No. 13 ală mînăstirei Bisericianii, Doc. No. 13.

Nu negămă însă că între căpriora din sigiliile șoltuzilor și între ace de la stânga s-tului Ioan, din sigiliul de care ne ocupăm, nu aflăm neasemănări isbitore. Din respectul sculpturii n'amă puté refuza credință autenticității sigiliului din 7021.

2. Mai grele ni se pară obiecțiunile următoare :

a). Nu cunoscem pe la 7021 sigiliu cu inscripțiunii în l. română.

b). Mai preste tot, în vechile noastre documinte, vorba *têrg* o aflăm scrisă : *тргъ* iar nu *тартъ*.

Ca să se restorne asemenea obiecțiunii eă cunoscă o metodă unică : să ni se arete acestu sigiliu pusă pe acte liberate de Mănăstirea s-tului Ioan din Petra, de la anii 1513 încóce. De asemenea acte se află, de sigur, în mâna proprietarilor de locuri, răzași de prin Valea Viei, din jurul Petrei. Aceste locuri aă fostă cedate moșilor și strămoșilor lor de către Epitropia bisericii st. Ioan a lui Ștefană Vodă. Cu neci unu chipă n'am putută dobândi de la vre unu rezașă să vedă actele lui de proprietate!... Să sperămă că alții voră fi mai fericiți decât mine.

În definitiv, sigiliul de care ne ocupăm, fie oră nu de la 1513, modernă elă nu este, și nu vedemă cu ce interesă s'ară fi închișită de cine-va multă mai târziu decât la acă dată. Apoi obiecțiunea scrisorei în românesce se pôte întâmpina : tóte sigiliile boeresci eraă cu slove chirilice, număi la Gr. Urechia și la căți-va aflămă litere latine, apoi pentru că e o escepțiune, urméză că e fals ?

Voiă mai adaogi că, după ce mai tóte sigiliile de orașe sunt cu inscripțiunea slavonă, acelu ală orașului Romană, până în secolulă ală XVII-lea a fostă cu inscripțiune în latinesce : «*sigilium pargar Roman*». Acéstă escepțiune (de curëndă aflată de mine în documintele Episcopiei Roman de care voiă vorbi aiurea) nu mă pôte autoriza a o crede *falsă*, pentru că e o escepțiune.

Totă așa și cu sigiliul de la St. Ioan : pôte fi o escepțiune de la regulă, din causă că nu se află în Peatră săpători sciindă slavonesce.

Ș'apoi decă nu e din 1513, decă odată cine a fabricată acéstă pecete s'a decisă să facă unu ce fals, dece adecă s'o dateze dela 1513 și nu chiar din domnia lui Ștefană Vodă ?

Inscripțiunea de care ne ocupăm pare că ar grăi așa :

« O pecete asemenea a dată Stefanu Vodă tîrgului Petrei, după ce a ridicat mînăstirea st. Ion, dar ea s'a perdut și iată iar, acum, la 1513, am refăcut pecetea lui Stefan Vodă. »

Terminându, eă rogă pre Academie să mijlocască a se oferi Academiei sigilul acesta, căci cu nestabilitatea organelor comunali și adese cu nepriceperea lor de valórea unor asemenea lucruri, cine garantază că nu se va perde ?

Aflu utilă a înregistra aci și documintele câte aă mai rămasă la Primăria din Pétra, din ale Mînăstirei St. Ión.

*

Documentele care actualmente se mai păstrează la Mînăstirea Sfântului Ioan a lui Stefan cel mare din Peatra sunt cele următoare :

1. 7157 August 25, act de la Vasile Lupu, în româneșce, scrisă de Dumitru Leca. f^o. cu sigiliul domnesc roșu mijlociă. Este o poruncă domnească pentru alegerea părților de moșie din satul Căndeșci.

2. 7253 (1745) Sept. 2 Neculaie Voevod; în româneșce, carte domnească 8° mic pecete mare roșie. Serie lui Ruset biv vel vornic, ispravnic de ținutul Neamțului și lui Constantin Darie biv vel Pit. că s'a jăluit Zacharia logofitfel și verul seu Timoftie diac, că le-au cosit moșia lor Poiana de la gura Doamnei.

3. 7265 Dec. 25 (1757). Constantin Mihaï Cehan Racoviță. Uric româneșce f^o. hârtie cu sigiliul avënd marca ambelor țeri în alb. Domnitorul dă schitulă Vovideniă de la Neamț o parte din locul domnesc de la Peatra. Actul este scris de Diacul Stefan Mihăescu.

4. 7265 Dec. 23 (1757) Constantin Mihaï Cehan Racoviț V.V. Poruncă domnească în româneșce, cu sigiliul domnesc octogon, purtând data de 1753. Este carte domnească către boierul Darie, ca să hotărească locul dăruit Mri. Vovideniă, din cel domnesc de la Peatra.

5. 1797 Maiă 8. Alexandru Calimah V.V. în prima Domnie. Uric f^o. mare românesc, scris de Șerban biv vel sluger, sîmnat de Vodă. Domnitorul donează Sft. Ioan din Peatra un loc din acest oraș.

6. 1814 Iunie 6 de la Alexandru Calimah V.V. în româneșce, cu semnătura Domnului și sigiliu mare roșu. Domnitorul dă Mri. Sft. Ioan de la Peatra, care este biserică Domnească, venitul vătăjiei de mahală (*hamali*) și se aibă 7 liuzi oameni străini scutiți de or-ce bir.

7. 1814 Iulie 7 Iași. Scarlat Alexandru Calimah V.V. f^o: mare hârtie turcească. Domnitorul întărește posesiunea St. Ion pe locurile Borzochianul și Avramul, care vor fi a orașanilor. — Acest document coprinde oare-care dispozițiuni relative tocmai la pecetea târgului. La punctul 7 se zice, că pecetea târgului să o păstreze epitropiî bisericii Domneșci și să nu se puie fără șcirea fruntașilor târgoveți.

Dămū aci întregū acestū documentū :

*Noi Scarlat Alexandru Calimah Voevod cu mila lui Dumnezeu
Domn țerei Moldaviei.*

Inștiințare facem prin acéstă a noastră carte tuturorū cuī se cuvine a ști că atâtū loculū din vatra târgului Petrei de la ținutulū Neamțului împreună și cu tôte mahalalele, cât și totū loculū cât saū aflatū dreptū domnescū de prin prejurulū târgului și ne datū nimēruī, încă la anulū 1797 Maiū 8 de către părintele Domniei mele Alexandru Ión Calimach Voevodū cu hrisovū saū datū danie și miluire tuturorū locuitorilorū de la acelașū târgū, ca să le fie dréptă ocină și moșie în véci. Inșă și ei târgoveți se fie datorī în tótă vremea a ține atât Biserica Domnească ce este intra celū târgū întru care se cinștește și se prăznuește hramulū nașterei sfântului prorocū Inainte mergătorului și Botezătorului Ión, cum și alte sfinte și Dumnezeesti Biserici ce mai sunt acolo intra celū târgū, cu îndestulare de preoți și cu tôte cuviincioșele podóbe bisericesti pentru slujirea sfintei și Dumnezeștii liturghii, cum mai pre largū arată acelașū hrisovū alū părintelui Domniei mele. Dar acum născēndū pricină între locuitorii dughengii din vatra târgului i alți ai lorū și între locuitorii de pe la mahalale, care iș aū numai casele lorū de locuințe; cererea mahalațiilor fiindū pentru loculū ce se numește Borzoghianul și Avramu ce este afară din cuprinderea mahalalelorū, ca să'lū aibă numai ei la stăpânire pentru a lorū hrană și chivernisală, ca unii ce pentru acelū locū arū fi făcutū și multe cheltueli spre desbaterea lui de sub împresurarea megieșilorū moșii; și pe de altă parte și târgoveții dughengii cu toți ai lorū il cerū ca se fie slobodū pentru imașulū vitelorū tuturorū târgoveților de obște, ca unii ce și ei sprijinescū cele mai mari greutăți ce se întâmplă asupra acelui târgū și mai

alesu că ei mahalagiî de nu'și au dughene la fața uliței, au celu mai multu locu pe la mahalale, ei l'au cuprinsu cu casele și livețele ce au făcutu, din care nu pușin sar fi folositu ; care atâtu pentru pricina acésta, cât și pentru alte neînvoirî ce mai era între dânșii amândouă părțile au avutu la înfățoare înaintea domnescului nostru Divanū și atotū sfatulū, de unde după tótă cercetarea ce am făcutu însumi Domnia mea, după cum saū socolitū a fi mai cu cuviința dreptăptățiî, am datū domneasca nóstră hotărîre ca pentru tóte acele pricinî cu nestrămutare nici odinióră de către toți târgovețiî de obște să păzască urmare întocmai și pre deplinū precum în josū anume se arată :

Pricinile	Domnesca nóstră hotărîre
<p>1 Pentru loculū ce se numesce Borzoghianu și Avramu, ce l' cere ca să l' aibă în stăpânire numai o samă din târgoveți mahalagiî, din partea căroră la acésta cerere au fostū vechilî Manea Orđa și Ión Hama.</p>	<p>1 De vreme ce și acelu locū împreună și cu vatra târguluî i a mahalalelorū este datū danie și miluire tuturorū târgovețilorū din acelașū târgū și mahalale, apoi dreptatea urméză iarăși cu toți să l' stăpânescă, numai fiindū că acele locuri unii au cerutū să l' are, alții ca se rămăe iamaș, la acésta cum vor socoti cu sfatulū de obște că li este de mai bunū folosū pentru toți în fiește care anū, așa să rămăe</p>
<p>2 Pentru totū trupulū moșiei și din vatră și de la mahalale, cum și de prin prejurulū târguluî.</p>	<p>2 După cuprinderea hrisovuluî părinteluî domniei mele să stăpânescă de către toți frățește, stăpânindu-și fiește care și casele i livețele cum și curăturile unde au apucatū de saū făcutū, fără nici o supărare unii despre alții.</p>
<p>3 Pentru cât locū se află slobodū din totū trupulū moșiei și ne cuprinsū de nimine atâtū din</p>	<p>3 Nimine dintre dânșii toți târgovețiî să nu fie volnicî a vinde cuiva macar o palmă din tóte acele</p>

Pricinile

vatra târgului i pe la mahalale cât și pe afară de pe Valea viei și orî de orî unde.

4 Pentru casele și dughene și alte acareturi ce au târgoveții făcute atât în vatra târgului cât și la mahalale.

Domnësca nóstră hotărire

locuri și nici de cum ărași să nu fie volnicî a prinde și a închide vre unŭ locŭ dintre acele locuri, ci orî care dintre ei va ave trebuință de vre unŭ locŭ de case, datorŭ se fie a merge la epitropiî Bisericii domnești și la târgoveții fruntași ca se cee, și de se va căde a i se da iarăși de către epitropi și fruntași să socotescă cât locŭ îi póte fi spre destulare de trebuința stărei séle, iar nu cât va voi elŭ, și se mérgă se ilŭ măsuré in stinjenî și stăpindul și cu petre hotare să-î dé epitropiî și fruntași și scrisórea lorŭ de mărturie la mână spre veșnica sa stăpânire, arătătóre in semne și in măsurî, pentru ca după vreme să nu se póta întinde mai multŭ, care scrisóre să se întărescă și cu pecetea târgului și să se trecă și in condica Bisericeî Domnești; și așa cu acéstă rânduială, cei care vorŭ ave trebuință să prindă locuri, iar nu de sine, macarŭ orî de ce stare va fi. Și celŭ care i se va da loc, dator să fie și elŭ atunce a da doue oă de ceară la biserica domnësca.

4 Orî care din dânșiî vorŭ voi a vinde casele i dughenele și alte acareturi ce vorŭ ave de veaci unulŭ altuia, saŭ orî cui, cu prețulŭ ce se vorŭ pute învoi, volnicî să fie, inse prin știrea epitropilorŭ bisericeî domnești și a târgoveților fruntași și zapisulŭ vînderei să să adi-

Pricinile	Domnesca noastră hotărîre
<p>5 Pentru cele trebuincioase la toate sfintele Biserici ce sunt intracelaș târg adecă : Preoți, Diaconi, Dascăli, Veșminte, Ceară, Untu-de-lemn, Tămâie, Meremeturi și ori ce altele.</p>	<p>5 La toate acele datori să fie târgoveții de obște a da cuviinciosul ajutor, însă fiește care după starea și puțința sa, iar nu mai mult, și epitropia biserică încă să fie datoră a da samă de toate acele luături și daturi la cei mai frunțași din toate acele stări.</p>
<p>6 Toate scrisorile moșiei târgului.</p>	<p>Pecetluindu-se cu pecețile târgoveților frunțași, să ste la mâna epitropilor bisericeii Domnești și când va fi ca să se scotă din transele vre o scrisore, iarăși prin știrea frunțașilor să se scotă, iar epitropii, de sine, foră știrea frunțașilor, să nu fie volnici a deschide scrisorile, precum și când va naște vre-o pricină despre cineva asupra moșiei târgului să se strîngă cu toți târgoveții la un loc și prin sfătuire și alegerea tuturor să se pue la cale și să își rânduiască și vechil dintre dânșii pre cel mai cu înțelegere om ce va fi, ca să mîrgă să se și judece de va cere trebuința, dându și înscris vechilului la mâna sa și după pricină să socotească și să își de și măsurată cheltuială de la toate stările pe analogon stânjenilor locurilor ce stăpănesc, însă atât târgoveții frunțași cât și alții să se ferească ca</p>

Pricinile	Domnésca nóstră hotărire
7 Pecetea târgului.	<p>să nu cum-va facă vre-o asuprire spre interesul lor, cu cuvintul al cheltueilor, celor mai săraci, după cum această ré obicinuință se urmază până acum, căci pe urmă decă se va dovedi că vre-unii dintre dânșii au metahirisit un chip de vicleșug ca acela, se va pedepsi.</p> <p>7 Să ste păzită la mâna epitropilor bisericeii Domnești și fora de știrea târgoveților fruntași să nu fie volnicii epitropii a o pune nici pe o scrisore, căci o scrisore ca aceea în care nu voră adeveri și târgoveții fruntași cu iscăliturile lor că saū pusă pecetea și prin a lor știre, nu va puté avé nici o tărie.</p>

Intru acestas chip după cum saū arătatū în susū dândū Domnésca nóstră hotărire pentru tóte pricinile, poruncimū darū domnia mé și tuturorū locuitorilorū din acelaș târgū, ca la tóte să se păzască urmare întocmai și pe deplin cu nestrămutare pentru nici o dinióră în veaci întru cât de puținū, căci care va îndrāsni a face vre-o inpotrivă urmare, ca se asuprésca pre vre-unulū dintre dânșii, se va pedepsi și nici unū cuvēntū spre vre-o îndreptare nu va puté avé, și spre aceea li saū datū la mână și această domnésca a nóstră carte care saū întăritū și cu a nóstră domnésca iscălitură și pecete.

(Iscălit) Scarlat Alexandru Voevod. In Iași 3778 (7322) Iulie 7 zile.

(L. S.)

(Iscălit) Nedescifrat.

Saū trecut la condică :

(Iscălit) Nedescifrat.

PE FILE DE CIASLOVŪ.

Rolul scórțelorū și a marginelorū albe din filele Ceaslóvelorū în istoria familiei și a țerilorū române este cunoscutū.

Mi-a căđutū la mână unū ceaslovū.

Despre dēnsulū nu voiū, să insemnezū aci altū ceva, decăt că nu este din edițiunile ce posedemū în biblioteca Academiei. Ȑicemū acēsta, de și este lacunariū și-i lipsesce tocmai pagina cu titlulū, cum și mai multe file din lăuntru și din urmă.

Pe partea de josū a paginilorū acestūi ceaslovū, *cine-va* (care pentru noi rămâne anonimū), a insemnatū evenimentele din țeră. Inceputulū acestorū adnotări lipsesce, căci lipsescū câte va pagine de la inceputulū cărței.

Iată ce aflămū pe prima pagină :

....**Бодз ши ас домнитъ дн ан кс паче, iar....**

Cine a fostū acestū Domnū nou care aū domnitū unū anū cu pace și în care Principatū ? Aflămū răspunsū, cetindū și nota de la pagina următóre :

Ал донлтъ ан ла летъ „аф” ши (1788) ас венит тѳрчий фодрте мѳлацѳ...

Pe la 1788 domnia la Munteni Mavrogheni, iar la Moldova Ales. Mavrocordatū. De care din doui e vorba în nota de mai susū ?

Informațiunea că «*Turcii au venit*» urmată de notele după paginile următoare care ține că «ши аз мѣрѣтъ Прѣвѣсѣ. | Пзрнтеле Григоріе ꙗплиница анї | кїи (28) митропол.» ne dă îndată răspunsul cerut. Mitropolitul Gregorie care a păstorit 28 ani și s'au ilustrat între altele prin traducerea și tipărirea mineelor, este de la Munteni. Deci notele istorice după filele ceaslovului nostru se referă la țera Românescă, decī e vorba de Domnia lui *Mavrogheni*.

Să urmăim, acum înainte, copiind aceste note.

La fila 7 și 8 anonimul cronicar spune că după mórtea mitropolitului Gregorie :

«ши аз ꙗсли митрополит Прѣвѣсѣца са |

apoi (pe fila 8) câte-va cuvinte sunt tăiate de legator, ast-fel, că nu se mai pot ceti toate cuvintele. Se citește bine numai vorbele : «ши аз ꙗсли».

Trecând la pag. 9 avem dară :

ши аз ꙗсли митр. треї анї...

Care e mitropolitul care succede lui Gregorie ? Este Cozma. Acesta înadeveru păstorește trei ani, până la 1792 când móre și-i succede Filaret cel vestit.

Urmază decī că vorbele tăiate dădeau numele mitropolitului *Cozma*.

Cronicarul anonim continuă, de la pag. 9 la paginile următoare a ne da informațiuni relative la timpul domniei lui Nicolae Mavrogheni. El ține :

...ꙗтрачеї анї а ꙗз | кѣтъ Дѣмїѣла Некѣлаѣ Мавро | гѣни вѣдѣ пз
тої вѣерїи чей марї сѣргїи | несте мзрї. ꙗсли ꙗз кѣ ꙗпѣдѣ де
шапте палме. Мѣрїтаѣ | вѣї ши ѡї ши ѡамени пзсторї | недесї-
фрabilу... | ров ши нѣ се кѣноцѣ | шїгїа вѣдѣї. Тѣрчи мѣрѣ спре
мѣнте ши вѣнѣ. Кара аз ровїт—Молдѣва тоатѣ. Аз ровїт ши цара
ѡнѣрѣскѣ пзпз ла Брашов |.

Acestă notiță amintese așa dară de persecuțiunile și esilarea la Rodos, cu firman turcesc, a fraților Brâncoveni Nicolae și Michail, a fraților Constantin și Scarlat Ghica, a lui Demetrie Racovitză, a lui Ioan Moruzi, a lui Ion Văcărescu cu fiul său Alexandru, a bătrânului mare Ban Filipescu cu doi fii ai săi Nico-

lae și Constantină, la st. Munte etc. Mergerea Turcilor spre munți, fără să ne spună notița decât și prădaș țera pe unde treceau, ne amintesc, că intrarea Turcilor în Valachia nu s'a făcut în mod dușmănesc (1), grație sincerei purtări către Pörtă a lui Mavrogheni. Spre *munte* mergeau Turcii, contra Austriei, aliata Muscalilor. Turcii au robitu Moldova *haină*, ocupată de Austriacii conduși de Principele Coburg și de Ruși sub Solticov.

Iată de ce Turcii pradă Ardealul, Brașovul și Moldova.

La pag. 22 și următoarele, anonimul cronicar spune că Turcii :

«Робитаš ши васте немцáскз | требѣтáлѣ ѣ царз тѣрчѣскз | ши кá вѣздáт мѣлат народ. Вѣзвѣд | Мѣскáли чáста аš тримес | ажѣтор ши аš гонит пе тѣрчи | .

Suvarovú este celú care veni în ajutorulú Austriacilorú isgoniți de Turci pe apa Argeșului.

Cronicarulú anonimú, care nu avé, ca boerii, nemicú de imputatú lui Mavrogheni, el carele din contra, va fi făcutú mare chefú când acesta dete calulú seú Talambaša cáftan de Slugeriú, numesc pe Mavrogheni : «*Milostiv*» și constată, la pagina 26 și 27 a ciaslovului, că :

Милостив Домнѣ Маврогени аš пѣзит | ачастз царз, ничи ѣн сѣ флет наš перит |

Dionisie Fotino amintindú că N. Mavrogheni nu primise de la Turci nici óste, nici bani cu care se întrețină pe a sa și amenințatú de Coburg cu 40,000 Austriaci, a lăsatú în țeră Caimacam pe Dumitru Turnavitu și elú a trecutú Dunărea la Rusciucú.

Adnotatorulú ciaslovului, la pag. 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, spune cam același lucru :

«Ши ꙗтзю мзриа са аš фѣцит, апоѣ | дѣпз ел тѣѣ тѣрчини. Ве нѣтаš Немци фѣартѣ | мѣлци ши аš шезѣт ачи 4 анѣ ши аš | фѣкѣт пáче ши саš дѣс ши аš венѣт | ши Гоѣрий чѣи сѣргѣнниѣ ши аš венит | юр Михáю Вѣдз домнѣ... ла лѣтѣ | 92.

Austriacii făcură pacea cu Turcii, se scie, la Șiștov la 1 Oct.

(1) Fotino spune că Mavrogheni au adusú la Bucuresci 30,000 de Turci cu mai mulți Aleani și Pași. Pe lângă Turci au adunatú și voluntari.

1791. In urma acestei păci óstea austriacá s'a ridicatú din țera Románescá. Mihaí Vodá care e numitú Domn, este Mihaí Constantin Suțulú.

Domnia lui Mihaí Suțu o începe Fotino la Septembrie 1791, și ne pare mai esactá decât data notiței din Ciaslovú, de 1792, căci Mihaí Suțu domnesce unú anú și 5 luní. Decí de la Septembrie 1791 la Sept. 1792 este unú anú și de la Sept. 1792 la Ianuarie 1793 sunt cele-í-alte 5 luní.

Dionise Fotino nu spune nimicú despre domnia lui Mihaí Suțu la Muntení, pe când notița de la pag. 34 și cele urmátóre ale Ciaslovulú, amintescú cá :

Фóстаś чѣмъ фoарте маре | фoарте мѣлци ѡмѣни аś мѣрит ши аś | мѣрит ши прѣсѣция са митрополита Кѡзма | фѣцинд де чѣмъ ши аś пѣс пе прѣ | сѣция са Епископ Филáрет Мит. | ла лѣт афчк септ. д. ши аś фост мит. |

Iată cá anonimulú Cronicariú ne dá data esactá, anulú și đioa, înálfárei multú alesulú prelatú Filaretú II pe tronulú Metropolitan alú Munteniei. La procesulú verbalú din condica santá a Metropoliei, de ipopsifiare a metropolitulú Filaretú II, se vede cá acéstá ceremonie și formalitate se face ce-va mai târđiú, și anume la 23 Sept., iar nu la 4 Sept., cum serie notița din Ciaslovú.

Dar notița continuá, la pag. 40, spunéndú cá :

« ши аś кенит примѡвара Дѡмнѡ | Іѡ Филкандрѡ Морѡзѡ В.В. | Ла септ. 25 лѣт 1793. аś скос | пе прѣ сѣция са пзринтеле мит. Филáрет | дни скáшнѡ митр. ши аś пѣс пе прѣ | сѣция са пзринтеле Досидей фиинд | епископ де Бѡзеѡ. Ла лѣт 1793 Sep. 30 | соáреле аś перит.... | пзиз ла намѣз ши саś кѡтремѡ | рáт пзмíнтѡ ла Поѡмер 27. Дѡмн | некѡ сѣра ла г чáсѡрй | дни ноáнте фoарте тáре, лѣт афчк | 1793. | Ла февр. 9. Бинерй пз ла мѣз но́пций | аś перит аѡна. Ла Февр д жо́й пз ла | прáизѡ саś кѡтремѡрáт | пзмíнтѡ лѣт афчд 1794 фóстаś | iar ла 95 фóстаś íариз маре ; аś ажнѡс |ѡ ир ѡкáѡа дѡ фийиз | | аś ажнѡс ѡкáѡа де мѡлáю паралѡ 8 | кíла де грáѡ тл. 50. Фóстаś мoарте | дѡ чѣмъ мáре .† Бѡкрѡ́рий. Мѡритаѡ ѡмѣни май мѡлци дѡ в (2000) .† Бѡкрѡ́рий афáрѡ дѡ | чей дѡи цáрѡ. Iар

ла 96 западх нас дат | ши вара саś ефтенит вѣкатилае | аś ажнєс
ωкѣла да фзињх ω парѣ |

Dionisie Fotino constată că a fostu ciumă și fomete sub Alex.
Vodă Moruzi.

Maї departe anonimulū cronicariū constată că :

ла сенте. (adecă totū în 1796) аś скос пх Александрѣ | Водѣ Морѣз
ши аś венит домнѣ Александрѣ | Ипсилант водх а дѣлх домни | аś
рченѣт iar мѣрте пхн царѣ ши аś домнит | ши ан ши лас скос ши
аś венит домнѣ | Геѣрге Ангерлиѣ Водх |

Controlândū aceste șiruri nouе din Ciaslovū aflămū, că Dionisie
dice, că Ipsilant a domnitū unū anū și trei lunī, pe când Cias-
lovulū dice că a domnitū numai unū anū. Dar totū Dionise Fo-
tino scrie, ce-va maї departe, că Domnulū următorū lui Ipsilantū
sosi în țeră pe la luna lui Noembrie 1797 ; resultă că totū anoni-
mulū nostru are dreptate : Alexandru Moruz a împlinitū unū anū
de domnie la Octombre 1797. Dēcă urmașulū seū sosescе în Valahia
la Noembrie 1797, urmэză că cu vre-o lună înainte de sosire, că-
pătasă domnia la Constantinopole, de unde nu putu ajunge în Bu-
curesci decăt cu întârđiere de vr'o lună de țile, adecă pe la în-
ceputulū lui Noemvrie.

Lui Alexandru Ipsilantū succede Angerliu :

....ши аś домнит | ши ан ши аś скос вквкритѣ | де вѣтѣ т. е. кѣ
вкпитан паша | ши аś алат ши ванѣ ши нас апѣкат сѣ и | ванн тѣц
ши лас мазилит | ши ла фекроаре 18 виверѣ лѣт „лѣчѣ (1799) ла
шасе | часѣрѣ аś венит Капиѣй Баша | ши лас тѣлѣт р дивѣн (pag. 83).
Фѣстаѣ ирнх маре ши цер... | да ла Ноемвре 16 пхнх ла Март 23 |
ла Бѣнавестире. 1799. ши аś венит | домн iar Александрѣ Морѣзѣ | ла
Март 14—99.

Aceste sunt ultimele notițe din Ceaslovū. Și aceste ca și cele de
maї nainte sunt fôrte esacte informațiuni.

In adevărū Dionisie Fotino și cronica lui Zilot constată că văcă-
ritulū va aduce «unū capetū fôrte tragicū Domnului». Istoriculū grecū
și Zilot daū cu destule detalii uciderea în Divanū a nenorocitulū
Angerliu, la 18 Februarie 1799. Dată este identică și la Fotino, de

cât în locu de 6 ceasuri Dionisie pune 5. Veđi despre acésta și pre *Zilot Românulü*.

Despre avenirea la tronü a lui Alexandru Moruzi, anonimulü ne dete, cum mai susü se vede, cu precisiune luna și ȃiöa, ceea ce nu aflämü în Fotino.

Orü cât de sécä de cugetare și stérpä de orü ce criticä, este notița ce mai sus am analizatü, ea are valörea ei, ca documentü de controlü al faptelorü în fața istoricului. D'aceea am adus'o pentru analele Academiei, iar ceaslovulü ilü donezü bibliotecei nöstre.

DOCUMENTŪ REFERITORŪ LA LIMBA ROMĂNESCĂ.

COMUNICAȚIUNE

DE

V. A. URECHIA

Membu alŭ Academiei Române.

Ședința din 11 Novembre 1888.

Escursiunea istorică ce am făcutŭ în 1886 (de la Iuliŭ la Octombre) în țeră și în Bucovina m'a pusŭ în cunoșcința a mai multe sute de documinte de mare interesŭ pentru istoria Moldovei și în genere a culturai romănesci.

Este unulŭ din acele documinte, care nu se cuvine să lipsescă din analele Academiei, căci e unulŭ din cele mai mari monuminte cu privință la istoria limbei scrise romănesci, de la începutulŭ secolului alŭ XVII-lea, pe lângă că interesază foarte multŭ pre istoriculŭ Bisericei române din acelŭ secolŭ.

Intre frumósele documinte ale Monastirei Sucevița am datŭ de asemenea documintŭ.

E unŭ foarte mare, neobicinuitŭ de mare pergamenŭ, după care, în cea mai mică reducere posibilă alăturŭ aci unŭ facsimile scosŭ după o fotografie ce am luatŭ în Cernăuți. Clișeulŭ fotograficŭ alŭ acestui uricŭ, cum și alŭ multorŭ altele nu mai puținŭ precioșe, se află astă đî depuse de mine în deplina posesiune a Academiei Române.

*

Hrisovulă ce amă a da mai la vale, în totă întregimea lui, este de la 7135, adecă din anii de la Hs. 1626, luna Septembrie 20. Elă pörtă semnătura lui Iō Miron Moghila Voevod, cu sigiliulă Domniei. Pe lângă sigiliulă Domnului se află (ceea ce mai rară se găsesce) și sigiliile Mitropolitului și ale episcopiilor moldovene.

Acestă documentă ne-a păstrată cea mai însemnată lege organică a chinoviei moldovene.

Iată principalele dispozițiuni ale acestei legi :

Mai înteiă Domnitorulă eși recunósce calitatea de a legifera și pentru biserică. «Cu puterea ce am avută de la Dumneđeă dăruită, după mila ce ne-aă miluită Sfinția sa cu Domnia, în Scaunulă și în tóte lucrurile cele dumneđeescă și a sfințeloră bisericiă». Apoi Domnitorulă spune, că are datoria «mai vertosă tocmealile și obiceiurile cele bune să întărimă și acele stricate de ómenă nesocotitori să le toc-mimă, după cum aă nevoită și întru întâia dată Domniă cēi bună, de aă făcută și aă întărită prin sfințele Monăstiriă tocmele și obiceine bune».

Idealulă urmărită de Miron Moghilă Voevod pentru călugări este, ca să nu agonisescă cinesi șiie, neci să țină cinesi ală sēu, neci să grijască cinesi pre sine.

Nu mai află Domnitorulă prin Monastiriă, în ȃilele lui, asemenea viață desinteresată, de sacrificiă, de omorire a egoismului omenesc : «Iar în vremea de acum, ȃice cu măhnire Miron Moghilă, aceste tóte s'aă stricată și în loculă aceloră tocmele și obiceine, ómenă ce nu se temă de Dumneđeă, cari aă stătată să stringă și se agonisescă numai șiie și să grijescă numai pre sine, iar sfințele Monăstiriă le-aă lăsată negrijite și nesocotite și le-aă părăsită.»

Miron Moghilă V.V. dispune dar, în înțelegere cu totă sfatulă domnescă, ai sei 4 stălpă ai țerei, anume Anastasie Arhiepiscopă și Mitrop. Sucevei și Atanasie Episcopă de Romană, Evloghie Epis. de Rădăuși și Mitrofan Episcopă de Huși, ba și cu vrerea unora din călugări de prin sfințele monastiriă, cari aă iubită podrigulă călugărescă :

1. Că cine ce vâ agonisi, ca călugărū, să fie totū a Monăstirei, se ție obște, să nu tragă cineși șie.

2. Să fie prin tôte mănăstirile *obștie*, neclătită în veacū, cum îi invățatura din Evanghelia Domnului Is. Hr. și de la sfinții Apostoli și de la svintele Sobóre. Cum scrie soborulū celū dânteiū și de alū douilea în șase capete și la alū șeselea în 40 de capete și la alū șeptelea în 19 capete.

3. Să nu îndrăznescă cine-va din călugări a ȃice : acesta alū meū, acēsta alū tēū, că unde este la mijlocū, să se chiamo unū lucru *alū tēū*, altulū alū meū, nu se cade să se chiamo : *viață călugărescă* ce mai vērtoșū *săborū tâlhărescū*.

Deci : «Nime din călugări să nu ție alū sēū, nici calū, nici stupū, nici altū dobitocū, nimicū, nici arătură, nici din afară, nici din lăuntru în mănăstire, nimică deosebī să nu ție, fără numai îmbrăcăminte și *chelșugū* ce va avea din răcodelia sa, cu blagoslovenia Egumenului și a Duhovnicului sēū». În fie-care anū nu numai fiecare călugărū, dar chiar și Egumenulū e datorū să dēe sēmă Soborului de totū ce a cheltuitū și de totū căștigulū sēū. Numai cu blagoslovenia Egumenului, călugărulū pōte reține ceva din cele ce a dodânditū, preste anū, «de pe la semenții *saū de pe la prietenū*». Totū ce nu se lasă călugărului, se ia ca avutū alū mōnăstirei.

4. Māncarea să fie în comunū, în trapezare, «*toți asemenea ca frați și să bea toți de o băatură și să nu facă egumenū și starețiū māncări altele și deosebī de cei săraci*. Esecțiune de la regula mesei comune, în trapezar, nu se admite nici chiar pentru bolnavi, ca adecă să fie liberi aceștia a mānca prin chiliū. Numai «*la hramul bisericei și când se va tâmpla să vie Domnulū la mănăstire, atunci numai blagoslovimū să mānānce și să bea prin chiliū*». De a fi Vlădică, saū egumenū, saū boerū, saū ctitorū, însă, legea permite să fie ospătați de egumenulū la chilia lui.

5. **Alegerea egumenilorū.** Egumenulū să fie alesū de totū soborulū. Să fie preotū. Să îngrijască ca unū părinte de feciorii sēi și fără fălărie să împartă la toți cui ce trebuesce și trupesce și sufletesce, după părerile lui Sveatăi Vasile Velichii.

6. Egumenulă să nu pôta eși din mânăstire, ce să aibă economă pentru cursele mênunte ale mânăstirei. Când va fi de nevoie să iasă din mânăstire Egumenulă, să fie acêsta cu scirea și cu «sfatulă starețiloră».

Egumenulă când ese din mânăstire să fie însoțitū de unū frate «carele va vrea Soborulă să mērgă» cu dânsulă.

7. Egumenia este număi pe unū anū «și dacă se va împlea anulă să se prostească dinaintea Soboruluiă.»

8. Egumenulă eșitū este reeligil : «să aibă a cădea (soborulă) cu rugămintē să l rōge (pe egumenulă eșitū care s'a purtatū bine) să ție egumenia și într'altū anū».

9. Stareții încă se alegū de soborū. Pare că stareții, după organizațiunea de la 1626, erau unū felū de comitetū dintre cei măi bătrâni călugări, puși pe lângă egumenū. De la aceștia cerea voie Egumenulă să iasă din mânăstire. Stareții erau opriti de la «mâncare și beții și de la strânsură», sub pedepsă de a fi scoși din stareție, «ca o ôie rîiôsă». Din chiar aceste proibițiuni se vede, că stareții ca și Egumenulă avea și ei în sēma lorū, «chelșugulă» mânăstirei. Cu tôte aceste :

10. «Chelșugulă», avutulă mânăstirei nu se cuvine să fie deținutū de Egumenū ori de stareți, ci administratū de unū anume călugărū, alesū de soborū. Acesta purta numele de *Visternicū* sau de *Eclesiarch*.

11. *Eclesiarchulă* este și *Economă*. *Eclesiarchia* cu economatulă este număi pe unū anū. El este datorii a îngriji de «agonisita mânăstirei cu frica lui Dumnezeu și cu dreptate». La închierē anulū să-și dēe sēmă de economatū și de nu va fi în regulă, chiar și înainte de împlinirea anulū să-lū scōță «ca pe unū furū de biserică».

12. *Admiterea străiniloră în mânăstiri*.

Nu este admisū a rămâne pe nôpte în mânăstire : nici *coconū* adecă *copiū*, nici muiare, nici țigancă, nici călugăriță. Aceste ființe carī, se vede că putēu compromite sfințenia călugărescă, erau însă îngăduite să mae afară de mânăstire, «unde va fi casă de aceea făcută», adecă ceea ce numimū și astă-đi *arhondărie*. Totū în legătură cu acēstă proibițiune care interesa castitatea vieței monahale, se

opriaŭ Egumenii a avé slugi *curteni* ci numai *posluşnici*. In genere orî-cine venia la mănăstire, chiar şi vre-unŭ frate de la altă mănăstire, de nu vrea să fie «*obicina mănăstirei*» e datorŭ să iasă din mănăstire.

13. Legea din 1626 admite şi *sihăstria*, dar dispune că sihastrulŭ eşiŭ în pustie să fie totŭ sub ascultarea soborului mănăstirei şi sub controlulŭ lui. De nu va asculta de soborŭ să fie readusŭ la mănăstire.

14. Mai prevede legea şi *metoşari*. Aceştia sunt călugări însărcinaŭi câte pe unŭ anŭ cu administraŭiunea mitócelorŭ unei mănăstiri. Ei, ca şi Eclesiarchulŭ ori Economulŭ, dau sémă ambi de cheltuiala şi agonisiala metocului.

15. In fine, sub ameninŭtare de grea afurisenie, se opresce schimbarea legii chinoviilorŭ : «*iar de se va ispiŭti nescine când-va să strice tocmaŭa obştiei, fie măcarŭ Domnŭ, fie Vlădicŭ, fie egumenŭ, sau altŭ cine va fi, unulu ca acela să fie proclétŭ de svintele sobóre şi de noŭ toŭi*».

Vai! căŭi aŭ rămasŭ, din călugăriŭ de astă-ŭi *neproclétŭi*, decă se prindea blastemulŭ acesta ?

Documentulŭ ce analizărămŭ din respectŭ alŭ coprinsului, arŭ trebui să atragă atenŭiunea cărturarilorŭ noştri şi mai alesŭ din respectŭ alŭ istoriei limbei. Eŭ nu sunt pregătitŭ a face aşia studii şi deci îlŭ punŭ numai la îndemâna filologilorŭ, reproducândulŭ în facsimile, în caracterele chiriliane întocmai şi cu transcrierea în litere latine. Imi permitŭ totuşi a face aci şi eŭ unele observaŭiuni fie istorice, fie cu referinŭă la limbă şi ortografie :

a). Hrisovulŭ, după formula slavonă, începe cu : *adecă Noŭ bunulŭ creşŭtinŭ.... Иѡ Мирѡи Могилѡ Воиѡда*». Vedemŭ de aci, încă odată, că «*Иѡ*» din titulatura Domnilorŭ ŭerilorŭ Române, nu este pronumele personalŭ *eŭ*, căci n'ar avé locŭ acestŭ pronume *eŭ* după ce deja s'aŭ pusŭ în titulatură pronumele *noŭ*.

b). Unŭ actŭ cu referinŭă la biserică, nu primi contra-semnarea marelui Logofétŭ, ci numai sigiliile prelaŭilorŭ bisericeii.

c). Divanul țerei era îndreptățit a-și da sfatul său și în materie eclesiastică.

d). Hrisovul acesta, constituind o lege generală a monastirilor chinovii din țară, din șirurile din urmă se vede că a fost dat, în deosebire și mănăstirii *Sucevița*, «care este moșia Domniei mele, de *Movilescă zidită*».

e). Mitropolitul *Anastasiu*, este Anastasiu Crimca, care este metropolit a doua oară la 1620. Vezi despre el documentele mănăstirii Solca și Cronica Hușilor de P. S. Melchisedec.

f). *Din respectul scrierei hrisovului*. Regretăm că diacul, care a compus și copiat acest însemnat document, nu și-a înscris numele, după obiceiul consacrat la toate hrisoavele. Scrisoarea este de totă frumusețea. Privirea acestei scrisori în comparație cu altele din zapise, documente și cronici, ne convinge, că scrierea română nu era de ieri de alaltăieri. Există o *iconă grafică* aproape comună tuturilor diacilor. Noi modernii, de la introducerea literilor latine în scriere, n'am isbit, într'atâția ani, să ne formăm un tip de scriere națională. Când vezi o pagină scrisă de un străin, pe dată pricepi de ce ne-am este scriitorul: Francesu, Némțu, Englezu, Rusu etc.: fie ce ne-am are tipul său de scriere. Noi încă nu'l avem, dar există un asemenea încă la începutul secolului al XVII-lea. Ca să'l aflăm acest tip în documentul de la 1626 atât de neted, fără de ezitare, urmăm ca să se fie fost scris Românesc cel puțin cu un secol în urmă.

Acăsta putem și din respectul ortografiei cu care e scris hrisovul de la 1626. Neci cea mai mică ezitare în întrebarea vocalelor întunecate.

Prima observare de făcut este că în tot hrisovul lui Miron Barnoshi nu aflăm întrebuit semnul *parazit* ce sub domnia lui Vasile Lupul, vor introduce de sigur tipografii aduși din Kiev, ce-l puseră apoi, ca noi modernii pe *u* (š) la finea vorbelor terminate cu consună (1). Din contra aflăm în hrisovul de la

(1) Și nu se va pute dice că diacul care a scris acest hrisov nu cunoscă asemenea semn *u* ori *z* ce pun slavii la finea vorbelor, căci chiar el, când scrie slavonesc vor-

1627 multe substantive și verburî terminate cu *š* întregu, cari astă-đi noi le rostimü fără *u*. Așia, chiar în rëndulü alü 3-lea din *fac-simile* se pöte vedea vorba **ДОМШ** dreptü domn, verbulü «**АМШ** **СРЪДШТ**» dreptü «*am srăduit*». Nu credü însă că pa la 1627 ortoepia limbei, cerea pre «**АМШ**» dreptü «*am*», de öre-ce chiar în corpulü hrisovulü aflu acestü verbü scrisü și «*ám*» fără *u*. Asemenea adaogire a lui *š* la verbî și substantive este cu töte aceste förte frecvente, cum se pöte vedé din vorbele :

ПЪРЪСНШ	la rëndulü 9	din fac-simile
ВЪЗННШ	»	»
СОКОТИННШ	»	10
ВЪЛДЪГЪРЕСКШ	»	12
ЦИНШ	»	13
ТЪЛЪГЪРЕСКШ	»	16
ДОМШ	»	18 și 48
АЛТШ-ЧИНЕВА	»	18
АЛЕСШ	»	22 și 29
СШФЛЕТЕСКШ	»	23
СНТШ (ad. <i>sunt</i>)	»	24 și 25
АМШ	»	27, 36, 38, 39
»	»	28
ЕКАНСІАРХШ	»	31
ВЪННШ	»	35 și 37
ВЪЛДННШ	»	36
СШПТШ	»	40 și 46
ТРЪГШ	»	48
ВЪННШ-ВА	»	48 (1)

Diaculü este förte consecinte în scrierea celorü doi *i* și *u*.

De câte orî după sunetulü de *i* este unü *e* orî unü *a* sau unü

bele : **Епископъ СѢчавскій**, **Епископъ Романскій**, **Епископъ Радковскій** și **Епископъ Хшвскій** adaoge pe *к* la finea vorbeî **Епископъ**. Totü așia și vorbeî **старецъ**, fiindü slavă îi conservă pe *к*, la rëndulü 29 și 32. Asemene vorba «**сѣкоръ**» la rëndulü 37.

(1) În vorbele unde *š* se rostescе astă-đi ca *š* scurtü indispensabilü a se scrie, diaculü de la 1627 nu pune semnulü scurtărei. Așia scrie : **ДШНЕВШ**.

Asemene **КРЕДЕНЦЪ** (de și este și credința), **СВЕНТЕ** (12) și **СВИНТЕ, СЕМЕНЦІЕ** (40) etc.

Forme mai curioase, ori abătute de la cele ce cunoșcem, aflăm în **СЕВИТ** = osebită (de și are și **УСЕВІЙ**), **СЪРЪДЪШІ** (osârdui, a se sili, a se nevoi); **ВЪРЪТОС** = vîrtos; **ІАСТЕ** = este; **ТЪТЪРЪ** = tuturora, **ЛОТРЪС** dreptă (41); **ДЕСЕРЪС** (de sirg, iute, răpede); **ЧИНЕШИ ШІЕ** = fie-cine pentru sine. — **СИНТ** = sunt. **НЕЛИКЪ** = nimică-- **НИЧЕ** și **НИЧІЙ** (nicî); **ТРЪРЪС** = tîrgu — **ЦЪРЪШІН** = țerei. **ЗЪОЪ** = dioă.

Estraordinarū e pronumele : **НЪСЪА** = dînsulū (rînd. 27).

Apoi vorbe cu sensuri ce nu mai aū astă-đi : **А СЕ ПРОСТИ** = așî da demisiunea, a se demite din o slujbă ori o demnitate; **А НЕКОЙ** — a se sili, a munci — a lucra cu zelū.

Să mai notămū aci, spre a termina, și vorbele străine, mai alesū slavone, uzitate de diaculū de la 1626.

Eată-le : **СПЕСЕНІА**, **САМАВОЛІА**, cu de la sine voie, putere. — **А** da banî, **КЪ АСАМ**, cu camătă; **РЪКОДЪЛІА**, manufactură, **ДОСЪЗІНІЙ** (rîndulū ultimū), **ПОДВІГЪА**, **ПОЛЪЗ** (44) și **ЗАПОВЪДА**.

De la grecesce a luatū : **ИКОНОМ**, **ЕКЛІСІАРХ**, **ЕРЪМЕН**.

*

Dăm acum aci transcrierea cu litere latine a importantulū documentū ce oferimū studiulū filologilorū români.

Hrisovul transcris după ortografia cirilică.

«Adecî, noi bunul creștin, șîntru Is. Hr. credincios, Іо Miron Moghila Voevodū, cu mila lui D-zău, Domnu țărăei Moldovei. Vrutam și am *usrîduit* cu toați inima, și cu tot sufletul nostru. cu putearea ce am avut de la Dmzăū dăruită. După mila ce neau miluit Svenția Sa. Cu Domnie în scaunul, șîn moșia Domniei meale ca să socotim și să tocmim tóte lucrurile céle Dumnezăești, și a Sven-telorū Besecarci și mai vrătos tocméle și obiceine céle bune să întărim și céle stricate de ómeni nesocotitori să le tocmim. După cum aū nevoit șîntru tăia dată și domniі cei bătrîni. De aū făcutū și aū întărit prin svintele Mănăstiri, tocmală și obicină bună, de naū

agonisit cineși și nici au ținut cineși al său. nici saū grijitū cineși pre sine. cēū nevoit toți călugării deaū agonisit în Sveta Mă-nastire și au grijit numai de paza sventei besérici, și de pravila că-lugărăscă. Iar în vremia de acmu, acele tôte saū stricat șîn locul acelorū tocméle bune, și obicîne ce au fost atunci aū făcut alte toc-méle, și obicine pren Sventele Mănastiri. ómenii ceia ce nu să temu de Dumneđeū. Cariī aū stătutū să strângă și să agonisasci nămai șie, și să grijască numai pre sine. Iară Sventele Mănastiri, leaū lăsat negrijite și nesocotite, și leaū părăsиту, deaū rămas lipsite de tôte lucrurile. Pentru aceia Domniea mea vėđindu slăbiciunea Svintelor beséreci, și părăsirea obicinelor bune, ceaū fostū mai inte pren Svintele Mănastiri. Alta, socotindu Domniia mé și scăderea țărăiei (църъей). Că de nu vor nevoi călugării toți într-un chip să agonisasci, cine ce va avé, și cine ce va agonisi să fie tot a mă-nastirie, să fie obște, să nu tragă cineși și intralt chip nu se vor puté ținé svintele mănastiri. Pentru acé Domniia mea, am svătuit cu voia a patru stli (*sic*) ai țărăiei, anume Kir Anastasie arhiepiscopъ i Mitropolit Suceavskii și Athanasie Episcopъ Romanskii, și Evloghie Episcopъ Radovskii și Mitrofan, Episcopъ Hușskii, și inpreună cu tot svatul Domniei méle și cu voia unora den călugări, de prin svintele mănastiri. cariī aū avut frica lui D.mnzăū și au iubit pod-vigul călugăresc. Cu aceștia cu toți inpreună am toemit, și am scris aicea tocmala obștei. cum ținu petutindiné în tóti lumea. în Sveta Agora și printralte locuri. și prin ostróve, și cum țin și aicé trei patru mănastiri. Așam vrut, și am svătuit Domniia mé cu călugării noștri cu Vlădicii. și cu svatul a tótă țara să fie pren tôte sventele mănastiri obște, cumuī învățatura den Euglia Domnului nostru Is. Hr. și de la Sventii Apostoli. și de la sventele săbórá. Cum scrie săborul cel de întâiū și de al doile in șése capete și la al șésele in patruzăci de capete. Și la al șéptele in noaspređace capete. Ca să nu îndrăznescă cineva din călugări să đici : «cesta al meu. cesta al tău. că unde iaste la mijloc să să chéme un lucru al tău, altul al meu, nu să cade să să chéme viață călugărăscă ce mai vrătos săborul tălharescu au đis părinții că iaste. Pentru aceia după tocmala sven-

telor săbore. am întărit și am tocmi, cu scrisoré den svénta pravilă ca să fie tutur sventelor mănastiri obște neclatită în veaci. Iară de să va ispiti neștine canduva sa strice tocmala obștei fie măcar Domnu. fie vladic. fie egumen. sau altu cineva din calugări. sau boiarin. sau fie cine va fi. unul ca acela să fie proclét de svintele săboară și de noi de toți.*** **Iară tocmala obștei a svintelor mănastiri** să fie așé. **De obște.** Nime den călugări să nu ție al său. nice cal. nici stup. nici altu dobitoc, nimică nici arături nici dinafar nice din lontru in mănastire, nemică deosebî să nu ție. fără numai imbricămence și chelșug ce va avea dentru rîcodelia sa să ție, cu blagoslovenia Egumenului și a Duhovnicului său. **Demăncare.** Călugării să mănănce toți în trepezare toți asémené ca frații, de une bucate și să bé toți de o băuturi și să nu facă egumenii și stareții mănări alte. și deosebi de cei mai săraci. ce întrun chip să manănce și să bé toți frații. **De egumeni.** După aceia întâiu cu blagoslovenia Milostivului Dumnzău și cu voia săborului. cine va fi alesu să fie egumen. ca să fie ca un părinte sufletescu, însă egumenul să fie preut. și să grijască de toți ca un părinte de feciorii săi. și făr fățarie să socotescă, să inparță tuturor într'un chip cui ce trebuie. și trupéste și sufletéste. după pravila lui stai Vasile Velikii. Cum învață de dice că unde sint lucrurile céle bune trupesti depreună tuturor întrun chip. acolo și céle sufletesci *simtu* depreună tuturor întrun chip și spesenia întrun chip și truda întrun chip și nevoința întrun chip și cununa. — **De eșirea Egumenului.** Egumenul să nu iés afară făr de vréme de în mănăstire unde-i va fi voiai ce să aibă econom săl trimiță in trébi mai mănunte. iar unde va fi lipsa sventei mănastiri, să margă egumenul cu știré și cu svatul *starîților* să margă și un frate pre carele va vré săborul să margă cu *nusul* (*sic*). Egumeniia să o ție un anū incheiat. și déca se va împlé anul, să se prostescă din nainté săborului. Decî devor socoti că au nevoit cu tocmala cea sufletescă și cu obicina sventei mănastiri, să aibă a cădé au rugăminte săl róge să ție egumeniia șintralt anu iar de nu va fi nevoit. și nu va fi socotit să petrécă anul cu socotință. și va fi fost cu răsipă intru agonisită, pre altul să afle săl roage să

egumenescă. **De Stareți.** Iară stareții cine va fi alesu in stareție de nu va îmbla după direptate. și după tomala svintei mănastiri. ce după samovoliia sa, in mânciri și in beții și in strănsură. unul ca acela să hie scos din stareție ca o oae riuoasă. = **De Kelsug.** Iară kelsugul mănastiriei să nu îndrăznescă săl fie la sine. nice egumenul, nice alți din stariți, nime fără de cine va alége săborul. să fie cu voia tuturor, să'l pue Visternic. sau eclesiarhu. **Cine va ținé deosebi.** Iară cine să va afla neștine den frați, fiindu ceva deosebi. unul ca acela de săbor să hie proclețit. sau să se isgonescă din frați. care egumen sau starețe, sau altă cine-va din călugări fie rudă de boiaru. fie de trăgu. fie de țară. fie de altă țară, de va *clăca* zapovéda ceștii scirori, a noastră. cee alésă cu săborul den svânta pravilă. de va ținé cai. sau stupi, sau de altă dobitoc. sau arătură la frații săi. sau la rudele sale. sau la priiatenii săi. sau să dé bani intru aslam. sau a face negoț. săvai dobitoc. săvai miare cu polobócele. sau fiece negoț. să fie proclét și triclét anathima, maranatha, amin. — **De mâncare in chilia și de óspeți.** — Prin chilia, nici bolnav, nice sănătos să nu mănânce. nice să bé făr numai apă. Iară la hramul beserecei. și când să va tâmplă să vie Domnul la mănăstire. atunci numai blagoslovim să mănânce și să bé prin chilia. prentu óspeții. iar in intralte zile preste anu. in ospătărie să se ospăteze. de a fi Vlădicu sau egumen. sau boiarin. sau ctitor să' i ospetéze egumenul la chilia egumenului. — **De săbor.** Când să va aduna săbor, pen trébe mănastirești. de va vré săborul, dóa pahară blagoslovim să aducă. iar aiurea necăiuri, nici in chelariu nici in pivniți. **De eclisiiarhu. de economi de metoșari.** Eclisiiarhu un anu încheiat să cade să fie eclisierșia. asijderea și economiia, și metoșari. cine unde va hi pus să socotescă. să nevoiască fórte cu socotință. pentru agonisita svintei mănastiri. cu frica lui D-zău și cu direptate. Iar decă să va împle anul. să aducă agonisita ce va hi agonisit preste anu să puie înaintea săborului și să ia blagoslovenie. Iară de va fi nesocotitor. și după samovolia sa va răsipi. semenților și priiatenilor săi. unul ca acela să fie suptu blistămul svinților părinți. și nici anul să nul aștepte, ce săl scoată de sergu,

ca pre un fur de besérecă. și déciî să naibă credență pre nemică, nici din Iontru, nici din afară în mănastire. **De coconi.** Coconi mici în mănastire să nu petrecă. nici muiare. nici țigancă. sau călugăriță să nu mâie în mănastire. ce den afară, unde va fi casă décia făcuti. **De slugi.** Egumenul să nu aibă slugi curténi. ce să aibă posloșnici să slujască. **De samă.** Egumenul sau hie carele să dé samă înainté săborului de ce va fi cheltuit. și cine ce va fi dobandit pre la semenții. sau la priiateni. să aréte înainté egumenului. să blagoslovască. și de va socoti egumenul, căi va fi de trébă și de polză, săi lasă, iar de nu, în mănastire să să ia. Doi cai aleși, să fie de trébele egumenului de slujbă, iar déciî toți să fie de obște. **De straini.** De la alte mănastiri. hie de unde, de va veni vreun frate sa petrecă în mănastire. să tie obicina mănastirie. iar de nui va plicé, să iasa din mănastire. **De sihastri.** Și din frați cine va vré să iasă în săhăstrie, să hie cu blagoslovenia săborului și a egumenului. De va ascultă de săbor. și de egumen. să petrecă cu Dumnezău, iar de nu, sălu întórcă în mănastire să hie suptu ascultare. și în locul lui altul să să blagoslovască, pre carele va iubi petrecerea pustiei, să petrecă cum să cade. Pentru acé. Domnia mé. am întărit. și am tocmit. și acestei svinte mănastiri. ce iaste moșia Domniei méle, de Movileșci zăidită. anume Sucevița. unde iaste hramul S-tgo Văscrisnia G.a R.a naș.go Is. Hrst.a. Și *pri* mai mare credință și tărie am pus și peceté Domniei méle. Iar pre cine va alége Dumnezău, dupe viața noastră să hie Domnu țărăei Moldoviei. și de nu sa va pleca neștine cânduva, unul ca acela să hie arătat. și cu temnița să fie arătat și cu temnița certat. pînă cându sa va smeri. că scrie Apostol Pavel : «dați pre unul ca acela dosă zinei, întru smăcinarea trupului, ca să să isbăvască sufletul lui. întru duoa Domnului nostru Is. Hst. a căruia iaste slava în véci, amin».

Vlét 3 рлс.

Septembre κ' dnăi.

Semnat :

Miron Voevod.

Locul sigiliului Domnesc,
atârnat de matasă.

4 sigiliî ale prelaților țării în negru.

NB. Punctul pus în originală fórte adese, nu este totú-deauna dreptú o virgulă, ci adese numai o podóbă caligrafică.

ЖЕЛОУЕНЫЕ БЕЗНАЧНОГО ЧА. НЫЛОСЫНЕ НЕ ПЛОС ДНАГО СНА. НЕ СЪЗМЕНИЕСТ ГОНЖИВОТКОФТАГО ДЛ. НЖЕЩ

Съясноуеи, мнѣе поинкаа. ... Вспри Единоу дѣтво иррѣдано Славнаго ... Крѣпкоуеи ...

Stabil. Socetii & Teclui - Bucuresci. 28, 239.

CHRISOVULŪ LUÎ MIRONŪ MOGHILĂ BARNOVSKI VOEVOĐ din 1626 Septembrie 20
PENTRU ORGANISAREA MĂNĂȘTIRILORŪ DIN MOLDOVA.

DOCUMENTE DINTRE 1769—1800.

COMUNICĂRI

DE

V. A. URECHIA

Membru alŕi Academiei Române.

Sedinta din 18 Novembre 1888.

«*Arhiva Românească*» a d-luŕi M. Kogălniceanu a publicatŕi mai înteu o serie de documente relative la invaŕiunea muscălêscă din 1769 ŕi înainte, în tomul I (pag. 129), sub titlu : **Кореспонденцїи къ Рѣсія.**

A doua serie de acte politice din aceeaŕi epocă a comunicat-o D. D. Sturdza d-luŕi Teodor Codrescu, pentru «*Uricarul*» seŕu. D-sa le a reprodusŕi în tomul al VI-lea (Iaŕi 1876).

Mai recentŕi a introdusŕi unele acte d. C. Erbiceanu, în «*Istoria Mitropoliei Moldoviei ŕi Sucevei ŕi a Catedralei mitropolitane*» (Bucurescŕi 1888), la pag. 67, 302, 303, 304, 315, 317, 318, 321 etc.

Credemŕi că nu va fi fără de folos pentru istoricii romăni, să le punemŕi la dispoziŕiune ŕi mica năstră culegere de documente needitate, mai tôte cu referinŕă la acesteăŕi evenimente dintre anii 1769—1800, cum ŕi câteva din cele greŕitŕi editate.

Eată-le în ordine chronologică :

No. 1

«Cu mila luŕi Dumneŕeu Noŕi Ecaterina a II Impêrătêsa ŕi singură stăpănitore a tôte Rossia etc. etc.

Pre o sfinŕiŕilor Mitropolit ŕi Episcopŕi a năstreŕi Cnejieŕi a Moldaviei.

Pe cât voă vă este bucurie a videa acum pre sine-vă ŕi pre tôte

blagocestiva cnejie a Moldaviei slobođiți de sub giugul, nevolnicia și robia neînpăcaților vrășmași ai crucei Mântuitoriului nostru, atâta și insum nouă ne este cu priință, că înțelepciunei sêle cea întru tot înaltă au fost voia să întrebuițăm armele noastre instrument spre seversirea acestui pentru tótă creștinătatea atâta de folositoriu lucru. Lumea scie îndestul și prea îndestul, că acest tinguitorî resboiî nu de la noi urmază, ci că numai din nepăzirea credinței de cătră Pórta Otomanicéscă și de urăciunea ei cătră ocrotirea care am dăruit noi în Polonia pravoslaviei bisericei noastre a răsăritului ce întru nevinovăție și silnicesce se împila.

Noi fără îndoire nădejuind ca domnul puterilor cel ce au blagoslovit pană acum prin atite de mari și însemnate izbândi cea cu dreptatea noastră și a sa numai cătră o singură apărare a sfint numele sêu rădicată într'armare, nu va conteni și de acuma a o încununa cu izvorul binelui sêu, încă mai pre sus, atât spre îmblanđirea sâlbaticiei rēutăți a Agarianului, cum mai virtos și spre ridicarea slavei creștinătăței cei căđute la reserit. Voi pre o sfințiților Mitrop. și Eps. ca nesce mijlocitori ai norodului vostru cătră pristolul dumneđeescu, înălțați pentru aceea cu unite buze și cu unite inimă, inaintea celoră fără de sânge jefelnice, fierbinți rugi și cereți cu umilință, cu credință și cu nădejde, ca drēpta celui întru tot puternic se fie deapururea cu armele nostre, spre îngrădirea însuși a vóstră despre năvălirea necredincioșilor, dar apoi pe lângă acesta încă și ca nesce păstori ai sufletelor blagocestivei turme ce vê este încredințată, să întrebuițai pretutindene și de a pururea osirdnica vóstră îndemnare, ca tot norodul Moldaviei, de la mic la mare și atât tot de obștie cum și fiește care osebită, cu rivnă să se sirguiască a se face pre sine vrednici acestiia, cu tária credinței și a creștinescului giurământ, cu care ei prin cuventulă mantuitoriului și strasnicului județ, cu atita sfințenie și praznuire s'aũ legat cătră noi, neîngăduindu-se pre sine nici de cum a se vîna din niscaiva placute făgăduinți, sêu cu iubirea de argint a Iudei celui ce s'aũ pus inainte vrășmașului a tótă creștinătatea. Drept acea Noi iată că pre voi și pre tot blagocestivul norod al Moldaviei pre

aceste anume ve incredințăm, că după măsură credinței și a osîr-
diei voștre cătră slujba noastră, care este atâta de aprópe lipită cu
slujba bisericeii lui Christos vom măsura a noastră cătră voi milă,
bună-voință, apărare și ocrotire, cu care aceste ș'acum socotindu-ve
de pre o parte de adeverații ei fii și despre altă parte de ai nostri
credincioși și iubiți supuși, ca o maică iubitoare de fii ne aflăm că-
tră voi într'o bună plecare.

S'aú dat la St. Petersburg, de la nasterea Mînt. Hr. la anii 1769
Dec. 16. iar al împărății noastre al 8-lea.»

(L. S.)

*Copiă dupe un esemplar tipărit, aflat de mine la Mitropolia din
Iași, în 1886.*

No. 2

Proclamațiunea grafului Petru Rumianțovú, din 1770, Noemvre 29.
Este tipărită pe fóiă volantă, astăđi aprópe imposibil de găsitú.

Stilul și limba acestúi act sunt din cele mai rele.

*A împaratescei măriri singurá stapanitoare a tótá Rusia întru tot milosti-
vei stapânei méle, general Feldmarșal stăpînitoriul armieci, a Malorusieci generalul
Gubernator, coleghieci prezident, a Rusieci, a ordineci sfinților Apostolci Andrei, a
Gheorghie și Alecsandru Nevulú, Golstiuseculú S-téi Aneci Cavaleriú, eú cel
mai jos iscălit,*

*Tuturor Cnejieci a Valahieci, cinulú Duhovnicesc, oștenesc, orașenilor, bresla-
șilor și a locuitorilor de obște, la toți dcosebit arétam.*

Voi ați auzit și ați văđut tóte lucrurile, cu care întru tot puternicul D-đeú
aú blagoslovit cu pricina dreptăței și armele Rusieci într'acéstă vará în multe
biruințe și fórte slăvite s'aú aretat asupra necredincioșilor mahometani.

Iată gonind pre biruiții cel mare vizir și hanul Crimulú, care prin pierderea
putereii sale aú cunoscut puterea celor ce s'aú ostit întru numele lui Hs, și
acoperinduse cu rușine și cu nevoile, s'aú depártat de la armele Rusieci pedep-
sindu-i pre dinșii pentru a lor mândrie și nedreptate, aședânduse ostile în toat
augustineci stăpînei méle până la marginea Dunării.

Iată cetațile a neprietenui, Akkerman, Kilia, Ismail, Braila și Benderiul s'aú
întors în cenușe pentru dirjia lui, cu lucrarea sabieci i'aú plecat, aceea ce ține

Șkipetrul și au izbavit noroadele de la cel mai pré greu jug ; aceste cetăți noroadelor, față arată, cu câtă putere acoperemântului stăpinei noastre, și cu cât aceluși pré înaltă mână ajutorează, întru tot locul cu prea înaltă Impărătriței socotința.

Intru această punere eă cătră voi locuitorilor a Cnejiței Vlahiei, întru anteiă arēt, și fiind că mai mare bucurie și osirdie veți lua voi întorcēnduse cătră voi ostile Rusiei, care au isgonit pré Turci și care acum încă mai mult pământul vostru din jugul turcesc v'am slobođit.

Măcar chiară a vōstră vedere fără de uimire au știut, pricina cé adevērată, pentru care ostile noastre mai înainte de acēsta nevoite au fost din Bucuresci a eși, ci pentru mai mare credință, eă Voao voiă spune despre partea mé : Nimică altă n'au fost aceea cu vr'o pricină, fără cât a cunoșce pentru gândurile neprietenului, ci el cu tōte puterile lui și cu mult număr stringēnduși din departatele locuri de supt stăpînirea lui, s'au îndreptat peste Dunăre, în stînga Prutului, pentru aceea și ostenii noștri au fost datorî aicé să se stringă, ca odată cel mare vizir cu ostenii acolo să se sfarme și să se isgonescă peste Dunarea. Ci noi lui D-đeu slavă și mulțămire am făcut, întărind pe tot ceasul marginea Dunărei întru stăpînirea noastră. Iar prin aceste și mai mare pază este pentru pământul Valahiei.

Cu câtă nepriință au fost acēsta pricină o ostilor, ci și pre lingă aceea nu de tot au fost lasați, măcar că ostile au fost depărtate de la granița Valahiei și au stătut ostinduse tōtă vara nepărăsinduse părțile cele gătite a ostilor la amēndouē marginile Siretului cu socotința la lucrurile neprietenului în pământul Valahiei, și dear fi el acolo să se întărescă a strica orî ce tiranie asupra locuitorilor, noi am fi lăsat și mai nainte a mērgе spre stricarea lucrurilor celor réle. Ci acum când toate puterile a neprietenului s'au stricat și s'au isgonit peste Dunare, când ostile céle biruitoare a Rusiei acoperind marginea Dunărei, s'au dat odihnă tuturor locuitorilor de această parte, laudând pre D-đeu, ajutorul nostru ; ca să se întōrcă tot omul cătră lucrul sēu, lucrătorul de pământ să și pună cătră lucrul campului, mesterul cătră lucrul sēu, iară vēndētorul cătră a sa agonisită, incredințânduve că cu adevērat vē nădajduesc, că ostile de la prea milostiva stapina mi s'au incredințat, au facut tare apērare împotriva tutulor năvălirilor cari ar fi putut a sfarma cu buna voire cei ce sunt uniți împărătescei măririi. Eă înca indoesc mai cu credință întru acea vē nădajduesc, că milosirdia și iubire de oameni întru tot Augustinei singură stăpînitoarei noastre, se întinde, nu numai cătră pravoslavniciei creștini ai pământului vostru, pentru cara făr de mēsură milă și bunătate, ci tōte orașele stăpînirii turcesci, iar mai osebit în pământul Craiovei locuitorii și tōte legile, macar și singurî Turcii, numai ei mai cu vrēme, din bună voie să alerge sub apērarea și stăpînirea Impărătriței a tōtă Rusia și împotriva oștilor împărăteși să nu se

scôle, apoi vor locui în casele lor fără de nevoie și ostile a Rusiei nu se vor atinge cătră densii, nici cătră averea lor nici la o întimplare a nu-î lăsa cătră partea bunătăților lor.

Cătră sfîrșitul acesta, cu me pun cătră bună nădejde la oserdia voastră și bună voire a tuturor locuitorilor pămîntului Vlahiei, ci vîdînd ostenela oștilor Rusiei, întru sfîrimarea neprietenelui celui de obstie, și lunginduse încă și acum cu osteneală spre paza lor nu se vor părăsi a arêta cătră osteni bună priință și vor face parte, după putință dintru a lor hrană pentru hrana ostenilor și cu cât a lor va fi silință, cu atâta va fi cunoștință și mulțămire, cu tôte cele arêtate măi sus de mine, pentru folosința locuitorilor acelu pămînt a vî păzi negreșit.

Și s'aũ dat în Tîrgul Iașului, anul 1770 Noembrie 29.

și la adevêrata scrisore a strălucirei sale așa este iscălit :

L. S.

Graf Petru Rumianțov.

N.B. Acest document de stil oribil, scris de sigur de un necunoscător al limbii române, este publicat în o fôie volantă duplă, devenită de o varitate extremă.

No 3.

Altă proclamațiune tot din Iași datată, la 1771 Februarie 4, adresată «Către Norodul Cneziei Moldovei.»

«Graful Petru Rumianțov, a împărăteștei sele mării singurâ stăpânitoare a tótă Rusia întru totu milostivei stăpânei mele, generalu Feldmarșal, stăpânitorul armiei a Malorosiei gheneral guvernatoru, coleghiei prezident al Rusiei, ordenei sfinților apostoli : Andrei, Gheorghie și Alexandru Nevului și al golstipscului sfintei Ane Cavalerû. Fac tuturor și fiștecăru deosebită înștiințare cui se cade a ști :

«Norodul Cneziei Moldaviei, cu mâna cea puternică a împărăteștei mării, a mele întru tot milostivei stăpână, pentru slobođirea de sub jugul Mohametanilor, și fiindu îngrădiți cu paza împărăteștei mării, toema la mijlocul oștirea se folosește fiște care cu cea de-sevârșită odihnă. Și s'aũ ridicatũ de asupra norodului tôte strinsurile birului, care cu simțire aũ auditũ, spre milostivirea și a iubirea de ômeni ce saũ întemeat asupra norodului, cu stăpânirea împărătească. Êr neprietenul nostru cel de obștie mult s'aũ surpat purtându-se

cu multe feluri spre stricăciunea norodului. Dar n'au putut nici într'un chip ca să le strice, ce acum chiar pentru dinșii fiind nevoiți a se apăra.

Ci către cele săvârșite și prea înalte socotințe, întru tot augustinei noastre stăpână, locuitorii acestei cnezii se cade ca să-și pue nădejde și cu întărire pentru odihna lor cea din lăuntru sporind spre folosința nebiruitei și de D-zeu blagoslovitei arme împărăteștii măririi. Și norodul cel din lăuntru Cneziei, cu acea odihnă să se îndulcă și să fie păzit de toate strâmbătățile și năvălirile, ei și de cătră făcătorii de rele, cari s'au fost înrădăcinat supt muncitorii varvari să fie păziți. Și pentru aceia dupe bună plăcere a ei, mi-au poruncit întru tot milostiva stăpână, ca toți și fiește-carele ce se află sub stăpânirea cea blagoslovită a ei, să se folosească după puțința și averea lui, căci, nu voește întru tot milostiva stăpână din venituri a spori la hasnalele ei, cu care s'au fost însărcinat norodele despre neprietenii creștinescului nume, dar s'au silit încă și cei ce au urmat lor de au îngreueat pre ticălosul norod.

Măcar că multe înștiințări imi vin cătră mine, și-mi este multă jale pentru locuitorii acestei Cnezii, osebit satele nu rar zugrumași se află de către cei puși pentru paza rânduelelor și folosul norodului și strângind veniturile sub numele haznalei împărăteștii măririi, fac asuprelă, prădăciuni ticălosului norod, care pentru multele supărări nu-și pot câștiga îndestularea lor, neștiindu-și dreptatea cea cu îndestulare: însă din cei putincioși și bogați, și mult asemănării acelei se asemănă stricarea și prădăciune la ticăloșii cei ce o pătimesc.

După datorie s'au legat a păzi pre norod de toate greutățile ca aceste. Eă mă silesc a lătura mâna spre perderea a toate la cele ce se ieu cu sila și fără de orânduială peste măsură cu darea birului și altele, și a se tăia din toate cele ce pre lângă aceste au eșit reu trebuitoare. Decă către întemeiere cu bună orânduială și dreptatea judecătorilor, înainte li pui cumpene de folosința divanului, cât și ispravnicilor: Ca toți locuitorii acestei Cnezii către toate trebuințele să-și afle judecată și milă, odihnă și îndestulare, fără frică, atâta

cât să cunoscă a Ei iubire cea de ómenî pentru a lor socotință și miloserdie, acei nemărginite a noastră stăpână și mult bine să aștepte și mai la bună orânduială. Și după aceea, fiind toți instrimtorai și păgubiți, de va fi la o cercare a lor asupra cuiva, ori de la divan îndestulare nu vor avé, care este slobodă și ușile deschise, aducându-și cătră mine cu dreptate a lor jalbe, căci se cuvine a păzi pe cei sugrumați și va face aședare celor asupriți, judecata cea dréptă. Êr împotriva acei care a face lor stricăciune și pagube și ca niște stricătorî odihnei țerei oprind norodului a se folosi de-sevârșit cu milele Stăpânitórei, care revarsă norodului milă de ajuns, pedépsă puiú; este un punct din cele dintèiú după datoria mea, și toți pentru acésta să aibă înștiințare. Acéstă filă în public pe la biserici stringându-se norodul și la locurile cele numite să se cetescă.

Datu-sa în gasda cea mare.

Și s'aú dat în târgul Iașului, anulú 1771 Fevruar în 9 zile.

Și la adivărata scrisóre a strălucirei séle așa s'aú iscălit :

Graf. Petru Rumianțovú

Locul
peceței

Dupe fóia 4° mare, tipărită ce se păstréză la Mitropolia din Iași.

No. 4.

La 1773 Aug. 16, s'aú tipărit o carte în formă de adresă către o comisiune însărcinată a face un codice de lege pentru Moldova; adresa are acéstă titulatură :

«Invetătura a însăși stăpânitórei mărirî Ecaterina II cătră orînduita Epitropie pentru alcătuirea arétarei a unei noue legiuitóre condică, talmăcită pe limba moldovenescă și tipărită prin îndemnarea lumînării sale general feldmareșal și a féliú de féliú de ordine cavalier și poruncitoriul Armiei cei dintèi, graf P. Alexandrovici Rumianțov

cu t^otă osirdia și cu cheltuiala prea osfințitului Mitropolit Gavriil, care s'a^u tălmăcită de

Toma e' logofet.»

Acest precios document de o raritate esttraordinară, il aducem aci in t^otă întregimea, afară de instrucțiuni, care ocupă 239 foî.

Slăvitului Generalū feldmarșalū Poroncitoriulū armiei c^{ei} dintăiū, a Moloro-siei Generalū Guvernatorū, Prezidentū Malorosien^{est}tū Colégii Ordiiilorū Rus^{est}tū împărăt^{est}i a sfințilorū apostolului Andrei, oștenescului Mare Macenicū și purtătorii de biruință Gheorghie de Crucea cea mare, a lui Alexandru Névschi, și holșteiescului a sfinței Anii Cavalérū,

Grafū Petru Alexandru Rumianciiovū.

Intru totū făcătorilui mieū de bine Smeritā inchinăciune,

Eū nu mă înfășezū cătră Inalta Impărăt^{est}ca Mărire a prea Puternicii și prea Milostivei Doamnei și Imperătrii noastre (Luminatul^e, prea Ințeleptule și vitézule Arhistratigū), ca să incununezū cu laude sufletulū Eî cel plinū de împărăt^{est}tî daruri, saū să inalțū cu sunetū biruințele sale céle pré slăvite ce aū săditū pretutindenea ca alți finici împotriva obștescului vrășmașū, făcendū ca numai ar^{et}area armelorū Eî celorū purtătoare de Cruce să cutrémure inimile vrăjmașilorū, întorcendū taberile lorū spre fugă. Saū să laudū cu mirare ap^{er}area neamului creștinescū de cătră vrășmășasca călcare și cumplire. Saū să mărescū liniștea, odihna, și pacinica petrécere a tuturorū de obște in vr^{em}e de război. și céle-lalte ne num^{er}ate facerī de bine cu care s'aū indestulatū de prisositū, mai v^{ar}tosū Patria noastră, după inalta a Eî Măririi buna voință. In-săși aceaste facerī de bine cu netăcute glasurī și cu ritoricească limbūje prefăcendū-se intralte limbī, vestescū darurile ce incunjură scaunulū Măririi sale, incununează cu cununī de laude aftocraticesculū a Eî Măririi creaștetū. Eū la cea de pe urmă nu îndrăznescū a pune suișurī in inima mea spre lauda legiuitoarelorū învățaturī ce se cuprindū la ac^{est}ă împărăt^{est}ca carte, ne avendū putința inpreună alergătoare cu voința pentru alorū inaltă covârșire. In vremea când mințile cele mai iuți a filosofilorū celorū din academiile evropiī, ce cearcă in adăncū tainile firii, și să p^ortă cu pohfală preste aflarea ființii celorū de suptū soare, călătorindū cu privirea până la ceale inalte și covârșitoare zidirī, și mai v^{ar}tosū covârșirea minții, unū împ^{er}atū între filosofii saū a unū filosofū între împ^{er}atī, și după dānsulū a unū elinū și după neamū și după glasū, aū r^{em}asū la uimire pentru privirea ac^{est}ii prea slăvite vederi. La care nici odinioară lumea nu s'aū invrednicitū a privi, nici însuși Dumneșesculū Platonū ce aū legiuitū cum că atuncea vorū fi cetățile norocite, când saū filosofii vorū

mpărăți, său împărații vorū avea înțelepciunea ne despărțită de Schiptru și împreună ședetoare la scaunū. Indrăznescū numai a arēta împlinirea datoriei mele ceī neapărate, și a îndemnării ceī cu multă răvnă a slăvirii tale pentru tipăritulū cărții în limba moldovenească, care prin multa silință de iznoavă tălmăcindu-se de pre limba grecească pre câtū aū fostū cu puțință mai cu curată înțelegere, iață că s'aū săvârșitū. Patrioții miei vorū numēra aceasta între alte bune lucrări a slăvirii tale cea mai întâi și mai covârșitoare. Fiindū bine încredințați că de vorū viețui supt aceste folositoare pravile întru starea cea ne clătită a pronomiilor vechi, se vorū face foarte norociți la politiceasca împărțășire, ca oameniī vaculū celū în auritū. Slăvirea ta aī împlinitū și cu aceasta buna voință a întru totū avgustiī Dómnii și stăpānii noastre, după cum cu cealea-lalte săvârșiri a slăvitelorū biruințe, și a apērării patriei noastre, unindū înțelepciunea cu vitejia, smerenia cu răbdarea, iuțimea isprăvilorū cu întregimea minții, silința cu priveghearea, arētându-te viteazū arhistratigū, înțeleptū poroncitorū, ne biruitū oșteanū, și la toate covârșitorū celorū vechi prea vestiți arhistratigi pre câtū să poate chipulū și asemănarea Impērateștii Mărirī. Eū încă cu smerenie amū săvârșitū lucrulū ce mi-s'aū încredințatū de cătră slăvirea ta cu tălmăcitulū și tipăritulū cărții. După care indrăznescū a dice : Fericite noroadele aceale preste care vorū să împērătească aceste pravile ce suflă cu totulū dreptatea politiceștii împărțășiri, buna cuviință, cinstea cătră Dumneđeū, și dragostea cătră celū de aproape.

Alū slăvirii tale, cătră Dumneđeū fierbinte Rugătorū.

Gavriilū Mitropolitulū Moldaviei.

No. 5

Scrisoarea Grafului Rumianțov cătră Mitropolitul pentru pace. (1)

Cinstită a Preasfinției tale scrisore, de la 1 (orī 10) a lunii acestia m'am învrednicit a lua, din care am vēđut pre osebită mulțămire toată dreptatea lăsānd'o asupra mea, cu adevērată osārdie spre patria voastră, toate înștiințările din mine Preasfinției tale, și Preasfinția ta norodulū toate încredințările, și învățăturile pentru nelipsitul acoperemānt, și voirea de bine voao aī împērăteștei mărirī, a melii milostive stăpānitoare, aședate aū fost întru însuși adevērul, și acum mē cuceresc ca să fiū de săvârșit la aceasta îndreptate fiind că cu ajutoriul lui Dumneđeū, norocitele și slăvitele curgeri ale armiei împērăteștii mărirī, aū apropiat sfārsirea oștirea, și cu dānsa aū închiat fericita și folositoarea pace, între înalta împērăție Rusască, și strălucitoarea poartă Otomanicească,

(1) In Archiva Romānēscă T. I, p. 239 este publicatū acestū actū dar fiindū fōrte greșitū ilū aducū aci după însași traducerea originală, ce o cedez Academiei.

cu mijlocirea aceea aședând deobște pace, și întărind norodului celui de o credință, toată negrija, și cele mai bune după puțința odihni, anume :

1. Socotindu-se a tuturor lăcuiitorilor acestor cnejii ori de ce fel de stare ar fi, nescăpând nimic, să-și păzască de plin, și în veci uitată acelora care au fost împrotivori interesurilor, ori la o parte ori la alta, sau la o întâmplare ca aceasta de sunt și cu prepus să nu le se facă nici o răsplătire, nici pe alții să nu-și lase ca să le facă muștrare, stricăciuni și pagube, ori cu ce fel de chip ar fi, să-și lase după cinstea lor, și cinurile cele vechi, și să stăpânească acele cu care s'au mulțămuit ei până la începerea oștirii, ca să poată trăi supt paza și acoperământul legii și a obiceiurilor pământului, asemenea și cu moșiile lor.

2. Să nu le sté împrotivori la mărturisirea legii creștinești ori cu ce fel de chip ar fi, ci să fie sloboși la făcutul Bisericilor noue și la tocmitul celor vechi, după cum au fost mai înainte.

3. Să se cunoască și să se cinstească partea duhovnicească după cum se cade cu osebită cinste cinurile acelora.

4. Să se dea înapoi mănăstirilor, și celorlalți oameni moșiile și alte acareturi care era a lor mai înainte, și s'au luat împotriva dreptății, pre lângă Brăila pre lângă Hotin, pre lângă Bender, și alte cetăți care se numia raele.

5. Să nu cee, nici să ie nici una fel de sumă de bani, după socoteala veche, ori de pe ce fel de cuviință s'ar cuveni.

6. Să nu cee de la dânșii nici un fel de dajdie pentru toată vremea oștirii, pentru stricăciunile ce le s'ar fi pricinuit lor într'această vreme, și încă pe doi ani socotindu-se de la legătura păcii.

7. După sfârșitul vadelii arătate, să se păzască iubire de oameni și mărimea de suflet, secotind dajdiile de bani să se ia cu mijlocirea prin triimeșii depotați peste doi ani; la darea acestor bani, nimene din Pașii sau alți dregători ori ce fel de obraz ar fi, să nu strămtorească, ori să cee de la dânșii, ca să plătescă ori cu alt fel de numire să-și însărcineze, ci să aibă voe să se folosească, cu toate acele odihne cu care s'au folosit în vremile împăratului Sultan Mehmet.

8. Cnejii acestor două Cnejii să aibă capichihăi la Poartă, din creștini din legea grecească, care vor purta grija pentru trebile numitelor Cnejii, și vor avea corespondenții cu Poarta și să se cinstească de norod, drept să se folosească, și să nu se dea supuși nici la un fel de sălnicii.

9. Insă voește asemenea Poarta, ca după pricinile amânduror acestor Cnejii, miniștrii ai curței Impărației Rusești ce se află lângă Poartă, să poarte vorbe pentru folosul acelor două Cnejii și se apucă Poarta să i asculte după asemănarea prieteșugului și cinstea altor stăpâniri. Nu mai puțin pentru acia care vor socoti că nu le vine să trăească aice, și vor socoti să se strămute, s'au hotărât ponturi anume.

10. Toți unii ca aceia cu familiile lor de vor vra să-și lase Patria sa și la alte locuri să se strămute, să le dea voe să se strămute, cu toate averile lor și cu toate familiile lor, un an de țile, socotind vremea din țioa ce se vor schimba robii.

11. Asemine ca acestie din locuitorii orî din ce neam ar fi, ce au intrat în slujba Impărăteștii sale Mărirî, cari vor vre peste vadeaoa pusă, cu toată familia lor și cu toată averea lor, să meargă cu oștile Rusești; dar de vor mai rămâne peste tot anul nici cu un felu de chip să nu se poprească.

Nici o indoeală nu este, că fiește carele iubitorii de Patria sa, nu va cunoaște iubirea de oameni și mila a ei Impărăteștii Mărirî ca cei de o credință, care s'au folosit cu deplină pace, liniște și odihnă, și cunoaște de la înalta ei Mărire, milă și voire de bine asupra acestor Cnejiî, cu care folosindu-se vor proslăvi numele mării ei și facerei de bine. După acestea poftim pre Preosfinție ta să dai de știre la toate locurile această aducătoare de bucurie aședare, ca toți și fiește carele în știință să se afe în pace și fără de grijî; dar cei care vor vre să se mute din Patria lor aiurea alegându-și loc pre larg, la Impărăția Rusască, pot să fie încredințați că fiește care după starea cinstii lui, și după măsura slujbei va găsi odihnă și sprijineală. 1774 Iuli 28.

Graf Rumianțov.— Din Ibrăila s'au scris.

No. 6.

După incheerea păcei pare să fie scris Mitropolitul Moldovei scrisoarea sa către Impărăteasa Ecaterina, cerându să continue a protege țera. Se vorbește în scrisoarea de generalul consulă muscălescă, ceea ce nu puté fi decât după eșirea din țera a oștirea rusescă în urma păcei de la Iași și a celei de la Șiștov.

Actul acesta îl dăm sub No. 6.

«Prea înaltă și de D-đeu încoronată Impărătesă Ecaterina Alexievna singură stăpănitore a totă imp. Rusăiei, Coróna și slava a neamului creștinesc,

«A noastră a smeriților întru tot milostivă D-nă și făcătore de bine.

«Eú smeritul mitrop. al Moldoviei, împreună cu toți cei din păstoria mea obraze bisericesci și politicesci, cari suntem miluiți cu mari faceri de bine și apărări, din mila și puterea cea de D-đeu dăruită a împărătescei vóstre mării, prin acéstă smerită și plecată

scrisóre întâi mulțămim înălțimei vóstre pentru acea mare milostivire și protecție care dintru început ați arătat cătră această smerită a noastră patrie și cu toți, cunoscători marelor faceri de bine fiind și propoveduitori din neam în neam bunățăii și apărării ce de cătră a Vóstră împărătescă mărire am cunoscut, atât în vremele trecute prin alte slăvite mijlociri, cât și în anii acestia prin privigheria și purtarea de grijă a împărătescului vostru (*lăsat loc liber*). Mărturisim pre *sinene* cu totul îndatoriți și supuși, pân la cei mai depărtați ai nostri, sub al înălțimei vóstre puternic acoperemint și sprijinélă. Aseminea bine nădăjduiți fiind la a înălțimei vóstre cătră noi cei de o credință împărătescă pronie, cu unite glasuri și cu umilite inimi, vërsând lacrimi, cădem înaintea împăr. vóstre măriri și din adâncul sufletelor ne rugăm, ca și de acum înainte mai ales la stările împrejur a îngrozitorilor întâmplări ce acum ne încunjură, care sunt sciute și pot să se arete de către al vostru numit împărătesc general consul, să nu fim uitați și trecuți cu vederea ci la tóte cele nesciute de noi viitoare lucrări și urmări să fim miluiți și folosiți cu aceleași împărătesci ale vóstre faceri de bine protecții și apărări. Căci dupre D-đeu a vóstră împărătescă purtătoare de grije milostivire pentru noi iaste cea singură nădejdea și mângăerea noastră smeriților, cari de apururea suntem martori către țitorul a tóte D-đeu, ca să ție și să păzescă pe înălt. Vóstră întru multe încunjurări a anilor cu vecinice fericiri și cu slăvite biruințe apărători și izbăvitori neamului creștinesc. Fie! Fie!

«Acei de D-đeu păzite împărătescei vóstre măriri, către D-đeu smerit și nevrednic rugătoriu *Mitropolitulă*.»

No. 7.

Graful Rumianțov za Dunaevski în 1787 Noemv. 12, din *Parosievca*, scrie Mitropolitul Moldovei spre a intra în corespondență cu el: «spre mîntuirea a multor creștini despre cele grele góne, numai cu suspinuri și cu slujbi grele. Promite ajutorulă Impărătesei.

Originalul în l. leșescă de sigur este la Mitropolia din Iași. D. Erbiceanu e departe de a fi publicat în «Istoria Metropoliei» tóte do-

cumintele precioase de acolo. Cu deosebire d-sa a lasat neutilizate documentele slavone.

Traducerea noastră pare a fi contimpurană cu originalul și după scrisore se vede, că traducătorul era un rus sciindă ceva romănesce.

Саѣ тѣмъ зчѣтъ дѣлѣ рѣсекѣ.

Іналте ши прѣ Мѣать фѣричѣте Стѣпѣне Митрополѣта пѣмѣнтѣаши Молдоваей.

Іаь мѣѣ ѣтрѣ дѣхѣа сѣѣнтъ пѣринѣте ши мѣат ѣѣїицѣть фѣкѣторю де бѣне.

Іѣздарѣ есте ачѣк а аѣла ѣкрѣдинцарѣ ѣ свѣжденїе ѣндеї креѣинѣтѣтѣ мѣжлочеѣе ши есте кѣ чѣк адеѣзратѣ ши ман марѣ легѣтѣрѣ а драгостѣн ѣнѣтѣ, ши дѣлѣ адеѣзѣриле ачѣсте, ши мїе ман адеѣк деѣтѣ алѣле ѣмѣ сѣнтѣ ла цѣрѣк тоате бѣнѣтѣцѣле ашеѣмѣнтѣрѣлѣ а прѣсѣѣнѣнѣ тале, асеменѣ ши але меле кѣтрѣ прѣсѣѣнѣнѣк та кѣ ман бѣне ши кѣнокѣсте гѣндѣри, пѣнтрѣ карѣ еѣ пѣн ѣчѣпѣт кѣ ачѣкѣтѣ скрѣсоаре ѣтрѣ амѣнѣоаѣ пѣрѣцѣле, ѣтокма спре ѣтрѣѣга ши бѣна аѣларѣ адеѣкѣнде ла ѣдѣторѣнѣ ѣдѣстѣларѣ ши ѣнѣацѣрѣк, сѣ каде кѣ ѣрмарѣ ши кѣ чѣк пѣсте фѣрѣк бѣкѣрѣе ши кѣ адеѣзратѣ мѣнѣгѣре ка сѣ фїе пѣнтрѣ мѣне ; прѣлѣнѣнѣрѣк ачѣпїї трѣбї карѣ сѣ скрѣе есте спре мѣнтѣнѣрѣк а мѣлѣторѣ креѣинѣнѣ дѣспре чѣле грѣле гоанѣ, мѣнѣнѣ кѣ сѣспѣнѣнѣнѣ ши кѣ сѣдѣжѣн грѣле, пѣнтрѣ кѣре дѣлѣ дѣмѣнеѣѣ тоате нѣдеѣдѣле лѣрѣ сѣшѣ пѣе, спре чѣк тарѣ ши сѣлѣнѣкѣ аѣрѣрѣе ши кѣ аѣѣторѣюль ѣтрѣ тотѣ аѣгѣстѣнѣнѣ ноастрѣ, кѣ ѣтрѣ чѣн мѣри, ман марѣ есте кѣ бѣрѣнѣцѣле ши кѣ ѣдѣрѣрѣле, асеменѣ чѣк прѣпросѣлѣкѣнѣтѣнѣ монарѣнѣнѣ ши пѣ але ѣн дѣрѣпѣ арѣе ман кѣ нѣдеѣде есте ка сѣ ле пѣе ; спре карѣ еѣ кѣ тоате пѣтѣрѣле ши кѣ сокѣтѣнѣцѣле ши дѣлѣ амѣк чѣк нѣхѣтѣрѣтѣ чѣ мамѣ арѣнѣкѣтѣ кѣтрѣ драгостѣк воастрѣ ши а Молдовѣн, нѣ ѣ кон аѣсѣѣ кѣ тоате пѣтерѣнѣ мѣле, а ѣ аѣѣторѣа, ши кѣ ачѣсте сѣлѣнѣнѣнѣ ши ашеѣмѣнтѣрѣнѣ, кѣ чѣк ѣналѣтѣ сокѣтѣнѣнѣнѣ ши чѣнѣсте ѣ карѣ сѣнтѣ ши рѣлѣмѣю,

Іаь прѣсѣѣнѣнѣ тале ѣтрѣ тотѣ кѣчѣрѣнѣчѣтъ ши асѣлѣтѣтоаре сѣдѣгѣ.

Граѣѣ Рѣмѣнѣоѣѣ за дѣнаѣвѣскїѣ.

Ноѣмѣрїе 12 : зѣле

1787 аѣлѣ

Дѣнѣ Парѣфїѣвѣка.

No. 8.

O scrisore din 1787 Noembre, din **Кнеажде**, semnată de un Protoiерѣ аї чѣруѣа нѣме ну нѣ-ї дѣ scrisoreа, чѣкї есте, дѣнѣ нѣно-

rocire în parte ruptă, dar pre care l'amă aflată din altă scrisoare de la 1788 Fevruarie 21, că se numia : Protoiereul Mihail Strilbiski.

Din cât se cilește în scrisoarea această, destulă apare, că acestă preot era unulă din spioniă muscălescă, care era intermediarulă corespondenței secrete dintre Rumianțov și Mitropolitul Moldovei. El se declară chiar tâlmăcitoriul scrisoarei de sus a lui Rumianțov, căci acesta se temea «să nu se pörte (scrisoarea lui) pe la tâlmăcitoriă ceă ce nu sunt *la o unire* în lucrările cele de taină.» Strilbiski țice, că a tâlmăcit'o «*pe cât aũ fostũ puterea sciinței lui de limbă moldovenescă*». De aci și din observațiunea scrierei lui (o dăm întocmai), se vede că el nu era Român din nascere.

Maă departe agentulă acesta secretă ală Rusiei, învęja pre Mitropolitulă, ca să aręte «*numai celoră ce suntă la o unire și la o credință cu biserica Ręsaritului, ca să se bucure și să să imple de nădejde, căci tôte puterile armieă s'aũ pornit într'acéstă lună Noembre,*» cu tötă eara grea, ca să scótă maă în grabă Moldova din grijile ei. Învęja apoi pre Mitropolitul să ție pe *generalul en chef* în curenț de tot ce s'aũ maă întâmplat noũ de la 14 Octombre, că acesta aũ oręnduit pe malul Nistrului om împărătescũ, care va aștepta ręspunsulă, *numai fără zăbavă*, că oștile sunt pe cale, și ca să se scie câte câtă oște se vorũ oręndui și la ce locuri, unde suntă Turci maă mulți și unde sunt maă puțini, ca să se pótă socoti suma cu puterea oștirei, că vor odată pe tôte părțile să cuprindă și să slăbescă toate... (lacuna începe aci). Din ceea ce a rēmas nerupt de pe acéstă filă a scrisoarei, se vede că Strilbiski era recunoscută tâlmaciũ al lui Rumianțov pentru l. românăescă. El țice Mitropolitului, să nu scrie în grecesce, că pe la Muscali nu este cine să traducă din acéstă limbă.

Copie după scrisoarea protoiereului Mihail Strilbiskii (din «*Вижжое*»), de la 1787 Noembre 20, către Mitropolitul Moldovei.

Превосѣиците ши маре стѣпхне Митрополит алă Молдовен. милости-
вскъ меѣ стѣпхнъ.

Плекхчюнѣ мѣ чѣ сѣракъ ши смилинтъ о адскъ рнанинтѣ Превосѣици
тале ши мѣ рогы ка сѣ ам ертѣчюне кѣ фѣрѣ де весте мамѣ дѣс де ла
каса мѣ, мѣкар кѣ ѣн мѣате рѣндѣри ам тремѣратѣ кѣ трѣпѣла ши кѣ

ини ма деспре нице саџитор ай хатманџаџи. каре саџ азџдате кз мз ва
 жџка, нџ попеце чи тџрчеце, осевнтџ де ачесте, пе о сазџз а мџк о џнкисесе
 ди пе џлицз ка сз мз спџе џнде сзнт, ши пентрџ ачџка цире нџ цамџ
 дат, ка џ тревзндџте сз нџ мз црџй џнде сзнт, ши ничџ џ пренџс сз нџ
 поцџ џнтра деспре чинџка. Ачастз карте де ла флџдмаршалџа ди пе рџсџе
 ам тзлмзчито пе молдовенџе ши саџ печетлџнт де графџскџ Рџм. ка сз нџ
 сз порте (sic) пе ла тзлмзчиторџй чен. че нџ сзнтџ ла џ џнирџк џ лџкрџ-
 риле челе де таннз, нџмай четиндџш сз прџк сокотици кз ворвеле еџ сзнт
 фортџ налте, кз дџпз скџртареа лимбџй молдовенџцџй нџ поате сз ацџнџгз
 ла џнзацимџк еџ, Дар пе кзџџ амџ (sic) фост пџтерџк цџинџцџй ам тзл-
 мзчито. Преосџинџџе та ка џнџ архџнџзсторџю ши рџвџнџторџю еџнџ пентрџ
 правослаџнџчџй дџн патрџе Преосџџнџцџй Тале, болинџ кџ инџма пентрџ
 џнтристарџк тџкзлџсџаџй норџдџ, ши адесз џрџ кзџтзнд ла еџспџнџрилџ лор,
 вџне ан вџи ка сз ле дескџперџ ла мџацџй таџна ачастз аскџнџз ; дарз аратз
 нџман челор че сзнт ла џ џнирџк ши ла џ кредџнџцз кџ висерџка рџсзрџтџ-
 џџй, ка сз се еџскџре, ши ка сз се џмпле де пџдежде кзџчџ тоате пџтерилџ армџей
 саџ порнџт џтрачастз лџнз а лџн Ноџмџбрџе ; некзџтзнд ничџ џгрџжиндџсз
 де цџрџрилџ ши омзтџрилџ челе некџнтџнџте, сз силескџ май џ гравџ ка сз
 скџтџ (sic) дџн грџжилџ (sic) пе тџкзлџсџа молдова. Мзкарз кз еџ ши
 фзр де спџсџа а прџвџсџџнџцџй тале, саџ а воерџлор цзрџй амџ цџџтџ май
 вџне че сз грџескџ, кџмџ пентрџ прџвџсџџнџцџе та ши пентрџ воерџн Молдо-
 кей, ашџжерџк ши пентрџ негџнџторџй, аша ши пентрџ еџспџнџсџа норџдџ-
 лџн челџй џсерџннат ши де тот прџдате ши сзрџчитџ, пентрџ вџнирџк
 челорџ стрџнџй, каре дџн чен ман мари Пашџ, анџме кџ пореклеле лор ши
 кџ кзџтз сомз саџ ашезате пе алокџрџй, ши кзџтз захара ши фзнџ, саџ ши
 орзџ, тоате анџме ши ла че лџкџ тоате лџм арзтатџ. Ашџждереџк ши
 прџвџсџџнџцџе та кџ чен че сзнтџцџ ла џн гзндџ, сз арзтџцџй тоате џ скрџскџ
 че саџ май џ нџнтџ де ла вџкторџе џ 14 ши пзнз акмџ. Ши ачесте арз-
 тзндџ, ши алтеле кареле ле вецџ цџн сз џцџнџнџцџ пе гензралџскџ аншефтз (sic)
 елџпта : кз генералџа аџ орзнтџнтџ ла малџскџ Нџстрџаџнџ ом џпзрзџтескџ
 каре ка ацџпта рџсџнџсџаџ, нџмай фзрз зџвџвз, кз џрилџ сзнт пе кале,
 ши ка сз се цџе кзџтз остџ (sic) сз вор орзндџн ши ла че лџкџ, џнде сзнтџ
 тџрчџн май мџацџй, ши џнде сзнтџ май пџцџнџй, кџзџсе (sic) поатз сокџтџ
 сома кџ пџтџрџк џцџнџй, кз вор одатз пе тоате пзрџнџле сз кџспрџдз ши сз

сзџвџскз тоат. . . (rupl).

мзхџнирџк молдовеџ id.

пзрџнтџ алџ молдовеџ id.

кџ тоатз цара молд... id.

ши де кзџтз вецџ тр... id.

ши кџ мџатз зџвџвз... id.

ЩЕСТА ЧЕ БА ДА РЪВАШЬЛЪ ВА СПШНЕ ЛОКАЛ ПЕ СНДЕ МЪРЪС
КЪРЦИЛЕ ПЕСТЕ НИСТЪС, КЪИ ЛОКС ЕСТЕ ФОРТЕ ПРЪВТОСЪ. ШИ
ДЕ ДЖИСЪ НИЛИКЪ СЪ НЪ КЪ ТЕЛЕЦЪ КЪИ ИСКЪСЪИТ ШИ ЛА ЛИНТЕ
ШИ ЛА СМЪЛТЕ.

МИТЕРЕ ЛА МАЛЪСЪК id.
ЧЕ ЕСТЕ ОРЪНДЪИТЬ id.
КЪНДЪС ВОМ ТРИМЕТЕ id.
АНШЕФТЬ ГЕНЕРАЛЬ id.
ЛА ДЧЕСТЪС ГЕНЕРАЛЬ id.
...ВЕНІЕ ПЕ РЪСІЕ, ШИ .Ъ id.
ГРАФЪСЪ РЪСМАНЦОВ id.
ЕСТЕ .Ъ МАЛО РОССІЕ id.
Л. РОССІЕІ, ДАРЪ .Ъ id.
КІЕВЪ КА СЪИ ГЪТЪКЪКЪ id.
МЪКАР КЪ ДЕ ШИ РЪМЪН. .. id.
...ЛАСЪ ПОЛКЪРИЛЕ МАІ .Ъ id.
ПОЛКЪРІЙ ГРЕЧЕЦЕ СЪ id.
НИМИНЪКЪ НЪ СЪ ГЪСЕРЕ id.
СЪИТЪ ОРЪНДЪИТЪ ЛНЧЕ К... id.
ПЕНТЪСЪ ТЪАМЪЗЧИТЪ id.
ВОН ВЕНИ ШИ ЕЪ КЪ Д... id.
КЪТЪРЪСЪ ТОЦИ, ШІ... id.

Протоіер...

1787

ПОЕМВ. 20.

ДИН КИЪЖОСЪ

NB. Acéastă scrisóre pe care o dămú în ortografia originalului, ce-lú depunemú la academie, ne arétă că acestú protoereú (alú căruia nume l'am aflatú în altă scrisóre, ce urméză la vale) era unú spion alú Muscalilorú, înainte de intrarea lorú în Moldova la 1788. Din scrisóre se vede pártășia secretă a Mitropolitului țerei, cum și *onesta* purtare a Hetmanului țerei din 1787, hetmanulú care simțise pre spionú și lú vestia ca de nu se astâmpără ilú va juca, *nu popesce ci turcesce.*

No. 9.

Nici «*Archiva Románescă*» nici «*Uricarulú*» nu aú reprodușú proclamațiunea Impêrătesei Ecaterina II, dată la 17 Februarie anulú 1788, din Petersburg, în limba románescă. Acestú act este tipăritú «la Tipografia Prea sfințitului Sinod» în un f^o. dublu. Il reproducemú aci (sub No. 9), căci actulú este de o raritate eststraordinară și aprópe necunoscutú.

Cu a lui Dumnezeu milă noi Ekaterina a dooă imperatrița și avtokratorița a toate Rusiilor. I procii procii pro.

Présfințiților mitropoliți alu Moldovlahiei, și alu Ungrovlahiei, de Dumnezeu iubitorilor episcópi, cinstiților cei din partea bisericéscă, cei de bunú némú și către noi cu iubire credincioși boierí, ostașilorú, oroșanilorú, și tuturorú locuitorilorú, din (АВНЗ) domnia țerii Moldovei, și a țerei rumănești, a noastră împéroréscă buna voire și milostivire.

La toate descoperirile rezmiriților ce tot dauna fără dreptate aú deschisú sultanii turcești către Rosia; stremoși noștri și noi însuși stăpinatori tronului Rosii luindú arme pentru apărarea, n'aú fostú cugetu numai de a birui pe vrăjmașú, ci aú fostú împreună cu acé mare rivnă a noastră, spre a scoate norodu celú credinciosú alú lui Iisusú Hristosú, a izbăvi biserica ortodocsiei grecești, din celú pătimitorii necinstitú jugú alú agarinenilorú.

Celú dintru pré înălțime Dumnezeu ce aú blagoslovitú armele noastre totă dauna cu biruințe asupra vrăjmașului creștinescú, pentru cele ne cuprinse ale lui judecări, n'aú învretnicitú la acele vremi pe toți creștinii acestorú îndestulate pământuri, ce suntú căduți suptú chinuitoarea stăpânire a muametenilor, a prázni ei cu bucurie pe acea desevirșită a lorú scăpare.

Și așa cu nădejde de viitoare fericire, sfârșindú cé de pe urmă a noastră rezmiriță cu turcii ce ei aú remasú biruiți, amú întăritú prinú legăturile ce noi am făcutú la pace soarta a tuturorú locuitorilorú creștiní de la țara Moldovei și de la țara ruménească, cu aceste păzindu-le toate folosințele și bunele mijlociri a stăpînirii părți duhovnicești, și mirenești, și deosebitú a tuturorú locuitorilorú. Dăspre o parte aveți înștiințare de bunătatea inimi noastre, și de acea părintéscă a noastră purtare de grijă pentru voi, ca pentru unú norodú ce este de o lege cu noi, care tot-d'auna aú trasú și trage și acum la dinșii al nostru acoperemintú; despre altă parte însuși simțiți cu grele închipuirí, a cea ne sferșită reutate ce izvoraște dinú stăpînirea Sultanului turcescú, suptú care, oare puteți voi socoti măcarú o či a nu ve teme de repunerea vieți și a averii voastre; uciderea acea chinuită a ghicăi domnului Moldovii, și a altorú ai dumnévoastre boierí, vă dovedește acea groazneacă pildă, cândú, de la curtea noastră pentru aceste neomenite urmări și pentru alte multe ce s'a făcutú în pământu vostru, s'aú fostú disú otăcărmuirei turcești, cum că acele cu noi puse sfinte legături, ce deopște sântú știute, zăticescú de a face silă împotriva privelegiurilorú și obiceiurilorú voastre, și în locú de a se căi ei, neamú întâmpinatú numai cu răotatea cu înșelăciunea, și cu viclesugu, unite acesté cu călcare dá pravilă, prinú care de iznoavă aú deșchisú rezmiriță.

Pentru acea a noastră ostășască putere este pornită asupra vrăjmașului, deci turcii năpădindú la hotarele noastre s'aú întâmpinatú cu a lorú prăpădenie.

Dară după cum noi și la această de acum întâmplare, iarăși și iară este în inima noastră a diafendevsi legea și ortodocsésca biserică grecească, și ca să aducem la norocilū stăpănu cele creștinești noroade ce pătimescū dinū varvariceasca tiranie, întâiū dămū în știre deopște pentru aceasta tuturorū locuitorilorū din țara Moldovi și dinū țara rumănescă, cariū fiindū că suferē vrăjmășască gonire și prăpădenia ce li se face de către oștile turcești, dorescū de cea ortodocsésca și creștinésca legea, și hrănescū în inima lorū bună încredințare la diafendevsela noastră, acestorū celū de oameni le făgăduimū noi deplinū acoperemântū de la armele noastre.

Doao ale noastre puternice armii esū ca să biruésca pe acelu vecinecū vrajimașū creștinescū; curândū o sumă de ostași dantr'aceste armii se pornescū la pământurile voastre, vorū goni pe turci din viețuirea lorū de acolo, și vorū întări a voastră ne primejduire, vorū fi pentru a voastră apărare împotriva feții neprietinilorū, și locuindū cu voi vor fi frați ai voștri. Urmările trecuții razmirițe încă suntū proaspete în ținerea minți voastre, odihna voastră dantracea vreme aū fostū mai bună și mai adeverată de câtū acea dinū zilelele păci; cu asemenea orânduială și dragoste vinū și acumū la voi ostași noștri; otcarmuitorii acestorū oști santū ai noștri feldamarșali Grafu Rumianșovū Zadunașeski, și Cnezu Potemkinū Tavriceskoī, iubirea de oameni și dreptatea lorū este îndestulū cunoscută de voi; aceasta vadū voao o noao mijlocire de a voastră folosință; dumnévoastră boierī și toți povățuitorii țerilorū adunațivă într'o inimă și veniți spre întampinarea polcurilorū noastre, strangeți vitejii ostași ai pământului vostru, și uniți toată puterea voastră cu ale noastre arme, pentru a birui pe turci până toate lucrurile. Acea răvnitoare nu herbințelă silință a voastră va fi cu resplătire folositoare după cumū saū rasplatitū dă la noi mulți penra acele deosebite ale lorū slujbe la trecuta rezmiriță, cu multe feliorī de daruri; așijderē și voi sfințita bisericescă putere pastori turmi creștinești luați paloșu celū duhovnicescū, după cumū dice cuvântu lui Dumneșeu, deșteptați pe acei ce suntū chemați la armē ca să împileze pe vrăjimași ce viforascū biserică lui Hristosū; aceasta de acumū vreme este acea mai bună, aceste zile, suntū cele folositoare; înălțați a voastră rugăciune către Dumneșeu, ca să trimită din ceriū a sa milă la acei ce diafendevsescū credința ortodocsésca, să fie o stăpânire după cumū este o lege acea rusésca cu a voastră. S'aū datū la tronū nostru în orașu sfintului Petru, la luna lui Februarie, la 17 zile, de la nașterea lui Hs: la anu 1788: din imperăția noastră la anu 26.

Locu
P e c e ț i

La acelu adevăratū s'aū iscălitū cu însuși a ei
impărătésca mărire mână așa: *Ecaterina*.

Saū tipăritū în Sanctăpeterburgū la tipografia pré sfințitului sinodū.

No. 10.

În Februarie 21, anul următor 1788, Protoereul Mihail Strilbiski serie Mitropolitului Moldovei, din *Breslaü*. Ei spune că «graba dîntîi a oștilorü aü fostü, că era să calce Cazacii, ce suntü amestecați cu Tătarii, pe urma lor și Turcii în țara Leșescă, ca să o robescă și să o prade.» Arătă care era planulü de campanie al Turcilorü, dar că le a fostü planulü în zadarü, că Rușii s'aü aședatü de la Kamenîța până în dreptulü *Ehurluculü* «și când va veni vremea, de odată pe tôte părțile să între în Moldova.» Dă informațiuni de locurile unde este aședată östea rusescă, și cere Mitropolitului, ca cu boierii înțeleși «să descösă peste tôte locurile sciințele ce se mă nasc noü acumü în Moldova, despre Țarigrad, de la Dunăre; Hanul unde este? și în cotro vra să mERGă? La Bălți cine mai este? Și cu câtă sumă? Tătarii de la **КОРНАЕ** cu Sultanulü lor în cotro s'aü trasü? etc. Cine este păzitorü în Iași, din Românii aü din Turci? Vodă unde a eșitü cu urdia sa? Ce scie din Valahia? La Movila Rabăei cine este? La Hotin ce se face?... Cu Nemții cum se aü?

«Tôte aceste Prea Milostiva monarhina voesce să le scie de la Prea osfinția Ta, cum și de la boierii ce voiesc Rosiei binele.»

Dă apoi corespondintele sciri despre situațiunea în care se află Rumianțov și cum el trämite informațiunile Mitropolitului la Impërätésa. Strilbiski a venit însuși la malul Nistrului cu o escortă de Cazaci să astepte acolo răspunsul Mitropolitului.

«Prea osfințite părinte archipăstoriule al meu de bine-voitoriiü,

«N'am lipsit eü smeritul și așternutul picioarelor preaosfinției tale a nu te înștiința cu cele trebuincioase înștiințării, asemenea și celor ce voesc binele patrii sale: graba dîntaii a oștilor aü fost, că era să calce Cazacii ce sunt mestecați cu Tătarii pe urma lor și Turcii în țara leșescă ca să o robască și să o prade, dar viind mai înainte oștile Rosiei s'aü lăsat și ei a o robi, cu tot șartul lor, care dice că aü pace cu Leșii, că era gändul și gătirea lor de o dată să lovască prin Ucrania și peste Nistru, că așa se aședase, cum va îngheța Nistrul îndată să triacă, căroră gändul le-aü fost în zădar. Că oștile Rosiei s'aü aședat de la Camenița până drept Ehurlucul și când va

veni vreme, de o dată pe toate părțile să intre în Moldova, la Tighinaastă armii este, și până la Vozia, care și aceștia tot o dată vor să intre, așijdere și cei dipe mare, cum și cei ce sunt în potruva astor locuri și a Țarigradului. Pentru aceea este întârziere. Preaosiinția ta vorbește și te sfătuește cu boerii cari sunt întruna, și și voesc binele său și a țerei, îndemna-și ca să descosă peste toate locurile științele ce se mai nascu nou acmu în Moldova despre Țarigrad, de la Dunăre. Hanul unde este și încotro vra să margă? la Bălți cine mai este și cu câtă somă? Tătarii de la Cobile cu Sultanul lor în cotro s'a tras? și mai în scurtă unde se string cei mai mulți? în Iași cine este păzitor din boeri, aū din Turci și cu câtă somă? Vodă unde aū eșit cu urdie sa? Vodă de țara muntenescă se aude c'aū eșit cu urdie sa spre hotarul Moldovei, la movila Rabaei cine este la Hotin, ce se face, se string aū cum? cu Nemții cum se aū și ce vorbă se pōrtă printre Turci? toate acestea pré milostiva monarchina voesc ca să le știe, de la preosiinția ta, cum și de la boerii ce voesc Rusiei binele, și făcend înștiințare adevărată să o trimeteți cu acest om ală meu ce l'amă trimesă cu aceste cereri. Voescū ca să știți și aceasta, că cărțile ce vină la Gheneralul Baronă îndată le trimite la Rumianțovulă, și Rumianțovulă și mai în grabă cu curierii le trimite către împărăteasa, de o înștiințează și de acolo vine orī ce poruncă ar fi. Gheneralulă acesta este mai mare peste totă armie Ucrainei și toți Gheneralii ilă ascultă pre elă, iară peste dinsulă este mai mare Graful Rumianțovul, iară peste Rumianțovulă este Impărăteasa, și intra ceastă armie a Ucrainei ea este Polcovniță. iară de veī avé ceva a scrie, care s'ară păré că nu-ī cu cale a serie către obrazile aceste mari, scrieți pe largū la mine, căci și acele prină mijlocirea mea le toemăscu și să trimată și acele la Peterburh. veți ști și acēsta că pe mine m'aū orēnduit de amă venit la malul Nestrului cu căi-va Cazaci pentru slujba mea, și acumū așteptă răspunsulă di pe aceste cărți, și cu aceste rămăiū ală tuturor de obște slugă credinciosă și mijlocitorii binelui Moldovei. **Protoierei Mihailă Strilbițki.**

1788 Fevral 21

Din Brăslavă tirgușor.

Nurorii mele îi voescă tot binele și sănătate; eū suntă sănătos într'un locă cu feciorul meu Policar podporucică.»

No. 11.

Baronul Elmpta, din tērgul polon Braslav, în 20 Februarie 1788 încă scrie Mitropolitului Moldav și-l întrébă direct: Ce se face în Moldova și de este ořeși-care adăogire a ostirei? (Turci, de sigur) Baronul comanda armata din Ucraina, dar stătea sub comanda en

chef a lui Rumianțov. El recomandă Mitropolitului pe Mihail Strilbițki și spune Mitropolitului, ca să-î răspundă prin ómenii acestuia.

Прѣ ꙗналѣ прѣвѣщѣите Стѣпанѣ, Милостивѣ архипѣсторюле,

Сѣ мѣ ерѣкѣ, милостивѣ архипѣсторюле, кѣцѣ факѣ сѣпѣрѣре, ши бѣтениалѣ кѣ рѣгѣзминтѣ мѣкѣ, цѣсѣ кѣ ан мѣлатѣ грижѣ пѣнтрѣсѣ тикѣзлосѣлѣкѣ народѣ ал Молдовѣнѣ, ашиждѣрѣкѣ ши а нострѣкѣ чѣкѣ ѣтрѣсѣ тотѣ милостивѣ монарѣхѣнѣнѣ кѣ фѣчерѣнѣ де винѣ ѣгравѣзѣ ле воеѣце аѣфи, ши ан словозѣнѣ пре ен де нѣвѣзлѣирѣкѣ вѣрѣжмашнѣлорѣ че аѣсѣ венитѣ пѣсте вѣрѣшѣнѣнѣнѣ ; пѣнтрѣсѣ карѣ невѣое не еѣсте ка сѣзѣ цѣнѣмѣ че сѣзѣ фѣачѣ ѣ молдовѣнѣ, ши де еѣсте бѣарѣшѣкѣ карѣ аѣдѣдѣщѣерѣкѣ бѣцирѣнѣ ? Сѣсѣ нимѣзрѣдѣ алтѣсѣлѣ нѣсѣ мѣ ѣкрѣдинѣцѣзѣкѣ атѣхта кѣзѣтѣ прѣвѣщѣнѣцѣнѣ тѣлѣ милостивѣсѣлѣ мѣѣсѣ стѣпанѣ, ши пѣнтрѣсѣ ачѣкѣ мѣзѣ рѣогѣ сѣзѣ мѣзѣ ѣдѣторѣцѣнѣ кѣсѣ ачѣстѣ ѣцѣнѣнѣцѣарѣкѣ, ши ѣцѣнѣнѣцѣрѣилѣ чѣмѣ вен трѣнѣмѣтѣ, сѣзѣ ѣтрѣвѣнѣ ши пре чѣнѣ че сѣзнѣтѣ ѣтрѣсѣ ѣ шнѣрѣкѣ кѣсѣ прѣкѣ : кашѣ ен сѣзѣмѣ трѣзѣмѣтѣ ѣтрачѣстѣ партѣ, принѣкѣ оменѣнѣ че ворѣ фѣнѣ орѣзнѣдѣнѣцѣ де пѣзрѣнтѣлѣ Михѣнѣлѣ Прѣтопѣпѣсѣлѣ Стрѣкѣлѣвѣкѣцѣкѣнѣ, ши кѣзѣ нѣзѣдѣждѣнѣцѣ кѣзѣ ѣ фѣчерѣкѣ де винѣ ка ачѣстѣ дѣспрѣ партѣ воѣстрѣкѣ, нѣсѣ вѣецѣ рѣзмѣнѣ фѣзрѣдѣ ѣдѣторѣнтѣ мѣсѣлѣцѣмѣнѣрѣ, ши ѣнѣкрѣдинѣцѣарѣ сѣзѣ аѣвѣецѣнѣ, кѣзѣ еѣсѣ кѣсѣ алѣкѣ чѣкѣ кѣзѣзѣстѣ ши кѣсѣ чѣкѣ ѣналѣтѣ сокѣотѣкѣлѣ, кѣсѣ чинѣстѣ алѣзѣ а прѣтрѣчѣ,

ѣлѣ прѣвѣщѣнѣцѣнѣ тѣлѣ мѣзрѣирѣкѣ милостивѣсѣлѣнѣ архипѣсторю,

Пре пѣлѣкатѣ сѣлѣгѣзѣ.

Карѣнѣкѣ ѣлѣмпѣтѣ.

20 Фѣврѣлѣ 1788.

ѣлѣшѣсѣкѣ тѣзрѣдѣшѣорѣ вѣрѣслѣвѣзѣ,

анѣче сѣзѣ портѣ вѣорѣкѣ, кѣзѣ ѣ ешѣкѣ арѣ фѣнѣ чѣюмѣзѣ, мѣзѣ рѣогѣ ши пѣнтрѣсѣ ачѣстѣ сѣзѣмѣзѣ ѣцѣнѣнѣцѣзѣкѣ.

No. 12.

Intârzierea armatei rusești de a intra în Moldova, după ce mulți boieri și chiar prelații bisericești se compromiseseră în fața Turciei, prin relațiunile lor cu Muscalii, îndemnă pre aceștia să adreseze către Impărația Rusiei un apel rugând-o să grăbescă a intra oștirile, să-î apere de Turci.

Dăm, sub No. 12, acest act, al căruia original va fi de sigur în arhiva din Petersburg și care, prin o norocită întâmplare a rămas în copie în țară.

*Prea luminate gheeneral anșef (аншеф) al Nostru întru tot nădăjduit
mare făcător de bine.*

«Ne mai remânându-ne altă nădejde ca să scăpăm de primejdia ceî de istov perderi, iată și acum, prin acest inadins trimis al nostru, năzuim iarăși la Inaltă Milostivirea a ei **Imperatești mării** și prin aceasta cătră înălțimea ta smerită scrisore, cu multă plecațiune și cu ferbinți lacrimi, cădënd cu toți de obște, parte bisericescă și politicescă, punem de față starea noastră cé vrednică de plângere, și cele umilite rugăciunile Noastre, ca să se milostivească spre noi Impărăteasca mării, și prin ale sale împărătești arme de subt comanda înălțimei tale, cum și prin a înălțimei tale mijlocie și iubire de oameni, să ne izbăvim de gróznica primejdie a pierdărei, de care suntem îngroziți. Căci știut să fie Inălțimei Tale, că după biruința ce s'au mai făcut în trecutele zile asupra Turcilor de către Kesariceștile oști, la locul ce se numesce Larga, trei ceasuri (r) mai sus de Eși, erî sambătă, April 8, au venit aici în Iași un corpos de vro șasă șapte miî oaste Kesaricească, și fugând Turcii în gios cât mai era, au prins Kesariceștii pe Domnul de aice *Alexandru Ipsilant* și-l țin în pază. Iar astă-đi ni s'au dat respuns de la Polcomnicul Comandir, cum că nu are poruncă să sté aicea, ci iarăși fără zabavă iaste să se întoarcă înapoi cu corposul său și cu Domnul robit. Deci de va fi una ca aceasta, cunoscut și știut iaste, că îndată Turcii și Tătarii ce sunt în părțile de jos a țarei, negreșit trebue să ne iee în picioare și să pue sabie și foc orî pe unde vor ajunge. Ne rugăm dar iarăși din adâncul inimei, vërsând lacrimi cu jëlnică plângere milostiviți-vë asupra a atâta norod creștinesc și izvăviți-ne cum mai îngrabă de obșteasca perđare ce ne stă asupră. Trimisul nostru carele va închina Inălțimei tale această smerită din partea noastră scrisore, are știința din destul, ca să arate Inălțimei tale, prin cuvënt, grija și teamerea noastră, cum și starea lucrurilor din părțile acestea.

Noi așteptăm cu însetată dorire, sosirea aicea cum mai îngrabă a *impărăteștilor* arme ca să ne izbăvescă de frica robiei varvarești a Agarineanilor. Nădăjduim să nu fie trecută cu vederea cérerea și rugămintea noastră celor de o credință supuși, și remânem, a Inălțimei tale către Dumneđeu smeriții rugători.»

Leon, Mitropolit Moldovei.

Din Iași Moldovei

1788. April 9.

Pré plecați slugi

(NB. Nu este altă semnătură).

No. 14.

Indurătorule Monarh, apărătorule al Pravoslaviei!

«Tată suflarea norodului pravoslavnic și mai cu prisosință eparhiile aceste, cari au dobândit umbrirea apărării întru buna sa viețuire, se sprijinesce întru întâmplătoarele nevoi, și primejduitoarele momente din pragul pistolului vostru, neavând unde aiure atirna întru a sa mîntuire. Césul acesta al întâmplărilor acestor de acum ne face ca cu cele mai umilite glasuri să strigăm și să cerem cu suspinătoare lăcrimare toți, noi Moldovenii, prin unite plecări, îndurarea Ta, apărătorile al nostru, *prin o sprijinire fără de mijlocire și trecere de vreme a armelor Tale cele pravoslavnice*, ca prin pajora ocrotirei semnului Împărăteștei vóstre mării, să ferim o viață a noastră, care se învâluește în cugetările primejdurei și să rămăe iar a ruga pre atot Puternicul împărat pentru proslăvirea puterilor vóstre. Iar credincioșii pravoslavnicii Moldoveni cei cu bună cugetare și îndatorire vecinică, după starea cé de acum a Patriei noastre, după putere și ființa micșurării, însușind către gătirile celor trebuincioase ceea ce se va puté, și întru nevoi iarășî nădăjduind la Indurarea Vóstră, vom jărtvi cugetările noastre cele fără mărgenire către aceste apărători puteri, ce le așteptam către o ocrotire grabnică și lingă înălțarea glasurilor celor rugători. Pentru acesta cu sială cutezăm a adăogi : să fii milostiv a primi o mângăere a sufletelor noastre : trimeterea la picioarele pragului Vostru a unei **ДИПСТАЦИОННЕ** (sic), pré bune, și credincioasă, cu nemărginirea mulțămirilor noastre celor lăcrămatóre și cu năzuire la limanul Pravoslaviei, de la care se va încredința și pentru rîvna noastră și pentru întâmplătoarele nevoi.

«A împărăteștei, monarhiceștii vóstre mării pre plecații și credincioșii supuși».

NB. Acéstă copie de pe o petițiune trimisă de Mitropolit și Divan, nu are dată. Oribilul său stil ne permite totuși să înțelegem că Divanul cerea voea Împărătesei Rusiei să-î trîmită o deputațiune și că o ruga să grăbescă a intra în activitate cu oștirile. Așa dar actul este din ajutorul invaziunii muscălești.

No. 15.

Episcopul Iacob de Huși, fugit prin păduri cu alți ómeni, de frica Turcilor, scrie în 1788 Iunie 30, Mitropolitului Sava și îi descrie gréoa situațiune din Iași și lipsa de sciri în care se află. Se rógă să fie întreținut de cele ce se petrecú. Episcopul Iacob dice că se vorbesce pe la Vaslui de venirea la tronă a lui Manole Vodă (Roset) (No. 5).

Prea sfințite Stăpâne,

«Cu prea plecate matanii închinându-mă sărut cinstit blagoslovitorea drepta preosfinției tale.

Pré cinstita carte a preosfinției tale, scrisă din Iunie 28, astăzi Iunie 30 cu bucurie o am priimit și foarte m'am bucurat că te afli preosfinția ta sănătos și în liniște, mergând bine până la mănăstirea Slatina. Noi cu blagoslovenia preosfinției tale până acum ne aflăm ședetori tot aici în fundul Bretilei, însă alții din boiari nimeni nu sunt aici, că s-au împrăștiat cu toții care pe unde au putut. Înștiințări de aici: până acum numai un pașa și cu Calga-Sultan dimpreună cu pah. Mihalache Manu se află intrați în Iași. Iar Hanu până acum se află tot peste Prut. Turcii din Iași dic unii că se slobod în sus până aproape de Șipote și într'acoace spre noi încă s'au slobodit până pe la Kelișoia, luând și vre-o câte va cărduri de vaci de pe unde au putut găsi și le-au dus la Iași. Iată trimisei preosfinției tale suret de pe cartea ce-mi scrie pah. Mihalache Manu, pe care i-am făcut și răspuns mulțămindu-i de această carte cu mângâiere și cum că cu adevărat eu mă aflu bejănărit în partea Cărligătorei cu câți-va ticăloși de omeni ce am putut scăpa, aflându-mă acum fugit prin păduri, fiind împreună cu tot norodul îngroziți și la mare lipsă în cât au început unii să móră de fôme și nu pot eși de prin păduri, că pe de o parte se slobod Turcii din Iași și apucă vitele norodului câte pot găsi și le duc la Iași; pe de altă parte ne desbracă și ne jăcucesc mulțimea tâlharilor și al omenilor celor răi ce se află în toate părțile, aflându-ne în cea mai amară și ticăloasă stare. Și că scoposul meu este ca să mă trag spre Huși și că am triimes și eu sureturii de bucurie și de mângâiere de pe acea carte a dumisale, pe la păduri pe unde se vor putea găsi norodul bejănărit și acum de două zile de când am trimis pe un fecior al meu cu răspuns la pah. Mihalache Manu și încă până acum n'au mai venit, ce a fi pricina nu pot să știu. Mi-au mai venit o înștiințare de la D-lui stolniculă Arghirache Cuza, de peste codru, că ieri Joi Iunie 29, i-au venit un răspuns de la un logofet vechilul dumisale ce-l are la Vaslui, cum că ar fi trecut vătaful de călărași pe acolo în caî de olac înaintea Măriei Sale lui Manole Vodă, care au fost și dicând că pôte să-l și întelnescă or pe la Bârlad sau pe la Tecuci și de a fi adevărat nu știu. Din sus nici de la o parte nici un fel de înștiințări nu avem nimica, pentru care mă rog preosfinției tale pentru ceva înștiințări de bucurie, ca dór ne vom mai mângâia și noi pe aici în câtă vreme vom mai puté sta locului pe aici. Osebit să fie poronca preosfinției tale către feciorii de la Sinești, ca când oiu ave a înștința pe preosfinția ta să nu pricinuiască a veni la preosfinția ta, căci și

alaltă țeri i-am chemat pre toți aicé și nicî unul nu s'aũ priimit să margă la preosfinția ta cu acéști înștiințare ce trimiseiũ acum. Și cu acésta rămăiũ fiind

A preosfinției tale pré plecată slugă

88 Iunie 30

Iacob, Episcopul Hușului»

Intr'un colț al paginei a 3 ca *P.S.* se mai adaugé :

«Dumnealui pah. Mihalache Manu dic că se află șeđător în casele Dum'sale Vist. Matei Canta, puindu-și caii la ceair în grădina cea cu florî. Dic uniĩ că de când aũ mers răspunsul de la noi la pah. Mihalache s'aũ pũs străji turcești tarî prin prejurul Ieșului să nu sē mai slobódă Turci pe afară ca să facă reũ și nu știm de va fi adevērat așa.»

Acéști scrisóre era închisă după cum se închideaũ scrisorile fără plic și sigilată cu cēră roșă cu pecetea episcopului, avēnd de a drepta și stânga mitrei literile: **М КВ.**

Formatul sigilului ceva mai mare ca o monedă de 50 de baii. Ca suportî scutului : crucea și cārja. Mobilierul scutului nu se póte vedé bine.

No. 16.

Manole Vodă scrie Mitropolitului și boiarilor să se întórcă în țeră, în Iași. Mitropolitul răspunde, cu scrisórea sa (fără dată), arētând téma boerilor de a veni în țeră, ca să nu cađă în vr'o cursă a Turcilorũ să-'și pérđă viața, dar că vor reveni, însă «*să avemũ de la Măria Ta milostivă sfátuire.*»

Prea Înălțate și milostive Dómne,

«Atát din cele mai dinainte luminat cārțile înălțimii tale cât și din acésta ce ni s'a trimes acum intr'acéste đile, prea deplin am înțeleș folosítórele indemnări ce ne faci Înălțimea ta prin părintești și stăpânești sfaturî, pentru să ne întórcem la locurile nóstre ca să stăm împreună a căuta nizamul țerii, spre a se aduce la cea d'ânteiũ bine norocită stare, după cum iaste cel singur scopos și buna-voință a prea puternicului nostru Impērat și a celor de mulți anî stăpânî; noi prea Înălțate, precum am mai înștiințat Înălțimii tale, indestul cunóstem că la acéști hotărîre a dreptei socoteli, nu numai folosul și buna stare atât a nóstră cât și a țerei ne îndemnă a urma, ce și acea mare datorie a supunerii nóstre pentru acele mari milostiviri care moși și părinții nóstri cum și noi am avut și avem de la prea înălțatul Devlet, nu mai puțin ne-

leagă. Dar fiind că noi suntem opriți aicea prin chipurile ce am arătat, n'am lipsit cu toate acestea pe sub cumpăt a face datoria noastră pre cât ne-a fost în putință, sfătuind și indemnând atât pe boierii de a doua stare cât și pe mazilii i locuitorii ce-a fost bejănăriți în părțile aceaste, din cari mulți prin indemnul nostru și prin arătarea celor din partea Înălțimei tale milostive făgăduințe s'a fost întors pe la locurile lor până acum, și socotim că și ceia-lalți ce au mai rămas se vor întorce fără zăbavă, iar acum eu împreună cu episcopul ce se află lângă mine, după ce am luat această de pe urmă carte luminată a Înălțimei tale, îndată am scris către D-lor boierii ce se află împrăstieți pe la deosebite locuri, ca să vie să ne adunăm la locul ce s'a socoti și sfătuindu-ne să ne luăm cuviincioasele măsuri, să punem în lucrare totă silința pentru să găsim chip și cale să putem scripa, ca să năzuim la mila și acoperământul Înălțimei tale. Măcar că câtă jale și durere de inimă simțim oprirea noastră aicea, cu atât de multă grăză și frică suntem coprinși, ca nu cum-va întorcându-ne, să ne primejduim a cădea în urgia prea înălțaților stăpâni, de vor socoti că depărtarea noastră s'a fost făcut cu chip de hainlăc și nu de nevoie. Cu toate acestea, închidând ochii și incredințându-ne la marea milostivirea și bunătatea cea creștinăscă a Înălțimei tale, tot chipul de silință vom pune, precum șicem, ca să scăpăm și să ne întorcem, având după D-șeu întărite nădejdele noastre la acel ighemonesc curat sinidisis a Înălțimii tale, la care spânzurăm și viața și averea noastră. Și puind pe acelaș înalt Dumneșeu mărtur făgăduințelor ce am luat de la Înălțimea ta și judecător apărării și acoperământului ce nădăduim de la mila Înălțimii tale. Decî dar acum mai nainte prin această smerită scrisore năzuind către înălțimea ta, cu multe lacrimi ne rugăm: Fii milostiv asupra noastră și asupra acestii ticălosă patrii și cu chipul ce D-șeu va ajuta Înălțimei tale, apără-ne de primejdiele ce ne îngrozesc, ca de se va fi cunoscând asupra noastră vre-o socotelă primejditoare, să avem de la Înălțimea ta milostivă sfătuire (or cu ce chip se va socoti), ca să nu intrăm de voia noastră în primejdiile de care ne temem. Pentru care rugându-ne iarășî, rămănem așteptând cel de pe urmă răspuns stăpănesc al Înălțimei tale.

August 5, fără nici o semnătură, dar este copie scrisă tocmai din această epocă și de bună sémă din partea Mitropolitului solicitat de Manole Ruset, să se întorcă la Iași.

No. 17.

Manole Vodă a scrisu (vădurămă mai sus) boiariloră pribegiți să revină în țeră. Cum Muscalii nu se decideau a intra în țeră și iarna era pe aprópe, când nici atât nu puteau veni, boierii cu Mitropolitulă voru să aibă aeru de a se întorce în Iași, la domnia

lui Manole Vodă, ca să credă Turcii, că nu sunt haini și să cruțe țera până când muscalii se vor decide de a intra în primăveră.

«Printr'această scrisore a noastră, nu lipsim a cerceta de bună sănătatea D-v., pe care Dumnezeu să o dăruască d-tre de a pururea, însciințând pre d-tre și pentru noi că ne aflăm sănătoși, dar cu ore care parapon, mirându-ne de o mare tăcere ce vedem din partea d-tre, care tot felul de *ipopsie* ne pricinuește. Căci nu numai cea din dragoste și din legătura patriotismului îndemnare a ne da și noua ořeș care idee (ИДЕА) de curgerea lucrurilor vedem că cu tot aū conținut, dar și la cele ce noi scriem câte odată d-tre, nu luăm (ΛΣΩΜ) respuns. Și paraponul nostru nu pôte fi de alt, de cât că vedem că vrémea tréce fără nici un rod din cele ce așteptam să câștigăm. Ne vedem și pe noi și tótă țera, că nu suntem nici într'o stare și nici putem chibzui de ne-aū măi rămas nădejde de vreo adăpostire. Și fiindcă d-tre ori din auđiri prietenești, ori din judecata celor vędute mișcări socotim că puteți a avé trebuincioșa știință asupra acestor aporii, noi neconținut am așteptat ca să fim împărtășiți cu vreo înștiințare din partea d-tră. Cu tóte aceste iată că după cele din trecutele cărți a mărici sale lui Vodă, care sunt vędute și știute de d-tră, trimetem la d-tre și pe acesta ce aū venit acu ca s'o vedeți. Înțelepciunea d-tre îndestul va înțelege și cu adincime va judeca ceale scrisă, întinđend cugetul și cătră cele viitoare nestiute întemplări, sau măi ales, cătră cele ce și lucrurile ceste de față fac sās'prepue. Arhondes, noi cu toții ca uni ce suntem socotiți de pricinuitoři și a fericitei stări și a tristelor întemplări a norodului, a căruia sórta ni-aū pus a fi cei întâi, și pentru carele ne aū îndatorit a avé tótă privighérea cum că suntem legați cu o neapărată datorie și multă purtare de grije, nici într'un chip nu putem a ne lepăda. Deci dar, într'această dată nu lipsim a înștiința pe d-tră, că după întârzierea ce se veade că s'aū făcut până acum, iaste de prepus, că de se va face și vr'o poprire de acu înainte, negătirea celor trebuincioși de ernat, va fi pricina de a nu erna ostile rusești în pământul Moldovei și nestând acele, iaste cunoscut că nici aceste *Kesaricești* nu vor puté sta, și va rămâne țara deșchisă și lăsată iarăși pe mânele Turcilor.

Ci dar, ca să nu pătimască ticăloșia cea măi deapoī, am socotit noi, acești care ne aflăm în partea aceasta, că de vom puté găsi, să trimetem trei patru din boerii ce se vor priimi ca să mérgă la Eși, ca să s'auđă că aū mers din boierii. Dar la acesta cerem și sfatul d-tre de găsiți cu cale ca să se facă această *profilaxis*, sau și din boerii ce se află în partea aceea pe vre uni cei veți socoti d-tre, putend a-i îndupleca să-i trimateți ca să s'întovărășască cu cei ce noi nădăjduim să putem găsi spre împlinirea acestei socotelii. Pentru care poftim ca far'de zăbavă să avem respuns împreună și cu nisca înștiințări ce

vor fi. De veți socoti d-tre veți arăta și Inaltului graf cartea această domnescă cerend și a înalținei sale parintească sfătuire».

No. 18.

Ună altă documentă, din Septembrie 15, de la Roman, (fără ană) e o scrisore a generalului Feldmareșalului Spleni «căt-re Cinst. d-lorū Boierū Divanului» din Iași. Scrie Divanului să nu se mai amestece în județele de dincolo de Siret ocupate de oștea austriacă.

«Gheneral Feldmar, al Baron Spleni cătră cinst. D-lor Boierū Divanului.»

Cu mirarea mé am vădută astăđi o carte a d lor boerilor Divanului depreună cu un zapciū ce este rënduit să vie aice la Roman și la Bacăū să zapciiască pe ispravnicī, pentru împlinirea zeherealei și a fênelui ce s'aū orinduit aceste ținuturi, spre trebuința oștilor împărătescī rusescī, poruncind Divanul, cu un chip de uitare că ar fi în părțile aceste oștile imper. Kes. mărirī, la care osti nu puțin ajutor trebuie să deé acéstă țéră și mai ales la fên, care de aiurea nu se póte aduce, cum și la cară spre caratul zaherealei și altor trebuinciose oștilor ; Pentru aceasta dar, pe zapciul ce s'aū trimis de la Divan asupra acestuī ținut l'am trimis înapoi, căci însuși Divanul trebuie să socotescă că ținut. a-cestea pe unde se află acum oștile Impăr. Kes. Mărirī, cum și ținuturile din sus, de unde necontentit se cară zaherea pentru trebuința oștilor și mai ales acmu nădăjduind că far zabavă se va pogori și luminatul Prințip în părțile aceste, trebuie ținuturile : Herța, Dorohoi, Botoșani, Harlau, Suceava, Niamț, Roman și Bacăū, cu alte rindueli de cătră Divan să nu se supere, și de s'aū și trimis nescăi zapciū de cătră Divan într'acele ținuturi, nădăjduesc că îndată îi va chema înapoi. Iar Divanul când nu va conteni și tot va cere rinduele de la ținuturile aceste arătate (din carī noi nu vom conteni a lua cele trebuinciose pentru oștile nóstre), nu numai că ținuturile nu vor puté să respundă la două părți, ce pentru cea desevêșit stricăciunea lor, care trebuie să li se întâmplesc, Divanul însuși va fi pricină.—Eū nădăjduesc, că înșii D-lor boiarī Divanului, asupra acesteī gingașe madea să facă obstesc și patrioticesc sfat și să pue la cale, ca să nu se dé zăticnire ostilor la trebuințele ce sunt și mie să-mī dé în grab respuns la ce cale s'aū pus acéstă pricină, ca să pot lua păsurile méle. Căci la ținuturile unde sunt oștile împăr. rusești și care de acum cu ajutorul lui D-đeu se vor lua subt stăpînire, întru nimica de cătră noi nu se supără, după cum asupra dușmanului prietenesce unindu-ne batem rêsboiū, asemenea și pentru céle trebuinciose amênduror oștilor trebuie țera să ne deé

cădută ajutor. Asemenea s'aŭ trimes înapoi pe zapciul ce era rânduit la ținut. Sucevei și Niamțul, căci la aceste ținuturi acum s'aŭ trimes esecuii de cătră mine, să aducă 700 cară pentru trebuința ridicărei corposului meu de aice. —Roman—Sept. 15.»

No. 19.

De la D-lu Senatoru Blancfort am dobândit unu altu actă, de la «*k. k. administrația a Romanului*», prin care Răducanul Roset este rinduită ispravnică la ținutul Niamțului, împreună cu cinstit și credincios D-lu Toderășco Balș biv vel Vornic. Actulă e din 1789 Iunie 15 (4). Semnată de B. Metzburg.

Porunca administrațiunei din Roman, cătră mazilii, ruptași, slujitorii, vornicii și locuitorii din regiunea Moldovei ocupată de oștirele Austriace, din 1789, Iunie 15.

«*De la Kesaro-Krăiasca administrație a Romanului.*

«Socotinduse de cătră administrație, s'aŭ rinduit pre cinstit d-lu Răducanu Roset ispravnic la ținutul Niamțului împreună cu cinst și credincios d-lu Toderășco Balș biv vel Vorn. căruia i s'aŭ dat deplină învățatură ca să cumpănescă starea tuturor și să arătuiască (архтѣицкx) pe toți locuitorii cu buna orânduială și dreptate, neasuprind pe nimeni intru nimica preste dreptate. Să scrie dar și *vóao* (*sic*) mazililor, ruptașilor, slujitorilor, vornicilor, locuitorilor de prin sate și tuturor altor șeșetori din ținutul Niamțului, să dați totă ascultarea și supunere ce se cade ca unu dregătoriu și ispravnic ce este orânduit, ca să pôtlă împlini cu lesnire poruncile împărătești și slujbele trebuincioase a oștilor și a țerei întocmai precum îi (ѣи) se trimete poruncă. Căci pe cel ces (чѣс) va arăta nesupus și împotrivor are deseversită puteri ca să-i pedepseasă.

Iar de va fi mazil sau de altă stare, s-ăl trimată aice cu vina lui în scris, ca să li să facă căduta certare spre pilda și altora.

Orașul Romanului.

1789, Iunie 15.

Semnat : B. Metzbourg

L. Sigil.
Cără roșă,
Vulturul
bicept.

No. 20.

Cu tôte frumósele promisiuni ale manifestului, oștile rusescei intrate, curënd, prin puitarea lor, provócă nemulțamiri. Mitropoli-

tulă intervine la șefii oștirea din județul Niamțului, să împedecă oștirea de a maltrata până și pe preoți.

Eată acestă actă, ce am descoperitū eū la 1886 în Archiva Mitropoliei împreună cu tôte cele-l'alte acte, unele publicate apoi în 1888 de d-lū Erbiceanu în Istoria Mitropoliei Moldovei.»

«*Din partea Prea osvinițitului Mitropolitū al Moldoviei să se facă douē cărți asemenea precumū s'aū scrisū măi giosū, însă rusește, una către Grafulū Simionū Romanovicī Voronțovū și alta către Iōn Ignatovicī Polivanov Polcovnic de la Chiovski Kerasirskī Polc.* Buna veste ce am luat pentru ipolipsis a numelui D-tale și pentru vrednicia ce ai însoțită cu liniștea blândetelorū, care către toți de obște arată dragoste și bună priință, ne-aū îndemnat a cerceta pe d ta : printr'acestă părintescă a noastră scrisore, rugându-ți de la milostivul D-deū, sporire intru căștigările cinștii, înmulțirea anilor și a bune norociri, cu împlinirea celor dorite și folositore cereri : Iar de la smerenia noastră molitfă și archierescă blagoslovenie îți trimitem. Către acēsta, luând îndrāsneală dăm supărare d-t. inștiințându-te, pentru preoții și diaconii ce se află locuitori la ținutul Niamțului unde și comanda d-tale este aședată la ernatec în anul acesta, care Preoții și Diaconī, precum ne-am inștiințat, sufēr ore-care supērări și silnicii de cătra unii din oșteni, ședēnd prin casele lor la cuartiruri și purtându-i și la podvōđi cu carele, neavēndu-i nici la o deosebire din cei de obște proști locuitori. Celor măi mulți li-aū luat fēnul ce avea pentru hrana dobitocelor lor. Pe unii-i necinstesc cu ocări și sudălmī. Aceastea nu socotim că vor fi cu știrea saū cu voința d-tale, căci nici preoții cu prostia lor naū îndrāsniț ca să vie să arate Dum. nevoile ce pătinesc, la care nădăjduim că negreșit și-ar fi aflat mângăerea și apērarea lor. Fiind noi încredințați, că la intelepciunea d-tale indestul va fi cunoscut și știut, că partea bisericescă la fiește care loc și neam, iaste osebită cu cinștea sa din norodul cel de obște. Cum și aicea în țara acēsta, de când prin Dumnezeasca Miloserdie, aū sosit armia împărăteștei măririi, Măria Sa Prea luminatul Feldmarșal prin ordenile ce aū dat aū arētat milostivire și apērare către partea bisericescă, și atāta

ai cea la Iași, cât și pe la alte ținuturi afară, Preoții și Diaconii pe-trec fără de nici o supărare și casele lor sunt slobode de cuartiruri oștenești. Pentru acésta, poftim pe Dum. fiule, că și în partea cea să dai căđuta poruncă oștenilor să contenească acest fel de supărări de asupra Preoților, ca să-și pótă căuta cu cuviincioasa liniște de slujba rinduelei lor. Carī pentru facerea de bine și odihna ce vor cunóște, vor rămânea pururea îndatorați a ruga pre milostivul D-đu pentru buna norocire și îndelungirea vieții D-t.

No. 21.

Posedămú trei arzmagzare trámise la Pórtă pe timpulú acesta, între 1769—1800. Originalele fiindú la Constantinopole expedite, nouă ni-a căđutú la mână numai copii după ele, unele chiar bruliónele cu corecturi, pe care nu aú apucatú a se pune nici data. Le dămú dară, care cum le avemú, fără a le precisá anul trámite-rei, anú care se póte pune de altmintrelea, de cercetători, cu óre-care aproximațiune.

Arzú cãtră Pórtă

«Noi pré plecațiú robii pré puternicii împărății : Mitropolit, Episcopii, arhiman-driții, egumenii, Preoții, boierii, boerănași, capitani, Bulubași și tot norodul memleketului Moldovei, supuși raele a pré puternicii împărății, cu tótă smerenia, credința și plecățiunea închinând acest plecat adevărat magzar, înscințam la înaltul Prag a împărăteștei măririi (a caruia putere să fie necurmată cu mărire și slavă în véci), că noi cari din început din stremoși noștri suntem credincioși și supuși robii ai Prea puternicii împărății și necontenit am căștigat împărăteștile milostiviri, care tot deauna se revarsă asupra noastră a tutulor, fiind umbriți subt aripele împărăteștei puteri, după cé neapărată datoria noastră pentru aceste mari daruri, tóte silințele și ostenelele noastre în tótă vremea le am jartvit spre împlinirea după puțință a celor înalte împărătești porunci, ce aú fost asupra acestu pământ, atât măi înainte, cât și acu după ce s'aú deschis resboiul acesta (a căruia sfirșitul să fie spre slava Biruitoarei măririi a prea puternicului nostru împărat), nevoindu-ne cu tótă osirdia, precăt ni-aú fost puțința subt povețuirea credinciosului supus al Prea puterniceii împărății, Domnul nostru, de la începutul resboiului până acum a respunde atât la darea rânduitorilor zaha-rele, cherelestele, care și salahori, pe la serhaturii, la gătirea celor trebuincioase

conace și tainaturî, a înaltaților Pași și a altor agale și căpeteniî ostenești, cum și a însuși oștenilor ce le-au fost și le sunt venirile și trecirile prin țera aceasta, și celor ce se află stătători, cărora toate cele trebuincioase de hrană li s'au dat și li se dau până acu. Însă fiind că Memlechetul acesta și mai dinainte se afla struncinat și în slabă stare, pentru întemplerile trecute, și mai ales pentru că de câțiva ani nerodire cu îndestulare a zaharealei (după cum prin deosebită plecate arzuri am mai înștiințat la Prea Înaltul Prag), acum am ajuns cu toții la că mai de pe urmă îngrijire și uimire, vedând că Zahareoa ce iaste trebuitoare împărătescoilor oști, foarte s'au împușinat, iar mai ales orz n'au rămas nimic și nevoia silește a se da la că în loc de orz, mălaiul și păpușoiul ce sînt de hrana saracilor locuitorî, cariî pentru această pricină a lipsei orzului și a împușinării zaharealiî, ne mai putend suferi silniciile ce le fac oștenîi, s'au și împrăștiat de pe la cele mai multe ținuturi, fugind care în cotro au putut și ascundindu-se prin munți și prin codrii. De vreme că de la începutul oștirea și până acu, oșebit de alte zaharele și tainuri ce s'au dat din țară cu orinduiala, care sunt trecute la condică și oșebit de cât au luat fără de orinduială, de pre unde au găsit, trecătorî în sus și în gios oștenî, numai suma orzului ce s'au dat prin rânduele în scris la toate conacele și tainaturile, coprinde soma de (*loc liber*).

Deci aflându-ne cu toții la mare îngrozire și temere atât pentru lipsa că de istov a orzului de care nu mai avem să dăm, cât și pentru că fiind locuitorî împrăștiatî, și trecend vremea de acu a primaverea fără a nu se face de cătră dinșii trebuincioasele arături și semănături, dintr'aceasta trebuie să urmeze în anul viitorî o strașnică lipsă de tot felul de pâne, în cât că nu numai la poruncile împărătești nu ne va rămâne chip a face trebuincioasa împlinire, ce și însuși tot norodul acesteî țeri se va primejdi a peri de foame. Ci dar fiind vederată și cunoscută ca lumina soarelui mila și milostivirea prea puternicî împărățîi, care dintru început au arătat și arată asupra noastră a tuturor, îndrăznim și acum prin acest plecat și smerit arz a arăta starea ticăloșilor ce ne au cuprins și a viitoarelor primejdîi, de care suntem îngroziți. Pentru care cu toată smerenia și plecăciunea, ca nisece pré supuși și plecați robî ai prea puterniceî Impărățîi, versand lacrimi, cădem înaintea Înalt împărătescului prag și din adinecul sufletului ne rugăm, ca să arăte și acum asupra noastră obicinuită îndurare și milostivire, cu ajutor de la Prea puternicul Nostru împărat, a căruia stăpînire și putere să fie vecinicind întru neconținută slavă în veacî.

No. 22.

«Noi prea plecați și smeriți robî ai Prea puternicî împărățîi, Mitropolit, Episcop, Arhimandriți, Egumeni, boiari, boerenași, căpi-

tanii, bulucbaşii şi alţi zapcii, (sau Mitropolit cu totă partea bisericească şi toţi boerii) către înaltul şi dreptul Prag şi către luminatul şi milostivul Scaun, prin acest al nostru plecatu adevăratu Magzar înteuu facem ale noastre robesci smerite închinăciuni şi din adincul inimelorū mari mulţamiri pentru mila cu care cei de îndelungaţi ani stăpiniū noştri au voitū a ne milui, din D-deescă insuflare fiind îndemnaţi a orânduī Domn otcărmuitorū pămēntuluī acestuia pe credinciosulū supusū al Prea puterniceī Impērăiī Alexandru Ipsilant Vodă, carele dintru începutū s'au arētātū cu credincioşa rīvnă la cele îndatorite slujbe către prea înaltulū Devletū şi fōrte cu mare dreptate şi milostivire au chivernisit pe supusa Impērăteasă raia, în cea-l'altă domnie a sa ce au domnitū în megieşa noastră țēră muntenescă, fiindū domnū plin de mari daruri şi imbogăjitū intru a minței iscusință şi înțelepciune, prin carele nădăjduimū să se reverse şi către acēstă țēră a pāmēntuluī Moldovei cele mari milostiviri şi apērări ale Prea puterniculuī nostru Impērat. Pentru care de apururea cu mulţamitoriū cuget rugăm pe dātătoriul a tōte bunătățile Dumneđu ca să ție şi să păzescă pe Prea puternica impērăție intru cea de îndelungaţi ani mārirea şi slava sa. Către acēsta luând noi smeriţi robī cē robescă îndrăznělă, facem plecată insciințare prin acest smerit al nostru *Magzar* celorū de mulţi ani milostivi stăpini ai noştri, că țēra acēsta a Moldovei pentru multe nestatornicii ce pătinesce de la o sēmă de vreme şi mai alesū pentru cē mare lipsă de rodirea şi stricăciunea a totū felulū de pāne ce s'au întēplat în anulū trecutū la cea mai multă parte, au rēmas tōtă raioa acēsta la o stare fōrte slabă, pātimind cei mai mulţi locuitori intru multă sārăcie şi lipsă, în cāt de abia potū suferi petrecerea đilelorū lor. Drept aceea, din partea a tōtă obștea acestor smeriți supuși a prea puternicī Impērăiī, cu toți cādēnd la pāmēnt şi vērșându lacrimi, facem rugăminte cătră înaltulū şi dreptulū scaun, să se milostivescă milostiviū stăpiniū noştri asupra acesteī nevoiașă şi sāracă țēră şi să i se facă uşurare de cele peste putința grēle dări şi mai alesū a multelorū havalele de zahirele, cherelele, salahori şi alte mari angării care necontentiū

în tótă vremea se cer și se rënduescū pe la Șarhaturile de prin pregiur, la care n'aũ mai rămas puțină locuitorilorū acesteї țeri ca să pôte răspunde, aflându se cu toți (precum arētam) la fôrte slabă și ticălosă stare. Decī dar iarăși adăogăm smerita și cucernica rugăminte a noastră, ca să nu fim trecuți cu vederea și neinpărtașiți cu aceste cerute mari mile de la marele nostru și milostivulū împērat, a căruia santul D-đeũ săi vecinicescă Inaltul Devlet intru mari slave și norociri de apururea. Și așa aceste împărătesci milostiviri ce se vor revârsa asupra noastră robilorū seї unite fiind cu vrednica și drēpta chivepnisire a Domnului, care s'aũ orinduitū, suntem bine incredințați și nădăjduiți că cu vremea (saũ în puțină vreme) să vie țera acēstă la cea mai bună și norocită stare sub umbra ce puternică a milostivirei Impēratului nostru și sub povēțuirea cea vrednică a credincios slugei sale Domnului ce ni s'aũ orēnduit. Și în tótă vremea vomū păzi nestremutată către prea înalt Prag a milostivi stăpâniī nostri, cea prea deplin credință și supunere, carele avem moștenire de la strămoșii noștri împlinind cu tótă osîrdia ca niște drepti credincioși raiale tôte cele după puțină noastră poruncă a Prea puternicei Impērății până la cei mai depărtați urmași ai noștri».

No. 23.

«Prim acest al nostru plecat și adevērat Magzar, arătăm la pragul înaltei împărătesci mărirī, care să fie nebiruită în veci, că însciințându-ne acum de la Domnul nostru pentru cea dupe tótă dreptatea vestire a resboiului către vrăjmașul și neprielnicul prea puternicei împărății, cu toții am ridicat mânele către cer rugându-ne pentru îndelungata statornicie prea puternicului nostru împērat, și pentru ca să arate biruitoare urmele putereī sale, impilându și supuind sub picioarele lui pre tot vrăjmașul și impotrivnicul, bucurându ne atât de împărătescul firman cât și din viu glasul Domnului nostru, pentru că voința și vrerea curgēnd din nemărginita milostivire a împărătescei sale mărirī, ieste să se păzescă *Keleriul* acesta de tótă stricăciunea și supērarea; și ascultând cu tótă luarea aminte

câte altele s'aũ ȃis pentru îndatorita credinȃa nãstrã Ńi sãvãrŃirea împãrãtescilor porunci îndatã am incredinȃat Ńi pre Domnul nostru pentru gata plecarea nãstrã Ńi pentru cea desevãrŃit smeritã sirguintã nãstrã, care ne-am rugat ca sã o arãte Ńi cãtre înaltul prag. Dar n'am lipsit Ńi noi însine prin acest al nostru smerit Magzar, ingenunchiãnd, sã aducem pentru acãstã nemãrginitã milã, cele dintru adãncul inimei ferbinȃi smerite mulȃmiri Ńi cãdẽnd sã ne rugãm, ca dupã cum dintru început strãmoŃii noŃtri saũ umbrit sub umbra Ńi ocrotirea împãrãtescei mãririi, aŃa Ńi noi sã ne invrednicim bogatelor îndurãri a milostivirei Ńi purtãrei de grije a puterei sale. Pentru care ca niȃte credincioŃe Ńi mulȃmitõre slugi, rugãm pre Dumneȃeũ sã nu ridice de-asupra nãstrã iubirea împãrãtescei mãririi, ca fiind asupra nãstrã acãstã împãrãtescã ocrotire, miluire Ńi umbrire, sã rãmãnem nesupãraȃi Ńi intru odihnã, ca sã putem, sãvãrŃind împãrãtescele porunci, sã aducem cãtre St. Dumneȃeũ necontenite rugi pentru îndelungarea Mãririi sale.»

No. 24.

16. Intre documintele breslei Ńangãilor din T. Ocnei (Moldova) este un act internaȃional din 1792 Noemv. 14, datat din Fãlticeni, semnat de Nicolai Hangeltan Ńi Hatmanul Lupu Bals, ficsãnd hotarele (prin o comisiune Turco-Austriacã) despre Transilvania «de la locul unde Moldova se atinge cu Valahia pãnã la Bucovina,» (veȃi condica de copie de acte ale Ńangãilor, act. No. 42).

DOCUMENTE RELATIVE LA ANII 1800—1831.

(I-a Serie).

Colegul nostru d-l A. Papadopol-Calimach ne-a făcută o precioasă dare de sémă asupra recentei lucrări rusesce : Biografia comitetului Kisilef. Ace lucrare rusescă, oră cât de completă din punct de vedere biografic, este lacunară cât privește istoria României din timpul cât ea stătu în relațiuni, de oră-ce natură cu Kisilef. Lipsesc în biografia lui cele mai multe din documintele constatând asemenea relațiuni.

În arhiva Mitropoliei de Iași am descoperit—cum se scie—sunt câți-va ani, o precioasă colecțiune de documinte până atunci ignorate, din tot trecutul Moldovei și deci și din anii 1800—1830.

Vestind această descoperire, am îndemnat pre d. profesor Erbiceanu, pe atunci locuind în Iași, să se ocupe, mai ales de o serie de documinte și manuscrise grecesci din Țisa arhivă a Mitropoliei Iașiene, cât și de documentele din secolul al XIX-lea. Domnia sa, însărcinat în 1887 de d-l ministru Sturdza cu «Istoria Mitropoliei», a publicat în un mare *infolio* o bună parte din documintele din Arhiva Mitropoliei, lăsând, — nu scim de ce — multe încă needitate. Între cele publicate se află și numeroase documinte din timpul lui Kisilef, cu totul necunoscute biografului lui rusesc.

Acastă publicațiune a d-lui Erbiceanu a schimbat în cea mai mare parte planul după care îmi propuneam să public, mai târziu, propria mea culegere de documinte, între cari ave să aibă loc și documintele arhivei Metropoliei din Iași. Așia fiind, cu scopul de a ajuta pre istoricul român și spre a complecta publicațiunea ce de mare lux a d-lui Erbiceanu, eată vin aci să aduc, din documentele mele, un număr ore-care, din 1800 la 1831, cu referință mai ales la epoca lui Kisilef, cu totul inedite. Cea mai mare parte din aceste documinte le posed în original și le am dobândit, prin reposatul meu amic Teodor Veisa, din hârțile rămase la familia Kostaki, după nemuritoriul Mitropolit Veniamin.

Documintele ce aduc la vale sunt de următorul coprins :

No. 1.

Notă de la Ioan Michelson către mitropolitul Moldovei, din Mai 7 anul 1807, din *Lagăr*.

Mitropolitul se jăluisă contra conduitei ce agentul Austriac a-vusese față cu Mitropolitul. Ivan Michelson răspunde, că «s'aŭ luat căđutele măsurii spre înfrânarea lui».

Iată nota :

«Inalt Preosfințite stăpâne. Milostivule Domnu!

Incă mai înainte de a primi pre cinstita a inalt preosfinției vóstre înștiințare, eŭ am avut știrea pentru aftaxia (*αφραξία*) aghentului austriei și de atunce s'aŭ și luat căđutele măsurii spre înfrânarea lui. Acum iarăși datorie socotesc a fi mie indoit, a adeveri urmarea lui cătră prea inalta sciință, precum și pentru a vóstră bună *diathesis*. Enhirisindumă sfintelor rugăciunelor Vóstre cu simjirile acei mai *ilicrinisis* înaltei cinstiri și cu cea mai desăvârșită plecăciune, pururea am cinste a rămâne,

1807. Mai 7.

Bucurescă.

Milostivul meu Domnu, a inalt Preosfinției vóstre plecată slugă.

Ivan Mihelson.

No. 2.

În Mai 31 anul 1807, sub No. 607, Michelson răspunde supărat Mitropolitului, care s'aŭ tânguit că țera este amenințată

de fomete din cauza ridicărei pâinei de prin sate în folosul oștirei muscălesei. Cu atât e mai meritoriū actulū Mitropolitului și alū Divanului Moldovei, cu cât pe Constanstinopole nu se putē sprijini țera, căci acolo era rēscōla Enicerilorū din cauza reformelorū introduse în oștirea turcēscă, dupe sfaturile lui Sebastiani ambasadorele lui Napoleon I. La 25 Mai Sultanul Selim III fusese chiar detronatū de rebeliune.

Iată nota respunđetōre a lui Michelson.

«Inalt P. Sfințite Stăpîne, Milostive Domn!»

Adeverind cunoscința mea cătră P. S. Vōstră și cătră cinstita obstie a boierimeii de aici, pentru tōtă noima ce se coprinde în cartea vōstră ce am primit, cu cea din inimă durere, primesc însciințare pentru cé mai de pe urmă neputința în care, după a vōstră perigrafie se află norodul Cnejieii aceștia a Moldovei. Dar împreună cu acēsta sint coprins și de mirare, că lipsa norodului o puneți că s'ar pricinui numai și numai din îndestularea ce se face și se dă din țeră ostilor rusesci, însciințându-mē pe lingă acēsta, că țera se îngrozesc cu cé deseversit lipsă până la sosirea secerișului. La acēsta să-mi dați voie, Milostivul meū Domnū, a vē arēta cu lămurire: antēiū, că ostile cari se află aici în țera acēstă nu sunt atâta de multe precum faceți arētare; al doilē, că cé mai mare parte a ostilor nu în puțină vrēme însăși a sea îndestulare au avut și din țera Tătărăscă; al treilē, că tōtă pânea turcēscă ce s'au luat zapt din Hotin, din Galați și din Reni,—care n'au fost puțină sumă — s'au dat în sēma ocārmuirei de aici pentru îndestularea ostilor. Iar peste acea s'au și cumpērat la Reni oșez care parte de pâne, precum însuși luminarea sa Principele Ipsilant m'au incredințat. Și asemenē și porția de carne se dă iarăși prin inadins renduiți de ocārmuire, omenī ce sunt tocmiți la acēsta. Insă după ce am înțeles că după tōte nu puținē stringeri ce face Divanul Iașului se ivesce lipsa, atunci într'aceeași dată am luat putinciōsele mie mesuri a înmulți aducerea aici din inșeși a nōstre magazale. Dar însuși P. S. Vōstră și cinstita obstie puteți giudeca, că o asemenē aducere cere vrēme, care la cé mai de pe urmă măcar cincī sēptemāni trebuesc. De aceea și nădăjduesc că obstia spre înșeși a sa neingrijire va metahirisi tōte putinciōsele chipuri spre a urma încă cincī sēptemāni, până vor veni transporturile (care transporturi eū mē voiū sirgii ca să fie cu îndestulare spre a putē a mulțami ostile până la panea cé nōună). Iară lingă acēsta: n'ar fi oșe cu voința obstei, ca împreună cu P. S. Vōstră, să facă stire Divanului Iașului pentru acēsta, care Divan precum sint însciințat

de P. S. Vóstră, făcând mari stringeri, atât la acesta cât și la cele mai depărtate chipuri pôte să se simfonisescă.

După acesta, cu cé mai adevărată cinștire și plecăciune am cinștea a rămâne al P. S. Vóstre, Milostivuluț Domn, plecată slugă.

No. 607. Mai 31. 1807.

Ioan Mihelson

Lagăr lingă Ismail.

No. 3.

Unū minunatū actū, încă necunoscutū istoricilorū, este armagzarulū Moldovei, trāmisū Porței, indatā după isbucnirea eteriei, în Mart 1821. Prin acestū actū patrioții Moldovei protestā contra mișcārei grecilorū în Principate și cerū Porței revenirea la domnia pāminteanā, la isgonirea Grecilorū din țerā și la luarea de țerā a moșiilor mōnăștirilorū ȃise inchinate. Aceste cereri vorū fi baza tratativelorū ulterioare ale Rusiei cu Turcia, după nābușirea Eteriei.

Iatā actulū în tōtā coprinderea lui.

Durerea raniī pricinuitā nouē de cātra stricācioasa împārechere a apostāților greci ce saū obraznicif a rădica arme, și cu cumprire a vētāma pāmēntul a-cesta al Moldovii, ne silesce să cutezām a nāzui și prin întinderea umilitelor glasuri acelor care ne aflām după împrejurările tamplării, cu plāngere să cerem ascultare de la înalta milostivire a Marii și prea puternicei împērății : priimesce prea puternice și mult milostivule împērate, ascultarea tānguirei norodului Moldovii, cariī de la moșiī și strămoșiī lor aū avut și aū pravile în suflete a pāzi curāțenia credinții și a supunerii cātrā pragul pria puterniciei marii împērații ; acest norod pururia supus cātrā datorile lor tot deauna aū avut pironiți ochii sēi la Domniū orēndinți după vreme în oblāduiria pāmāntului acestui și pān la un pār fără de nici o împotrivire aū plinit oreși care poroncā s'aū slobođit în țarā, prin rānduelele supt pecetea Domnilor, fără săși deșchidā glasul saū sa facā vre o întrebare de sīnt tōte cu știința și porunca prea puternicului împēratū, măcar de saū și vēđut și saū ispitit în faptā din nou izvoditā, multe feluri de dāri în bani și în *havalele*, cu multā greutate a țariī, și pre cum la tōte aceleși nu saū arētat cu cea mai micā împrotevire nici într-o vreo datā, aseminē și pentru paza pāmāntului acestui aū avut întemeete nadejdele sale earași la Domniū oblāduitorii țerii. Nenorocirea însă a nevinovatului acestui pāmānt, saū deșartat de o datā tocma în sānurile pācii și a liniștirea, pentru că la trecuta lunā Februarie, fără de veste neam gāsit *nābușitiți* de o sumā Greci și arnāuți cu toți înarmați atāta în capitalul țariī orași Eșii, cât și la Galați,

Focșanii ce sint pe marginea țării despre Dunăria. cari cu armele în mână au săvârșit o cruțime fără pildă vre odată în pământul acesta și urmând pretutindinea aice în țară spaimă, desnădăjduire și a ticăloșii nevinovatului norod, siliți au fost cea mai multă parte a fugi, și a să înprăștie cu singura știința lor pe unde au putut, lăsânduși stare și avuție în răsipa și prada apostafilor. căutând fiște care ca săși apere macar viața despre înrăutațiții vârsătorii de sînge omenesc. Iartă, prea puternice și mare împărate, cutezaria noastră, aceea născută din desnădăjduire, prin care cu lacrimi puind inaintea pragului pria puternicii împărății, nevinovăția noastră, cu umilite glasuri cerem milostivirea vindecării ranelor întru care cumplit ne ticăloșim; tînde mîna cîa puternică și ne miluesce cu punerea în buna rînduială, ca să viețuim supt umbriria pragului pria puternicii împărății, în sînurile păcii și a liniștirii, și cu lesnire să putem plini tôte datorile curatei supunerii noastre cătră pria puternica și hrănitória împărăție—milostivescete pria puternicule mare împărate, ascultă glasurile nevinovatului norod și hărăzască nouă prin înalt vrednic de închinaciunii înalt hatisărif pronomiile obiceiurilor ce din vechi au avut norodul Moldaviei, care din vreme în vreme său perdut mai de tot ființa lor, din întrebuintările cele rale a Domnilor Greci, ce au fost orânduți oblăduitori pămîntului, căci nu am fost sloboți nici putincioși a înfașoa jalobele noastre cătră pragul pria puternicii împărății cu arătaria durerilor asupritore; și pe langă aceste să fie milă pria puternicii împărății a ne milui cu dezrădăcinare din pămîntul acesta și nici odată a mai ôcui împreună cu noi, Grecii și arnăuții cu instatornicire de casă și alte acareturi; să fim miluiți și puși la cale și pentru pagubele și cîa de istov sărăcie ce ni saū pricinuit de aciasă vătămătore urmare a apostafilor întorcîndu-se măcar cevaș din păgubirile noastre cu averile ce au în pămîntul acesta; să fim miluiți a ni se da în purtare de grijă a noastră pămîntenilor tôte mănăstirile cu moșiile lor ce sint în pămîntul acesta făcute din învechime di moșii și strămoșii noștri, pentru sprijiniria și miluirea săracilăr patrioți și pentru dania din veniturile lor supt nume de *embatic* la Ierusalim, la Sinae și la *Sfetagura*; aceste mănăstiri cu moșiile lor să ni să dee pe socotința patriei și ne îndatorim ca și embaticul legiuit la locurile hotărite, și miluiria săracilor patrioți după hotărâria daniilor vechi să urmeză, cu nesmintire, căci de cînd au intrat aceste mănăstiri în mînil cîlugărilor Greci, nu numai că acele milui au lipsit cu totul, dar încă leaū supus și supt grea sarcină de datorie. Să fim miluiți a ne să da voie, ca după vechile obiceiuri a pămîntului, să ne alcătuim pravile în limba patriei, hotăritore la tot felul de pricini, după care să urmeze cu neștrămutare judecățile și tôte orănduelile pămîntului, ca să nu urmeză mai mult întrebuintăria cîa ră și voia cîa slobodă a domnilor oblăduitori. Să fim miluiți a ni se da voe ca cu boeri aleși hotarnici și cu ingineri, să se hotărască tôte moșiile din pămîntul acesta pe glasul scrisorilor vrednice ce va în-

fătoșa fiește care moștean și a să stâlpi cu sëmne despărțitoare ; să fim miluiți ca în purtaria taturor trebilor în patrie să fie orânduți de cătră Domniî oblăduitorî a țării din tôte neamurile de boerî pământeni, carî vor fi vrednicî a ocărmui cu dreptate și bună orânduială pe săracul norod.

Să fim miluiți a ne să orânduî Domn oblăduitor pământuluî dupâ vechile miluirî a pria puternicî împărățiî din însuși neamul moldovenesc, pre care obștea îl va alege pe temeul credințai și a inchizășluireî a tuturor pământenilor, care domnū va avea tôte supunerea cătră pragul pria puternicî împărățiî, oblăduind norodul, hotarîria pravililor, obiceiurilor pământuluî, avînd și capi-chihaele din Boerî pământului, carî să stei în Țarigrad intru săvârșirea trebuințelor țării. Cu aceste miluirî ne rugăm, pria puternicule și mare împărate, să hărăzescî prin înalt vrednic de închinăciunî, sfânt Hatișërif pe norodul pământuluî Moldaviei credinciosa raia, cheleriu a pria puternicî mare împărățiî.

La pragul pria puternicî și milostivî împărățiî credincioșele și supuse raele a Moldaviei.»

No. 4.

Nota lui A. Pisani, din Carantina de le Sculenî, cu data 28 Martie 1821, cătră Mitropolitul din Iași. Din acest act se vede, că Rusia desaproba mișcarea grăcă din Principate și că Strogonoff obținusă de la Patriarhul din Constantinople carte de blastem contra celor ce fomentau tulburarile. (1) Pisani cere Mitropolituluî să se citescă asemenea cărți prin tôte bisericile din țeră.

Eacă actul :

Eminence !

Son Excellence Monsieur L'Envoyé Baron de Strogonoff, sur la demande de la sublime Porte m'ordonne de faire passer à votre Eminence des exhortations et anathèmes Éclésiastiques, que sa sainteté le Patriarche de Constantinople adresse au Métropolitain et aux Évêques Moldaves par le paquet ci-joint, pour leur prescrire d'employer leur ministère et leurs efforts pour ramener aux devoir les sujets égarés, pour menacer de sevéres châtimens ceux qui s'obstineront dans la rébellion, et promettre clémence et pardon à ceux qui s'empresseront d'abjurer leur conduite coupable.

Des exhortations semblables ont été lues avec solennité dans la capitale de

(1) Veđi acea carte de blestem în opul d-lui Erbiceanu «*Istoria Metrop. Moldovei*», pag. 114.

l'Empire ottoman ; votre Eminence jugera sans doute nécessaire, qu'elles soient promulguées dans le même but sur le théâtre des troubles.

Votre Eminence a du déjà se convaincre par la protestation solennelle, que j'ai faite contre l'état d'insurrection de Moldavie des principes, que professe et proclame le ministère Impérial, et du concert le plus parfait d'intention et de sollicitude des deux gouvernements.

L'ordre que j'exécute en ce moment en est une nouvelle preuve.

Éloigné de la Moldavie par ordre supérieur, je ne puis y avoir aucun moyen d'exécution directe ; je supplie donc votre Eminence, de vouloir bien faire connoître par les moyens, qui sont en son pouvoir, les proclamations que je joins ici.

Je suis d'autant plus certain du zèle, que votre Eminence voudra bien y mettre, qu'elle y reconoitra un moyen de coopération morale, qu'elle s'empressera d'accueillir.

J'espère que votre Eminence m'honorera d'une réponse, que je m'empres-serai de mettre sous les yeux de mes supérieurs.

Je supplie votre Eminence de me permettre de lui offrir les sentiments de considération élevée, et de vénération profonde, avec les quels,

J'ai l'honneur d'être.

De Votre Eminence

Le très-humble et très-obéissant

Serviteur : A. Pisani.

De la quarantaine

de Scouléni

le 28 Mars

1821 : v. s.

No. 5.

De la Cneazul Gheorghie Cantacuzeno Deleanul există mai multe apeluri și proclamațiuni eteriste, către Români. În «*Istoria Metro-poliței de Iași,*» s'au reprodus mai multe. Aci dăm una necunoscută, după o rarissimă fôie volantă, tipărită în 1821 Mai 24.

Cătră tôte stările Lăcuitorilor Moldovei

Din înștiințările ce său întins pretutindenea, nu puțină măhniciune au simțit sufletul meu, pentru spaima ce au turburat liniștea tuturor, cu îngrozitorea auzire, din pricina năvălirii dușmanilor, la margine în partea de jos pe la unele locuri, căci eu din voința Proniei, de am și fost depărtat din pământul acesta al Moldaviei, în cea mai fragedă vîrstă a mea, însă în tôte vremea, și la tôte

intimplările am avut neclintită știință în ținerea mea de minte, că tatăl meu, moșii și strămoșii mei, au fost într-adevăr Patrioți ai Moldaviei, apărători oserduici, și ne înfricoșăți sprijinatori dreptăților Patriei lor, și râvnind acestora a fi și eu următorii, după ne apărata datorie ce am, am alergat cu totă grabirea în pământul acesta, ca să aduc putincioasă tămăduire la pătimirile ce au suferit acum, și după multă trudă, și osteneală am venit în orașul Iași, și în toate locurile călătoriei mele, până aici, cum și aici am întâmpinat o jalnică privire, pentru săracii simpatrioți, găsind pe unii în partea de jos, înlăntați în lacrimi, de varvaria ce au făcut dușmanii asupra lor, iar pe cei mai mulți, și pretutindenea cuprinși de nemărginită frică, îngrijinduse să nu pătimescă, și ei asemenea, vedându-se fără nici un felu de apărare, și sprijinul de către nimeni, și părăsiți, de cel mai întâi Păstorii, și de boerii pământeni, cari lăsând pe simpatrioții lor, cei săraci și slabi fără nici o mângâiere, la întâmplări ca acestea, au alergat în țări străine, silind acesta pe cei mai cu putere de șau lăsat casele pustii, și toate stările lor în primejdii. Nu puțin mă măhni, vedând în faptă că unii din pământeni, au ajuns până la atata rățăcire, în cât au cutezat de a rădica armele asupra creștinilor, unindu-se cu Turcii și aducându-i, pe la multe locuri a Patriei lor. Eu pe unii ca aceștia las ca să-și găsească răsplătirea faptelor lor de la înalta judecată, jălesc însă patrioticeste pe frații, cari înșelându-se din a lor prostime, au ascultat pe acei, cari supt obrăzariul Patriotizmosului, iaă îndemnat spre acesta, pentru a lor sfârșitură. Fraților, veniți întru cunoștință, judecați, care sunt folosurile ce au dobândit pământul nostru, aflându-se supt jugul ocârmuirii otomanicești. Unde sunt dreptățile vostre? toate sunt călcate, și întru nimica socotite. Aduceți-vă aminte, că strămoșii voștri nu de multă vreme aceste dreptăți le apăra cu sângele lor, iar supt ocârmuirea nelegiurii, persoanele și averile vostre se ocârmuia după voința a unui puțin număr de fețe. Lăcomia acelora au fost pravila cea mai temeinică pentru voi. După toate dar acestea, ce fericire mai nădăjduiți voi, de la acei, cari acum turbați asupra tuturor creștinilor de obște, fără nici o alegere supun supt sabia și foc, pe nevinovatul norod, lăcașurile, și averile lor? Iată prispăta pildă varvariei ce au arătat în Galați, și în Focșani. Nu sunt la indoială că tuturor trebuie să fie cunoscută și mărtea cea cumplită a patriarhului nostru, și a tuturor arhierilor, pe cari varvarii și păgânii Turci, în zioa Paștilor iaă spinzurat, trecând supt sabia, și 20: de mii de norod nevinovat. Decă care creștin va avea atata de înpietrită inimă, ca să asculte toate acestea, și să nu se indeme de a se ridica, spre răsplătirea nevinovatalui sînge a fraților lui? Eu ca un patriot, dator mă cunosc a pune înaintea simpatrioților mei toate cele ce se ating de a lor folose și fericire, și a vă sfătui patrioticeste, ca să izgoniți din inimele vostre toate cugetările înpotrivitoare datoriiilor creștinești și patrioticești. Liniștiți-vă pe la casele vostre. Uniți-vă împreună cu frații voștri, ca să apărați Patria

vóstră, și ca să câștigați dreptățile acelea, care de atâtea vécuri le aveți pierdute, nu scăpați prilejul acesta, și fiți încredințați, că și cele lalte Puteri vor întinde brațul lor, ca să sprijină slobođenia unui norod. Eū întorcându-mă în pământul acesta, numai ca să statornicesc liniștirea între voi, am priimit măsurile cuviincioase, spre oprirea năvălirii dușmanilor. Voi siliți-vă, și vă sârguiți de a da ostașilor tot ajutorul cuviincios și hrana trebuincioasă, pe care ei nu sunt în stare de a o găsi întralt chip. Nicī un fel de supărare nu veți avé de către ostași, căci eū strașnic voiū pedepsi pe acei, cari se vor abate spre cele rele. Folosul și ușurarea vóstră birnicilor, la niște vremi ca acestea, am socotit a fi de bine cuvintată, ridicarea scutelnicilor, și de astăzi înainte această numire și îndatorire, va lipsi désupra vóstră, rămâind ca toți deopotrivă, să vă sârguiți pentru folosul Patriei vóstre. O dare de bir măsurată, este ne apêrat trebuitor, spre întâmpinarea celor trebuincioase, iarăși pentru al vostru bine. Acéstă dare se va alcătui cu cea mai mare cumpănire, și se va strînge de către dregători orînduiți, căroră cu strașnicie săū poruncit, ca să fie feriți, de orī ce fel de urmare asupra sáracilor. Zilele boerescului le veți împlini întocma după legiurile pământului, ca să nu rămăe pământurile moșinașilor stérpe. In scurt, fraților, ca niște adevărați patrioți, păzind bunele orândueli, și legiurile pământului, într'un cuget curat, cu frățesca unire, să ne silim pentru binele obștesc, depărtând de la noi tóte cele în parte interesuri, ca să putem câștiga acele ce dorim. Intre voi se află mulți, cari se îndeletnicesc cu arme, supt numire de pușcași și plăeși; pe toți acești patrioticește îi îndemn, ca să se unescă cu mine, și să întorcă armele lor împotriva dușmanului obștesc, pentru apărarea credinții și a patriei nóstre și să arêtam cu acesta și altor némuri, că Nația Moldovenescă nu șăū pierdut încă deistov duhul strămoșilor lor, ci se află în stare ași apêra cu singile lor: credința, Patria, femeile, copiii, și averile lor.

Knéz *George Cantacuzino Deléuul*.

1821. Mai 24
In Iași.

No. 6.

S'aū respânditū în 1822, în țerile române, în foi volante, ađi fórte greū de găsit, urmátórele acte, còprindënd renunțarea la tron a lui Constatin, clironomul natural al tronului Rusiei; 2. Scrisórea catrá el a frate-séū, imperatorele Alexandru, care, se scie, că nu târđiū (la 1 Decemb. 1825) muri la Taganrog, de o bólă misterioasă. Nicolae Pavlovici îi urmă în tron, după ce Constantin, refuzase de a 2 óră corónă. 3. Proclamațiunea către Rusia a lui *Alexandru* regulând succesiunea la tron.

Intru totu pré milostivule Domnă !

Fiindă încrediațată cu faptele întru cea nemărginită milostivă bună-voință a Impărăteștei vóstre Mărirî cătră Mine, îndrăznescă încă odată a alerga la dinsa, și a arăta la picioarele Vóstre, Intru tot, Pré milostivule Domnă, pré plecata cererea mea.

Nesimțindă întru mine nici acele daruri, nici acele puteri, nici acelu duhă, ca să fiu vre-odată înălțată la acea tréptă, asupra căreia cu nascerea mea potă să am dreptate, îndrăznesc a ruga pe Impărătesca Vóstră Mărire, ca dreptatea acésta să se dé aceluia, căruia se cuvine după mine, și cu acésta să se întărescă spre tot-d'a-una neclătita stare a Impărăției Nóstre. Cu acésta potă eu a adaoge încă ună nouă zălogă și o nouă putere la acea legătură, care amă dato eu nefindă silită și aiavea în vremea despărțirei mele de cea dintăia soție a mea. Tóte stările împregiură a stării mele ce de acumă mai multă cătră acésta mă îndemnă pre mine, și voră fi înainte Impărăției Nóstre și înainte a tótă lumea nouă dovadă a simțirilor mele celoră adevărate.

Intru totă pré milostivule Domnă ! Priimiți cererea mea cu milostivire și cereți ca să se unescă cu dinsa întru totă Avgusta Maica Nóstră, și o întăriți cu Impărătesculă Vostru cuvintă. Iară eu mă voiă sirgui pururea, întrândă în particularnica viață, a fi pildă credincioșiloră și supușiloră Voștri și credincioșiloră fi a pré iubitei Impărății Nóstre.

Suntă cu cea mai adincă înaltă cinstire,

Intru totă prémilostivule Domnă,

Al Impărăteștii Vóstre Mărirî

Pré credinciosă supusă și frate.

Cea adevărată, cu însuși mâna scrisă cartea, este iscălită așa :

Constantină Țesarevică

S. Petersburgă

Ghenarie 14 zile anulă 1822

Pre copie este scrisă cu însuși a Impărăteștii Sale Mărirî mână așa :
cu cea adevărată întocma :

Alecsandru.

Pré iubitele frate,

Cu căduta luare aminte amă cetitū Eū scrisórea Vóstră. Știindă a prețălui totă d'a-una înaltele simțiri a sufletului Vostru, acésta scrisóre pre Mine nu mau adusă la mirare. Ea miau datū Mie noao dovadă a dragosteii Uóstre ce adevărate cătră Impărăție și a îngrijirei pentru neclătita liniștirea ei.

După a Vóstră dorință, am arătatū Eū scrisórea acésta Pré iubitei Maicii

Noastre. Ea au citito pre dinsa, totū cu aceiaș precumū și Eu simțire de priință, cătră cinstitele îndemnări, care v'au povățuitū pre voi.

Noao amindurora Ne rămâne, priimindū în uvajenie doveșile, de voi arătate a vē da plină slobođenje voao, ca să urmați neclătitei hotărîrei vōstre, rugând pré a totū puterniculū Dumneșeū, ca să blagoslovescă Elū urmările acestorū atâtū de curate scopurī.

Rēmân în vécū frate celū ce din sufletū vē iubește pre voi.

Cea advērată iscălită cu mâna Impērăteștii Sale māriri așa :

Alecsandru.

Pre copie este scrisū : intocma.

Constantinū Țesarevicū.

S. Peterburgū

Februarie 2.

anulū 1822.

No. 7.

Cu mila lui Dumneșeū, Noi Alecsandru Intăiū Impăratū și Singurū Stăpānitorū a totă Rossia iproci, iproci, iproci.

Facemū știutū tuturorū credincioșilorū Noștrii supuși.

Din vremea suiri Noastre la scaunulū a toată Rossia, Noi neincetatū Ne simțimū îndatoriși înainte a totū Țitoriului Dumneșeū, ca nu numai în zilele Noastre să păzimū și să înălțămū fericirea iubitei de Noi Patrie și a norodului, ci așijderea să gătimū înainte și siguribimū a lorū liniște și bună stare în urma Noastră, prin luminata și lămurita arătare a clironomulū Nostru, potrivitū cu dreptățile a Impărateștii Curții Noastre și cu folosurile Imperiei. Noi n'amū pututū, precumū procatohii Nostrii, de vrēme al vesti pre elū anume, rămāindū întru așteptare, de va fi bine plăcutū giudecăților lui Dumneșeū celorū neagiunse, a Ne dārui Noao Clironomū Scaunulū întru drēpta linie. Darū cu câtū mai departe trecū zilele Noastre, cu atāta mai multū Ne grabimū Noi a pune scaunolū Nostru întru o așa stare, ca elū nici întrō clipelā să nu rămāe deșertū.

Așa darū purtāndū Noi în inima Nōstră acēstā sfințită îngrijire, Iubitulū fratele Nostru Țesarevicū și Mare Cnezū Constantin Pavlovici, după însuși a Lui cea din lāuntru îndemnare, Niaū adusū Noao cērere, ca dreptatea spre acea trēptă, la care elū arū fi pututū oare cān ū asă sui după nașterea sa, să fie datā aceluia, căruia ea să cuvine după dinsulū. Elū au arātatū pe lingă aceia scoposulū sēu, ca cu acestū chipū să se dé noao putere celui adaosū Actū pentru clironomia Scaunului, carele său așăzatū de Noi în anulū 1820, și carele cu bună voe și a iavé sau priimitū de dinsulū, precātū să atārna de Elū.

Adincū suntemū pătrunși Noi cu acēstā jārțvā, pe care iubitulū fratele No-

stru, cu o așa uitare a feții sale, sau hotărîtu a o aduce spre întărirea așezăminturilor celor pentru nēmă a Impărăteștii Noastre Curți, și spre neclătita odihnă Imperiei a toată Rossia.

Chiemându pre Dumneđeū intru ajutoriū, giudecându desăvârșitu pentru lucru, care este atât de aprópe de inima Noastră, și atât de mare pentru Impărăție, și aflându că așădăminturile ce sintū pentru rînduiala clironomie Scaunului, nu iaū slobozenie de la cei ce aū dreptate asupra aceștii clironomii de a să lepăda de céstă dreptate intru așa stări inpregiurū, cândū după acésta nu rămâne nici o greutate pentru cea mai în urmă clironomia Scaunului, cu unirea a intru totū Augu-tei Maicei Noastre, după inalta dreptate a capului Impărăteștii familii ce aū ajunsū la Noi prin Clironomie, și după puterea ce singură stăpănitóre care saū datū Nao de la Dumneđeū, Noi amū hotoritū, întâiu : ca lepădarea cea de bună voe acelu întâiu frate alū Nostru Țesarevici și Mare Cnezū Constantinū Pavlovici de dreptatea asupra Scaunului a toată Rossia, să fie tare și neschimbată, iară actulū a aceștii lepădări, spre cea vrednică de credință știință, să să păzască în marele soborulū Adormirei celū dela Moscva, și în cele trei mai înalte cārmuitoare locuri a Imperiei Noastre în Pré sfintulū Sinodū, în Impărătesculū Sfatū, și în ocārnuiitorulū Senatū. Alū doilea : în urma aceia după celū întocma temeiu a actulū pentru Clironomia Scaunului, Clironomulū Nostru să fie al doilea fratele Nostru Marele Cnezū Nicolai Pavlovici.

După acésta Noi rămānemū intru liniștita nădăjduire, că în zioa, cândū Impăratulū Impărățilorū, după obșteșca pentru nēmulū pāmintescū legé, Ne va chiea pre Noi de la acésta vremelnică împărăție cătră viața cea de veci, Tagmile împăției, cărora cea de acumū neclătita voe a Noastră și acestū legiuitū așezămintū alū Nostru la căđuta vreme după a Noastră punere la cale trebuie să fie cunoscută, îndată vorū aduce aferosirea sa cea cu credincioșā supunere rānduitulū de Noi după Clironomie Impăratū a unū nedespărțitū scaunū Imperiei a toată Rossia, Impărăției Leșăști, și a enejiei Finlandiei ; iară pentru Noi rugāmū pre toți credincioșii supușii Nostrii, ca ei cu acea dragoste, după care Noi intru purtarea de grijă pentru a lorū neclintită fericire punémū celū mai pre Inaltū pre pāmintū bine, să aducă cele din sufletū rugăciunī cătră Domnulū și Mântuitorulū nostru Iisusū Hristosū spre a priimi sufletulū Nostru după nespusa a luī milă, intru vécinica luī împărăție.

S'aū datū în Țarscoe Selo in 16 zile Avgustū anulū de la nașterea Mântuitorulū Nostru Iisusū Hristosū 1823, iară a Impărăției Noastre la a doao zeci și trei.

Celū adevēratū este iscălitū cu însuși a Impărăteștii Sale Mărirī mână așa :

Alecsandru.

No. 8.

Din Noemb. 8 anulă 1821, ună ore-care Paharnic scrie, mitropolitului o carte de muștrare că n'a evitată de a se pune în contact cu rebelii greci (1). El îndemnă să părăsescă locul unde e, să se întorcă acolo de unde'i trâmite scrisórea și-lă povățuesce să se împace cu *cei mai mari* prin bacșișuri. Spre acest scopă îi propune două șaluri, unulă «ungiar alb greă, cumpărătura 3600 lei care face și 4000 lei și altă șal în dungă cu floră, de 1600 lei.» Ii mai propune de pescheșă și telegariă, «nevestei mele, cari sunt la Suceava, de îndestulă figură».

«Inalt preaosfințita și mult milostive stăpâne!

Stăpine, de și mă numesc supusă slugă stăpinului meu, dar mă socotescă adevărat fiă a aceluiaș, carele nu trupesce m'ău născut, ci duhovnicesce m'ău crescut, și de a da sfat și socotință unui așa de mare, este nebăgată în seamă și nică decum priimită după sistima oamenilor de acum. cari au agiuns cu înțelegerile și stiințele mai pre sus de fire. Pentru că și cugetările a fiesce căruia, numai din începutul rostului ce poate însemna o slovă *az*, aă înțeles tot ce trebuie să dică, ca cum ar fi însuflețit în inimile acelora. Această multă și peste măsura firei legiuite istețiuă, ni aă adus și în necredință și întră totă călcarea poruncilor, socotindu-ne ca nisce Dumneșei, a căroră rodură nu sunt alt decăt rane acum și dureră. și tot nu ne învățam și poate și până la moment vom merge tot cu aceste ideă. Cu tôte că lucrarea eă dumneșească este neagiunsă și prin multe felură și prin multe chipură poate a ne aduce întâiu pocăință și îndreptare, ca să nu perim până în sfârșit. De la mine dic, și nu de la niminea alții, nică îndemnat nică povățuit, martor fiindu mă însuși Mintuitorul Hs. în đioa cea de apoi, ci ca un adevărat slugă și fiă ce mă socotescă întră curățenia sufletului cătră stăpinul și părintele meu, îndrășnescă a întinde condeiu! Ce ai făcut stăpine și părinte? Aă greșit înainte Impăratului celui legiuit pămîntesc; ai dobândit iertarea care este publicarisită în tótă lumea (afară de începătoriă complotului cari se socotescă ca Iuda și se cer spre respălțire, după glăsuirea respunsului Porței asupra notei Elciului). Publicarisită este și acă silnică greșală a Preosfinției tale și de toți criticarisită și mai mult de patrioții noștri, dar nu mai puțin și a altora, și mai vėrtos acelu în Hs.

(1) Mitrop. Venamin a dată la finea lui Feb. 1821 lei 10,000 în ajutorulă comitetului eterist și s'a angajat să întrețină ună soldată călăreț pe comptulă seă.

al doile frate al Preosfinției tale, — cu ce? cu aceste; au avut știința lucrărilor nelegiuite și tâlhăresci mai înainte, au închis porțile Episcopiei luând și cheile de la toate bisericile din Roman, n'au dat de seire Musulmanilor mai înainte și s'au făcut jertfă nevinovații. Alta : au adunat tâlharii în Secul spre paza averei ce avea, liau fâgăduit miș de lei, li au trimis și gephanele de prav și plumb spre a se pute apăra și a înfrânge pe musulmaii, (de este adevărată care atâta incredințază). S'au publicarisit aceasta de obște și până unde se pôte socoti întinderea acestei lățătoare (**ΛΙΧΥΤΟΔΡΕ**) leché, și cu incredințare că este scrisore cu iscălitura aceluiaș, care ar fi intrat în mina a însuși arhistratigului. Nu cred că nu s'au auđit într'aceasta formă și în partea aceea, când aice se striga în gura mare fără nici o sfială. Iată acum acela au intrat iarăși în hotarele Patriei, unde își are scaunul cel incredințat de la Dumnezeu care i se răpisă de către un călcătoriu de lege, și nimic nu-î va fi și gurile mincinosilor se vor astupa și îndreptare și ertare va avé și întru cinstea sa va sta.

Preosfinția ta cu neșirea și șederea acolo, ce dobândești? (Când nădejdea pe care mulți s'au răzimat lipsește și va lipsi încă, precum se înțeleg lucrurile). Nimic altă decât incredințare a nesupunerei, din care urmează multe alte surpătoare și vătămătoare. Puiă această pildă proastă : *Cătră vetrețul părinte ce credință voiă avca!* — Pune toate în cumpăna dreptei judecăți; stă mult întru frământarea minții, adunându-ți înainte toate pricinile prin care ne-am făcut cunoscut la toți; ce fel de sistimă avem? gândind și la întâmplările cele de mai înainte. Cere ajutorul lui D-zeu, ca să te lumineze pe calea dreptăței și a adevărului. Și socotesc că te va povělui a veni și Buiurdiul se va trimite și păzitorii pentru neingrijirea, din care urmare nu numai slava, cinstea vei căștiga-o, dar și osebită liniștea sufletescă, încăldindu se inimile tuturor, vedënd pe adevăratul lor păstor.

Trebuesc însă aicea, precum socotesc, peșcheruri cătră cei mari și cheltuiala bacșipurilor. Cât pentru peșcheruri la cei mai întâi, te pot inlesni eu cu 2 șaluri ce se pot găsi, cari și sunt un giar alb greu, cumpărătura 3600 lei, care face și 4000 lei, și alt șal în dungii cu flori, de 1600 lei, ce sint mistuite la locul sciut. Mai sint și telegarii nevetei mele, cari sint la Suceava, de îndestulă figură; poți să tragi și aceia peșkeș, fără a scôte acum pentru aceste din pungă. și viind, totă țara se va întregi și lesnirile se vor îndemăna.

Pentru ca să nu mă mustre cugetul, le însemnez, numai din curată inimă, fără a cugeta mai departe, precum mai sus ăic, nefiind mai ciud întru ale omenirei, după cum eu mă socotesc, -- nici fățarnic. Și precum D-zeu te va lumina, urmează. Ear eu, sluga, să mă învrednicese de un mic respuns, că ați primit această hirtie, și de am greșit să am iertare și ca o netrebnică să'l de

focului celui mistuitoriu, măcar că nu socotesc a fi spre vătămarea mea, ce numai pentru că este de la sluga, care se socoate că este

al Preosfi. Vóstre prea plecat supus
fiu și slugă.

1821. Noemb. 8.

Iordaki Pahar.

No. 9.

La Aprile 1. Anul 1822 Mitropolitulă adreséză o scrisóre, din Colineauți, loculă seű de emigrare, cătră P. S. Iov arhiepiscopulă Chersonului, la Ecaterinoslav, spre a' l felicita de «*festum*» al Pas-cilor. El mai rógă apoi să nu' l dé uitărei, pre el «care nimernicesce în mare strimtorare la satul Colineăuți, ținutulă Hotinului, oblastia Basarabiei, că lipsit fiindă de tóte, de abia aű putută scăpa viața cu fugirea, iar alții rěmași christiană perű de feluritele împilări și silniciă a Agarenilor, precum în singur Iași aprópe 2000 suflete, bărbați și femeă aű fostă siliți a se turci, afară de alte locuri a Moldovei. Vestesce că Turciă aű dată focă Iașilor. «Stăpine sfinte, istoria nenorocirei nóstre este mare și lacrimósă....»

Inalt prea osfintite Arhipăstor, Milostivule Domn.

Dacă numai duple singura politică veți judeca pentru *târziata* a mea glă-suire cătră nalt pria o sfinția vóstre, ca din nebăgaria de samă cu de aprópe între noi cunoștința din vremea când încă ați fost în Iași, decă cu rezon eű voi fi de vină, iar dacă veți lua parte crezemăntului, atunce singură bine veți voi a mă face dezvinováțit, fiind că și la trecutul praznic nasterei Domnului nostru Is. Hristos nu am trecut cu vederia datoră mea, ce prin fratele Ierapoleos, Pria osfinția sa Grigorie, am scris nalt pria osfințiilor vóstre. Dar pentru că din neștiută mie pricină nu mam învrednicit respunsului până acum, drept acia spre a nu mă mustra de cuget, eată am cinste, milostivul meű arhipăstor, a vă gratolui cu acest pria laudat festum învierii lui Hristos, cei de lumină purtătore, a carie petrecere pre lângă de plin întregită sănătate, să vă fie la mulți ani.

Pre lângă acăsta mă rog nu dați uitării pre mine răű norocitul carele nemernicesce în mare strămtorare la satul Colineauți din ținutul Hotinului, oblastie Basarabiei, că lipsit fiind de tóte, de abia am putut scăpa viața cu fugirea. Iar alții rămași briană, pier de feluritele împilări și silniciă a Agarenilor, precum în singur Iașu aprópe de 2000 suflete bărbați și femeă aű fostă siliți a să turci, a

fară de alte locuri a Moldaviei ; pentru acia fiinduvă milă de noi pătimitorii, rugațivă Domnului Dumneșeu, să nu ne triacă cu vederia până în sfârșit, că iata și orașul Iașii cia mai multă parte din zidiri aș pierdut prin focul ce Turcii în câte va rânduri pre multe locuri aș pus, ear săracii locuitori pierdend averile sale, cu casile mulți au pierdut și viața. Stăpâne sfinte, istoria nenorocirii noastre este mare și lacrimosă și nu cutez a supăra persóna vóstră cu așa amarări, cari în felul miezului său pria simțitoria inima *solese* a pătimi, mai ales pentru cei de o credință, care fără să fie vinovați pier, fii milostiv și eartă îndrăneala mea. Am cinste și c. l. l. 1822 April 1. Colinecauții.

Inalt Pria osfințitului

lov Arhiepiscop Hersonului, Milostivului Arhipăstor și Cavaler, la Ecaterinoslav.

No. 10.

Amintimă în rezumată, aci, firmanul prin care Pórta vestese țerei, încetarea Domniei grecesci și numirea lui Ion Sturdza.

ТЗАМХЧІРК А ІМПІРІАТСКІСАШИ ФЕРМАН. СОСІТ АІЧК ІН ВРАШНІЙ ІАШІЙ ЛА АНІА 1822 АІНА АІН ІУНІЕ І 9.

Aléșiloră a neamului Mesiei cei din Pamântul Moldovei, boiară, mitropolit, starea al doilea, Episcopă și tótă obștea ce sunteți supuși ai Impărăției noastre.»

Constată că aș trecutū vremele tuburate de greci. Apoi dices : «sosităi dară vremea și rëndul de a se rëndui Domniile țarilor acestora. Pentru că partea grecilor din care mai nainte se rënduia Domni, afară că învechita lor înrăutățire, cu care lucra uneltind feluri de îndărăptnicii, zavistuiră și tulburări, dar acum cé desevarșit orbire a lor, isbuenind cu viclenie și îndoind rēul semănat în multe părți, aș și intrupat cel desăvērșit vederat și mărturisit scop al lor resturnătorii și intrănătorii nedreptei cutezării lor. Și locuitorii pământurilor noastre din vechime fiind cunoscută credința, supunerea și plecarea lor cé osirdnică cătră sevărșirea poruncilor date de la pragul Impărăției noastre....» spune că aș venit la Pórta căși va din boiarii fruntași cu lacrimătore rugațiuă de la Raia «cu cerere de a li înnoi cé din vechime odihnă și fericirea bunelor pământesci Pronomi și a li se rëndui Domn stăpănitorii dintre dēșii ; a cărora rugăminte și ceriri unindu-se și cu adinea socotință a Impărătescei noastre mării,.... «declară că a ales pre ІВАН ГІТІРІК (sfirșitul să i se incheie cu bine !). Spune că acesta a numit caimacamă pe Theodor Balș Vornic, Petrache Sturdza Vistiernic, pe cari însuși prin graiul seă cătră mărirea noastră saș cerut a se rëndui Caimacamă.

No. 11

O copie de scrisoare din April 6, 1822, de la mitropolitul, adresată din Colincăuți în. Hotinului, unde avea «*plângătoare ședere ca sărăcitul păstoriu*», către fiul Cneazului Grigorie Semenovici Volcanski. Îl felicitază de sărbătorile «*festum, alu lumnatei învieri a lui Hs.*» și-i cere un pomelnic de numele casnicilor prea strălucirei sele, ca să «*pota versa călduroase rugățiuni Dumneșescului oltar*».

«*Prea strălucite cneaz, Milostive Domn!*»

«Ca să scap de prepusul că n'ar fi încuviințată a mé îndrăzneală, iată pentru încredințare alăturez copia scrisorei, din care luând sciință strălucirea voastră cât de mare este mie făcător de bine pré scump născătorul vostru cneazul Grogorie Semenovici Volcanski, să bine voiți și însuși deacum înainte a ve face deopotrivă pentru mine smeritul. Și în nădejdea acestei câștigări de la strălucirea voastră dupre iubirea de omeni, am cinste, milostivule cneaz, ave *gratului (sic)* cu acest pré mărit festum (ϠICTSM) lumnatei învieri lui Hr., a cărei petrecere, pe lângă nesmintită sănătate, să fie strălucirei voștre la mulți ani cu fericire.

Iar pentru semn că acéstă a mé înainte apucare nu este depărtată, cu mare plecăciune rog, ca să mă învredniciți cu pomelnicul numelor casnicilor strălucirei voștre, să pot varsa căldurose rugăciuni Dumneșescului Oltar, pentru bune zile a tot ce este iubit sufletului vostru. Intre altele am cinste și celel.

1822. Apr. 6.

Satul Colincăuți în. Hotinului, unde am plângătoarea ședere ca sărăcitul păstoriu.»

No. 12.

Posedem o numerosă colecțiune de acte relative la Ionița Sturdza și la Domnia lui. Credem util a aduce aci cele de mai la vale și anume: 1, o scrisoare a lui Ion Sturdza din 1790 Iunie 29, de când era numai Vornic mare, din care se vede cum el era om drept și opria pre propriul său fiu Dumitrache de a încălca moșie streină. 2. Curiósele versuri publicate de vestitul eroü al nuvelei lui C. Negruzzi, poetul Scavinski Daniil, la ocaziunea măritării fiicei Domni-

torului Ion Sturdza, Domnița Elena, cu Gregorie Ghica (mai apoi Domn Moldovei) și care apoi, după despărțenie, măritată fu cu reposatul boer logofetul Alecu Balș. 3. Un hrisov și o țidulă domnescă din Oct. 25 Anul 1825, din care se constată felul de proprietate a celei mai mare parte de case din Iași, în urma focului mare atunci întemplat; și 4, o circulară din 1824, August 16 relativă la goștină și la scutirile de ea.

«Cinstite, iubite al meu fiu, Dumneata Bane Dumitrache Sturdza, fericită sanatate îți rog de le Dumneșeu ca să-ți dăruască. Logofetul Anastase Scorțescul mî aŭ arĕtat cã ar fi tragĕnd supãrare despre Dumneta, cã peste semnele vechi ce sunt pietre, hotare între moșia sa Bratulesciĭ pe pãraul Roșie, ai fi intrat cu stãpãnirea și ai fi cosit cãtã va iarbã de pe Rosia, ce este în partea Brãtulescilor, cu pricinã cã ar fi acea parte de loc de moșia Miclãușeniĭ; Decĭ scriu d-tale, ca mai multã supãrare sã nu îi faci a intra peste hotarele cele vechi, în moșia sa Brãtulesciĭ, de cum am stãpãnit eŭ mai înainte, și iarba ce i s'a fi luat sã i se dea înapoi, fiind cã de cãtre mine stãpãnirea veche tot așã s'aŭ pãzit despre Brãtulesci pãnã într'acele pietre hotare, ce sunt pe Roșia și așã trebuie sã se pãzescã și de cãtre d-ta.

Pãrintele D-tale

iscãlit Ioan Sturdza Vornicul.

1790 Iunie 29.

Acest Suret poslãduindu-se cu cea adevãratã scrisore a D-sale Vorniculul Ionița Sturdza s'aŭ gãsit întocma asemenea și spre adevărire l'am iscãlit.

Episcop Romanschi.

No. 13.

О Д Ђ

**din partea obstei intru slava nunței luminãrei sale Prințesei Elenco Sturza
ce se prãznuiesce astãzi, Octomvrie 18, anul 1825, alcãtuitã prin
DANIL SCAVINSKIĪ**

Pagina II. Armele Moldovei, cu inscripțiunea :

ІВАН САНД СТУРЗА КВ.

ДОМН ЦЪРНИ МОЛДАВІИ.

Pãzascã-l Dumneșeu cu a sa putere

Pre scaunul acestei țeri fără cãdere.

I

Pagina III. Glasul duioselor Muză,

Eliconului Vechineî,
 Din umilitele buză
 Daco-Romaneî opstimei,
 Ađi : prin ton mangaitoriu,
 Să să'nnalță pân la nori.

II

Rostire învăpăiată,

Limbușilor alésă,
 Ađi : din inimă curată,
 Tot sufletul să revarsă,
 Și ceî melanhonicoșî,
 Astăđi să fie voioșî,

III

Inimi de aur abia calde,

Ele încă să salteze
 In șampaniî să se scalde,
 Și bine să cuvinteze
 Două inimî ce-aũ voit
 Ceriul ađi de le-aũ unit.

IV

Pagina IV. Grijă gîndire amară,

Nu fie ađi lucrătoare,
 Fugă de aici afară,
 Dușmanca cea muștrătoare,
 De la toți ce dănțuese,
 Nunta ce o prăznuese,

V

O veselie cerească,

Cu versuri armonioasă,
O cântare îngerească,
Cu jocuri, șegă priincioasă,
Să cuprindă de odată,
Acest praznic luminat.

VI

Raza acea neapusă,

Ochiul ce toate privesce,
Puterea acea nespasă
Ce toate povățuesce,
Trimită din ceriul noroc,
Intr'acest strălucit loc,

VII

Pagina V. **I**zvorătorul de viață,

Sa ivască cu iubire
A sa presfințita față
La această însoțire,
Intru a ombrătoșă,
Cu milostivirea sa.

VIII

El încă de la zidire,

Tuturor din ceastă vale
Le împarte norocire,
Și stelelor tuturor,
Iaste ocârmuitor.

IX

Pagina VI. **I**ubitoarea sa privire,

Revarsă cu imbelșugare,

Prin al s6relui lucire,
F6pturilor luminare,
Și pre omul drept și blând,
Îl miluesce cur6nd.

X

Cu mila dar cea cerescă

Zăditoriul a blândetei,
A se'ndura să vroiască
In totă curgerea vieții
Tinerii ađi însoții
Să fie 'ntovărășii.

XI

Ani mulți, cu 6ile senine,

Ađi din ceri6 să le sosască,
Cu harmonie, cu bine,
Toată viața să trăiască,
Un rai6 de fericiri plin
Se rugăm toți din suspin.

NB. Ac6stă odă în acrostih ni dă pe margine aceste nune și vorbe :
Grigorie Ghica, Elenco Sturza.

No. 14.

Hrisov de la Ion Sandul Sturdza Voevod.

«După pedepsitoare vremi ce au statut în țera ac6sta, între alte struncinări ce au urmat pricinuinduse și c6derea acestui oraș din totă înfrumusețarea lui, din dată ce pronia cerască ni au ridicat pre Domnescu scaun acesteii de D 6eii păzită țeră, Ni-am cunoscut de datorie, precum între altele, asemenea și întru ac6sta, de a căuta cele mai grabnice chipuri și a se pune în lucrare întregimea acestui oraș, și fiind-că cele mai multe zidiri au fost pe locurile monastiresci și de o parte egumenii cum și mulți din locuitori dintr'acei cu zidirele ce au avut și au ars, înprăștiași prin megieșitele hotare ; De altă parte fiind sciut că cu arderea binalelor de pe locurile monastiresci se mută stăpînirea acea vremelnicească supt altă prefacere a voinței stăpînului locului ; Pentru ac6sta încă de la 1822, cu obstesca socotința, am slobođit domnesca noastră hotărire prin țidulă cătră d-l Vorn. Ion Tăutul, aflănduse Vel Vorn. al Politiei, ca ori care se vor afla ca să zidescă binale pe locurile monastiresci ce vor fi slobode din

arderea acelor zidiri, să fie slobođi de a ridica orî-ce binale vor voi, cu bezmân, care după împlinirea a trei ani se va legiui acel bezmen potrivit după loc și după vreme, și statornicit pentru tot-d'auna, spre a se întregi acest oraș și pentru a nu rămâne și mănăstirile întru îndelungată vreme lipsite de folosul acelor locuri. Dintre care locuri fiind și a mănăstirei S tuluș Sava etc». *Aci vine cazul special cu două locuri din Têrgul de Sus, care s'aũ dat la Martie 2, 1823 credinciosulă boier Ion Têntul, căve 10 lei pe tot anul de fie care stînjin la fața uliței. Vodă întaresce stăpînirea fără adaogirea bezmenului prin clironomii orî schimb.*

L. S.

1825 Octombre 25.

No. 15.

Țidulă Domnescă din 1825 Martie 2.

«De trebuință fiind a se ajuta casa a cinstit și credinciosului nostru boer d-luș Ioan Teutul Vel. Vorn. al Politiei, după simțitorele păgubiri cu primejdia de viață ce aũ suferit într'acéstă cumplită vreme despre apostaii (апостайи) greci, aflându-se trimes în slujba țerei la Brăila. Drept aceea spre ôreși care a jutor, prin acéstă a noastră Domnescă țidulă i se slobođe voie ca să-și facă 2 dugheni pe locul Mănastirei St. Sava, la ulița Têrgului de sus aici în orașul Iași plătind bezmân vecinic, însă pe trei ani va plăti după aședământurile de mai înainte, iară după 3 ani va plăti după aședările ce se vor alcătui».

No. 16.

De la Ioan Sandu Sturdzea poruncă circulară tipărită, cătră Gostinari, în 1824 Aprilie 16, cu sigilul domnesc roș.

Se scutese de gostina de oi : mitropolitul, Episcopii, D lor Boierii și toți căți s'aũ învrednicit a se cinsti cu nume de boerii numindu-se *vel*, cum și jupane-sele vedeve ce le vor fi fost boerii puși la acéstă rânduială ; asemenea cei ne-boerii *dar din neamuri sciute și alese*,

Asemene Logefeți i diacii de Visterie, numa cei ce sunt în slujbe, diacii de Divan, Căpitani de lefegii

» de Darabanii,

Vel Capitan hêtmanesc, fiind orî nefiind în slujbă,

Vatavul și ceaușul de aprođi,

Vătăji de copii ai Divanului și ai visteriei,

Vornici de Pörtă,

Poslușnicii hetmanesci,
 Polcovnic Agiesc,
 Polcovnicii, Postelnici, fiind în slujbe.
 M-rele Niamțul, Secul, Sf. Spiridon cu metoacele sale. M-rea Agapia, Schitul Văratecul. M-rele ce au hrisóve Gospod de scutire de oi.
 Din bani Gostinei de oi se dăde :
 Vel Logofetului de țara de jos câte 10 lei de pungă.
 Casei doftorilor câte 5 lei de pungă
 13,750 lei la cele-lalte obicinuite avaturii și anume : 2000 D. Vel Vist. 2000 Vel Post. 750. D. Vel Camaraș. 1000 D. V. Gramatic. 1000 Logof. de visterie. 500 al 2 vist. 250 al 3-lea vist. 500. Sameșul de visterie, 750 sameșul casei răsurilor, 1000 Diacilor de visterie, 1500 la cutia mililor, 1000 la casa cișmelelor (total 13750).

*

După 1822 nu mai posed originale de valoare diplomatică relative la mișcarea grăcă. Documintele următoare sunt dintre 1827 și 1832, cu referință deci la *Kissilef* și la epoca lui.

1) Primul document este o scrisore în l. francesă a Mitropolitului Veniamin, din Mai, 1827 către un «*Monseigneur*,» care nu poate fi altul decât însuși *Kisselef*. Este vorba de monastirele ȃise inchinate. Mitropolitul dă sémă de opiniunile din Obstésca Adunare în această cestiune. S'a făcutu o mare desbinare în Adunare asupra întrebării «cum să se alégă Epitropiilor averei monastiriloru. Majoritatea cere ca Episcopii să fie aleși de *sfatulă obștescū* în înțelegere cu Epitropiilor de aici și acei ai monastirilor din *levant*. Minoritatea va să se realégă aceleași persoane. Mitropolitul inclină spre această părere a minorității.

«*Monseigneur*,

Il était, sans doute, de mon devoir, de vous adresser mes très—humbles félicitations sur votre heureuse arrivée à votre destination, mais dans la crainte de vous importuner dans vos importantes occupations, j'ai cru devoir retarder jusqu'au jourd'hui une correspondance qui m'étant particulière n'aurait été que d'un faible intérêt pour Votre Excellence, dont tous les momens doivent être consacrés à des affaires de la plus haute importance.

Cependant, Monseigneur, quoique l'affaire dont il s'agit maintenant ne soit

pas dans cette catégorie, je n'ai pas cru devoir la passer sous silence, d'autant plus que Votre Excellence a daigné, par amour pour la religion, me la recommander particulièrement à son passage ici. Je veux parler des revenus des monastères d'ici qui dépendent du Levant.»

«Son Altesse nous ayant invités par un ordre à traiter cette affaire et à la mettre en règle, le Conseil général du Divan s'est assemblé et s'est imposé l'obligation d'accorder et ménager également les intérêts de sa cour et ceux de la cour protectrice. En conséquence, après de longs débats le Conseil, dans les pressantes circonstances que vous connaissez, et pour répondre aux vues bien, faisantes du Monarque notre Protecteur de faire jouir les Monastères de tous leurs droits selon l'intention des donateurs, a jugé convenable de baser ses opinions sur les documens des dits donateurs, qui, étant des espèces de testamens, ne peuvent être violés sans qu'on se rende coupable d'infraction aux lois politiques et aux usages du pays. Il n'y a pas eu d'objection à cela; et ayant fait observer au Conseil, que nous ne pouvions pas négliger les sains Canons, qui soumettent tous les moines au Chef ecclésiastique du pays dont le devoir en sa qualité de Prélat est de veiller avec le plus grand soin à l'observation de ces mêmes Canons, l'accord de toutes les opinions nous donne les plus fermes espérances que cette délibération aurait une heureuse issue. Mais lorsqu'on en est venu au choix des Epitropes et au mode de leur élection, le souvenir des pertes que les Couvens avaient essuyées par la conduite de leurs supérieurs, engagea la Majorité des membres à demander que les Epitropes fussent choisis par le Conseil Général, ajoutant que tout devait se faire d'accord entre les Epitropes d'ici et ceux des monastères du Levant. Cet avis fit naître une grande scission dans l'assemblée. Quelques membres, nous ne savons pas pourquoi, ont exigé avec une opiniâtreté invincible qu'on réélût les mêmes personnes qu'auparavant, se fondant sur des decrets émanés dans les derniers tems. Tous les avis étaient partagés, et comme il est de notre devoir de rétablir la bonne intelligence et non de la rompre nous avons fait tous nos efforts pour réunir les opinions, mais en vain, l'affaire en est restée là.

Je n'ai pas cru devoir, Monseigneur, vous taire une pareille circonstance, et je ne pense pas qu'il soit hors des convenances de vous observer que le moyen le plus sûr pour conserver les biens d'ici, le plus sûr pour empêcher qu'ils ne soient aliénés, comme aussi le plus efficace pour faire retirer aux Monastères tous les avantages possibles, que ce moyen est celui qui me plait le mieux et me parait le plus convenable.

Telle est, Monseigneur, l'explication que j'ai dû vous donner pour remplir mes obligations et vous marquer l'attachement et le respect, avec les quels

J'ai l'honneur d'être,

Monseigneur, de Votre Excellence,

Jassy le 10. Mai 1827.

le très-humble et très obéissant Serviteur.

Benjamin Métropolitain de la Moldavie.

2). In urma rebeliunii grece din 1821, moșiele mănăstirilor și grecesci s'au luat de stat. Am cedat Bibliotecii Camerei o condică coprinzând licitațiunea de către stat a moșielor Monast. și inchinate, din Moldova.

Voi publică integral, în altă memoriu această însemnată condică care, prin aretarea arenzilor oferite la licitare pe moși, constituie un prețios document al istoriei economiei noastre rurale.

*

3). Eată proclamațiunea din 1828 Aprilie 25, a generalului Fel-mareșal Vitkenstain, la intrarea oștilor rusesci în Moldova.

O dăm după o rarissimă fôia volantă imprimată, ce se află în posesiunea Academiei (Condică No. I a foilor volante).

Locuitorilor Moldovei și Valahiei.

După prea înalta a împărătescei sale măririi poruncă, eu intru în țara voastră cu armia încredințată ocărnuirei mele. Purtătoare de biruință oaste a singur stăpînitorului a totă Rusia, ocrotitorului vostru, intrând în hotarele Moldovei vă aduce vouă zălog a bunei rindueli și acei desevêșit sigurivșiri. (sic).

Lacuitorilor de tôte stările ! Primiți pe vitejii ostași rosienesci ca pre frați și ca pre apărătorii voștri cei firești. Sirguivă a agiutora mișcările armiei și a o îndestula pre ea la cele neapărate trebuinți : arătați nouă dovedii a dragosteii vóstre, cei de demult cunoscute, cătră imperia (ИМПЕРІА), care cu neadormire apără dreptățile vóstre,

Resboiul ce s'au declarisit de către Rusia Porței othomanicesci, are un scopos ; ca să se împlinescă făgăduințele cele calcate, și ca să se ridice întru putere tractaturile cele ce înainte a totă lumea s'au încheiat. Voi veți fi martori lucrărilor celor de resboiu, a cărora urmările nu pot a se atinge de voi : în liniștea cea cu odihnă ațerosiți-vă pre voi folosului Patriei vóstre, și nu vă depărtați de împlinirea datoriei cei sfinte pentru voi.

Legiurile și obiceiurile stremoșești, dreptul a fiește căruia dintre voi, dreptățile și pronomiile a slintei bisericeii noastre vor rămâne neclintite.

Spre siguranța buneii stării vóstre împărătesca Sa Mărire au bine-voit a mi încredința mie, ca îndată se aședii în Principaturile acestea vremelnică înaltă ocărnuire, supt prezidenția sfetnicului de taină graf Palen, asupra căruia monarhul au pus credința sa. Lui i s'au dat putere și i s'au poruncit a intra în dregătoria deplin împuternicitului Prezident a Divanurilor Moldaviei și Valahiei.

Din partea mea eă nu voiă înceta a ajuta ostenelelor lui în ocărmuirea acestor Principatură și dimpreună cu aceia a avea privigherea cea cu mai mare țarie ca să se păzescă rinduela cea deseversit în tôte cörposurile și părțile a armieă, care întru tot prea milostiv s'aă incredințat mie, și însuși cele mai mică neo-rinduelă nescăpat se vor supune pedepseă, voi puteă a vă răzima pe acestă făgăduință.

Locuitorilor Moldavieă și Valahieă! Resboiul, ce se deschide de cătră împărătesca sa mărire, dupa neapërata nevoie, nu vă va lipsi pre voi de tôte acele îndemănări ce sunt unite cu pacea.

El fiind pornit spre aședarea linișteă, va întări a vöstră politicească ființă prin tractaturile, care pot sterge urmele necazurilor ce aă patimit, și spre a totdeuna a îngădi sörta fericireă.

Supunerea stăpiniilor, uitarea împerechierilor celor perđetöre, care s'aă născut din anarhia, jărtvirea cu tôte interesurile sale binelui celui de obștie; aceste sunt îndatoririle, cari se pun asupra vöstră. Impliniăle pre iele cu osirdie și cu unime întru un suflet, și cu aceasta ajutaă scopurilor celor făcëtöre de bine ä împărătesceă sale măriră, cu a căruia nume vă îndatoresc pre voi către acestă. Rėvnind folosuluă Patrieă Vöstre, voi veă căștiga noue dreptăă spre ocrotirea și mila a pre puterniculă monarh.

ГЛАВНІА КВАРТИРА

1828. Anul—Aprilie 25

Cel mai mare povățuitor a armieă : general-Feldmarșal Graf **Витгенцайн**

4). In 17 Septembre Anulă 1829 Mircovică adresază Mitropolituluă Veniamin, in limba rusescă, scrisörea ce dămă aci in traducere.

P. S. Stăpâne, Indurătorule Domn,

D. Plenipotent Președinte comunicându-mă că membrul imputernicit al Divanuluă Valahieă Cneazul Const. Suful in raportul prezentat Escelenței Sale dice, că in Anul 1820 fratele seă Mihail Sutzu, fiind Domn stăpănuitor țereă Moldoveă, a depus in Vornicia obștenescă, din Mitropolia de Iași, pentru stabilimentele de binefacere, 30,000 lei, pentru care sumă, trebuesce să aibă din partea guvernuluă dovada trebuitöre pentru plățirea eă la Mitropolia mai sus numită și cere de a se însciința decă acestă sumă aă fost întrebunțată la stabilimentele de binefacere. Pentru împlinirea acesteă dorințe e Exc. Sale eă prea supus vă rog, Milostive Domn, să grăbiăă a mă însciința pre mine, decă s'aă făcut întrebunțarea celor 30,000 lei mai sus arătaă, după destinaăiunea lor, la stabilimintele plăcute lui D-șeu, la care anume (stabilimente)? și cu a cui invoice?

Decă însă suma acestă se păstrează neatinsă, in a cui anume îngrijire se

află acum și decă se dobândesc orî care procente la acéstă sumă?— Pe linga aceste alaturez și copia după pređisa adresă primită de mine, pentru informațiunea Voastră.

Am onóre etc.

No. 7783.

Ф. Миркович

17 СЕНТЕМБ. 1829

Iași

P.S. Mitropolit Veniamin

5). Kisilef numit de Impărăție Președinte Plenipotențiar al Divanurilor țerilor române este felicitat de Mitropolitul Veniamin. Kissilef adreséză Mitropolitului Veniamin un răspuns la felicitare, din Bucuresci, în 24 Noembre 1829, sub No. 11,742, arătând și speranța, că la lucrarea ce are a face, va fi ajutatü de bărbații luminați ai țerei, cariî îi vor da noțiuni și informări ezacte asupra realei stări a țerei și a nevoilorü locuitorilorü ei. Așia ceva aștepta și de la clerul moldovenesc.

« Monseigneur,

«J'ai reçu la lettre que Votre Eminence m'a fait l'honneur de m'adresser en date du 15 Octobre, à l'occasion de ma nomination à la place de Président plénipotentiaire des Divans de ces principautés, et c'est avec plaisir qu'au moment d'entrer dans l'exercice de mes fonctions je viens vous exprimer, Monseigneur, la satisfaction que m'ont fait éprouver les sentimens que vous avez bien voulu manifester à mon égard.

Appelé par l'Auguste et magnanime Protecteur de ces pays à en prendre la haute administration, je ne me dissimule point les grandes obligations que m'imposent la confiance de Sa Majesté et l'attente des deux nations, aux quelles les glorieux succès de ses armes viennent d'assurer une existence fondée sur des stipulations solennelles.

C'est à remplir ces obligations, Monseigneur, dans toute leur étendue, que tendront mes efforts, et c'est en m'aidant des lumières des hommes éclairés et bien intentionnés, que j'espère y parvenir: Je recevrai avec plaisir des notions et renseignemens exacts qui me parviendront de leur part sur la situation réelle de leur pays et sur les besoins de leurs concitoyens, persuadé que des hommes qui veulent sincèrement le bien de leur patrie, feront volontiers taire leurs intérêts privés, toutes les fois qu'il s'agira de l'intérêt général qui seut doit guider toutes nos intentions et tous nos voeux.

Le clergé moldave, dirigé par votre Eminence, enseignera, et plus encore donnera l'exemple de ce principe si essentiellement nécessaire pour la stabilité d'un avenir qui doit assurer la prospérité de ce pays.

En vous priant, Monseigneur, d'être l'organe, de mes sentimens auprès de vos concitoyens, je me recommande aux puissantes prières de Votre Eminence, et j'ai l'honneur de lui offrir l'assurance de la haute considération avec la quelle je suis,

Monseigneur, de Votre Eminence
le très-humble & très obéissant serviteur,

P. S. Kissilef.

6). Publicațiune către țeară, din 1831.

După jurnalul închiat în obșteasca adunare la 31 Martie 1831, supt iscăliturile: Înalt Preosfințitului Mitropolit Moldavii Kir Veniamin, Preosfinției sale kir Meletii episcop Romanului, i a D. Vel Logofet Grigoraș Sturza, a D Biv Logofet Teodor Balș, Visternic Alecu Balș, Visternic Costache Cantacuzino, Vornic Ioniță Palade, Vornic Costache Crupenschi, Postelnic Iorgul Ghica, Vel Vist Alecsandru Sturza, hatman Todirașe Sturza, Vornic Sandu Crupenschi, Postelnic Iancu Racoviță, Aga Iordachi Ghica, i Aga Alecu Balș, să publicariseste pentru obșteasca știință :

Tractatul din Andrianopole, siguripsind prințipaturilor Moldaviei și țării românești privilegii foarte însămnătoare, di ne apartă nevoe era a aduce la cea din lăuntru a lor cărmuire oare care îmbunătățiri mântuitoare, atât spre a stărpi catahrisurile, cât și spre a potrivi pe ocârmuirea acestor țări cu starea lor cea noă.

Drept aceia alcătuinduise de cătră Boerii ce au închiegat comitetul înadins un reglement organicesc, lucrul acesta fără întâzieri să va supune la revizia cercetătoare întâelor tagme a statului, carele după obiceiul țării, să vor întruni în Obșteasca Adunare.

Ponturile de frunte ale acestui așăzământ, care să vor pune în lucrare după răvizie, în cât privesc spre îmbunătățirea închizășluitoare, de fericire țării prin Reglement său legiuit precum urmează :

I.

Slobođenia negoțului, pe uscat și pre apă, siguripsită fiind prin actul deosebit a tractatului de Andrianopole, nu va putea de acum înainte a fi supusă la vre o altă mărgenire, afară numai de acia care sar cere în an de lipsă pentru indestularea țării.

2.

Ținerea carantinelor dealungul Dunării, va feri țara dispre cumplita bătaia a ciumei de care până acum săă fost certat.

3.

Așadare deosebitelor școale, pe la maă multe locuri a prințipatului, va înfă-șoșă tinerimeă, prin mijlocul luminării, o noaă ființă.

4.

Infintare regulată a giudecătorilor pe la fiște care târg de frunte a ținutului și în orașul Eșă, va curma mulțimea giudecăților, și rălile ce să trăgea din aceste.

Atât ispravnică, cât și alți slujbași pe la ținuturi a ramului împlinatoriū, nu vor maă ave drept a giudeca vre o pricină de giudecată, și să vor mărgini nu maă în trebile administrative ale ocărnuirei.

5.

Organizație străjei pământestă, a cărie slujbă să va mărgini numaă în lăuntru pământului Moldoviei. Familia străjăruului va fi scutită de tot birul, folosindusă încă și de alte privilegii; această strajă va feri de acum înainte pe toți lăcui-torii de molipsire ciumi, de călcările făcătorilor de răle, va îndămăna pe dru-meți, și va înlesni ocărnuirei mijloacele de a împlini și a păzi orânduile gu-vernului; pre lângă aceste toți săteni în de obștie, vor fi ușurați de partea birulaă cu care să scutea slujitorii în număr de opt până la zăci miă familii, care de acum vor intra în tagma birnicilor.

6.

Prifacirea canțaleriilor după o noaă orânduială, adăogire de léfile dregăto-rilor, și a deosăbiților slujbași, vor curma vechile catahrisuri, siguripsind la acei ce vor sluji pi stat mijloacele unuă traiū legiuit, după ce în acest chip, și în cuprinsul drepturilor acestor doaă prințipatură invoite de tractatul Andria-nopole saă orânduie cele de frunte temeuriă agubernului din lăuntru, Regle-mentul aū statornicit driturile și datoriile ce de acum înainte vor întruni între sine pe deosăbitele trepte a lăcuiitorilor și pre iale către stat. Aceste sunt :

a). Birul saă darea ce fiște care gospodariū va fi dator numaă pe capul saă a răspunde pe an, nu prin ocolași saă zapci ca până acum, ci prin mijlocire proprietariului (stăpănuului de moși), suma acestiă dări, întrând în casa vistirii

să va întrebuința pentru cheltuielile statului; afară de acest bir, el nu va mai da vre o altă dare în bani sau în natură; toate dările adunate supt nume de rusumaturî, precum Goștina, Desetina, vâdrăritul, pogonăritul, căldărăritul, cel asupra velniților, răsurilor, împlinelile, micile vămuri de pen țarguri, și iarmaroacile din lăuntrul țerii și cele lalte precum și tot felul de angării și havalele, sînt și vor rămâne pe tot deuna oborite.

c) Ocolășii și zapciî, care era până acum pricinuitoari a multor asuprăle pentru lăcuiitori, să desființeză, iară spre a privighiea pre lăcuiitoriî fieștecărui ocol și spre aî apăra de tot felul de asupriri, din boerinași sau maziliî vechi a ocolului să vor orândui câte un privighitor ci nu să vor amesteca cât de puțin întru strangire birului, care fiind cu lefi de la stăpănire nu vor putea lua nici un felu de caî sau lucruri supt ori ce numi.

Asămine nici dregătorii străjiî pămăntesți nu vor puté intra pe la sate afară numai pentru fapte criminalicești când ar ceri agiutoriu lor și pentru împlinirile numai poroncilor Domnești ce vor avea la mână.

d). Toți privilegieiî, postelniciî, némurile, mazăliî, ruțașiî, i. p : după temelnicile doveđi și cărțile Domnești ce vor avé, deplin să vor păstra întru a lor drepturi, și să vor apăra de tot felul de asuprele la care până acum era supuși.

e). Tot neguțitoriu, sau meșter, lăcuiitor unuî oraș sau țarg mădulariu a vrenei corporații, adică bresle, va plăti pe an la visterie o dare pentru carte numită patentă, și să va scuti de toată altă dare supt nume de bir, fumărit, ocărit, cotărit, i. p : asemine sânt oborite toate dările ce se lua la intrare în oraș asupra lucrurilor de hrană, și a celor neapărate pentru vețuire, fieșcare neguțitoriu sau meșter, având această patentă a ocărmuirei, va fi volnic de a pune în lucrare a sa industrie, sau meșteșug fără nici o îngreuere sau împedecare.

f). Drepturile de proprietate, ne fiind în nimică jignite, acei ce au moși vor urma și de acum înainte deplin a să folosi, cu acéste, atât de pămăntul, cât și de ale sale producturi și de acele ce să cuprind în sâmul pămăntului; pre lângă aceste, volnic este proprietarul moșniaș a să folosi încă prin învoele cu acei cei lucréză moșie, dar tot de odată el va fi dator a siguripsi sătenilor lăcuiitori pe a sa moșie, pămăntul, trebuincios pentru hrana familieî și a vitelor sale, după cuprindere reglementulu de aceasta atingătoare; despre altă parte sătenii vor lucra în folosul proprietarulu, un număr de țile potrivite cu folosurile ce li sau închizăsluit, și în acest chip, interesul ambilor părți, unile cătră altele, vor fi statornicite, prin un drept schimb de slujbe și folosințe.

g). Acei cu drit de scutelnicî, vor priimi potrevită despăgubire din dioa, când noul aședămănt. să va pune în lucrare.

h). Asămine, să vor rânduî pensiî la văduve, la orfanî și la acei care prin a lor sărăcie, să vor invrednici de îngrijire ocărmuirei.

Tălmăcire întocmai cu originalul.

7). In actul nostru original din 1 Decembre 1832, generalul Kissilef, scriind Mitropolitului, se arată foarte nemulțămît de meritul desbaterilor Divanului Moldovei. «Imi place a nu vedé, adage Kissilef, în aceste demersuri, decât rezultatul unei simple erori.» Indemnă pe Mitropolit, ca Președinte al Divanului, să rechiame în calea ordinei și a legalității pre acei membrii ai Divanului, cari pentru motivuri frivole au fost conduși să pirdă din vedere cuprinsul destul de explicit al articolului 50 din Régulam. Organic.

Kisselef promite, că la 5 Decembre va veni la Iași și indemnă pe Mitropolitul, ca până atunci să rechiame buna ordine în Adunare și ca, *sans le moindre délai*, să reintre în activitate cu lucrările sale. De unde nu, va fi silit să întrebunțeze «les moyens de juste sévérité et de répression qui me sont délégués par l'Auguste protecteur de leur pays.»

★ *Monseigneur* ★

«La lettre que Votre Eminence m'a fait l'honneur de m'adresser, en date du 29 Novembre dernier, et les détails qu'elle renferme, sur les démarches, qu'une partie des membres de l'Assemblée générale ordinaire a cru pouvoir se permettre, dès avant le début de ses délibérations, ont produit en moi des sentiments d'improbation et de mécontentement, que je ne saurais dissimuler à Votre Eminence, dans la réponse que j'ai l'occasion de lui adresser aujourd'hui.

J'aime, cependant à ne voir, dans ces démarches, que le résultat d'une simple erreur devenue le motif d'un entrainement irréfléchi; et, Votre Eminence mu par la sainteté du caractère, dont elle est revêtue, et fidèle aux devoirs importans qu'elle est appelée à remplir, en sa qualité de Président de l'Assemblée, s'empressera, j'en suis sûr, de ramener, dans la voie de l'ordre et de la légalité, ceux des membres de l'Assemblée que, des motifs frivoles ont portés à perdre de vue la teneur, assez explicite, de l'article 50 du Règlement organique, à paralyser, dès le début, les travaux de l'Assemblée, si impérieusement réclamés par les besoins du pays, et en produisant une cission, s'expose, à en encourir l'immense responsabilité.

Devant me trouver, parmi vous, le 5 de ce mois, j'engage itérativement Votre Éminence, à déployer les moyens que son caractère sacré, et sa position Lui donnent, pour rappeler le bon ordre dans l'Assemblée, et mettre, *sans le moindre délai*, en activité ses travaux.

Mais, si, contre toute attente, les auteurs de ces irrégularités, que j'aime à

ne cōsiderer, jusqu'ici, que comme des hommes égarés, persistaient dans la voie du désordre, ils me placeraient dans la pénible nécessité d'employer à leur égard les moyens de juste sévérité et de répression, qui me sont délégués par l'Auguste protecteur de leur pays.

Au surplus, je prie Votre Éminence, d'agréer l'expression des sentimens très respectueux avec les quels j'ai l'honneur d'être,

Monseigneur, de Votre Eminence
le très-humble et obéissant serviteur. *P. Kisseleff*

Bukarest le 1er Décembre 1832.

NB. Acest act a fost primit de Mitropolitul în Decembrie 3, cum se vede din însemnarea în românește de asupra actului.

8). Vicepreședintele, general major Mircoviți din Iași a fost însărcinat să transmită Mitropolitului adresa ce am analizat sub No. 7. Cu scrisoarea No. 4,494, din Iași, general majorele Mircoviți comunică, în 3 Decembrie 1832, adresa generalului Președinte Kisseleff, și nu face în propria sa scrisoare, ce dăm aci, decât o parafrasare a scrisorii Președintelui, ce am analizat la No. 8.

Eată și acest ultim act original ce oferim Arhivei Academiei române :

«A son Eminence le Métropolitain da Moldavie, Président l'Assemblée générale ordinaire.

Son Excellence le Président Plénipotentaire des Divans vient de m'autoriser à inviter votre Eminence à rappeler l'ordre dans le sein de l'Assemblée, et à la replacer immédiatement dans la voie régulière de son activité.

L'office ci-annexé que je m'empresse de transmettre à Votre Eminence vous mettra à même de connaître plus particulièrement la volonté et les intentions de Son Excellence.

Je suis en même tems autorisé en faisant par votre organe, cette invitation et cette déclaration a l'assemblée générale ordinaire de lui notifier de la part de Son Excellence qu'il n'y a qu'un retour spontané a l'ordre qui puisse la justifier à ses yeux et qu'une persévérance plus prolongée dans la voie contraire, imposerait a Son Excellence le pénible devoir d'employer toute la sévérité des lois contre les auteurs du désordre quels qu'en puissent être d'ailleurs le rang et la qualité.

Le Vice-Président, Général Major Mircovits.

No. 4394.

le 3 Decembre 1832. lassy» (1).

(1) Mai posedu unu număr de documinte relative la anii 1769--1832, dar ne fiindu puse în ordine, le voi publică în altu memoriu. V. A. U.

M O R A T O R I U M .

Domniile țărilor române avut-au ei dreptul de a opri ca sineturile să fie exigibile la ziua însemnată în ele și să amâne scadența loră indifinită ?

Acestă dreptă exorbitantă și fatală pentru comerțul și creditul unei țări a avut uneori aplicare în Principate, fie căci era legitimată ca apărare contra Turcilor, Grecilor și Armenilor, cari în secolii XVII și XVIII dădău bani cu împrumutare (не аслам), fie căci era legitimată de evenimentele grele prin care trecea țările.

Se cuvine să nu rămână necunoscută istoricilor dreptul nostru comercial, hrisovul din 1825 Iulie 28, prin care, Domnitoriul Ioniță Sturza ordonă păsuirea de plată a datoriilor Vornicului Vasile Roset. Acesta datoria peste jumătate milionă !... Păcată că nu spune actul domnescă cu ce cheltueli a ajunsă la 1825, datoră acelă boiară o sumă atât de colosală, căci nu putemă admite aserțiunea din actă, că a făcută asemenea colosală datorie «mrejuit fără osebire de asprimea întâmplărilor cari i-au pus stavilă tuturor înlesnirilor și l-au împovorat cu datoria acésta».

Ioniță Sturza Vodă crede a legitima «moratorium» ce acorda lui Vasile Roset pe următorele motive :

- a) *Stâmpirea* (impușinarea, sleirea *tuturorū mijlocirilorū*).
 b) *Lipsa de obște a banilorū*.
 c) *Avansulū banilorū*, adică : Cererea lorū mare în piață, ceea ce e totū una cu motivulū b).
 d) Faptulū că Vasile Roset are destule moșii în care să fie garantată plata ulterioară a datoriei.

Ioniță Strdza declară că este împinsū să deē acestū *moratorium* Vornicului V. Roset de: «*părintească durere și patrioticăscă pârtenire pentru toți de obște, după firésca datorie a omenirei, de a înlesni fiecărui, prin domnescul razim, chipul îndemănărei spre obstésca liniște și îndreptare.*

Primulū domnitorū alū Moldovei, după isgonirea fanarioșilorū cugetă că își legitimează *moratorium* în fața consulilorū, adăogēndū a dice că asemenea «*пpoteжі*» o acordă «*nu numai supușilor raele a Préputerniculū Devlet, dar și acelor de streină protecție*», tuturora acestora, dice, că le-aū sprijinitū «*și sprijinim neputințele întru plata datoriilor lor, cumpănind prin tot chipul rădicare și îndreptare fiește-cărui prin mizlocirea păsuirei pe vreme hotărîtă*».

Păsuirea acordată Vornicului V. Roset fu de șese ani.

*

Nu totdeauna s'a folositū de asemenea protecțiune boiarulū românū, contra cămătarilorū. Cunoșcemū unū hrisovū de la *Гw Mihaï Racovița Voevod*, din 7229 (1721) Mai 2, confirmāndū aserțiunea noastră. Acestū hrisovū nu-mi este cunoscutū în originalū, ci după o copie legalizată de căți-va boiari, dintre cari unulū, N. Costin, cu propria sa scrisore afirmă că copia este întocmai cu originalulū.

Mihaï Racovița dice :

«*Facem scire cu acēstă carte a Domniei mele tuturor cui se cade a sci : iată aū venit dinaintea noastră și denaintea tuturor boiarilor noștri Moldovenesci a marī și a micī, cinstit și credincios boiarul nostru Dumnealū Constantin Costake vel Spatar și aū făcut jalobă dicēnd, că la domnia lui Dumitrașcu Vodă Cantemir i s'aū rugat Gheorghie ce aū fost Paharnic mare, ginerele Sandului Buhuși Hatmanul, ca să i afle o samă de bani de la negușitorī prietenī până la o di și cu dobândă și pentru rugamintea lui aū mers D-lui Constantin*

Spatar de i-au luat de la Ahmet Tonuzlu Oulu, patruzeci și doi Ughi Unguresci, galbenul câte 3 lei, cari fac 126 lei. Și după aceea s'au templat rescoala cu Muscalii, au pribegit și Gheorghe Paharnicul cu toată casa lui depreună cu Domnul său Dumitrascu Vodă în țara Moscului și au ramas acești bani neplătiți la Turc și până acum așteptând Turcul den Ți in Ți ca să i se facă plata și nu i se face, precum îi au arătat D-lui Constantin Spatarul și *pecelluit* de la mâna lui Gheorghică Paharnicul pre acé datorie. Decî Turcul vedënd că nu i se dau banii au apucat pre D-lui pe Constantin Spatar și dându-i strinsoare, au căutat D-lui de au luat bani de la alți negușitori cu *Aslam* de s'au mintuit de Tonuzlu Olu de s'au încercat datorie peste datorie. Decî domnia mé vedënd jalba Dumisale, am socotit împreună cu tot sfatul nostru și am giudecat, ca să aibă D-lui Constantin Vel spătar a-și plini din țiganii lui Gheorghie Pah. ce i-au rămas aici în țeară pentru prețul acelor bani, să nu remăe Dumnealui păgubaș. Care s'au socotit că s'au suit dobânda acelor bani, de atâția ani mai mult de cât capete, banii îndoii, cari fac peste tot 252 lei.»

Vodă dă, dér, ca despagubire de acești bani 13 salași de țiganî, salașul câte 20 lei. Urméză numele țiganilor dați lui Const. Spatarul. Iași. 7229. Mai 2.

Suretulă acestui ispisocū se află ađi în posesiunea Academiei.

*

Dintre motivele aduse de Ionița Sturza în legitimarea moratoriuului în favórea Vornicului V. Roset, vedurămū că era și *lipsa de bani în piață*. Acéstă lipsă era în adevărū reală. Chiar și Domnitorulū o simția adesea, cum se póte vedé din scrisórea ce elū adreséză, totū în anulū 1825 luna Martie, către Dómna, soția sa. O dămū mai la vale.

*

Eată documentulū cu moratorium în favórea Vornicului V. Roset.

«*Cu mila lui Dumneđeu* **Иѡ Sandu Sturza Voevod Domn țerei Moldovei.**

Facem scire prin acésta a nóstră Domnescă carte, că în cuprinderea jalobei înfășoșate noi de cătră D-lui boeriul Vasile Roset marele Vorn. am luat domnia mé în băgare de samă, lánțuire surpătoarelor întâmplări, care de la o vréme au resbătut cu jignire și struncinare și până la cele mai puternice stări, prin silnicie lucrări închipuitoare de obștésză pătımire și cădere și cu dina-dinsul pricinuitoare slăbiciunei de obștie, prin stămpirea devrului și a tuturor lucrărilor, ce mijlocé neapěrat înlesnire chipurilor îndemănătoare spre obșteasca îmbelșugare și fericire. Și pre cât aceste, cu grozăvie, pre fiesce care au pătruns până la cé mai de jos stare cu năvălire posomoritelor întâmplări stră-

bătătoare până la adincul căderei și a nemernicieii, cu atâta mai vârtos în această epohă (εποχή) a necazurilor, pre mulți și din familiile boierilor stărei antae prin care se adăogé chipul înlesnirilor de obștie, iaă adus în amihanie. Dintre care unul este și D-luî Vorn. Vasile Roset carele mrejiuit (мрежиут) fără osebire de asprime întâmplărilor iaă pus stavilă tuturor înlesnirilor și l'aă împovorat cu datorie piste giuătate milion, întru o vreme când este cunoscută ne îndemnare ușurintei de această. pe de o parte pentru stampirea tuturor mijloci-rilor, pe de altă parte pentru lipsa de obștie a banilor, și pe de alta iaăși pentru avansul banilor; care tôte aceste sunt vederate și bine încuvântate pri-cini a neînlesnirii plăței cătră creditorii ce aă împrumutat în bună vreme. Ose-bit dar de cercetarea urmată din poruncă de cătră al nostru cinstit și credincios boeriū D. Theodor Balș vel Logof. al țerei de gios, înșine Domnia noastră sun-tem pliroforisiți și încredințați, că stare D-sale Vorniculuî este îndestulă sigu-ranție, pentru chipul plăței datoriei, fără nici o îndoială, către creditorii îm-prumutătorii. Și dar părintescă durere și patrioticescă părtinire având pentru toți de obște, după firésca datorie a omenirei, a înlesni fiesce căruia, prin domnescul razim, chipul îndemănărei spre obștesca linisce și îndreptare. Pen-tru aceea nu numai supușilor raele a Preputerniculuî Devlet, dar și acelor de streină protecție (протекци) cu domnescă milostivire am sprijinit și sprijinim ne-putințele întru plata datoriilor lor, cumpănind prin tot chipul rădicare și îndreptare fiesce căruia prin mijlocire păsuirei pre vreme hotărîtă; cu cât mai vârtos pentru D. Vorn. Vasile Roset, a căruie stare de se și află acum întru stimpire prilejiurilor sale, dar închipuesce vederată siguranție a creditorilor atât de capetele datoriei precum și de legiuita dobândă. Și ca pentru unul ce pörtă înadins îngrijire spre aceasta. pentru care și oblăduire și patrie este datore cu cădutele sprijiniri spre înlesnire, pe cuvântul dreptăței întemeind Domnia mé și patrioticeasca cumpănire ce atárnă spre obștescul îndemn, hotărîm D-sale Vor. V. Roset pentru tötă soma datoriilor D-sale vade de șase anî spre înles-nire îngrijirei plăței. După împlinirea căreia vreme de șase anî să-și urmeze plata datoriei fără struncinare, cu legiuita dobândă, întru siguranța averei D-sale, în care vade să remăe necerșut de cătră toți creditorii spre ași puté mijloci chipul îndemănărilor de ușurința datoriei. Acesta fiind drépta cumpănire din domnescile sprijiniri și patrioticescile înlesniri pentru nestruncinarea D-sale. și ne păgubire creditorilor de dreptul lor, domnesce hotărîm nesupărare D-sale despre toți creditorii în vadéoa de șase anî, întărind aceasta cu însuși a noastră domnescă iscălitură și pecete.

Ion Sandu Sturza V. V.

(L. S.)

1825 Iulie 28.

Balș vel Log. pro.

NB. Acestū actū este acum în posesiunea Academiei, la portof. XVI sub No. 115.

Scrisórea lui Ion Sandu Sturza Vodă, către «Prea iubita și luminată Dómnă!

Priimind și cu calarașul de acum dorita mie scrisórea luminărei tale, din care fiind că sunteți sănătoși mult m'am bucurat, și am ødus nevrednicile mele mulțămiri înduratului Dumneșeü, dintre a căruia har și milă ne aflăm și noi sănătoși.

Carele și celalalt calabalik pentru înturnarea luminărei tale aice, s'aü pornit și peste 2—3 ðile va purcede și Beizade Iorgu. Tótă zåbava ce aü urmat până acum øste din pricina lipsei monedei, și nu pociü ați povesti greutatea ce întâmpin la acésta, care pe ði ce merge, cu prisosință tot sporesce.

Soro! pentru giuvaerurile ce imi însemnezî că aü toemit să se facă pentru flica nóstră și pentru care ne trebuesc banî, nu mai puțin și eü ași avé plăcere și fiesce-care iubitoriü de adevër și cu curåtenie nu póte de a nu vë lauda; însă déca ași fi avut îndemånare, øre nu v'ași fi dat eü singur pricină? Dar așta, m'am vødüt silit ca să tac, fără însă să vë amelit iarășî pentru a nu se face asemenea cheltueli, făcend eü socotélå, că pe lângå nevoia și lipsa de banî ce Luminarea ta singurå aü cunoscut aflåndu-ve aice, va mai încredința încå și mai mult Beizade Neculaki. Lipsa monedei este mare, nevoia nesuferitå. Dar øre când acum va veni în auðul acelor catrå care pururea më tænguesc de patimirea în care sunt despre monedå, că Luminarea ta gåtescî giuvaeruri de 60 mi leî pentru Domnița, ce crezare voiü mai puté avé eü către aceia și catre Inalta Pórtå? Acésta gindire më stapånesce pré mult și amarnic më superå. Ascultå dar sfatul mieü, care póte fi cel mai cu priință pentru noi toți și îndatå te desfå de acest plan; pierde, de nu se va puté intr'altfelü, și arvuna ce o ați dat, fără să mai ieî giuvaeruri. Ascultå-me că nu-î greșitå socotința mea. Și baniü ce sunt ca să se dé acum pe giuvaeruri, tot acest loc vor prinde când Milostivul Hristos va aduce norocitul ceas a însofirei unei fiice ce avem, dåndu-î atuncé mai bine în mânilé seley și iși va lua giuvaerile ce-î va plăcé. Și earășî ve ðic: décå ascultați sfatul meü și il paziți, desfå-te, pierde și arvuna și nu lua giuvaerurile.

Am vødüt și cele ce'mi însemnați pentru omoforul ce erați ca să faceți, că pentru că încå n'ați putut gåsi pînza trebuincióså n'ați dat încå să se facå. Decî deacå până acum nu l'ați făcut, låsați-l acum de odatå și se va face și mai pe urmå, căcî ceea ce ați hotårit odatå pentru acest Sf. lucru D-șeü tot va aduce înlesnirea de al sevarși de aicé.

Gramaticul Luminărei tale D. Comis Gheorghieș Carp se aflå la Botoșani spre adunare de banî și căți banî aü putut stringe pån acum vi se trimite toți și sunt în sumå de 18,290 leî în 3 legaturî, din care douë sunt cu pecetea sa

și una cu pecetea mea. și să am știință că iați primit. Inchid aice și cartea ce Comis Gheorghieș ve serie de la Botoșani.

Maî aducênd și acum rugile mele lui D-đeu ca să vă păzescă pre toți sănătoși și asemene să vă aducă cu bine și norocire aice în patrie și în brațele celui ce află singura plăcere a se đice al luminărei tale iubitoriū sođu.

Іw Іwan ГТ8рз в. в.

1825 Marte 13.

NB. Acéstă Domniță pentru care Domnia voia să cumpere giuvaere se mărită la 1825 cum arêtaramū în altū memoriū de maî nainte.

AUTOGRAFELE LUI VARLAAM MITROPOLITULŪ.

Incercări biografice despre nemuritoriul Mitropolitŭ Varlaamŭ nu ne lipsescŭ, dar chiar ŝi cele reputeate mai complete ŝi mai bune cuprindŭ numeroase erori, ca sã nu dicŭ : *erezii* : (1).

Nu-mi propunŭ, aci, a face o biografie nouã a Mitropolitului lui Vasile Lupulŭ, ci numai de a aduce la cunoștința cãrturarilorŭ noștri unele documinte necunoscute, ori rēu cunoscute, proprii a îndrepta unele din erorile ŝi ereziile de care mai susŭ grãescŭ, mai cu deosebire urmãrescŭ aci scopulŭ de a face cunoscute cãteva precioase ŝi inedite autografe ale ilustrului prelatŭ.

Aceste autografe ale lui sunt tōte din timpulŭ cãnd Varlaamŭ se retrãsesese din scaunulŭ metropolitanŭ la viața mai liniștitã a mōnastirei Secului. Se scie, in adevērŭ, cã Mitropolitulŭ Varlaamŭ in đioa cãnd necredinciosulŭ boiarŭ de divanŭ alŭ lui Vasile Lupu, resturna din

(1) Veđi *Densușianu*. Istor. limbet ŝi liter. rom. Iași 1885.—*V. A. U.* Schițe de Istoria liter. Bucuresci 1885. *Stefan Dinulescu* : Notițe despre viața ŝi activitatea Mitropolitului Varlaam. Cernauți 1886. *Episcop Melchisedec* : Notițe istorice ŝi archeologice, Bucuresci 1885.—*Cronica Romanului*, passim.—*Bianu* : Columna lui Trajan, pe 1882 pag. 211.

domnie pre Domnitorulŭ sĕŭ, metropolitulŭ Varlaamŭ se retrase orŭ deja era retrasŭ «*la munte.*» (1).

Publicarea acestorŭ autografe este proprie a îndrepta următorele principale erori din biografia lui Varlaamŭ :

I. Că metropolitulŭ Varlaamŭ a păstoritŭ de douĕ orŭ și anume : întĕia oră de la 1631—1654 și a doua oră de la 1663. (Neofit Scriban și Uricar T. 5. p. 144—145). După N. Scriban s'a luat Șaguna în Ist. Biser. II, 240.—Em Codrescu în *Buciumul român* an. III Iași 1882 p. 308—9 pune păstorirea I-a a lui Varlaam la 1643 (!) și o a doua la 1663. Pumnul o pune acĕstă păstorire : 1-a la 1632—1654 și a II-a 1663—1668.

P. S. Melchisedec a fostŭ primulŭ îndreptătorŭ alŭ erorilorŭ de mai susŭ. P. Sa a susținutŭ că Varlaam a fostŭ numai odată Mitropolitŭ și anume de la Septembrie 1632 până la căderea lui Vasile Lupul în primăvara anului 1653. Documintele năstre confirmă cu prisosŭ aserțiunea P. S. Melchisedec.

II. Altă erăre de îndreptatŭ este cea din Ist. liter. rom. (p. 143) a d-lui Densușianu, că Vaarlam s'a retrasŭ la un *schit* în sus de Niamșu, când documintele ni-lŭ arĕtă petrecĕndu-și ultimii anŭ la Monăstirea Seculŭ.

III. Anulŭ morțĕi ilustrelui prelatŭ resultă din documintele ce aducemŭ mai la vale. Elŭ n'a muritŭ la 1668, ci la 1657, între 18 Augustŭ și luna Decembre.

IV. D. Dinulescu, unŭ june harnicŭ și multŭ cetitorŭ, grăesce la pag. 69 a biografiei ce a datŭ a Mitropolitului Varlaam, de unŭ testamentŭ alŭ acestuia în *limba slavonă*. Eŭ publicŭ la vale, nu unŭ testamentŭ ci mai multe și nu în *limba slavonă*, ci în cea *română* și încă într'o română minunată ! Data ce D. Dinulescu dă testamentului ce-lŭ crede slavonŭ, fiindŭ cea de 18 August 1657 și unulŭ din autografele ce publicămŭ avĕndŭ acĕstă dată, credemŭ că este unulŭ și același documentŭ și că numai n'a obținutŭ harniculŭ june biografŭ alŭ lui Varlaam informațiuni exacte despre originalulŭ, de pe care, ĝice, că i s'a trămisŭ din Roman o copie de pe traducere.

(1) Miron Costin, opere complete, T. I pag. 592.

Documentele din care putemă mai cu aproximațiune constata anulul morții Mitropolitului Varlaam sunt :

1) Iw̄ Gheorghe Stefan V. V. 7166 (1657) Decembre 19, carte Domnească către Egumenulū și soborulū Mōnăstirii Seculū, scrisă în românește. Iași f^o. mijlociū cu sigiliulū roșu, de mijlocū. Domnitorulū întărește M-rei stăpânirea morilorū «*rēmase de la Mitropolitulū Varlaam.*» (1)

Dania Mitropolitului relativă la aceste mori saū mai bine înviala lui cu mōnăstirea este din 1655 Maiu 5; ea se păstrează la Mōnăstirea Neamțul în pachetulū Cofestilorū și Têrgoștilorū, sub No. 2507. Fiindū însă că ultimulū actū autografū alū lui Varlaam este din 1657 Aug. urméză, că pentru ca în chrisovulū lui Gheorghe Stefanū din 1657 Dec. să se pomenească de «*morile rēmase*» de la Varlaam, Mitropolitulū acesta să-și fi sfârșitulū viața în cursulū celor 3 luni : Sept.—Dec. Uriculū de la Stefanū Gheorghe se păstrează totū la Mōnăstirea Neamțul, cu No. 2514.

(1) O nouă întărire a acestei danie aflămū de la Iw̄. Gheorghe Ghica V. V. din 7167 (1659) Ianuarie.

† Иѡ Гиѡргн Гіка воевода в. м. г. з. м. адек ас винит ѿна | ннтк
домнїей мале ши ѿнаинтк а воарлавр ноцри а мари ши а мичи рс-
гзто | рїн ноцри егсменса ши кс тот сзборса де ла свїнтаа мзхзстїре |
де ла сзкса ши неас архтат ѡ мжртсрїе їскзлнтз де рхпосатса Барлаам |
челс фостс митрополнт скїнд ксм ас авст ей сн кад де моарз ѿ цн-
нстса Пстнен | іар ѿн вїаца пзринтелсн Барлаам лас фост лсат ачел кад
кс воа кзлсгзрїлар | де ла сзкса ши ас фост фзкст доѡж мори сз сз
цїе пзнз ва фї вїс іар дснз моартк лсн | сз анзз але лсд іаржши Дечн
Домнїа мк ши кс тот сфатса Нострс | дакз ам вззст ачк мжртсрїе де
ла пзринтеле Барлаам ксм ас фост їнвонїї ей ѿн де сїне | , домнїа ма
мам мїлостївнт ши ам дат сз фїе ачелк пре сама свїнтен мжнзс | тїри
сзкса кс тот винтса. пентрачка дакамс налнтс сз анзз але цїна | мō-
нстїрк чс тѡт венїтса (nedescifrabıl).

(nedescifrabıl) Acēsta porancim Domnia mea și dām scire.

Semnat Иѡ Гиѡргїе Гїка в. в.

pis u Iaș 7167 Ghenar.

L. S. inelar

Urméză aci o notă nedescifrabılă.

Acum eată actulū autografū din 7163 luna lui Mai 5 scrisū și semnatū de Varlaam *Mitropolit Biv Suceavski*. Dcă în semnătură Varlaam păstrează formula slavonă, să nu uitămū că densuslū e celū care regreta că : «*limba noastră românească n'are carte pe limba sa*» și că : «*cu anevoe este a înțelege cartea altei limbe.*» -- Minunatū scrisū, acestū actū coprinde învoială cu soborulū monăstirei Neamțului, ca să ia densuslū în stăpânire vadulū de móră de la Putna, pre care să-lū strice și să-și facă cu ajutorulū lui douē mori nouē, *ca sa mănânc din ele până voiū costa.*» Varlaam se obligă la mórtea sa a lăsa amēndoue morile în proprietatea monăstirei. Iată actulū în toată cuprinderea lui :

«Adică eū robul lui D-đeū Varlaam Mitropolit Biv Suceavski scriū și mărturisesc însu-mī pre mine cum am tocmīt cu călugării, anume : Theodosie Egumen și Tofan stareț și Gheorghe și Chiril și Silivestru și Jorest și Athanasie și Lazăr și Serafim și din cei mai tineri Paisie și Ion Clisiarchul și Ghenadie și Silioan și alți tot săborul din Sft. Mōnăstire, cum le am luat un vad de moară de la Putna și le am stricat o moară și am făcut două, să mănâncū din iele până voiū costa; iar după moartea mea să fie amândouă a mōnăstirii. pentru ce am stricat moara mănăstirii și am innecat vadul. De aceasta scriū și mărturisescū cu această scrisoare a mea **КЪ ДНѢИ** (in țilele) **Іу** Gheorghe Stefan Voevod, vleat 7163 mesița Mai 5 dile.

Semnat : Varlaam Mitropolit Biv Suceavski.

Loculū sigiliulū : O cruce așeșată pe o ancoră și în jurū vorbele : *Varlaam Mitropolit.*

*

Acum étă alte două autografe. Celū al 2-lea, e, credū, o copie autografică după celū de alū 3-lea, care are mai multe ștersături de condeiū și deci il putemū considera ca brulionulū dietei saū testamentulū autografū No. 2. Aceste două acte ne arētă, că Mitropolitulū Varlaam avea o soră numită *Catrina*, căreia dorea să-ī lase câte ceva din averea lui (autografulū 3), dară în urmă, póte după stăruința Duhovniculū sēū influentū, șterge dispozițiunea relativă la soră sea în autografulū No. 3. Interesantă este enumerarea obiectelorū de gospodărie pe care le lasă mănăstirii, cum : blidele cele de plumbū, cu piva de păsatū, cu cocia cu postau (*sic*) și *buboū* (?) cu patru telegari negri și cu hamurī, cu căldările de biare și cele de rachiū etc. A-

tragemă atențiunea lectorului și asupra caracteristicei declarațiunii din autografulă ală 3-lea, că *nimenea n'are drept asupra ocinelor lui* : « *că nu le-am făcut cu baniū mănăstirii nici cu a Mitropolii, ce le-am făcut cu slujba mea, cum scrie și în zapisele Mării Sale Ion Gheorghe V. V.* »

Mitropolitulă Varlaam aduce aci mărturia cea mai valabilă căci este de la însuși Domnitorulă, la venirea căreia pe tronă a fostă — pare-se — silită Mitropolitulă Varlaamă, să lase scaunulă Domnescă. Iată aceste două autografe :

Autografă de la Mitropolitulă Varlaam

† Vě imea otța i sina i stago duha amin. Adică eū robul lui D-đeū Varlaam Mitropolit Biv Suceavski, scriū această scrisoare cu limbă de moarte și cu *blăstăm*, cum las sfinței mănăstirii Secului prisaca din dealul lui Vod cu patru *falcī* de vie și cu cramul cu pivniță și prisaca de la Giulești așisderea o am dat mănăstirei cu cas' și cu zemnic, prisaca de la Bistrița den Colibița așisderea o am dat mănăstirei, prisaca den Luncă și cu zemnic și cu *mora* și cu pivă de păsāt așisderea o am dat mănăstirei; satul Borcești și cu prisaca și cu tot venitul așisderea l'am dat mănăstirei. cocie cu postau și cu buboū (?) cu patru telegari negrii și cu hamurī cu toate așisderea o am dat mănăstirei. Așisderea căldări de beare și de casă și celea de rachiū și tigăi și tingiri și leaghinurī cu ibric și blide de plumbū și talgere și câte vase de lemne și *toat povijia casei*, câte sunt în casă și den afară cu mic cu mare toate le-am lăsat mănăstirei și cuhnia cu buboū (?) și bufi și boloboace și coșeri toate le-am dat mănăstirei, iar cine se va amesteca și a lua dintre aceste căt scrie mai sus. să fie procleat și neiertat de Domnul Dumneđeū și de Presta și de Sveatăi Joan Cristitel și de noi amin. Leat 7165.

Locul sigiliului

Notă : Descoperitū la Mănăstirea Neamțului în 1887.

*

Ală treilea autografă ală Mitropolitulă Varlaam.

† Бз нмк ѡца ѡ сына ѡ стго дха амин.

Adică eū robul lui D-đeū Varlaam Mitropolit Biv Suceavski scriū ceastă scrisoare cu limbă de moarte cum lasu svintei Mănăstirii Săcului prisaca din dealul lui Vod cu patru falcī de vie și cu cramă cu pivnița; prisaca de la Giulesci așisderea o am dat Mănăstirei. Prisaca de la Brad așisderea o am dat cu casă cu zemnic numai să dea patru boloboace de miare în toamnă surei mkle

Catrini 1). Prisaca din Colibița așisderea o am dat. Satul Borcești cu tot venitul așisderea l am dat. Satul Breatulesci așijderea l-am dat mănăstirei. Doue mori de la Putna în gârla dincolo la sat la Cofesci în vadul de la Procopie așisderea le-am dat mănăstirei, că așa am tocmit cându le-am făcut, că am stricat o moară a mănăstirei, și am făcut două mori, să le țiiu ieș până voiș custa, iară după moartea mea să fie amândouă a Mănăstirei cam fost rē-zeaş și am luat de la Mănăstire patru pogoane de am făcut vie pre dēsele; pentr' acealea le-am dat din hotarul morii de la Procopie patru pogoane și morile cașea ne-aș fost tocmala cum măi sus scrie, iară cealea ocine căte-am cumpērat și la Strazesti să naibă nime treabă nice Mănăstirea nice alt nime din oamenii miei, că nu le-am făcut cu bani Mănăstirei nice cu a Mitropoliei, ce le-am făcut cu slujba mea, cum scrie și în zapisul Mărei sale lui **Iw** Gheorghie Stefan Voevoda. De-aceasta scriu și mărturisescu, iară cine va călca și nu va ținea scrisoarea mea, acela să hie neiertat de Dumneșău și de **crī**: Joan Kristitel și de Șerbul lui Dumneșău Varlaam Mitropolit Biv Suceavski. amin.

Vleato 7165 mesița August 18.

Sigiliul minunat conservat are în mijloc o cruce aședată pe o ancoră și în juru inscripțiunea: «Varlaam Mitropolit.»

Nota: Și acesta este unul din autografele cele patru descoperite de mine la Monăstirea Neamului în 1887.

*

Alu patrulea autografu alu lui Varlaam Mitropolitul în poseiunea mea este celu următoru, după care dăm și unu facsimile completu aci anexat.

Eată transcrierea cu litere latine a acestui act:

Va imea oța i sīna i stgo Duha Amin. Adecă eș robul lui Dumneșău Varlaam mitropolit biv Suceavschii. Scriu această scrisoare cu limbă de moarte. cum las svintei m.nstiri Săculu prisaca din delul lui Vod cu patru falci de vie. și cu cramă, cu pivniță însă viile să le lucrezu eu cu bani mei ce va hi tot lucrul vielor, fără numai pari ce de vie și garduri și sape, acealea să grijască mănăstirea. iar vinul sal împarțim în dooi. și sămi aducă și vinul cat va hi partea mea. prisaca de la Giulesti așijderea o am dat Mănăstirei. cu cas și cu zemnic. prisaca de la Bistrița den Colibiță. așijderea o am dat Mănăstirei. Satul Borcești cu tot venitul lam datu. Satul Britulești. cu moară. așijderea o

1) Vorbele «prisaca de la Brad o am dat cu casă cu Zemnic numai să dea patru bologoace de miere Catrinei» sunt șterse cu o trăsătură de condei.

am dat. numai curtea, și hălăstețuul, și găinăria, acealea nu le-am datu până voui hi viū. Moara den lunca Vinătorilor, așijderea o am datu mănăstirei, iar ocinile, câte am cumpăratu, la Putna, pre baniī mieī, nime să n'aibă trebă, nice mănăstirea (МАНХСТИРК). nice altu nime den oameniī mieī, căci că nu le-am ficu (ФЖКСТ) cu baniī mănăstirei nice cu a mitropoliei, ce le am făcut cu slujba mea, cum scrie și în zapisul mării sale lui Ioan Gheorghie Stefan Voevoda. Deaceasta scriū.

L. S.

Și să mi se facă obroc a trei oameni, din mănăstire.

*

Intre documentele M-rei Seculū conservate la Mănăstirea Neamțului amū mai aflatū câteva documente cu referință la nemuritoriul prelatū.

Douē din aceste sunt nisce mărturii ale confesorelui lui Varlaam, fără dată, menite a asigura monastirei tótă averea rămasă după mórtea Mitropolitului, în paguba nepoșilorū sēi. Nu sciū până în ce punctū mărturia confesorelui era veridică și de nu a contribuitū la propria înălțare a acestui confesorū, apoi, la rangulū de Egumenū alū Monastirei Neamțu, cum semnēză în secunda mărturie.

Etă aceste douē acte :

† Smerenie Ermonah Dosotheiu Ot sta Monastir Nemețcomu carele am fost Duhovnic părintelui, lui Varlaam Mitropolitului, mărturisescū eū cu sufletul mieū cum aū grăit părintele către mene către un păcătoș la datul sufletului svinții sale de rëndul nepoșilor svinției sale și aū đis așa, că nepoși saū socotit până aū iost svinția sa viū și la scaun de le-aū dat și i-aū inzestrat cum saū sfinție sa îndurat, iar după moartea svinției sale să nu mai ceară nice un nepot nimică ce va avea svinția sa să hie tot a svinței Mănăstiri, nice are nice un nepot la sfinția sa nimică, cu ce saū îndurat le-aū dat până aū fost sfinția sa viū. De aceasta mărturisesc să se știe.

Loculū sigiliului Duhovnicului; n'are dată.

După fotografia noastră din 1887.

Etă a doua mărturie a confesorului :

† «Smerenie Ermonah Dosothei Egumen ot Sta Monastir Nemețcomu (urmează ca la documentul din urmă de la vorba «carele» până la «inzestrat») cu

ce saŭ îndurat svinția sa iar dacă aŭ venit svinția sa la M-re aŭ împărțit pre la Svt. M-rî numai ce saŭ lăsat de comăndul S-țiŭ Sale iar alt nime să nu se mai ameastece. Așisderea mi s-aŭ rugat pentru oamenii ce aŭ socotit Prea Svt. Sa, ca să nu aibă nevoie pentru Sfinția sa, că sunt oameni străini, că de oameni svinții sale n'aŭ fost la boala Sfinții Sale. De aceasta mărturisesc să se știe.»

Sigiliul Monăstirei Neamțu

Dintre acești nepoți de care pomenescŭ aceste două mărturiu duhovnicescŭ, fără a numi pre neci unulŭ, cunoascemŭ pre unulŭ a-nume Andriași, din următoarele documinte :

1. Carte domnescă de la Domnulŭ Stefanŭ fiulŭ lui Vasile Lupu din 7168 (1660) Mai 24, în romănesce, din Iași, folio micŭ, cu unŭ sigiliŭ domnescŭ, dispunēndŭ : «să rămăe lui Ghinea Neguțitoriulŭ o casă a lui *Andriaș* nepotulŭ Părintelui Varlaam, care imblă fugariu ca să nu plătescă 200 lei datoriiŭ lui Ghinea». Acestŭ documentŭ se conservă la Archiva Statului, între documentele Monastirei Galata.

2. Zapisulŭ din 7178 (1669) Sept. 20, alŭ lui Kirilă biv vel jigniceriŭ, din Iași, în romănesce, fo. mic. Prin acestŭ zapisŭ Kirilă vinde o casă din Iași, pre ulița mare, ce aŭ cumpărat'o de la Ghinea, celŭ care aŭ luat'o pe datorie de la Andriași nepotulŭ metropolitului Varlaam. Actulŭ se află în archiva Statului, între documintele Monastirei Galata.

Zapisulŭ Moșneanului Dumitrașco Rusanowski, din 1672 Aprili 15 publicatŭ de D. B. P. Hasdeŭ în Arch. rom. (T. I p. I pag. 80). In acestŭ zapisŭ semnază ca marturŭ acestŭ *Andreŭ nepotul Mitropolitului Varlaam*.

*

3. In privința relațiunilorŭ dintre Mitropolitulŭ Varlaam și Gheorghe Stefanŭ Voivodŭ, avemŭ unŭ documentŭ care ni le arătă nŭ atât de rele cum s'ar fi pututŭ bănui, din momentŭ ce s'a admisŭ că Varlaam a părăsitŭ scaunulŭ Metropolitanŭ în đioa când Vasile Lupulŭ a eșitŭ din Iași isgonitŭ de Gheorghie Stefanŭ Vodă.

Ce-i dreptulŭ, Gheorghie Stefanŭ n'a fostŭ până în fine dușmănos nici cu fiica lui Vasilie Vodă, cu Domnița Roxandra. In memoriulŭ

nostru cu documintele nouë relative la omorirea acesteia în cetatea Neamțului, aducem un document probând «Cavalerismul» cum s'ar dice, al lui Gheorghie Stefanu față cu nefericita Dómnă Roxandra.

Etă acum aci un document care ne va arăta, că Gheorghie Stefanu nu *maltratează* nici pre fostul Mitropolit, amic al lui Vasile Lupul.

«Gheorghe Stefan V. V. hârtie fo, mizlocu românesc. — Iași 7162 (1654) Ghenar 24 sigilă mică, dar lipsese. Semnată Vodă. Carte la pârcalabii și la deșugubinari de ținutul Neamț Damu-vă știre că Domniile mele, s'a jeluie parintele și rugătorul Domniile mele Varlaam Biv Mitropolit de Suceava, dîcend Sf. sa că are două sate anume Borcesti și Bretulești acolo la Neamț iară voi scie pentru **че менчиши** mergeți de globiți și prădați oameni. Pentru acea decă veți vedea cartea D-mele iar voi n'aveți a globi și a prada oameni pentru «*menchiuni*», iar de se vor afla nescaii furii sau tâlhari (însă să nu fie cu năpaste) să-și prindeți și să-și aduceți la Domnia mea, iar mai mult să nu-și învăluiți; așijderea și voi Zlotași și Leoași, să nu învăluiți oameni pentru cei mai săraci, ce cari se vor plăti și vor avea la voi dobitoace, să nu le opriți dobitocul pentru cei săraci ce n'au cu ce plăti. Așisderea și voi Dajnici de acel ținut, decă vor plăti acei săteni dajdea lor să nu le opriți dobitocul pentru alți oameni, sau pentru alte sate, ce deacă să plătesc să hie în pace. Drept acea vă scriem: mai multă jalbă să nu vie naintea D-niile mele. În alt chip să nu faceți.

Вимѣ шча мина мпато бра ани . афисе рашах лѣтнѣ
ралаа митрополн ан ѡтаин . сирѣ атапо мри соарѣ .
ивлиовъ рѣшати . ивля . рѣшати мѣстнри ѡвѣлѣ . при
сана рѣшѣлѣ лѣтѣ . ивпѣтѣрѣ . фати рѣшѣ . шисѣира мѣ ,
ивпѣтнѣмѣ . јѡ рѣлѣ . ѡвлекѣрѣрѣрѣ . ивѡганѣ мѣ . тѣра
по лѣсѣрѣ рѣлѣ . фѡрѣ мѣта парѣ , тѣ рѣлѣ . шисѣафѣ .
шисѣлѣ . аѣлѣ ѡвѣрѣрѣрѣ . мѣнѣтнѣрѣ . мѣрнѣ ѡ рѣлѣуи .
јѡ рѣ . шисѣтнѣ афисѣ шисѣрнѣ ѡвѣрѣнѣ пѣтѣтѣ . при
сана рѣла рѣлѣ . ашнѣрѣрѣ ѡаѣ мѣнѣтнѣрѣ . ивѣнѣ .
шисѣрѣнѣ . присана рѣла ѡнѣтнѣрѣуѣ . рѣсо мѣнѣуѣ . ашнѣ
рѣрѣ ѡаѣ мѣнѣтнѣрѣ . иатѣ ѡтѣшнѣ . ивѣтѣ рѣанѣлѣаѣ
иатѣ ѡрѣпѣ . ѣнѣ . ивѣтѣрѣ . ашнѣрѣрѣ ѡаѣ . мѣта ивѣ
тѣ . шисѣлѣуѣуѣ . шисѣнѣнѣрѣлѣ . аѣлѣ мѣлѣа . пѣнѣрѣоѣ
рѣнѣ . мѣара рѣлѣа рѣнѣтѣрѣнѣлѣ . ашнѣрѣрѣ ѡаѣ мѣнѣ
тнѣрѣ . ѣаѣтѣаѣлѣ . ивѣтѣ ивѣлѣра . лѣтѣна . рѣѡганѣ мѣ .
ниѣ ивѣаѣлѣ пѣрѣѡѣ . ниѣ мѣнѣтнѣрѣ . ниѣ а ниѣ
рѣѡганѣ мѣ . ивѣнѣ ѡвѣлѣрѣнѣ ивѣганѣ мѣнѣтнѣрѣ
ниѣ ивѣанѣтѣрѣпѣлѣнѣ . тѣлѣрѣ ивѣлѣѡаѣтѣ . ивѣшнѣ
шисѣрѣнѣ . мѣрѣнѣаѣ лѣтѣаѣ тѣтѣнѣ иатѣрѣ рѣѣрѣаѣ ,
рѣѣаѣта мри .

шисѣлѣуѣуѣ ѡара јѡ рѣрѣ ѡ јѣ мѣ рѣнѣнѣтнѣрѣ

Testamentu autografu alu Mitropolitului Moldovei Varlaam.

ISTORIA EVENIMENTELORŪ DIN ORIENTŪ,

CU REFERINȚĂ LA PRINCIPATELE MOLDOVA ȘI VALAHIA, DIN ANII 1769—1774.

Scrisă de biv vel Stol. Dumitrache și editată, după copia lui Necolai Piteșteanulū din anii 1782,

Rolulū precumpănitōriū ce iea, în secolulū alū XVIII, Rusia, ca factorū la faptele din Orientulū Europei, și în deosebī la cele din țēriile romāne, nu putea sǎ nu atragǎ atenȃiunea puȃinilorū romāni, cu sciinȃ de carte, din acelu timpū.

De aci se nǎscū ōre-care literaturǎ istoricǎ, etnograficǎ și literarǎ avēndū de obiectū istoria Muscalilorū și relaȃiunile lorū cu țēriile Romāne și cu Orientulū.

Cugetaiū cǎ nu este bine sǎ remānǎ necunoscute aceste lucrǎri, cari, fie prin o lature, fie directū, atingū și sfera de mișcare a īnseși naȃiunei nōstre.

Vinū deci, a īncepe publicaȃiunea acelorū lucrǎri și anume a celorū inedite.

Dāndū la Analele Academiei prima lucrare din seria acēsta de publicaȃiuni, credū utilū a analiza aci, prealabilū, principalele codice manuscrise ce-mī sunt cunoscute pānǎ astǎȃi din lucrǎrile de categoria ce mi-am propusū a edita.

*

1. Codex în 4, legătura pele. Cuprinde 65 file. Lipsesce titlul general. Pe pagina I-a (după numerotarea dată de mine), este, în chinavariu, titlul :

ДѢ СИНЧЕРЕѢ ВЕКЛОШЬ НѢМ СЛОВЕНЕСК ШИ ДѢ НШМЕРѢ ЛШ.

Nu putem spune de cine este scris acest codex, care, după aspectul scrisorii aparține secolului al XVIII, din prima jumătate.

Acésta se poate proba și cu unele notițe și cercări de condei ce se vedu la ultima pagină (*verso* alu filei 65). Aci cetim :

a) *Am citit și eu Voico Logofet acésta cărticică.*

b) *Am cetit și eu Constantin Logofet acésta cărticică și după cum așa ceî măi de jos așa și eu :*

(semnată în grecesce) Κωνσταντην λογ, 1756. Ianuariu I.

(în roș) † *cercăiu chinovariul a vedea ce fel de față arată : numai precum se ivește el, tot îi măi trebuie comid.*

c) *Поновленіа да почитѣса, древнѣи закни, и дѣре превзвѣаіама, паче же новаа да почитаютса. веноваютьвеса ѡстровы кз вг'д якоже речѣ Исаіа : их же раздѣкти подоба | ет ѡ языком црквам : ннѣ оустроаемым : ѡснованіе пріеманцим твердо е вг'омз. тѣмже ѣмѣ настоаціа ѡвновленіа : дѣховнѣ да торжетвѣим (1).*

d) *Am cetit și eu procopie Logof. această cărticică din începutu până în sfârșit, dar amestecând nesce lucruri în lăuntru foarte vechi și fără orânduială, puțin m'am pliroforisit.*

semnată grecesce : κ. λογ. Decemb. 17 : 7262. (ad. 1753).

In fine e). *Așisderea și eu Ștefan Logof. cetind acésta cărticică. asemenea prea puțin m'am pliroforisit, fiind lucruri vechi, de demult Dek. ѧ. ѡψηз (1757).*

semnată grecesce : Στεφανος λογ.

Prin urmare ea să potă fi fostă cetită cărticică de la 1753, urmază că ea a fostă scrisă măi înainte de această dată.

*

(1) Pe românesce :

«Inoirile ale cinsti, legea cea de demult avea, și bine făcea, iară măi vartosă cele noue ale cinsti se cade prin inoiri, că se inoescă ostrărele cătră Dumneđu precum dice Isaia, care trebuiește a înțelege : bisericile cele din păgâni, care acum sînt construite, și au luatū temelie tare (dela Dumneđu, pentru acésta și noi inoirile acestea de acum duchornicește să le scriăm». Slujba sfințirei Bisericei, Stichiia I-a de la Vecernie).

Coprinsulă codicelui. Eată titlurile capituleloră ce coprinde acestă codice, aflătoră în posesiunea mea :

- a) De începerea vechiului neam slovenesc și de numirea lui.
- b) De trei părți ale lumii ce se numesc Asia, Africa și Europa. De Asia
- c) De Africa.
- d) De Europa.
- e) America.
- f) De neamul rusesc și de numirea lui.
- g) De Neamul Sarmatilor și de numirea lui.
- h) De neamul Roxolanesc și de numirea lui.
- i) De Mosoh stremoșul sloveno-rusesc și de sementia lui.
- j) De numirea Moscului și a cetăței împărătescī.
- k) De Cazaci.
- l) De Polovți, Pecenighi-Iatveaghii și Țimbrii.
- m) De preaslavita marea și neamul a tot norodul Rusescă cetatea Kievul și începerea ei.
- n) De cneazii carī aū fost întâiu începători Chievului.
- o) De mórtea lui Șcec (шчекк) și Horev; și a lui Киї și de următori lor după denșii.
- p) Când aū început Rușii a învăța carte.
- q) De cneajia lui Ruric cu frații săi în păment rusesc.
- r) De Oscold și de Dir.
- s) De cneajia lui Igor feciorul lui Ruric.
- t) De stăpânia lui Oleg în Kiev și de moartea lui.
- u) De cneajia lui Igor feciorul lui Ruric în Kiev după Oleg.
- v) De cneajia marei Cneghinei Olgai în Kiev.
- w) De » » » » » când aū mers la Drevleani.
- x) De mergerea a doua a Olgăi la Drevleani.
- y) » » Olgai la Țarigrad și de botezul ei.
- z) De cneajia lui Sveatoslav feciorul lui Igor în Kiev și pentru moartea bine credinciosei marei kneghine Elenei.
- aa) De împărțirea cnejiei lui Sveatoslav, feciorilor sei și de moartea lui.
- bb) De cneajia lui Iaropole, feciorul lui Sveatoslav în Kiev.
- cc) De venirea marelui cneaz Vladimir, feciorul lui Sveatoslav în Kiev.
- dd) De cneajia marelui cneaz Vladimir în Kiev și în toată Rusimea și de singura stăpânirea lui.
- ee) De idoli. ff) De udarea cu apă la Paști. gg) De muerele lui Vladimir.
- hh) De vitejia lui Vladimir. ii) De biruința lui Vladimir. Peceneghi subt Pe-riiaslov. jj) De solii cei trimiși din multe părți ca să plăce pre Vladimir la

ε) De cneja Kievului supt cumplitul jug tătarese și de cnejii Kievului din parte.

ο) De mutarea mitropolitului a Kievului la Mosc. φ) De luarea scaunului rusesc, adecă a cetăței Kievului de Kneazi Letvéni Ghedinin și de mutarea Kievului la Litva. χ) De aceasta : de unde 2 mitropoliți au început a fi în Rusia, unul în tron iară altul în Kiev.

ψ) De mutarea marelui cnejii a Kievului în Voevođie.

ω) De întoarcerea cetăței Kievului iarăși la cinstea cea dântei împărătescă.

După aceste materii, codicele se termină cu o orațiune românească de ăisă către socri, la nuntă, ce dămă mai la vale în întregimea ei.

*

Acastă lucrare «*Istoria Rușilor*» este ea opera originală seă traducere ?

E destulă să citămă ună pasagiă, de la *verso* ală paginei 38, ca să avemă respunsă la întrebarea acăsta :

«...căci n'au lăsată până în sfirșitū (D-deū) pământulū nostru celū rusescū să ramăe întru întunereculū necredinței și a slujirei idolilorū...»

«Pământulū nostru celū rusescū» nu putea ăice decăt ună scriitorū rusū; deci avemă în codicele ce cercetămă o traducere.

Acastă traducere este după o cronică fôrte vechiă rusescă. Se vede vechimea din coprinsulū ei, la pag. 2, unde autorulū pomenesce numai de trei părți ale lunei : Asia, Africa și Europa. Adevăratū că la *verso* ală paginei 3, se interpolăză mai apoi trei rënduri și despre America, dar, fie acăstă interpolare de chiar autorulū codicelui, ori de ună copistū de mai târđiū, și din aceste trei și-ruri apare vechimea codicelui, căci după ce menționeză de America «care se chiamă lumea nouă. .» apoi adaoge : «ci de vreme ce acăsta măi pre urmă decăt altele de curēndū s'au aflatū și încă nu ține de trebă a respunde, pentru acăsta s'au lăsatū de nu s'au scrisū.»

*

2. Altū codice relativū la Slavī este unū în 4° de 68 file scrise și nescrise, scrierea fôrte uritā. În fruntea textulului unū adornă-mintū cu *bourulū* și *corbulū*. Cu titlu :

«*Letopisețul Slovenilor, Iliricului, Misiei cei de sus, și a Misiei cei de jos, care coprinde în sine începutul și stăpânirea Crailor și a despoților sirbesci și și sevârșitul lor, cuprindându pre scurt și alte lucruri ce s'a întâmplat : care s'a scos după isvod, acum în zilele Prea-luminatului, Prea înalțatului, bun credinciosului și multă milostivului nostru Domnă Iw Nicolae Alexandru, cu mila lui Dumnezeu Domnă și oblăduitoră a totă țera Românească, și s'a scris întru al..... anul dintru a 2-a Domnie a Mării-sale, în anul de la zidirea lumii 7235, iar de la nașterea Domnului și mântuitorului nostru Is. Hrist. 1727 ani, de Radulă Lupesculă logofețelulă de Divană sin Mihail Iermonah (1).*

Copriusul. a) Marea pocăeanie a Turcilor la 1686.

b) Cronicariul slovenilor, Iliricului, Misiei cei de sus, și a Misiei cei de jos, care s'a început de la facerea lumii veletul 2772, după ce ședuse Noia într'ună an la vremea potopului în corabie, etc. Este mai mult o Cronologie, ce cuprinde și informațiuni despre unii domni munteni și alte informațiuni generale, precum bună-ora : descoperirea tipografiei de Faustie.

c) Călătoria Măriei Sale Dómnei la Ierusalim 7189 soția lui Șerban Cantacuzino.

Cronica se termină cu următoarele vorbe : «Domnului Dumneđeș sfântă înălțarea sa și de acum înainte pre milostivulă Coronatul, și prea înălțatulă craiulă nostru împreună cu alți creștini să-î blagoslovescă și să-î norocescă și să-î dea multe isbânde una după alta asupra păgânilor; ca sub stăpânirea sa, să putem trăi întru unciune și cu pace».

Din cuvintele de sus se vede că scrierea originală după care a copiată Lupescu, este datorită unui scriitoră din Transilvania seú Ungaria.

Acestă codice, legată în pele, legătură vechiă din secolulă 18-lea, este în posesiunea Academiei, înregistrată la No. 156.

3) D. Gaster posedă ună manuscrisă 4° de 12 foi cu titlu :

(1) Acestă codice a aparținută la 1761 Aug. 20 lui Ion Kogăln. biv vătăfă de aproș; l'a cumperat, și, de la Dascalulă lui Ramand împreună cu altele în mazilia lui Constantină Racoviță V. V. A mai aparținută apoi lui Filipă Beldimană.

Іцїенцаре пѣнтрѣ моартеа марелѣи Петрѣ Императорѣлѣи а
тоатѣ Рѣсія»

D. Gaster, în «*Christomatia română*» II, la pag. 53 înregistrează acestă codice, fără a-l descrie orî a ni spune de cine e copiată orî de este originală? Din pasagiulă reproduşă în «*Chrestomia*» vedemă că este o traducere, căci autorulă đice : *cu singura adeverință şı cu totă dinadinsulă, să arătămă mórtea marelui monarhului nostru, ne pohtésce lucrulă acesta, pentru că de la limbile streine, multe istoriă tipărite aũ eşită pentru acestaşi lucru, cele ce sunt fórte depărtate de adevără. Pentru acésta tóte precum s'aũ întâmplată se vor aréta.*» Monarhului **nostru** nu putu scrie ună română, grăindă de Petru ală Rusiei.

4. *In folio* de 209 file, cu titlulă : *Viața marelui Petru Impăratulă Mosculăi*, scrisă la 1799 Octombre 2, de Toader Inieca (?) «*în đilele prea înălțatulă Domn Alexandru Costantin Ipsilant Voevod, cu cheltuiala d-lui căpitanului Zalifici Ioniță, în vreme când mă aflamă slujindă la d-lui cuonu Alecu Balș biv vel comis...*».

Acestă codice a aparținută lui N. Istrati. Astăđi este depusă la la muzău, sub No. 333.

Copriusulă lui este ca ală codicelă de la Academia română. No. 122.

*

5. D. Gaster botéză cu numele seũ în «*Chrestomatia română*», un în 4° de 60 foi cu titlulă :

«*Исторїа Роснлор*»

Acestă ms. nu este alt-ceva de câtă ms. de mai susă judecândă din ceea ce a reproduşă d. Gaster din elă, la paginile 49, 50, 51, 52 și 53 în *Chrestomatie*.

*

6. «*Viața marelui Petru Samoderjeț a toată Rusia.*»
«*Scrisus'aũ acésta ca să se săvârşescă în 6 cărți cu tótă cheltuiala P. S. și iubitorului de Dumneđeũ Episcopulă sfintei și Dum-*

neșescei Episcopii Hușului, Коп Inokentie în zilele prea luminatului Domn și oblăduitor a toată țera Moldovei Іw Constantin Mihail Racoviț V.V. S'a scris în sf. Episcopie a Hușilor, leat 7264 sau de la mântuirea lumii 1756 Mai 1.»

De cine e scrisă?

La pagina finală citim :

«Și s'a scris dea (sic) Gavril Ierodiacon pisah ot Huși la *Sep-tembre 3 leat 7265.*»

Va să dică e anul terminării scrierei.

*

7. Codex No. 399.

Codex în 4°. De la finea Secolului al XVIII-lea fără numele scriitorului. A aparținut D. Kogălniceanu. Este ați alu Academiei Române.

Nu are titlu și-i lipsesce prefața. În o sută cinci-șeci și două de file face istoria evenemintelor cari se termină cu pacea de la Kiu-ciuk-Kainargi. Este lucrarea originală ce arătăm la vale sub No. 10. E scrisă de un munténú căci scrie *nx loco ne*. Lucrarea începe prin narațiunea evenemintelor de la 1769 și înainte, în Polonia. Se ocupă deci de evenemintele premergătoare resbelului dintre Rusia și Turcia sub Ecaterina II-a și Sultan Mustafa al III-lea.

Acest codice important este o copie dupe codex No. 335 de la Muzeu, pe care-lu edităm la vale.

*

8. Codicele de la Academia Română, sub No. 154 în 4° de 128 file, din 1837 N-bre 22, e scris de Gheorghie Iconom, în școla de la Ruginosa. Codicele coprinde mai multe materii, între cari și «*Intemplările vieței mareșalului Potemkin*» poemă, ce vom da la finea acestei publicațiuni.

*

9. Codex Urechii.

Acest codice, de care se pôte vedé o dare de sémă largă în T. II alu operelor Complete ale lui Miron Costin (pag. 1—16), coprinde scrierea :

«ПѢТРЪ РИЧЕПЕРЪ НЕАМЪЛЪНЪ ЧЕЛЪНЪ СЛЪЖИТЪ ШИ ВЪЪКЮ ДА СЛАВЪНИЛОРЪ»,
de la fila 1 la 8 și *verso*.

Codicele Academiei citatū mai susū și acelu ce D. Gaster dă la pagina 49 a «Chrestomatiei» sale, sunt înrudite de aprópe (de și aū multe variante) cu materia din codex Urechiă de care aci menționămū.

*

10. Celū mai importantū codice, care face obiectulū memoriului de față, este celū cu No. 335 din catalogulū de cărți alū Muzeului de antichități din Bucuresci.

Este unū în 4° de 167 file scrise. De pe scrisóre dămū unū facsimile.

Dămū acestui codice numele de *Nicolae Pitișteanulū* după numele copistului sēū.

În adevērū acestū codice are de autorū unū boerū românū anume *biv vel stolniculū Dumitrache* (?). Originalulū nu a ajunsū—până ađi—la mâna nóstră, ci numai copia lui Nicolae Pitișteanulū fiulū rēposatului *biv ftori Comis*, de la 1782 augustū în 22 đile.

Acestū codice urmēză mai la vale în tótă întregimea lui, căci merită să fie cunoscutū, de óre-ce coprinde istoria evenimentelorū dintre 1769—1774, evenimente cele mai multe narate *de visu*, de cătră autorū.

Inceputulū codicelui e lacunarū. Îi lipsesce celū puținū titlulū și dor o pagină din prefață. Regretămū lacuna din prefață, iar cât pentru titlu, îi dămū unulū noū, după coprinderea lucrărei. Vomū semnala variantele principale dintre acestū codice și copia de la Academia Ms. No. 399.

PRECUVENTARE (1)

Din vedere cu ochii și a face, minunat lucru este, iar nevedând și din firăscă epimelie a întocmi, de minune și de a se povesti lucrul este. Dar cu cât și mai vârtos este a sofisi cinevași, nu numai cele ce ar înțelege și ar vedea, ci și din mintea sa a potrivii tôte, cele ce de tötă mintea nu s'ar putea tăgădui; la care și eü nu celü ce mi-ar ñice cinevaș, cum că mă potrivescü înțeleptulü istoricü (care mi-o dorește inima și nu pocü), ci celü ce din de tot puñină minte a mea luminându-se simñirea din alcătuirile cuvintelorü acesteï vrednice de laudă și netăgăduiță la unele istorie, ce este făcută dintr'nceputü și scrisă cu însuși mâna Dumisale biv vel Stolnic Dumitrache. Cum ñicü, nu din vedere, ci întocmai după coprinsulü mai susü arătatulü proimionü m'am îndemnatü, și din cuvintü în cuvintü am trecut'c într'acastă carte cu mâna mea, ca orï-cine ar citi, să nu se minuneze că am scris'o, sau numai să-și trecă vremea cu citania; ci de va fi minte întrégă, să cunósca și să înțelégă deșteptulü cugetü al Dumisale și perierghiea ce are la orï-ce.

De **Nicolae Pitiștenu** fiul răposatului biv ftori comis Manul Pitiștenu 1782 August 22.

(1) Acestü titlu lipsesce în codice. Precuventarea este fără începutü. In codicele No. 399 alü Academiei lipsesce cu totulü. Acelü codice începe de la vorbele: «*Crăiea leșască*». De altmintrelea codicele No. 399 e o copie fidelă după codicele de la muzëu, după care dămü ediñiunea nöstră. V. A. U.

Crăiea leșescă fiind legiuită, ca să nu pogore tot un neam moștenirea, pentru aceea la alegerea și punerea crailor, mai tot-d'auna s'au pricinuit cu turburări, cum și într'acestă veacă la leat 1768 se ațăță războiu între curtea Rusiei cu Pórta Otomanescă oblăduindu-se scaunul Rusiei de imperatrița a doua Ecaterina Alexiovna, și alu Țarigradului dă Sultan Mustafa alu treilea.

La 1763, în luna lui Octomvrie, muri alu treilea Avgustă Duxul de Saxonia electorul imperiului ce stătuse și craiul leșesc; deci mulți și din streini și din pămîntenî, răvnea crăiea leșescă; fieștecare deosebî se silea câtă îi era prin putință de a trage spre sineși stema Lehii, dintre care era și cel de'n-tîi fiu alu rēposatului craiū anume () și ca unū născutū întâiū și electorū de Saxonia, imbișugatū cu multă avuție și cu putere de arme, i se părea că mai multū se va ocroti, și se va întări decă va lua și crăiea leșescă, și pe mulți din cei mai aleși lehi îi trase spre sineși, pe unii cu bani, pe alții cu făgădueli; iar mai ales își dobândi pe doi din cei de frunte, pe Ion Vraniske și pe Carol Ragivil Palatinatul Volinii. Iar căți din leși era numiți cu dēnsii (dintre cari cei mai d'intîi era nēmuli Țartorișkilor) li se împotrivia cu cuvinte: că decă va pogori crăiea κατά κλορονομίαν la fi, nepoți și se va da stema Lehieî iar la Saxon, fi-va perdută cea de singură oblăduitoare și slobođenia țerei Leșesci, și *eflonicusan*, ca să inalțe la crăie obraz dintre pămîntenî, ca să se curme acelu cuvintū *to peri cata clironomian*. Deci dintre aceste 2 fatrii saū cum am dice cete, cei ce nădăjduia la Saxon, îndată aū și rezemat mai multū la împēratulū Franței Luizin Borbun alu 15-lea, rugându-lū ca să le împărtinească, și pre celū ce se va așeđa craiū leșescū, să-l unescă plăcerii sale, fiindu-i trebuincios pentru părțile de către amiađa nōpte, și pentru Ghermania. Iar cealaltă parte de leși, era cu gândulū la Rusia, și la alte puteri, pe care-i cunoscea că nu se suferă de a se moșteni Lehia și de a vedea pe Franco-Saxonezi să aibă stăpānirea și *ta protia*. Din care puternicî, mai multū era unulū Prusul, căci se află între Lehia și între Saxonia, și nu-i da mânia sa să moștenescă Lehia de sange Saxonezicon, mai ales aducēndu-și aminte de celū trecutū războiū în 7 ani, când i se ridicase împotrivă cu ajutorū, mai multū de la Saxonia decātū de la Austria; și ca unū vecinū socotea multe împotrivă-și: nu cumvași să se fălescă Saxonia cu stema Lehii a fi mai puternică de câtū este. Pentru acēsta pe lesne s'au întocmitū cu Rusia, care și ea fōrta asemenea va să fie grijită pentru sineși. Dreptū aceea Prusul mișlocea adinsul ca să unescă plăcerea Rusiei cu Pórta Otomanescă, care se planisea dă franțezi, căci Pórta (cu tōte că i-ar fi fost mai de folosū când s'ar fi crăitu Lehia dintre pămîntenii ei), dar ea prea pe lesne da ascultare, la tōte cāte o sfātuia franțezi,

pentru urăciunea și zavistia ce hrănea împotriva Rușilor; și așa vrëndu ne vrëndu s'a'u pusă să meșteșugescă tóte împotriva Rusii, măcar de i-ar fi fostu Porței și de bine și de folos. Și la socotința acestor două ruso-prusiani, rezema și Englitera și Danemarchia și Sfeția simfoné (iar Pórta se aréta în față primitóre, iar în taină zavistua, și fórté se silea ca să zătienescă prohoriséla Rușilor). Numai Franța cu a'i sêi și cu împărentitătorii ce-î avea se împotrivia. Austria iarășî pentru alte pricinî și pentru rudenia, se chitea, cu nădejde: ca să coprindă și să stăpânescă Lehia împreună cu iubitul sêu Saxon, numai ce o zătinea pârlejulú, nefiindú vremea de a se strica cu Rusia și cu uniții eî, care sta și adevera cu întemeere vechile întocmelî ce a'u avutú Lehia, iar mai tare o zătine cea ipopsie (frica ce purta despre Turci) căci după ce s'a'u sfârșitú soroculú păcii ot lét 1739, Pórta n'a vrutú să-î mai încredințeze cu fetfa ce numai prin cuvintú, că le vor avea prieteșugulú; și așa rea voința Austriei se muncea împreună cu Francesii, să pornescă pe Turci împotriva Rusiei.

Leșii dar cei ce era partea Ruso-Prusianilorú privea pe Ragivil cum se intrarméză cu dintr'alú sêu avut, și pe Vraniiski cu banii visteriei obștii, încă și cu banî de a'i Saxonulú, cu care lucra spre câte le trebuia, carele se întocmise între eî cu jurămintú ce se chiamă la dênșii confederațioane, și cu o umbră vicleană chiamă spre ajutorú pre cei ce li se trimisese, deocamdată întâiú călărimea ca la 7000 cazaci rusesci, carii îndată ce s'a'u apropiatú de tagma lui Vraniiske, pâ locú a'u arêtat'o *ne posvol*, adică pentru cele ce s'a'u fostú cuvintatú la seimu (sfatulú obștescú) că sunt în zadar și neprimite, și așa a'u fugitú la hotarele țerei unguresci; iar pe Ragivil o parte de Ruși urmându-l la hotarele Livonieî și Litfei, după îndestulă gônă, neputêndú să-l pue în mână, l'a'u silitú să trecă hotarele în Moldova.

Mulți din urmașii acestorú confederați îndată a'u năvălitú la partea Țartorinskilor, iar pentru că nu-î cunoscea de credință, și căci n'a'u chivernisitú bine banii Saxonesci, precum se defăima de însuși ómenii lui Vraniske, ale multora nădejdi s'a'u rêcitú și s'a'u îndărăcnatú; în cât în mijloculú acelorú împerecheri, inmulțindu-se adunarea în două feluri, s'a'u numitú cei ce urma Țartorinskilorú, *aristocratie*, iar cei-alalți *confederați*, sau mai bine să đicemú *Zurbalei*. La acelu mai susú đisú seimú, multe îndreptări s'a'u arêtatú pentru binele celú de obște, iar mai alesú ceea ce se socotise, ca să se crăiască Lehia de obrazú păminténú. Care până pe urmă totú așa s'a'u urmatú, căci de atunci s'a'u inchipuitú patru din boierii anume: Conte Ponitovski Stănilav, i Ladislav Lubomirski, i Mihail Frederic Satorinski caghelariul Lituaniei și pe Ion Avradnik mareșalulú crăiescú; iar la 1764 în luna lui August s'a'u făcutú altú seimú, și în Septemvrie la 27 s'a'u datú psiful lui conte Ponitovski Stănilav și la 25 ale lui Noemvre s'a'u și încoronatú.

După aceea s'au arătat la Seimă leșiī ceī pravoslavnicī din vechīi pămīntenī, cerīndu-și privileghiurile ce au avutū, adică : slobođi la ritulū pravoslavnicesc, de o potrivă la cinste să șadă împreună cu catolicīi la departamentele judecāților, să intre la slujbe crăiescī, și după vrednicīi să se înalțe, precum așa s'au fostū legiuitū în scrisū la Oliva în anulū 1686; iar catolicīi avēnd stăpānirea, pe încetū încetū, i-au adusū la prōstă stare atātū cu trailulū cātū și cu atingerea ritululū, precum place preoților latinī, fiind spre acēsta slobođi și fără frică.

Acēstă cerere a pravoslavnicilorū, stătut'au iarăși de mai mare turburare, căci apocrisariulū papei de Roma (Climent al 13-lea) ce sta în Varșav au semānatū cărți întăritătore la tōtă obștea leșilorū latinī, și deosebitū pe la căpeteniī, când fără zăbavă au sositū și până la noulū craiū, cărțile archierulū (disulū papii Climent) cu afurisanie infricoșānd pe toți ceī ce vorū primi cele cerute de histmatecī, iar către ceī ce lucra voințele franșesilorū, osebitū de multe blagoslovenīi și făgăduințe, îi încredința fără îndoială de ajutorulū Porței turcești.

Acēstă scāntee după ce a arsū Varșavul, prin apocrisariulū seū, s'au risipitū și s'au dădatū de către Franșesī peste tōtă Lehia. Ajuns'au turburarea și până la hotarele turcești, căci și solulū Franței anume Deverjenis (1) ce era în Țari-grad, nu ca întâiū pe taină, ci de față nu contenea spre a turbura Pōrta, și toți ceī într'adinsū trāmiși din Franța la țera leșască, în Crām și în preajmă-i, orī-cine li se părea mai vrednicū de întăritatū, rāsipia vorbe ca să facă pe neamulū turcescū să dea rāsboiulū Rușilorū; și toți ațățătorīi urma cu o noimă, rēsulfāndū aceaste :

«Că s'au anerisitū Slobođenīa Lehieī;

«Că noulū craiū, nu s'au încoronatū după pravilile și obiceiurile Lehiī, adică de a fi ipokimenos aristocratiei, ci stăpīnitor aristocratii, și supusū Rusiī.

«Că hotărīrile (2) Rusiī, pīnă la Soroca orașu de Moldova.

«Iī invita că Leșiī ceī uniți au zdrobitū pe Ruși cu minunată biruință.

«Le da nădejde pentru Malo Rusienī că ne mai putēndū suferi pe Ruși, îndatā ce se va ivi la hotarā cāt de puțină oaste, își vorū sfărīma jugulū, și vorū nāzui la dinșiī cu supunere pe însuși aședāmīnturile ce au Valahia și Moldavia.

«Că rușiī sunt săracī de banī, și mai multū sunt tari cu ipolipsisū și cu ipopsia decāt cu puterea armelorū;

«Că Leșiī ceī neuniți de frică razimă la Ruși, iar vēdēndū ajutorulū Porții, (3) sunt gāta să-i părăsēcā și să se facā una cu ceī-lalți împotriva Rușilorū; și alte multe făgăduelī de totā felulū de bunățăi și umplerī de haznelile Țari-

(1) Nume stīlicitū alū lui *De Vergennes*. V. A. U.

(2) În codicele Academiei este mai corectū : hotarele Prusiei vorū ajunge...

(3) Codicele Academiei ad. «toți.»

gradului, pină și cu mijlocul ovreilor umplea urechile Turcilor, și-i făcea îndrăzneți.

Spre toate acestea solul Rusii ce se afla la Pörtă, Alexei Obreșcov, sta, și spre toate le răspundea cu mare iscusință, avându ajutor și pe solul Prusii sinior Genglin; iar cei-lalți soli ai părții ce era simfonă cu Ruso-Prusienii sta ca privitor, încă să cam arăta în oreși-care chip cu partea celor ce îndemna Pörtă spre răsboii; sau că o făcea pentru că nu-i întreba nimeni, ori că, o aveau cu necinste a răspunde fără întrebăciune.

Pörtă până în sfârșitul anului 1767 în iuveală se arăta că va întări prieteșugul Rusiei încă și prin scrisore, iar despre altă parte, totu cerca și prea adâncu se socotea; până ce, de la 1768 răsări și cam de față îndrăsnelă, celor ce răvnea să se răsboinicescă în Lehia. Peste toate acestea iarăși mai pricinitoru fu totu arhierul papă, căci cu cărțile sale de isnovă întări pe leși, ca să se îndemne unii cu alții, sau mai bine să dăcemu, să îndărjască Turcii pe Leși, și Leșii pe Turci.

Ajuns-au cărțile întăritătorilor și în Malo-Rusia, peste cazacii rusesci, și pân cea-laltă Lehie, de i-au amestecat și i-au întăritătu, mai ales părțile ce se hotărăscu cu pământurile turcesci, de unde răsăriră adunări glote care umbla ca hoții făcându jafuri, încă pe alocurea și versări de sânge; din care locuri pămînteni vedendu-și sărăcia și primejdia, au început și ei a se stränge tagme și cu arme cerca ca să se apere, și să-și răscumpere nedreptatea și silile ce li se făcea de către apostai.

Mulți din Leși și din Cazaci, ce era de felul lor hoți și tâlhari, până și aceea făcându adunări de față, umbla după jecmanuri întindându-se și peste celu orașu hănescu ce i se dăce Balta, la hotarul țerei leșesci, unde au făcutu jafu, încă și morțe unora, și au jefuitu dobitocele unor Nohai, pe care prindându-i Leșii cei orânduși într'adinsu, (*loc liber*) înaintea vecinilor Turci și Tătari i-au pedepsitu pe unii și cu morțe; măcar că d'alde acestea sunt obicinuie pe la hotare, iar dintr'acele părți au deosebire, cum Zaporojanii așa și Tătarii nu sunt mai de josu. Decă pentru una ca acēsta, impreunându-se Turcii și Tătarii, și Rușii acelor părți, după întocmelele ce și-au făcutu între ei, au rënduitu ca în fiește-carele anu să se facă adunare de judecată vecinescă despre amēdoauē părțile, și să se judece uciderile și furțișagurile dupeste anu, și părții care se va fi asupritu mai multu să i se dea dreptate. De care dându-se Pörtii în scire, (măcar că Franța le arăta mai cu prisosū de cātū era adevērulū), despre o parte se arăta mulțamită și lăuda dragostea Rusii, și a Lehii, iar despre altă parte ceru solulu Rusescu, ca de acolea înainte să se ferească să nu se mai dea pricină la hotară, cu cuvintu că Turcii și Tătarii sunt din fire *ipopți* și mai multu se turbură; și că oșteea rusescă să nu cumvași să se apropie de hotarele sale, care așa s'au și făcutu, ci îndēșertu, căci Pörtă

iarăși despre o parte se arăta nu ca mai nainte, prin cuvîntu, ci încă și prin scrisorî temeînice aû adeveritû Rusii, că-î va fi cu dragoste curată și statornică. Merim Sultanulû afară din întăritatorî, aû fostû avutû și însuși mai multă pohtă, alesû ca să se numescă *gazi* pentru ca să întrécă cu biruințele pe cei de mai nainte reposași sultanî, căci despre o parte se arăta cum, s'aû dîsu mai susû, iar despre alta răsufllă dîcendû : «iar pentru că se află Lehia in turburare, face trebuință să trimitemû la hotare ôreși-care pușinî ostași pentru pază, mai alesû să zătienescă atacsiile de s'arû întâmpla». Și și pornesce spahiî din Rumele ca la 20,000 împărțindu-î in Bender și la Voziea, cum și din Țarigrad 4,000 pentru Hotin, i-aû purcesû in luna lui Iulie, cu corăbiî neguțătorescî.

N'aû trecutû mai multă străgănare, că Turcii pă năravulû lorû, din cei trecuți la Hotin, pă locû trecendû căți-vași pe vedere in Zvancea, orașû Leșescû, îllu aû prădatû, făcendû și môrte unora din pămîntenî. (Atuncî s'aû deșteptatû Leșiî pe cine și aû chematû intru ajutorû). Din care pricină Sultanulû mazăli pe Halil Pașa ce era trămisû d'intr-aceiași anû 1768, muhafáz Hotinulû.

Vezir Sultanulû era Musun Oglu, carele cu unîi din regealî inpotrivindu-se spre a nu se deschide acestû războiû spre Rusia, i-aû mazălitû cu surghiunie, și se aduse la Vezarat pe Hamza Pașa intr'adinsû știindu-l de *evholikinitor*. Carele după ce aû sositû la Țarigrad, întâia trebă acêsta îi aû fostû, fiindû fetfaoa dată de răsboiû, aû chematû pe solulû Obrețcov la Pörtă și cu mare mândrie și cu infricoșeri, i-aû făcutû ôre-care cerere in scrisû ca să le iscăléscă, și cum i-aû spusû ca să-î dea vreme să-și inștiințeze Curtea Rusii in dată l'aû ridicatû la inchisóraa ot Edicule, in luna lui Septemvrie 1768, și publice Pörtă războiû inpotriva Rusii.

Aduse și pe surgunitulû Crăm Ghereî ot Rodos și-lû făcu iară Han, poruncindu-î Sultanulû se intre in hotarele Rusii cătră Nova Serviea, cum aû și făcutû, din care i s'aû pricinuitû sfârșitulû, cum să va vedea inainte. Vizaretulû Hamza Pașei îi fuse dîle 27 și il mazăli cu surgunie, care in mergere muri la Calipoli. Stătut'aû la vezaretû El Hagi Mehmet Damat Emin Pașa, acesta aû eșitû cu ordiea din Țarigrad poposindû la saraiulû ot Daut Pașa; Martie 16, 1769.

La acestû alaiû avendû Kesarul Iosif alû II-lea solû in Țarigradû pe Dumnealû Sinior Vrognard, s'aû indemnatû, prin știrea Vizirulû, să privescă eșirea ordii; și trămișîi prindendu-î casa unû emirû, dumisale nu-î aû plăcutû ci aû trecutû la casa unû armeanû. Iar acelu emirû cu alți emiri saû mai bine să dîcemû *gebelaiû*, deosebindu-se din alaiulû sangeaculû lû-aû călcatû, îndrăznindû alû mângăia cu *lobuturi* până ce-î aû spartû și capulû, iar alți aû ștersû din capulû madameî căițele cu sculile.

Ostoson Sultanulû de aû și pedepsitû pe unîi dintr'acei emiri, iar și Dumnelû in scurtă vreme la Țarigrad s'aû sfîrșitû.

- Martie 23, de la Daut Paşa aŭ plecatŭ ordia cătră Saccea.
- Maiŭ 22, aŭ trecutŭ Dunărea la Cartal făcendŭ oturac Ńile cincŭ.
- In 28, la Terecol conac.
- In 29, la Greceni pe pămintu Moldovei.
- In 30, la Frumăsa.
- In 31, la Gura Largăi.
- Iunie 1, în gura Lăpuşni.
- In 2 în gura Sărăi.
- In 3 la Hantepesă ce se Ńice la movila Răbăi, unde făcu oturac Ńile 13, cu multŭ norodŭ Ńi cu forŃe mare glătă de dobitocŭ.

La acestŭ popasŭ viindŭ din Iaşi Domnulŭ Moldovii, Grigorie Calimahulŭ, după împreunarea cu vezirulŭ, îlŭ aŭ rădicatŭ în poprelă la Muhzur Aga cu etpaiul Mării Sale, iar când fu la redicarea Vizirulŭ, îlŭ trimiseră în pază la Ţarigrad. Acolo puindu-lŭ la închisore, Ńi domnia se dete din Ţarigrad Domnulŭ Costandin Vodă Mavrocordatul, carele după ce veni în ordie i se dete san-geacul Ńi tuiurile de către vizirulŭ Ńi merse în Iaşi.

Totŭ la acelaşi oturac veniră 2 din confederaŃi anume PotoŃke Ńi Cra-sinski cu ai lorŭ puŃini ostaşi căŃi avea : încă urma după dinşiŭ Ńi cu câtevaşŭ artelerie ; Ńi după ce se împreunără cu vezirulŭ, pe lângă alte taini, să Ńi ru-gară ca să nu înfre oştile turceşti în Ńera leşască, dar nu li s'aŭ datŭ ascultare.

Vezirulŭ acolo îmbrăcă cu blană de samurŭ pe Geanăclă Hagi Ali Beiu, Ńi-lŭ făcu Cetegi. Acestuia întâiu i s'aŭ datŭ voe la Iunie 5 Ńile se între în Ńera Leşască.

Ńi totŭ acolo la Iunie 10 Ńile îmbrăcă Vizirulŭ cu blană de samurŭ pe Rumele Valesi Mehmet Paşa, cmmnatulŭ Sultanulŭ, făcendŭ-lŭ Serasker Ńi mai dându-i din ordie o sémă de ortale Ńi cu Ţătari, îi rândui să trecă Nistru pe la Hotin, să izgonescă pe Ruşi din Ńera Leşescă, Ńi se vestescă scaunulŭ Cră-iescŭ de veduvŭ, ca să-Ńi alegă confederaŃii Craiu altŭ obrazŭ, urmândŭ cu mergerea Ńi PotoŃke, pe care îlŭ poroclea Turciŭ Deli Boier Ńi nu greşa.

• Iunie 15, plecă Ńi vezirulŭ de la Han Tepesi cu ordia la Bender, făcendŭ ânteiulŭ conacŭ la Lăpuşna.

• In 16 la Băgeni.

In 17 la Chişnău oraşŭ alŭ Moldovei, ce încă la trecerea Vizirulŭ îi ardea temelilele, dându-i Turciŭ focŭ.

In 18, la Ceapraziia.

In 19, la Bender, Ńi se făcu ordia oturac, unde mai găsimŭ Ńi alta ordie cu Kiutaia Valesă Moldovangi Ali paşa, strânşi de mai nainte.

Iunie 22. veni din Căuşani la ordie, Selim Gherei han, ce l'aŭ pusŭ Sul-tanulŭ în loculŭ mortulŭ Crăm Ghereiŭ, eşindu-i Vizirulŭ cu toŃi paşiŭ Ńi ri-gealiŭ întru întâmpinare Ńi cu alaiŭ îlŭ descălecară la otaculŭ Vizirulŭ, Ńi se

făcu o adunare de mulțime foarte multă; se da merticū de orzū pe 4i banițe 25,000, care se mânca numai de caii rigealilorū și ai căpeteniilorū ostășesci.

In 24, cu sfatū se alese 4isulū Han Șelim Gherei cu Tătariū, și Urfa Valesi cu o sēmă de ortale, ca să mērgă la cetățile ot *Nova Servia* ce sunt peste apa Buhuluī, care de Turci se numesce Acsuiu; ei prințipulū Alexandru Galitzin feldmareșalulū armii rusesci, chitindū bine cum i se cuvine a se ostășă, le strică Turcilorū totū tetbirul și i făcu să cunōscă: de cât a vina cele streine, mai bine să se grijască de ale lorū, și le deschise *portom* ca să le fie Turcilorū drumulū glōței numai către Hotin, cum se va vedea înainte scrisū la orânduială pe campania fiește-căruia timpū.

Campania d'intēiū leat 1769, adică rēzboiulū anului d'intăiū.

Hanulū celū mortū Crām Ghereiū, in luna lui Ghenarie de acestū următorū anū, cu multă glōtă de Turci adunată, și cu Tătari amestecată, plecă la Gēbul spre *Nova Servia*, iar după o 4i cu bine, crivēțulū își deschise sefaeturile sale și se întinse a i rēcōri, stropindu i când cu lapoviță, când cu polegniță, intr'o 4i cu nōptea, și alta până la amiață-4i, mai apropiindu-se de 4isele cetăți, și abia gāsiră 2 sate pe care le aū robitū, căci cele-lalte sate cu norōdele, din poruncă s'aū fostū trasū înlăuntru, iar cu întōrcerea i-aū parigorisitū seninulū, așa cât era: *Sus stele, josū stele, întindete pele!* Ale prea multora stărvuri aū rēmasū câmpuluī, hrană sālbatēcilorū și sburatōrelorū, lăsândū a mai pomeni de cei ce le-aū degeratū ochiū, nasurile, urechile, mâinile și piciōrele; din care și însuși Hanulū bolnăvindu-se a muritū in Căușani la Februarie in 7.

Totū pe aceeași vreme, și Lezghiū fiind ajutătorī Porții, năvăliră a călca unele sate pe hotarulū Rusiei, ce era despre vecinătatea lorū, care de armele rusesci cu paguba lorū s'aū întorsū.

Și iar pe acea vreme, iată și in țera leșescă confederații mulți uniți și împărțiți, se silea să isgonescă pe Ruși, și zăticea orī-ce gătire chitea Ruși impotriva Turcilorū; iar prințepulū Nicolae Repnin, mai avēndū și alte douē căpetenii: pă Roener și pă Drasciu cu corposulū ce comandulua, i-aū rēșboitū i-aū biruitū și i-aū risipitū. In 4iua de Joi Marī, uniū din Turci trecură Nistrul (fără poruncă), din Hotin in țera leșescă, și luandū de la o ștreajă cincī șese capete căzăcesci le aduseră la Muhafăzul cetăței, ce era Serascher Husein Pașa, și pentru că într'acea undă nu i cinsti cu celenghiuri, il omorără.

Ridicară Serascher pe Cahraman pașa arnăutulū, și in Vinerea cea mare trecu cu câte-vași miū, ci se întōrse cu pagubă.

Trecu despre Hotin și avanguardia rușescă (care era sub comanda lui general Maior Petru Gheorghievici enēzū Dolgoruc) in Sămbăta cea mare, și fă-

cură războiul nealesu, iar în ziua de Paște împinseră pe Turci în cetate, și arzându-le Varușul aș robitu familiile Turciloru aceluș ținutu; ei cădendū Dolgoruc ghinăralulū în războiū, Rușii iarășii trecură Nistrulū în țera leșască, așteptandū venirea prințipulū Galitzin cu proti armia.

Mergendū acestă veste la Sultanul, s'aū umplutu de mare bucurie, și prin totă împărăția, după fermanurile ce se cetiră pe la geamiū, se vesti pă sineșii de Gazi, adecă biuritorū.

Abaza pașă cu o sēmă de Anadoleni, se ducea cu mumbașăr, ca să fie de ajutorulū Hotinulū, iar până la Camlăki-oprusu, mai josū de Hotin, ca 8 cēsuri, ilū întâmpinară 2 marghioli într'adinsū trimișii despre Rușii, după caiafetulū lorū chiar Tătari, și dāndu-i selem despre partea Pașilorū ot Hotin, îi luară mujdea ficlenă: adică cum că vrășmașii Rușii, biruindu-se s'aū trasū, și nu este trebuință de altă grabă, fără numai să bine-voiască, și de pōte trece Nistru, ca să desrobescă atâtea suflete de met Mohamet care se mână dinapoi de ořeșii-care cazaci rusesci. Iar pașă cu prothimie trecu Nistru și'și găsi cursa gata, că marghiolii il pāndea gata cu putere; și nu cum se amăgise, ci cu rămașii trecu apa fără vadū rezemāndū tocmai în Iași.

Cetegi-hagi-Ali-Beii fiind mai eșpeh, cum se rānduise de către vizirulū încă de la Han-Tepesă, precum s'a arătat mai susū, intră la Iunie (cu oștea ce'i era pe sēmă), în țera leșască și se silea să cerce Caminița, ci'l măglisiră de se băgă în stufurile bălților ce sunt din fire cu rea clisă în prējma acei cetăți; și la 16 ale acestei luni, cosāndu-i cu tunurile din tōte părțile, cu multă pagubă aș plecatū intru neintōrsă fugă, scăpāndū și insușii rānit, iar nu de mōrte.

După ce dar sosise la Hotin Seraskerul Mehmet Pașă Rumele Valesi, cum era rānduitū de la Han Tepesi, era sub zaptu-i, cu Turcii i Tatarii peste 100,000. Atunci aș sositū la Nistru și Prințipul galitzin în 27 ale lui Iuniū, și grābi de iși trecu armia dincōce de Nistru, din susulū Hotinulū ca unū ceasū; pe care o ingrādi cu reduturi; iar Turcii în doaă zile mergendū asuprāle cu acrovolizmos s'aū întorsū fără ispravă. Iar în mergerea de a treea zi îi întâmpinară Rușii cu marșū, și dāndū războiū să înfrānseră Turcii cu mare pagubă. Cāții aș scăpatū din focū și din robie, aș nāvālitū după numitulū Serasker Pașă, ci biet pe cāții îi aș pututū încăpea cetatea îi făcură Rușii muhaserea, iar cea mai multă glōtă s'aū resipitū de totū, ducēndu-se cineșii pe la vileaetulū sēu, și așa iși pliniră celū obicīnuitū alū lorū cātecū:

«*Usta Berber celebi iar iar parladi.*» Domnul meșter Berber cu cinste s'a sfārimatū.

Vizirulū înțelegendū de nenorocitulū fastulū Hotinulū se deșteptă și să lāsă de Nova Serviea, indatā întorcēndū pe Hanulū cu Urfa Valesă din calea acei părți de locū, și în loculū lui Urfa Valesă facu seraskier pa Moldovangi Ali-

Paşa, pornindu-î la Hotin, când şi însuşi se întorse cu ordia la Han Tepesă, fiindu locu de respântie, cu îndemână şi de ducă şi de fugă.

Vestitulă Cahraman Paşa ne apucându să între în cetatea Hotinului, se coborâ la Han Tepesă, ci la întâlnirea cu vezirulă dojenindu-lă, căci s'au reznită din preajma Hotinului, porunci să-lă închiză, iar Kehaiaoa lui trase ună pistolă în Vizirulă şi nemeri pe Peşkirgiu, care în locu muri; iar şi pă ei pă amândoi lei Agalele Vizirulă îi făcură bucăţi subt saivant şi otacu i se dete iagma.

La Iul. 27 sosindă Hanulă cu Moldovangiă la Hotin, lasară Muscaliă cetatea şi trecură Nistru în ceea parte, iar pe Mehmet Paşa Rumel Valesă dă bine că scăpase din muhaserea ilă surguniră la Şumla.

Sultanu umplându-se de mare mânie trâmise de luă pecetia de la Vizirulă, şi o duseră în Hotin Ali Paşi Moldovangiă, iar pe Biv Vezir Emin Mehmet Paşa, redicându-lă din ordie ca surghiun, ilă duseră până la Odrîu şi acolo îi luară capulă.

Redicară măi în urmă şi pe Nicolae Draco ce era Porţii Dragoman (făcendă în locu pe Mihaiă Beizadea fiulă reposatului Mihaiă Racoviţă Voevodă) şi-lă duseră în Ţarigrad ci nu apestitu sugrumandă pe Grigorie Vodă Calimah îi puseră capulă la Capă-Arasă iar lui Biv-Dragoman îi tăiară capulă la Souc-Ceşmea.

Osânda numitulă Domn şi a đisului Dragoman așa se sfeti. Neîmplinirea poruncilor de cele ce i se cerea pentru ordie, pentru că şi baniă ce'i trâmisesese *miria punği 300*, i le luase Nicolae Draco pentru socotelă de Capă-Kehaealăc, iar măi alesă pentru havadişurile Lehii, care le primea Domnulă de la trâmăsulă seă, fiind fostă şi acelu franţeză şi ajunsă cu celă din Varşav ală Franţii, şi cu altul asemenea ce era în Crăm, pă care veşti potravindu-le Sultanul cu ale Hanului, le găsea simfone şi asemenea cu đisele lui Senior Verzenis solulă din Ţarigrad, pentru că de şi avea Grigorie Vodă vre o lipsă, le împlinea Nicolae Draco, căci rävnea dragomănia, cum i-aă şi dat' o la publicitulă răsboiului. Aşa aă dobëndită einstea împreună cu mórtea.

Noulă veziră Moldovangiă, cu mare silinţă făcendă podă peste Nistru a trecută oştea cea măi multă în Ţera leşască, şi dupe câte-va răsboae totă cu paguba le, chitind Ruşii vremea, îi călcară nôptea împreună cu o năprasnă plóe cu osebire de cât cele de măi nainte în câte-vaşi đile necurmate; când iată şi Nistru poezi fórte mare, şi le strică podulă, tocmai când junghia soldaţii cu baghioneturile prin corturi şi prin şanţuri; mulţi aă şi căđut, îndăstui s'au şi robită, iar măi mulţi s'au înecată.

Vezirulă vedëndu-şi nenorocirea, năpusti ordia şi se întorse la Hantepesă, ci până acolo cu puţin se alese, că s'au răsipită care'si pe la loculă seă; acolo iarăşi măi puţină aă găsită, fiind duşi încă măi dinainte.

Tătarii în urma vizirulă aă iagmaladisită ordiea, căci Muscaliă s'au zăbovită;

iar când au trecut găsind Hotinul pustiu, se așezară într'insul, iar vezirul înțelegându, se ridică dela Han Tepesă, și trecu Dunărea pa la Saccéa, in Babadag aședându-se.

Printipul Alexandru Galitzin, după ce făcu aceste norocite isbânde, se întorșe la Petroburg cu ostavcă rânduidu curtea in locu-î (feldmarșal) pe Graf Petro Romanșov, carele ernă cu armia in țera leșască, la Letivcov.

Rândui feldmarșalul comendir Moldovei și Valahiei pe von Stomfil gheneralu Porucic, carele trimise pe o sémă de cazaci cu volintiri asupra Iașilor; ei domnul Constantin Vodă Mavrocordatul, cu trei Pași ce'i avea lângă sine, se coboră la Galați, iar trâmisiu făcură scaunul zapt.

Fon Stomfil înțelegându, se cobori cu alți ghenerali și cu o sémă de regulați la Iași, și cu dintr'aceia s'au chivernisitu într'acéstă iarnă, la câte rēsbœe s'au întemplat, atât in Moldova cât și aici in țera Românescă.

Trimiseră din Iași câtă-vași pihotă asupra Galașilor, iar Turcii eșindu-le înainte la câmpu, precum ne povestiră unii din boernașii Domnului, într'unu césu Rușii impunseră in fugă, trecendū unii Siretul către Brăila, iar alții Prutul către Smil, și pe Domnul Constantin Vodă Mavrocordatul bolnav gășindu-l, in mânăstirea Precisti l'au rădicat și ducându-l in Iași, peste pușintele țile își dete obștesca datorie, și s'au ingropat in mitropolie.

După rădicarea Muscalilor din Galați, veni Hagi Ali Pașa Dagăstanlau (biv Nazăr ot Brăila) și cu ôstea călcă orașul, tându pă bătrâni, iar pe cei tineri i-au robitu, și namestiile cu focu le-au arșu.

Vezirul in vreme ce călcă Rușii Galașii, ridică cu grabu din Babadag totă canțaleria și tefterhanéua, trimițend'o la Gioglu-Pazargic, in drumul Tarigradului, cale ca de 24 césuri. Pe aci, pe aci săși pérđă și acestu vezir capul, ce se făcu abdal (sau nebunu) și așa scăpă.

Pe Abreșcov solul Rusiei ce'lă avea vezirii într'acestu timpu purtându-l cu ordia, ilă trâmiseră din Babadag la Demotih să-î fie ședemēntul.

Să povestim și de patimile ticălosei patrii nôstre, țera Românescă.

Intr'acestu anu 1769, domnia Măria sa alu treilea Grigorie Ghica V.V. fiindu-î dată, după Măria sa celu d'ântăiu Alexandru Ghica Voevodu, de la Octom. 14 a anului trecut 1768. Iată pă la începutul lui Octomvrie se iuvi despre Focșani unu Ilie Lăpușnénu cu vre-o 50, 60 de ômeni, între cari era și cinc-șese cazaci, iar cei-alalți moldoveni amestecați, trimisū de unu podpolcovnicu Nazarie Carazin, ce mai nainte la 1767 și la 68 au fostu iscoditu aicea in țera.

Domnul inștiință Vezirul cu nume de Muscali, și ceru ôste ca să mērgă asupra-le, și voe ca săși trimiță pe fiu-sēu Beizadéua, la Tarigrad; și vizirul

îi răspunde, că ôste îi va trimite, iar pe fiu-sëu să nu'lu urnescă, nici însuși din scaunü să nu se clătescă, ca să dea țerii vre o spaimă.

Disulü Lăpușnen, acea lună de plin umblă totü pe munte, până îi implini ca la 700. Atuncî sosi și de la ordie unü agă anume Cara-Muselim, cu vre-o 800 neferi. și cu altă adunătură din Beșleagiü țerei, cu neferii lorü putea fi peste 1000; iată și din curtea gospodinescă eși intr'o nópte un căpitanü ce se poroclea Zgurali, cu vre-o sută arnăuți, și se duseră dreptü în Bucov sud Saac, făcându-se una cu mai susü đisulü Lăpușnean. De'i era cu scire saü fără scire, Dumneđu scie.

Noemvrie 5 đile, Vineri, fiindü cam despre điuă, în Bucuresci ne pomenimü cu unü ramätü de *Stupai!* amestecatü cu *vaiü*, și unü *chilmanü* împărtaşitü cu *aman*; ci Turci prea puțini perindü ceï-lalți s'aü dusü la Giurgiu.

După ce se lumineă de điuă, ce se veđi? acea adunătură, mulți însărcinați, chipü de armați, cu strumurări de boi, cu lănci de pe la oi, (aüdați noi, lipsiți voi!) impreunați cu tâlharii de arnăuți, și cu altă multă străinătate, cu Bucureșteni amestecată, prădară totü norodulü, prin hanuri și mahalale, și la urmă mai tótă țera, întinđându-se și peste Oltü la 3 județe: Vilcea, Gorjiü și Mehedinți, părțile despre munte; și era supt 3 povățuitorü, din care 2 era parte Bisericescă: Igumenulü Argeșenu Kir Damaskin, i Vieroșanul Sofronie, carei i aü și călăuzlitü din Focșani, și până aicea în Bucuresci, iar celü de alü treilea Constandin Fălcoian, fu și peste Oltü, până la o vreme căpetenie peste câte-vași stéguri ceși adunase: ciobani, văcari, purcari și de totü felulü de hoți. Ci în sărita lui de la sud Ialomiței, trecändü pe la mănăstirea Mărginenii, mai äntäiu prădă pe frate-sëu Dumitrache Sulger. Prinseră și pe Domnu diminęta, în hanulü lui Șerban Vodă, iar sęra ilü duseră în hanulü lui Sfeti Gheorghie, și de acolo la 7 ale lui Noemvrie ilü porniră cu etpaiul Măriei sale cătră Graf Romanțov marișalulü în țera leșască, cum și de acolo 'lū aü trämisü la Petruburgu.

Nu ne ajungea gróza ce purtamü, ca nu cumvași Turciü întorcändu se să ne coprinđă în Bucuresci, ci și *stupai* ne înfricoșă, că ori-cine de locü se va clăti, de viață se va lipsi, iar a patra đi o frică de Turci se sfeti, și ei tâlharii, ceï mai mulți rezemară p'în tufele Colintina.

Boerii și norodulü veđându-și primejdia, își năpustiră avulurile și patria strecurändu-se cu mare frică, care cum putea, și rezămară uniü în țera unгурescă iar alții se sprijiniră prin munte, despre tóte părțile, cu mare frică.

Trei din Boerii: Dumnealu Mihaiü Cantacuzino biv vel Vist. i Dumnealu Nicolae Brăncovenu vel Logofet, și Ienache Văcăresculü vel Banü, după ce și porniră familiile plecară la Focșani să se pliroforisescă de este vre unü temeiu de ôste, ca să se póta apăra țera; și de grabü să întórseră plini de întristare, ci Vistieriul Văcărescu, după drumü apucă plaiulü pă la Valeni, și trecu

după familieși în Brașov, iar cei-lalți două boeri, luându din Bucuresci, pã
 prea Sfințitul Mitropolitul țerii Kir Grigorie, să călătorirã în luna lui De-
 chemvrie cu nizuință cătrã feldmarșalul, și de acolo la Petruburg. A cărorã
 ispravã să va vedea înainte, sau mai bine să đicemũ : urma va alege.

Luã Arhiereul cu sineși, pe Kir Kesarie Archimandritul, Protosinghelul, și
 pe Archimandritul Filaret.

Sosi în Bucuresci unũ Maior cu 350 egheri vinãtorĩ pedestri cu 2 tu-
 nurĩ, eșindu-le unĩ din boeriĩ ce mai remãsesese întrũ întimpinare la Colentina,
 și la acestũ alaiũ Dumnealũ Pãrvulũ Cantacuzino vel Spãtarũ, puse la peptuși
 împãrãtesculũ darũ, unũ galbenũ mare, în care era chipulũ imperatriiĩ, și se
 sfeti cã i s'aũ fostũ trãmisũ, prin celũ mai susũ numitũ Pod-Polcovnicũ Na-
 zarie Carazim încã de la 1 Ghenarie.

Veni din Focșani și însuși Nazarie Carazim cu vre o 500 cazaçi, poposin-
 du-se la mănãstirea Vãcãrești, și aducãndu-și *Stupaĩ*, se pogorã a cerca cu
 pradã coșãrile, sau cum đicũ Turciĩ cislucurile ce era pe hotar despre hasulũ
 Giurgiuvulũ.

Turciĩ Giurgiuveniĩ impreunași cu Rusciucilũ și cu altã glõtã dupã la cele-
 lalte serhaturĩ, adunãtã sub povețuitorũ celebi-aga Aiancl Rusciuculũ veni asu-
 prãle la mãnãstirea Comana, și dupã o nãvalã ce aũ fãcutũ, rãpuindũ prin
 sabie cãțĩ-va din *Stupaĩ*, cei-l-alți de pripã la trecerea Cãlniștiĩ, de greutate li
 s'aũ ruptũ ghiața și îndãstui s'aũ inecatũ; iar din cãțĩ aũ scãpatũ, unĩ aũ re-
 zematũ prin munte, iar alții, mai alesũ tãlharĩ arnãuți, pãrãsindũ armele s'aũ
 apucatũ mulți iarãși de placintãrie și pacegerie.

Polcovniculũ Nazarie cu cãțĩ aũ pututũ încãpea în mãnãstire ıĩ fãcurã Turciĩ
 muhaserea și cu tunurile în zidũ ıĩ îngrozea, elũ dar cu pãrleju scrise dum-
 nealũ spãtarulũ, și cu jale, și cam cu înfricoșare.

Se indemnã Dumnealũ spãtarulũ, și plecã cu majorulũ egherilorũ, mai a-
 ducẽndũ și cãțĩ ve din *Stupaĩ*, spre mãntuința lui Nazarie, iar în 15 ale lui
 Decemvrie, de la mãnãstirea Comaniĩ, dincõce de Cãlnisce, se pomẽnirã incon-
 jurãți de Turciĩ, și indatã ce se ațãtã rãsboiulũ, iatã volintirii și arnãuții ce
 era puși să pãzescã spãtele pedestrimei, dupã unũ focũ fugirã; ci Turciĩ
 luãndũ îndrãsnelã, mai alesũ avẽndũ copaciĩ meterez. Acolo s'aũ rãpusũ și
 spãtarulũ și majorulũ cu toți egheriĩ, luãndu-se robĩ numai 3 impreunã cu
 acele douã tunuri.

Intr'aceeași đĩ sãra sosi în Bucuresci mãria sa Alexandru Zametin, ghegeneralũ
 maiorũ, cu 1300 granatirũ, ci Turciĩ indatã ce aũ înțelesũ, pãrãsirã Comana,
 și scãpãndũ Nazarie veni în Bucuresci, și se apucã a strãnge de pretutindenea
 avutulũ Turcilorũ cum și datoriile lorũ, și đeciui prada *stupailorũ*. Așa, plinũ
 de avuție în luna lui Februarie, se duse din țarã, și nu s'aũ mai vãcutũ.

Să povestim și pentru părțile Craiovei. Era acolo pusă de Domn Caimacamă, dumnealui Manolache Geană biv vel postelnică. Dumnealui dar pentru apărarea țerei, unindu-se cu boerii acei părți de loc, ajungă la muhafăzulă Diului Mehmet Pașa Capăcăran, carele mai nainte fiind cu dregătoria între ogeagăli, de câte-vași oră îl rânduise Pôrta cu nizamurile țerei.

În locă numitulă Pașă îl face vel Ban și dându-î cevași ôste, curăți acele cinci județe de *stupa*. Despre altă parte îl însciintă Porțea la Babadag, de credincios și vrednic, fiind noă vizir Halil Pașa fiulă lui Aivat Mehmet Pașa. În loculă lui Moldovangi Ali Pașa; și i se făgădui domnia, cum i s'au și dată mai la urmă, și se numi Manoil Roseti, trăgându-se despre mumă.

Campania a II leat 1770.

Ghenarie 3 la Focșani era veniți două ghinerali majori: Grigorie Alexandrovici Potemkin peste pedestrime și Podgoriceanul peste călărime, când veni din Brăila Abdi Pașa cu o sémă de Turci, și într'o zi după la namieqi, apucându-se de răsboiă mai până sêra, se traseră Turcii cu pagubă, iar peste nopte îi veni ajutore Suleiman Pașa, ce era atunci Rumele Valesă în loculă surghiunitulă Mehmet Pașa, cu 2000 pedestrime și 2000 călărime, împreună și cu Ali Pașa, și la 4 ale acestiă luni, făcură războiă, omorându-se despre Ruși 2 ofițiri 12 husari și 3 arnăuți; s'au rănită 2 căprari 5 husari și 18 ca; iar Turcii înfrângându-se cu pagubă, au fugit lasându Rușiloră 9 tunuri cu două care gephane și totă zahereaoa împreună cu câți vași robi.

Ghenarie în 15, iată iar celebă Aga, împreună cu D-lui banulă Craiovei, avindă ca la 8,000 de Turci cum ne povestiră ună din Boerinași ce s'au întâmplată a fi cu dumnealui, veniră din Giurgiu cãtră București, ci Zametin Ghinăralulă gata așteptându la mănăstirea Văcărești, ôreși ce din tunuri puțintelă se priciră, cădându numai 2 granatiri și două trei din volintiri, cum și din Turci prea puțini; ci Turcii sperindu-se din granatile ce începuse ale arunca, au plecată la fugă, iar ghinăralu făcându marșă din tunuri îi grăbia până sêra la fântăna Radului-Vodă, dobândindă câte-vași care cu felurimă de zaherele.

Sosi în urmă și măria sa Tekil ghinărală cu 800 husari.

Pogori din Iași și măria sa Ghinăral Porucic fon Stomfil comendiră, și mergându 1-iă la Brăila, după rezboiulă din câmpă, înfrângându-se Turcii, o sémă se respiră, iar alți se închiseră în cetate, iar Ruși după ce prădară Varușulă dintr'insulă îl arseră cu focă, și de acolo veni comendirulă în București măi aducându cevași ôste și din pedestrime și din călărime, cu Trumbețoiă Brağadirulă, cărua îi sosi ghenăraletulă la Afumați.

În luna lui Fevruare plecă numitulă comendiră fon Ștomfil, împreună cu cei-lalți Ghinărali, și cu ôstea cãtră Giurgiu, și la ală douilea conacă, poposi cãtră sêră peste hotară la Coșăreni; işiră Turcii din Giurgiu, ca la șapte

optu sute călărime, pe carei stropşindu-i din tunuri apucară pe Dunăre în sus trecându-o pe la Zimnicea în Şiştovă, iară a doua-qi, măcară că Văruşul iera întărită cu două şanţuri, făcură Ruşii năvală, iar Turcii părăsindă tăbiile şi tunurile plecară în fugă, ei unii s'au închisă în cetate, iar alţii trecură în Ostrovă, şi de acolo Dunărea dăcinea în Ruscuc, iar cu alţii din multa năvală rumpându se podul ce trecea la cetate, cum şi o sémă ce intrase în două bolozane spărgându-le Ruşii cu tunurile, cei mai mulţi s'au înecată.

Se omoră din Ruşi Hekim majorul de Husari, cu 35 granatiri; se răni ună maioră de pihotă, şi din granatiri cu husari peste liude 70 şi ună ingineră franţoz, iar din Turci morţi liude 30 şi robî peste 100, pe care îi trecură pân Bucureşti cătră Focşani.

Le luară şi 18 tunuri de la Şanţuri, însă 13 fiindă turceşti, i două ce le luase la rezboiul egherilor ot Comana, iar două fi fost de ale imperiului, căci era cu scrisore numele lui Leopold împărată, cum şi altulă dintr'ală Vineţianiloră, scriindă: *Sant Marco* şi multe puşci dintr'ale egheriloră ce le luase la Comana, le aduseseră la Bucureşti înapoi, şi după ce prădară Varuşul arđându-lă cu focă se întorseră la Bucureşti.

La Moldova despre Fălcii, fiindă rânduită ună maioră anume Zorică, străjă pentru năvălirile Tătariloră, după perderea rezboiului şi pă însuşi 'lă au robită.

Fon Ştomfil cu o sémă din oatea ce adusesese, plecă înapoi la Moldova, despre sfirşitulă lui Fevruarie.

Trumbeţcoiă Ghinăralulă asemenea la Martie 6 zile, cu poştea se duse precum dicea pină la Chiove, şi nu se mai întorse.

La Aprilie veni în Focşani Prinţipulă Nicolae Repnin, precum se vorbia de noi ca să sprijine năvălirile Brăileniloră, iar apoi abia începumă a ne cam deştepta, căci măcară că era cordunulă la podă la Kirană, în Buzeă şi la Rîmneacă, câte ună maioră cu câte-cevaşi puţină pihotă, asemenea şi din Călărime, dar vedemă pe căţi mergea spre Moldova, orî de ce tréptă era, pentru frica câmpului, plecândă din Bucureşti, rezema în Ploieşti, şi totă p'în plaiură se cobora dincolo de Focşani în Moldova.

Mărginile ţerăi fiindă deschise, să făcu câmpului mare pradă, încă pă alocuarea şi robire. Turtucăeniă într'ună rândă, se suiră pe Mostişte pină la Bişina sud Ilfovă; iar altă dată trecândă Argeşulă pină la Herăşti, veniră pină la Tinganulă pă Dâmboviţă.

Dărstorană, veniră până subt dealulă Lipii, în sud Buză, asemenea stropşindă ţera.

Giurgiuveniă pe dincolo de Argeş, se suiră până la Ogrăzeni, cu asemenea fapte; iar de acolo spre Oltă saă peste Oltă, nu s'au băntuită; pôte că lua pildă pentru lăcuiitoriă părţii Craiovă, căci aceia până atunci nu se zmintise.

Brăilenă în săptămăna cea mare veniră cătră Râmneacă în ziua de Paşte

ei Rușii se apărară din mănăstire cu 2 tunuri ce avea, iar Turcii arseră orașul și se întorseră înapoi.

Intr'acea și Dumnealui Nicolae Dudescu vel Vornic (fiindă eșit din Brașov și plecat din Bucuresci către Focșani spre a se împreuna cu Prințipul Repnin) după ce făcu *Anastasis* în Buzău 'i au purcesu înainte 2 cară cu calabălăc, și când fu la Crucea Comisoé în vale, le luară Turcii cu totul; iar Dumnealui și cu alți Boerinași urma cu mergerea mai pe urmă, ei cum luară scire, dobindiră deosebit kibrit, și rezemară tocmă în Comarnic la sud Prahova.

Intr'acéstă lună a lui Aprilie, s'a înfățișat și deputații țerei înaintea prea puternice impărătrite, și cum s'au însemnat înapoi de năzuința Arhipăstorului nostru cu cei doi numiți boeri (după care în urmă la Mart plecă și Dumnealui Pantazi Câmpinenuț vel Cluc.) trecând Moldova, s'au ales și din partea acei țeri. Episcopul Inokentie Hușianul, i Arhimandritul Vartholomei Magiar (1), și Egu-menul Venedictos, și Dumnealui Ianache Milu Spătar; carei după ce au ajuns împreună la Peterburg, să priimiră în 20 ale aceștii luni și făcură orații înscris, cu căduta rugăciune, cuvintându'ntăiu din partea Moldovii Kir Inokentie Episcopul, iar din partea țerii Rumănești Prea sfințitul nostru Mitropolit și-și luară răspunsu cu nădejde de mântuință, însă de i se voru noroci armele cu biruință.

Intr'acéstă vreme fon Stomfil Ghinăralu își dete obștesca datorie în Moldova la Iași și s'au îngropat la mănăstirea Galata.

Maiu 10, Zametin și Tekil ghinărali, se ridicară din țera cum și prințipul Repnin din Focșani, cu tôte oștile, iar voluntari, arnăuți sau tâlhari, ce'i hrănea țera de atâtea ani, ridicându-se din părțile Oltului, mai stropsiră țera până în Focșani cu pradă, iar alții mai rămaseră și pe vară în țera prin munți jăfuind pă ticăloșii băjenari. Asupra cărora pă alocurea mergendu Turcii, iarăși țerani s'au primejduit.

La acéstă fără nădejde de întemplant era totu sufletul bucuros, numai ca să-și potă scăpa viața; cei mai mulți năpustindu-și ce bietu mai arēmăsese, ca nise coprinși de mare frică au apucat care încotro au vedut cu ochii, familii cinstite și de tătă mâna, lipsindu-le trăgătorii, slugi și robii urma cu neversnicii încrosnieți, și cu greutatea călătoriei, desbrăcați și desculți prin ploși și prin tină, căci și cei ce se sprijinise dă cu iarnă prin patele munților le-au căutat a face asemenea fugă, mai ales dă peirea tâlharilor *Stupași*, care au făcutu peste totu locul pradă desăvêrșet; prin tôte plaiurile și văile munților se vară cu suspinuri. Multe suflete, și din tătă mâna, s'au repus din rea patimă, lipsindu-le prin pustietăți hrana și lăcașurile, bantuiți de ploși și de vânturi neobiceinute lor, din care li s'au pricinuit bôle, lăngueri, lisindirii și vêrsaturi, iar mai la urmă și năprasnica bóla ciumei, din care pricină

(1) Este o eroare: e Vartolomeu Măzoreanul. V. A. U.

inchiidându se și lazareturile, și la vale neputându se urni, una despre tâlhari ce rămăsese, și vena munții cu pradă, și alta despre năvălirile Turcilor ce făcea asupra-le. Așa li s'au astrucatu trupurile prin pustietăți, lăsându a pomeni de alții câți, și câți, în părțile Focșanilor s'au robitu, după trecerea Rușilor, și a multora sânge s'au vărsatu fără vină, ei fiindu că după voia ce luase iubitorul de Dumneșeu Kir Cozma episcopul Buzăului, de la Zametîn ghinăralu, la ridicarea sa din Bucuresci, cu grabă scrise domnului Manoil Vodă, că i venise domnia la Craiova, încă din luna lui Maiu, și Măria sa, pripi de se ridică, și în luna lui Iunie, sosi și cu cinste se aședă în scaun.

Veni și biv Rumele Valesă Méhmet Pașa cu o sémă de ôste, și așa se mângăe țera, apărënd'o despre făcătorii de rele cu bun zaptu ce le făcea.

Oștile rusesci se adunară tôte în Moldova, și la ridicarea lor din țera se duseră împreună, și părintele episcop Cozma, i Dumnelui Radu Cantacuzino biv vel cluc. . i Dumnealui Manolache Vatașe biv vel agă, i Dumnealui Stefan Topliceanul vechil spătaru, și alții mulți și de tótă mâna.

Până a nu sosi feldmareșalul cu armia la Han-Tepesă, iată Hanul și Abaza pașa cu 30,000 Turci și Tătari, se silea ca să răsbescă mai înlăuntru Moldovii. Ci după împotrivirile ce le făcu prinșipul Reppin, ne mai perșându-și vremea se trase înapoi, și trecură Prutul asupra avangardei ce era supt comanda lui Baur ghegeneral, ei vedëndu că și pornirea Excelenței Sale fu iute asupra-le, cu ajutorul unui întunerecu de nópte se traseră ca 15 verste în josu, poposindu-se pe muscelele ce se întindu despre Fălciu, și la acestu ocașion făcură Rușii zaptu chereșteua ce o avea pentru podu, și două havantote, sașu pioă, iprocii.

Luându Rușii acea indresnelă, urmară după densusul la șisul popasul, și 17 ale lui Iulie, făcendu-se alu duoilea rășboiu, iar se înfranseră Turcii, gonindu i pedestrima verste șee și călărimea verste 20 și se gășiră din Turci cu Tătari morți 300, între care stărvuri fuse și Sultan Kerim fiul Hanului; se prinseră și câți-va robi, între care era și Ahmet aga sevgiliu lui Abaza pașa, i tainicul scriitoru alu Hanului, rămăindu-le la Ruși unu tunu și unu steag. La Iulie 18 șile fiind Turcii glótă adunați cu Tatarii amestecați lângă apa ce i șicu Larga, sub 4 povățuitori: Hanul, Abaza pașa, Ismail pașa și Abdi pașa; iar prinșipul Reppin cu alți trei ghinărari: Plemeianicov, i Baur și Potemkin îi isbiră despre revărsatul zorilor, și după rășboiu de 4 cășuri se înfranseră Turcii cu pagubă, lăsându Rușilor multe corturi, alesu alu Hanului, fiind de mare prețu, i 2 tunuri, 8 ștegur. 825 glonșe, 216 bombe, 20 burie cu prașu, și tótă zaheréua, rămăindu-le și o sémă de stărvuri, afară de robi, iar din Ruși s'au omorātu cincii oficeali și soldași cincș-deci și duoi.

Hotări și graf Romanșov feldmarșalul, ca să facă ghegeneralu batalion cu însuși vezirul Halil-Pașa, carele sta pină atunci peste Dunăre la Saccea, cu

150,000 ôste, însă 70,000 călărime, și 30,000 pedestrime de Anadol, i 30,000 călărime și 20,000 pedestrime de Rumele, afară din Tătarii căți vorū fi fostū; precumū aū plioforisit pe marșalu unīi din Agīi ceī robiți, și era supt 4 povētuitorī: untuiuluī anume Mehmet Capăcăran aga Pașa, i Abdi Pașa, Abaza Pașa și Izmail Pașa, încă și Topci Bașa Alidede Dagăstanlău, între care era și Potoțke Lăhul confederatulū cu aī sēi puținī ostași ce-ī avea.

Iul. 20 trecu vezirulū Dunărea cu ordiea despre Cartal, și se împreunără cu ceī fugiți de la maī susulū țisu rezboiū ot Larga.

Vezirulū într'acea ți cătră seară, își aședă ordia lângă Balta Cahulū, și puse peste nôpte de 'și făcu înaintea ordii ôre-care șanțuri.

Hanulū după învățatūra vizirulū dăosebindu-se din ordie cu o sémă de Turci i Tătari, trecu pe după apa Siligea, saū cum îi dīcū Balta Cahul, cu socotelă ca să pue pe marșalulū în mijlocū, ei Excelenția sa, din 40,000 ce era proti armia deosebi 10,000 pedestrime și călărime, trimițându-ī în potriiva hanulū, și într'acea nôpte Iul. 20 cătră 21 țile după la o vreme, se redică cu armia din loculū ce se afla, silindu-se ca se apuce celū maī bunū locū, și indeletnicū de rēzboiū; și în țiuă se pomeniră Turciī cu Rușiī în fațale, și-īși întocmi armia în cincī corposurī, puindu-și 2 aripī d'a drēpta, una supt ghenearlū Plimelnik, și alta supt Baur Ghinăral, și de-a stānga alte 2 aripī una supt Prus Ghinăralū Anșef, și alta supt Prințipul Reprin, iar corposulū din mijlocū ilū comandulua inusuși, avāndū lângă sineși și Ghinăral Porucic Melinos cu artieria.

Așa des dă diminēță, călărimea turcescă se porniră cu mare năvală asupra pedestrimei rusești, iar Rușiī cu iute silință și prin rēzboiū maī de douē cēsuri, izbutiră și sparseră cea glôtă, cu câte-vași pagubăle. Apoi se porniră și asupra pedestrimei turcești, ei atuncī vizirulū porunci osebitei pedestrime ce-ī avea dalcălăci saū inicerī dăsnădăzduiți, carei îndată ce se aprăpiară de întăea frunte rusescă, își inoiră mēsură rezboiuluī cu mare herbinteală; ei Melinos Ghinăral cu artelaria îi înpinse înapoi. Atuncī si corposulū lui Baur i se făcu mare învăluelă din iurușulū acelorū dalcălăci ei'lū proftraci Melinos cu o parte din artelarie, și potriivi tunurile de mătură viața a multora, însă împreună cu soldațiī, partea ce-ī gătuea dalcălăciī, căci totū îi tăia Turciī de o parte.

După ce se traseră Turciī din câmpū intrară la șanțuri, apărându-se cu focurī din tunurī și din puscī; ei în zadarū, că pornindu-se artelaria cu puterea necurmatuluī focū stropșindu-ī maī alesū pe lungulū șanțurilorū îi scôseră afară iar vezirulū vedēnd că i s'aū zmintitū ôstea cea maī alēsă, incepu a se cam trage cu etpai-ul sēū; apoi pricepāndū că Rușiī ilū gonescū cu năvală, înpunse la fugă și trecu Dunărea; în treī ceasurī aū luatū sfișitū rezboiulū.

Făcură Rușiī zaptū tōtă ordia, plină fiindū de totū felulū de avuție, așișderea

și zaherelele, gephanelele, piuoă, și alte muhematurî cu 140 de tunurî și o seamă de robî.

Baur Ghinăralū, îi goni mai pînă cam aprôpe de podū, luândū alte tunurî 30 și căîi-vași robî, căcî Dunărea le fu mare pedică.

Vezirulū după ce trecu Dunărea, cu ceî ce apucase dă trecuse din pedestrime, (căcî glôta călărimei lorū fugiră unîi cătră Brailă alții la Smil, la Akkerman,) sta la Saccea străjuindū pornirile Rușilorū.

Mergărdū acestă veste de biruință la prea puternica Imperatriță, cum ne povestiră ceî ce s'aū aflatū în Peterburg, cu mare bucurie aū slăvitū numele prea innaltului Dumneđeū cu paraclise și cu șemblicurî, trimițandū marisalului și celorū-lălți ghinărali blagoslovenii și darurî cum și tuturorū soldațilorū po rublă 1 cu chipulū sēū tăiatū dintr'același anū 1770 luna Iul. insemnandū re-zboiulū ot Balta Cahulū; și le purta fiește carele la pieptulū sēū, care dar s'aū datū și la pedestrime și la călărime. Iar sultanulū sosindu-î cea amară știre, s'aū umplutū de mare mânia, și mazăli pe Halil-Pașa Vezirulū, carele avu norocū cu frate-sēū Ali-Bejū ulemaoa din ceî de frunte aī Ţarigradulū, că și arū fi repusū capulū; și dete vezaretulū luī Silihtar Mehmet Pașa Bosna Valesă, ce era cumnatū sultanulū.

Cu tótă că biruința fu a Rușilorū, iar mărișalulū puse pe unū obrazū de scrise Vizirulū Halil Pașa, cerandū-î pace; iar vezirulū îi respunse să o cēră de la curtea Kesaricēsă.

Hanulū ne apucandū să facă nicî o ispravă, îndată ce simți de stricarea ordii își îndreptă drumulū la Vozia.

Abdi Pașa și Abaza Pașa aū trasū cătră Smil, ci Prințipulū Repnin precum era rānduitū merse de-lū luă cu puținū acrovolisimos făcandū ôstea cea ușoră, iarū Turcilorū li s'aū făcutū scādere, alesū ceî ce s'aū inecatū la trecerea Dunării din multa năvală și le luă 7 tunurî, cu o sēmă de cămile și catirî împovērați cu zaherele, iar pe ceî lălți Turcî îi aū robitū cu famliile lorū.

Merse Prințipulū Repnin și la cetatea Chelii, unde fiindū 3000 Enicerî o făcură vera și trecură Dunărea cu pace, gāsindū cetatea cu tunurî 91 i 400 burie cu prafū și alte muhematurî și zaherele.

Luă și cetatea Albă ce-î dicū Turcîi Akkerman, ce este pă apa Nistrulū, unde să varsă în marea Neagră, cuvera făcandū-o Turcîi, avandū tunurî șapte decî, i 1000 măsurî de prafū, 8,000 glônțe, 2,000 bômbe și 18 pioă.

Luară și cetățuea ce-î dice Tatar-Burnu, care iaste în malulū mării Negre, și se făcură Rușii stăpînî peste totū Bugeaculū, care din vechiū i s'aū dîsū Basarabia, pămîntū alū Moldovii, iar unū Sultanū lū aū deosebitū și aū făcutū *apikî* cu sălășluință de famlii tătărăști.

Din deputații țērîi sosiră după rezboiū, la Iași Dumnealū Vist. Mihaiū, i Dumnealū Logofētulū Brāncovēnulū, și mai nainte sosi măria-sa Grigorie Vodă,

carele în urmă pă poște au plecatu, pôte fi într'adinsu, pentru cea scrisore cu a mărișalului disă, ce s'au scrisu cătră vezirulū cu cererea păcii.

Să povestimū și pentru săvērșirile lui Conte Panin comendirulū de a doua armie.

Iși așeză armiea în preajma cetății Benderului său Tighina, precum i se dăcea când se stăpânea de Moldoveni, care este în capul Bugeacului. Zătienindū intrarea saū eșirea, hrana saū ajutorulū cetății în câtă-vași vreme, iar Bugeaculū se stropșea de Ruși, care ne mai putendū suferi, saū adevērulū, vērzendū Tătarii înfringerea vezirulū, se inchinară prin scrisore la Avgustū 13 zile prin mâna lui Conte Panin, cu jurământū și prin iscăliturī a 26 mărzacī deputați trāmiși despre toți mărzacīi Nohailor și a Bugeaciilor, făgăduindu-se că vorū aduce la aceastași unire și pe Crāmleni; și-și lāsarā zalogū doui mărzacī, unulū din Nohaī și altulū din Bugeaclāi, și câte o căpetenie ostășască, iarū alții din deputați să duserā și pinā la Peterburg.

Dobāndindū Conte Panin pe Tătari, hotāri ca să ia Benderul, și întâiū ilū ceru de la Emin Mehmet Pașā Muhafāz cetății ca să lū dea cu *vera*, și-și luā respunsulū, că după unū anū se va socoti.

Septemvrie 15 zile Conte Panin, vrāndū ca să dea ostașilorū inima și îndrāznealā, strinse *oficheali*, cuvētāndu-le cu aducerea aminte de vitejiile moșilorū strămoșilorū lorū și desevērșirile rezbōelorū, cu care totū d'a-una s'au arētatu înfricoșati neamurilorū; și le făgădui după volnicia ce i s'au fostū datū de la Impētraița, înālțare la ofiții, din care se făcurā și acei Ruși mai îndrāzneți, alesū cei ce au nāvālitū întâiū cu scāri la zidurile cetăței și întâiū se apucarā cu acelu meștesugos glombos, adecā sfera întristăciuneī, cu care rēsturnarā o mare parte de pāmāntū umplāndū șanțulū cetății dinafarā, și din zgomotulū lui să pricinui cetățenilorū indestulā grōzā. După aceea la o parte a cetății despre Nistru, făcurā Ruși o nāvālā ficlénā, metaherisind și bātāia unorū părți cu berbeci, adecā pe obiceiulū elenilorū, cum le-au fostū dicēndū *crius* (1) ci nu le puturā sparge, iar Turci nēștiindū cursa cei-l-altā, nāvālirā în părțile acelorū părți, când Ruși după înțelesulū semnulū, cei rānduiți au nāvālitū peste umplutura părții șanțului, și cu scāri suindu-se peste zidū, se aruncarā în cetate, nōptea sēvārșindū acestea, și în cincī ceasurī s'au făcutū mare vērsare de sānge, și pentru că după în case să arunca focurī cu multā stricăciune soldațilorū, deterā focū cetății, care până pe urmă de totū au ar-ū. Atunci Emin Mehmet Pașā, cu cei mai aleși din Agi, inchiđendū se în castelulū ce este în cetate, trāmise cătră Conte Panin cerēndu-ī intocmealā, ci-și luā și elū rēspunsulū : că de astā-datā nu este vreme.

(1) *Aries* ? V. A. U.

Se găsi în cetate tunuri 348, piua 89, burie cu praf 7000, bombe, granate, glonțe de tunuri 30,000, pesmetu cântare 500, afară din alte zaherele.

Se găsiră 4 tuiuri, și alte 14 semne pășesci și de ale altorū meghistanī, stégurī 44. — Morți din Turci indestuī, afară din Urfa Valesă untuilău, carele mai nainte dintr'o bombă s'aū omorātu, iar și din Ruși măcar că arăta morți 787 și rāniți 1877, iar pôte și mai mulți, saū indoīți.

Să luară robī : Emin Mehmet Pașa untuilău, i Abdulah Pașa și Mehmet pașa ikituilăi și 2 tefderdarī, însă Taki tefterdarū și altulū Kalei tefterdarū i Telabekir Alaiū Beiu, și Osman Aga Bimbașa și Isir Aga Bimbașa, i Omer aga Topci Bașa, Măsār Aga, Abdula Bașa, și Muftiu Nur Efendi, i agaoa Benderului Hagi Ali-Aga, și Oda Bașa Ibraim i Oda bașa Emin Aga, i Enicer Efendisi, Mustafa Efendi, Ciorbagi Ibraim Aga, Haseki Ibraim Aga, Haseki Mehmet Aga i Bahci Efendi, Ciorbagiū 52, Mehtupeiū 5, Serdenghenstiū Agasă 34, Bairactari 13, Agi de ai spabiilorū 177, Spahiū 297, Ieniceri 4756 și alți robī de totū felulū de stări 6240, cărorā li să adună suma 11790.

După aceea rândui Conte Panin, pă Băzorovski ghinăralū, și pă ghinăralū Baur cam în umbra Vozii, cu scopulū ca să fie pe Tătari în frău.

Bozorovski ghinăralulū, la urmarea drumulū seū dăspre Ozia ilū întimpină 3000 Turci, și cu acrovolismos, acéstā ispravā făcurā, căi lăsarā trei tunuri și căi-vași robī.

Hanulū se silea să intre în Crām, ci nu putea de zăticnelele ce'i făcea Baur, carele luase scire, că hanulū aū poruncitū lui Calga Sultan să'i vie întru întampinare, și pliroforindu-se dă elū, că se află cu Tătari de pază în drumū despre Kălburun, pripi de ajunse cu ostași, și o poposi la apa Molosna, și de acolo trimise pe Romanios ghinăralū maiorū, cu oste ușorā tacticon și 2000 Egheri cu 12 tunuri sprintene ca săi coprinđă drumulū Hanulū, de s'arū cuteza să iasă din Vozia. Când spre Orcapăsă se iuvi Calgao cu o sémă din Turci i Tătari; și dāndū rēsboiū se înfrānse și fugi inapoī la Orcapăsă, lăsāndū în locū câte-va leșuri între care se găsi mort și pă Mola Beiu.

După aceea Romanios ghinăralu, apucānd drumulū Kălburunulū se poposi la apa și totū despre Orcapăsă se mai iuvirā altā sémă de Turci 6000, și la 25 ale lui Septemy. dāndū rēsboiū iarăși, se înfrānserā Turciū, și la góna loru deterā peste o băjenie tătărăscă, și le luară împovărate : cară 500, și oi 5000 și dobitoce de vacă 2000; unde s'aū omorātu din Ruși unū Calmucū, unū husar, 2 dragoni și s'aū rānitū 3 cazaci și unū stegarū cu 3 husari și unū căprarū cu putru dragunī; s'aū perduțū 9 cazaci și 20 calmuci.

Bucur colonelulū cu o sémă de cazaci, puindū tunuri pe vase, vina apa pentru trecerea Hanulū, carele din Vozia trecuse la Calburun, și de acolo nădăjduia cu acrothalasie să intre la Orcapăsă, și la 20 ale lui Septembre se în-

tâmpină cu o sémă de Turci, carei trăgea cu vasele la Calburun, și după acrovolismos de o jumérate de ceas, Turcii se traseră iar către Orcapăsă.

Zaporojanii și ei în drumul Călburunului, isbiră pe alți Turci pă care cu biruință îi răspândiră, lăsându Rușilor două stéguri mari și 5 mici și 6 cor-turi și 80 cai, și 8 catări împovărați. Când din tacrirul unui Tătaru robu se adeveri bine că Hanul s'aú închisú în Kălburunú cu Turci 1000, și Tătari 150,

Mergendu și aceste vești, dá sávârșirile ce s'aú lucratú cu a doua armie, prea puternica imperatriță cinsti pe conte Panin făcendu-lú cavaleru a ceí d'intăiú tagme a lui Sfetii Gheorghie și'lú dărui cu o mcșie de locuitorii liude 2500 și după ce își aședă armia la ernaticú, de la o vreme s'aú dusú la Peterburg.

Sultanulú împotrívă mergendu-i vestile, mazali pá Hanulú.

Intr'acestași chipú, curățindu-se Moldova și Buceagulú făcendu-lú zapt, ho-tări Marșalul ca să facă óstea, a doua intrare în țera Rumănescă.

La Octomvrie, pá la Focșani, intră unú Maiorú cu pihotă, și cu o sémă de volintiri, cari se întinseră până la Rimnee, intru a căroro întâmpinare plecá din Bucuresci Kehaiaoa Mehmet Pașii, Rumele Valesă, cu câtevași steaguri de Turci, și dând răsboiú cădură 2. Serdencenti agasă, cu câțivași Turci; ci Kehaiaoa se întorse cu ceilalți la Bucuresci.

Tot iutr'aceeași lună, se coborá pentru Brăila, Gleb ghinăral, și cu ghi-năral Podgoriceanul.

Se rândui și pentru Bucuresci Iovan Gudovicí Bragadirul, și cu o sémă de óste ce avea, veni până în Ialomița la podul lui Kiran; unde iar Kehaiaoa Pașii, eșindu-le intru întâmpinare, așa pușin, dupeste apă, din tunuri se pri-ciră; ci Turciú arătându-și spatele, trecurá Rușii și veniră până în Creața, iar acolo ajungendu-i vestea Brăilei, se traseră inapoí în Buzeú, la Stilpul Spăta-rulú Mihaiú.

Intimplarea Brăilei așa fu : comendirul Gleb ghinăral, dete poruncă corpo-sului seú de cu séră, ca peste nópte la al treilea semn să facă iuruș la ce-tate, cu scările ce intr'adins avea făcute, iar Arnăuții, volentirii, din beție, fă-cură greșală, căci mai nainte de al treilea semn, năvăliră la pórtá șanțului despre oraș; iar Turciú cu priveghere, purtându-și grija cu armele, le stătură împotrívă din cetate, și pá lângă alți blestemați, cădu și cel d'intéiú bețiv, Cealic Sima, ce era vestit de îndrăsneț încă din vremea Hotinului. La aceeași vreme fiind și soldații apropiati, aú făcut năvală răsbind până la al treilea șanț; și ar fi fost biruitori, că Turciú cu bună seamă se apucase de fugă pá poartea cea din jos despre Dunăre; iar lăcomia, i-aú făcut să cađă pá dobândi ostășesci : lucrurile Turcilor ce la aú găsitú năpusite pântre liniile șanțurilor căci o sémă de Turci ca ordie, era poposiți printre șanțuri, și greșala volin-tirilor i-aú făcut de aú intrat în cetate; și vedend Turciú zăbavă, că nu'i im-

bulzește, și-a luat măsurile și întorcându-se asupra-le, le făcu mare scădere; iar câți au scăpat rezemă la popasul corposului, ude comendurul mai ședând o zi două pentru ca să se arate megalopsihos, își luă solășul noptea rezemând la Măxineni, unde au ședut mai trei săptămâni. Decî mergend stîrî Marșalului de întempleră Brăilei, ales fiind cu pagubă, de câte-vași sute de soldați, trămise și altă seamă de oște ajutor, iar Turcii cum înțeleseră, părăsiră cetatea și o luară Rușii la Noemvrie 10 zile 1770, cu tunuri 250; prinseră și cinci Turci ce era pitiți în cetate, însă doi într'un loc și trei într'alt loc, cărora dându-le strînsore, spuseră taina și arătără lagămul spre care au fost ei într'adins rēmași cu mari făgădueli, și într'acel lagăm ce era pe supt meidanul dintre fața cetăței și între oraș (nădăduind că pe acea parte vor veni Rușii) scoseră praful din 580 buriașă aședate de la fundul unuia până la celălalt, cu țevi ca de o jumătate de stângen; și așa în urmă veni tot corposul și se aședă de a gata în Brăila.

Bragadirul dar, celū mai susū numitū Gudovicî, împreună cu Dumnealū Aga Manolache, plecândū de la stălpulū spătarulū Michaiū, veniră pină la Colintina, unde le eși Mehmet Pașa intru întâmpinare, avîndū ca la 1000 saū 1500 Turci din 12,000 cu care venise, că pe semne 'i au seceratū ciurma, iar alții pe năravulū lorū supărându li-se se dusesse. Ci cum vėdu pă regulați și-și slobođi 2, 3 tunuri ce avea (iar Rușii totū venea) își apucă Pașa solușulū dreptū la Giurgiuvū, iar Domnulū Manole Vodă de unde era la mănăstirea Cotroceni, apucă cu Besleagi și neferii țerii drumulū Piteștilorū, trecendū Oltulū pă la Rimnecū și dă acolo se coboră la Craiova, iar Bragadirulū intră în Bucuresci la Noemvrie 14 zile scăpandū orașulū și lăcuitarū fără nicī o primejdie, ci numai la eșirea pașii la Colintina zărindū pe unū preotū în clopodnița Bisericii ot Hagiū, ilū cobori și puse de ii tăiă capulū, pōte fi că înțelesese cum s'aū trasū clopotele la intrarea *stupaiului* în anulū trecutū, dar clopotele totū s'aū trasū și la a doua intrare.

Veniră și boerii din Iași mai pă urmă, Dumnealū Visterū Mihaiū și Dumnealū Logofetul Brancovēnul, așisderea Domnialui Vornic Dudescu și Dumnealui Clucer Pană Filipescu, cari acești doi din Brașov eșindū aū mersū prin Moldova la Iași spre vederea Marșalului.

Veni și comendir fără zăbavă Măria Sa Olițu ghinăral anșef.

Trămise Marșalulū în țēră; unde obști manifestū, arătandū trebuința, pentru care aū eșitū oștile din țēră în anulū trecutū, și înștiințandū biruințele ce aū seversitū, cum și de a doa trămitere a oștii de acum, ca să ne ocrotēscă, iprocī.

Cazaciī ce se afla bichetū la Șmil vėdendū 7 corăbiī la limanulū cetății Tulcea intr' o nopte se indemnară și trecendū Dunărea le călcară și le aduseră în Șmil; acēsta fu pildă multora din cazaci și din Volintiri, cari se a-

dunară și iar trecându Dunărea noptea amăgîră pã dindarul cu mijlocul unuî croitoru anume Mitaco din Șmil, ce-î era cunoscutu, și deschidendu porțile cetății, omorîră pre căți Turci se afla într'insa, unde s'au găsitu multă avere fiind fostu pusă în păstrare de unii-alții din Turcii părții loculuî, și luându tunurile cele mai ușore, cele grele le-au înecatū; apoi ardendu-î namestiile, trecurã iarășî către Șmil.

Sã povestimū și cele ce s'au petrecutū în acestū timpū în țera Leșascã.

Confederații supt trei povățuitoři, anume Polavske, Zarepa și Lamban, se-mãna indemnãri noroduluî cu inpotriviri Craiuluî și oștilorū ruseșii ce se afla acolo; ci Veisman Ghinãralu Maiorū și Drevici Colãneluluî, cu arme îi sparserã și-î respãndirã, și iar nu se pãrãsirã, ci ca sã mai îndãrjascã noroduluî, deterã unū manifestū așa scriindū :

«Noi Franțiskos Kuzocovski Conte alū Palatinatuluî Caliski, adeverimū confederațione Tubar, și chemãmū pe toți frații la acestã unire și de obște vë vestimū : cã scaunulū Lehii este vëduvū, nefindū priimitū de craiū Conte Ponitovski, ci sã se pãzescã simahia Porții otomaniceștii ca o puternicã | aspidã (Pe carea Dumneđeu sã o întãrescã), ca se putemū surpa pã vrãșmașii noștriî fiindū tare Aftocratorū. Vestescū đicū scaunulū de vëduvū dupã întocmela ce amū fãcutū cu Põrta, cã de nu le vomū pãzi, vorū cãdea în urgie Arhistratighii noștri, cariî se aflã pentru patrie sub puterea sa».

Primatulū Lehieî celū de casã auđindū acestū manifestū s'au turburatū, și aū întocmitū inpotrivã-î altulū, așa scriindū :

«Scaunulū Lehieî nu veduște, precum este mãrturisitū, cãci alegerea Craiuluî Ponitovski curatū s'au cunoscutū și s'au priimitū de toți înpãrații Evropei cum și de Otomanesca Põrtã, cã de arū fi scaunulū vëduvū, cum đice acelu confederatū, mai întãiu noã ni s'arū cãdea a ști, fiindū acestã trebã asupra-ne datã, iar nu altora; ci căți vorū vesti barfelilorū luî, sau se vorū inpotrivi acestuî dupã lege Craiū, vorū fi dupã pravilã vinovați morții».

Cu tôte acestea confederatulū Polavski strãngãndū | 4000 ostași, plecã asupra luî Roener Colãnelu, ci întâmpinãndu-lū, dupã ce-î omorã 300 confederați, pe cei-l-alți îi puse în fugã cu risipã; dupã aceea iarășî mai stringãndu-se peste 1500, la mãnãstirea Țestocovicî, hotãrirã sã mai dea Rușilorū unū rãzboiū, ci nu o nemerirã, cãci colãnelulū Drevici de o parte și Polcovnicū Zahovski despre altã parte, puindu-î în mizlocū, le fãcurã fõrte mare stricãciune, luãndū și căți-vași robî împreunã cu tunurile ce avea; așa le fu conețulū într'acestū timpū.

Mă îndemnaiu a însemna câte cevași, pe cât am pututu afla, și de cele ce au săvârșitū Rușii intru acestū timpū, despre Anadol.

Nu conteni și Totlepen Ghinăralulū cu biruințe a se arēta într'acele părți, carele după ce și într'acelū timpū puse pă Lezghii în risipă, trase spre sine | cu unire pe Prințipulū Eraclei, alū Ghiurgei de susū, carele are (spre părțile ce era să ostășască) aceste cetăți, anume : Analer, i Tuchet, Izbole, Goresufam, Avaz și Tifaiz ; și întinđendu-se peste hotarāle turcești, luă Sirvanulū, iar la Iulie 17 supuse cetatea Cotatis (cu vărsare de singe) avēndū tunurī 17 și pă lângă alți robī din Agī și Eniceri luă și pă trei Pași. Atunci și Prințipulū Solomon alū Ghiurgii de josū se supuse cu jurămintū, lucrāndū împotriva neprietenilorū, multū puținū pe cât le-au datū și lorū mână. După aceea se întinseră Rușii și până la cetatea Carsu, ce este pe apa Eufratului.

Se mai povestimū și de cea fără nădejde ranū ce se deschise Sultanulū pe marea Albă totū într'acelū timpū.

De cu primăvară se iuvi pe apele Veneției Conte Theodor Orlovū cu 3 galiōne și unū vasū ce-i zicū pingoz și 2 ce le dīcū pangheporta, când Creștinii de la Morea | singurī își făcură Patriei o mare pacoste, cum ne povestiră unii din păminteniī lorū, care s'au întâmplatū la acele primejdii.

Înțelegēndū ei de sosirea acelorū vase, nimicū nu mai așteptară, ci redicară cap sub 2 povēfuitorī din păminteniī lorū, anume Benache ot Kalimata și Ianake Krevetas ot Mistras, care ținuturī se hotărāscū cu munții Otmania dintr'același Hersoneson. Acești doi au fostū întăritătorii norodului, avēndū mai mare pildă fapta pravoslavnicilorū Ruși, care prin îndemnări cu făgăduințe, îi făcură de priimiră pușci 10,000, in loculū celorū ce le strinsese Turcii de la norodū pentru bănuiala, și porniră armă asupra Turcilorū ot tam, ci Turcii se închiseră prin cetăți, iar Moraiatiī făcură zapt ținuturile după afară ; după aceea Turcii păminteniī ajungāndu-se cu Turcii Arnăuți, (care avea și veche pizmă, pentru surghiunirea lorū din pămintulū Moreei, fiindu-se fostū incuibatū mulți, de căți-vași anī trecuți) viindū cu mare cu micū, intrară în Morea, și cu mare cruzie vărsară fōrte multū singe creștinescū | și groaznicū robiră, in cât mai tōtă Morea s'au stricatū ; iar cei ce au pututū scāpa au trecutū la Zakintho, la Kefalonia, la Korfus și pe aiurea, locurī de ale Statulū Veneții.

Pă la Maiū saū inceputulū lui Iunie sosi in părțile acelorū ape și Conte Alexe Orlov (insă cu cea-l-altă flotă, căci vasele dintăiū ce sosise cu frate-sēū Theodorū Orlov acelea au nebunitū pe Moraiți). Decī înțelegēndū de armada Turcească că s'au călătoritū cu venire asupră-le, pentru ca să nu prohorisē-

scă mai afară, pripiră ca să o întâmpine mai înăuntru, pe însuși apele turcești, cum se și întâmplă.

Iulie 5 zile, se întâlniră stolurile în sănurile ce se chiamă Nafliu, și cu ore care războiul fără pagubă despre amândouă părțile, armada turcească se trase la unu liman, ce se chiamă Lambroki, iar turcește Ceșme liman, care este despre Anadol, tocmai împotriva ostrovului Hios.

Armada turcească era de 15 Galióne i 5 sambekia, | 8 caravele și trei alte mai mici bastamente.

Stolul Rusii s'au pusă la orânduială; în capu era Conte Theodoru Orlov, la mijlocu era Conte Spiritof Grigorie, la sfirșitu Conte Elfiston cu Conte Alexe Orlof.

Iulie 7 zile Amiralie Spiritof luându cu sineși pe Conte **Theodor** Orlov și deosebindu-se din linie merse cu o megeană de se apropie de căpetania turcească ce-î dicu Rieala, care se comendălua de Gezaerlă Hasan Bei și în unda ce se ațăță rezboiul, Ruși i șterseră steagul, când soldații și marinerii aruncându necurmte granate și alte meșteșugóse focuri, se aprinse Rieala cum și Megéna asemenea; atunci Spiritof și Orlof intrară cu 24 oficiali în varcă și se traseră la flotă, iar Riala și Megeana cu mari trăznite se mistuiră de focu. După aceea armada turcească se trase și se poposi în numitul Ceșme Liman, și puse Căpitanu Pașa în uscatu tunuri 22, ca să o apere, iar Ruși cătră séră rânduiră patru borlote și patru galióne, | care peste nópte prohorisiră și dându focu unu galiónu turcescu, unde fiindu cele-lalte suptu vintu tóte au arsú.

Iulie 8 zile mergendú Ruși în liman, găsiră galiónu lu Geafer Bei în-tregu cu tunuri 72 și-lu deteră sub comanda Capitanulu Megeani, mai găsindú și cincî caterga, și scăpară 400 creștini ce se lupta cu marea pă scânduri plutindú; luară și cele 22 tunuri din uscatu; după aceea se împărți flota mergendú unu stolú cătră Athina, unde găsindú 15 corăbii *Dulciniotica*, pe șepte le cufundară, iar optu le-au robitu, iar cela-laltu stolú veni între Tenedos la Dardanele, adecă cetățile ce sint de pasă în fruntea arhipelagulu, unde iaste boaz, strămtóre, saú cum am dice ca o chee, străjuindú și zăticindú intrarea de hrana Țarigradulu.

Sultanulu umplându-se de mare mánie trámise de luă capulu Capitanu Pași și în locul lu puse pă Geafer Bei.

Rândui și pă biv vezirú Ali Pașa Moldovangiu de paza | Dardanelorú, póte pentru i se aligisise ochii cu Muscali de la Hotin, luându cu sine și pe unu franțoz din Țarigrad, anume Tot, avendú cevașu praxis de inginerú.(1)

După repunerea armadei turcești, iar galeongii se respândiră și cei mai mulți meraseră în Zmirnu, orașu de Anadol în malul mării Albe, cu mare schelă,

(1) Veđi nota noastră de la finea volumulu. V. A. U.

de omorîră câte-vași sute de creștini, iar Evropei de acolo, cu mică cu mare năvăliră în corăbiile evropeice, ce se aflase la acel liman, fără numai consoliî remase în orașu închidându se pîn casele loră cu destulă frică; acestea mergîndu la aușul Sultanolui, rindui în Zmirnu pe ună Cara Osman Aga cu 1000 ostași, ca se pedepsescă pe acei zurbagiî, și mai alesă să apere pe evropei și măcaru că urmă cu ore-care săvârșire porunciî, iar laudeloră loră nu le putea face zaptu, înfricoșându consulliloră, că în vreme ce se va iuvi flota rusescă pă apele Zmirnului, mai întâiu pă consoliî îi voru omori, apoi așa se voru duce în lăuntru Anadolului, ei consoliî de frică | se îndemnară, și la 20 ale lui Augustu scriseră toți către Conte Orlov, dintru ale căroră scrisori a Consullului Olandei așa să coprindea :

«Scoposulă acestoră trămiși cătră Exelenția ta despre partea neamuriloră Evropei cari locuescă într'acestă orașu, adevăratu nu ca să facă vre ună spionlăc, ci încă nici să fie știută de stăpănitoriî locului, căci acestu felu de cercări nu potă lua sfârșitū, mai alesă inaintea Exelenției tale, fiindu plinū de isteciune și cu mare iscusință, cum nici noi nu avemū indoială de vre-o băneuală, că am fi cercându săvârșirile porunciloră cu care te-au încărcatū singura stăpănitore Imperătrii; ci noi avemū bună nădejde la înțelepciunea Exelenției tale, te vei socoti ca unū omū urmândū, și nu te vei îndura de rugăciunile unū nenumăratū norodū, pe care unū neamū varvarū și netemătorū de Dumneșu, în totă vremea îi înfricoșază cu asemănarea morții; vedemū că ostași | Rusii, ce sînt supt stăpînirea Exelenției tale, după ce au înălțatū biruință, n'au metaheresit pă vrăsmași loră cum ne metaheresescū ei pe noi, cei mai mulți din neguțătorii Evropei de aici cu fuga au intratū în corăbiile ce s'au aflatū cu întâmplare poposite la acestu limanū, împreună cu familiile și fieșteși-care, unde se socotea pre sineși prea bogatū, năpustindu-și avutulū, s'au mulțamitū ca să-și pue viața la asigurație, iar trebuința îi face pentru hrana cea de tôte zilele, și atata sunt de stenahorisiți în cât nevoia îi silește oră a muri de fome, sau a cădea în primejdia vieței, iar consoliî (dintre care sunt și eu unulū) ne aflămū inchiși prin case, necutezându-ne să eșimū pe afară singuri, ci cu paznici iaciacci, și iarăși nu sintemū siguri despre vre-o năvălire acestui neamū varvarū; într'acestū chipū iaste starea tuturoră evropeiloră de aici. Ale căroră rugăciuni | aducându-se cătră Exelenția ta, te vei îndemna cu milostivire, ca să-î mântuești de aceste rele întâmplări.

Noi rugămū pă Dumneșu pentru bună sănătatea Exelenției tale, și eu unulū consollul neamului Olandezesc, îndrăznescū deosebitū a te ruga; și ca să nu mă arētū supăralnicū cu lungimea cărții, te va plioforisi din gură Dumnealū Emleieur deputatulū, trămisū cătră Exelenția ta».

Conte Orlov le-aŭ răspunsŭ la Octomvrie 8 zile cătră toți, o carte,
așa scriindŭ :

«Eŭ am priimitŭ cărțile Dumnea-vostră la 21 zile ale trecutului Septemvrie, și forte m'am întristatŭ de grija ce aveți, care eŭ mai nainte cunoscându-o, mă silescŭ însă pe cât mi se cuvine, și nu lipsiŭ a vă da Dumnea-vostră răspunsŭ de mulțamită, și ca să vă facŭ să luați séma lucrurilor ca și însumi. Eŭ, urmezŭ prea înaltelorŭ porunci și voinții prea puternice | Impărătrițe, iar și grijându-mă de iubirea de ómenī, ca să-ī ajutŭ cât imī va fi prin putința, atătŭ pă neamurile ce ne sînt de bine voitorī, cât și pă cei cu rea voință. Cu aceste nectătite blândețe sunt dinceputŭ îndemnatŭ, tocmăi de când am auditŭ mișcarea cea de obște a norodului Zmirnului, schimbându-mī socotéla pentru acelu orașŭ, ca să nu vă se înmulțescă frica, sau adăogirea celorŭ răi, și într'adinsŭ am slobođitŭ pe unŭ Enicerŭ Agasă, cu etpaiu său, robŭ fiindŭ, ca să vorbescă acolea cu cei mai de înțelesŭ, ca să vă apere primejdia, și să vă sigurefsescă. Și s'aŭ bine făgăduitŭ, că negreșitŭ va săvârși tréba fără îndcială, ci nu scimŭ de s'aŭ ținutŭ de cuvântŭ. Dumneavóstră veți cunósce mai alesŭ și din cuvintele deputatului, că eŭ nu m'am lenevitŭ, și sînt plinŭ de pohtă, ca să vă mulțamescŭ la tóte câte cereți, însă de nu mă vorŭ zătieni alte gânduri, ale căroră înțelegeri și Dumneavóstră le puteți pricepe; și iar nu mă pociŭ da | platnicŭ la fieș-ce întâmplare-vă, căci vreamea mă va putea face să mă apucŭ de dansa. Dumneavóstră cu cât veți putea dice, că trebuie să socotescŭ pă Zmirnu ca o desăvârșită apikie, locuitoare de atăta neamuri evropeica, iar nu ca unŭ orașŭ alŭ vrăjmașului, acésta nu o voiŭ putea pricepe cum și în ce chipŭ. Că așa dar trebuie să asemănŭ și tóte cele-l-alte cetăți și orașe ce sînt *is ta para thalasii*le turcești cu Evropei locuitorī. Iar cât pentru neguțatoriile Dumneavóstră vă incredințezŭ, că despre óstea ce iaste supt comenduéla nóstră, nici în frică nici în pagubă pă nimenī nu vorŭ pune. Nu mă indoescŭ ca în câtă vreme semnulŭ Prea Puterniceī Impărătrițe va stăpini aceste părți de mare, mai alesŭ Dumneavóstră vă veți bucura de lăudatele sale biruințe. Și iar dicŭ de cea făgăduința-mī, că va fi când vorŭ lipsi cele ce staŭ împotriva canónelorŭ ostășesci, căci atunci și eŭ schimbându-mă de mă voiŭ aréta spre apele | Zmirnului, măcarŭ de vă se va și pricinui vre-o turburare, eŭ nu mă voiŭ vinováți, cum nu m'am vinovátitŭ, cu cea stingere de totŭ a armadeī vrășmașului, a căria rea norocire v'aŭ adusŭ la atăta frică. Slobođirea unora din robī, și buna voință ce arétŭ cătră toți, încă nu s'aŭ vârsatŭ în inimile Turcilorŭ, precum eŭ așteptamŭ, ci după îndărătnica lorŭ fire, o să mă facă să-mī schimbŭ gândulŭ și fapta, că așa li se cuvine. Iată și acum pentru rugăciunile Dumneavóstră am hotărítŭ să mai ertŭ pe cățivași

făcându-o numai ca să vă mulțumesc și să vă apăr de orî-ce împotrivire, nevoindă pricinile ce pot să-î întărate spre vre o răutate; și măcar și cu această să li se facă vre o pildă. Dumneavăstră fiți pliroforisiți că mă veți găsi pururea cu totă inima, buerosu a vă sluji, nu numai némurilor celor ce ne sunteți voitori de bine, și încă și celor neprieteni, carei sunt resipiți și amestecați cu vrășmași noștri, încă și tuturor celor ce voră vrea să năzuască la puterea milostivnicei Imperatrițe, că slava puterei ei este asemenea cu iubirea ei de ómeni, cum totă lumea scie: că Mărimea Sa n'aú redicatú armade alte, fără numai ca să pedepsască pă călcătorul păcii, și cu cât este mânia puterei sale gróznică vrășmașilor săi, atăt și iubirea de ómeni îi este neclătită spre cei ce-î sint voitori de bine; pentru această vă făgăduesc și pă numele ei celú prea láudatú vă adeverezú, că în cătă vreme va fi această trebă asupra-mi, vă încheiú, cu avutul și familiile Dumneavăstră, că veți fi în liniște: pînă în căt și de va fi ca să măi înalțú altă biruință, eú voiú lăsa-o însă cu mijlócele ce v'amú arətatú măi susú, căci iubirea de cinste-mi este ca să o urmezú după cele înalte cugete ale singurei stăpănitórei mele, cunoscəndu-mă pe sine mi fericitú căci m'am aflatú la această stare, ca să arətú (și la aceste depărtate locuri) cuvioșele ei bunătăți ce-î inchi | puesce marele sufletulú sėú, și să-î metaherisesc puterea, ca să suflu gróza peste vrășmași și siguranția spre prietenii ei. Sfărșindú, vă rogú să priimiți a mă erta, căci nu v'amú datú deosebăi respunsuri, pentru că tóte cărțile Dumneavăstră dá o pricină fiindú, socotiiú că vă va ajunge acestú respunsú de obște; cu tóte acestea, deputatulú Dumneavăstră vă va pliroforisi pentru buna mea fire, și nădăjduescú ca și înșivă veți cunósce bunú scopulú meú ce am cătră Dumneavăstră. »

Intr'această vreme se insciință Conte Orlovú, că mulți din cei greci puindu-și la vase bandiere rusesci umbra pe mare jáfuindú, și dete unú manifestú insciințandú, că de către unii ca aceia nu are nici o trebuință, ci unde se vorú găsi să se prindă și să-î pedepsască.

Supuse și ostrovulú Lemnos, avəndú în destulú limanú, unde își ernă flota. Infelegəndú Conte Orlov, că s'aú măi adunatú 30 corăbii Dulciniotica, | care umbra jáfuindú ostróvele, se porni asupra-le, și unde le-aú găsitú dintr'însele aú innecatú, altele aú luatú, iar cele măi multe le-aú respănditú.

Intr'acea vreme lipsindú Conte Orlov de la Limnos, găsi pirlaj Geza Erli Hasan Beiú, cu 4,000 Eniceri și intrəndú în Limnos, pă căți Ruși îi găsi îi omori, luəndú și căți-vași oficalii robii și-lú numi Pórtă de Gazi, ci în scurtă vreme iarăși ilú părăsi.

Prea puternica Imperatriță fórté mulțumindu-se și de aceste norocite izbānde, cinsti pă Conte Alexe Orlov făcəndu-lú Ghinăralú Anșif antăiú Ca-

valeră ală Sfintului Gheorghe și arhistratig stolului Rusescă, dăruindu-î și ruble 100,000.

Cinsti și pă frate-său Theodor Orlov făcându-lă tenente-Ghinărală și cavaleră de Sfetih Gheorghe, dăruindu-lă cu ruble 50,000.

Cinsti și pă Conte Spiritof cu cavaleria Sfintului Andreiă, | dăruindu-lă cu o moșie de locuitori 2,500.

Cinsti și pă conte Amiral Grail făcëndulă comendiră corposului, și-lă dăruî cu ruble 12,000.

Pentru trecerea de vreme făcuiă acestă adaosă.

Pină în ăilele imperatorelui, marele Petru ală doilea, se afla în Rusia ăre-care hiliarhă, cărora li se ăicea strelăi, păzitoriă trupului împărătescă, avëndă năravă în fapte chiar ca și Turciă iniceră, după ale cărora zorbalicuri cu hotărire le-ău stinsă viața, ci într'o ăi la loculă celă de pierăare, peste ună fiindă cu privială și însuși împăratulă, așa cum îi întindea muncitoriă cu găturile pe lungimea ună bușteană | și-î tăia cu barda, iată unulă dintr'acei strelăi neavëndă locă pe bușteană să-și pue gătulă, s'ău întinsă singură cu gătulă pă pămintă, pă care vėđendu-lă Impăratulă cu milostivire ilă ertă și nică de slujbă ău fostă lipsită; ăi aceluea nepoți sînt Orloviă acești de acum.

Să mă povestimă și pentru altă rană ce se mă deșchise sultanului cu Ali Beiu Șehdair ot Eghipet saă Măsăr, cum îi ăică Turciă.

Acestă fiindă unulă din cei 24 beî, omă isteță cu minte ascuțită, pururea se zavistuea de cătră cei-lalți Beî cu pări la Pörtă pă care în trecuțiă ăni în pace l'ău fostă surgunită la o parte a Araviei, unde nu lipsea cu gândulă a-și găsi mijlocă de respălăire, și fiindă dulce la cuvintă și cu bogăție, trase la sine pe o sémă de Arapiă acelui pustiū.

După ce dobândă pă acei Arapi, întâiu veni pă ascunsă | la Țarigrad, și prin mijlocitoriă îndrăznindă să înștiință vezirulă, rugându-lă ca să i se dăruiască ertăciune, și-și luă respunsulă, că nu este cu putință a-î măi fi șeqēmintulă la Eghipet saă a se măi numera între cei 24 de beî, ci să se întorcă de unde ău venită, carele așa ău și făcută; ci întorcëndu-se desnădăjdută, și ău înfipită gândulă spre nesupunere, apucändă mijlăce care socoti că i se cuvintă și pe lesne dobândă și evnia ogeaclăilor ot Eghipet. Iaste pre obiceiulă Moametaniiloră — obiceinescă și Eghipteniă, — dă mergă și din eiă pă toți ăni la Meca pentru Hagelăk, ci pă cei din partea Eghipetuluiă îi ia căte ună beiu și cu levențiă lui îi duce și îi aduce cu pază. Iar măi susă ăisulă Ali Beiu păzi vremea și loculă cu ăi lui, și întămpinändă pe acelă Beiu, ilă omoriă împreună cu levențiă lui, iar pe Hagiiă luändu-î elă îi duse și-î adusă la Meca. Acestă | înțelegëndu-

cei-lalți Beï, hotărîră să-î stingă viața cu războiū, și dintr'inșii ișindū din Eghipt (după care urma și o sémă de ogeaclăi, însă mai neînarmați), se întâmpinară unii cu alții și ațâțându-se războiulū, fu biruința lui Ali Beiu, încă și pașa celū rânduitū de P'ortă muhavăzū Eghiptelulū, fugi din locu-șī.

Se apucă Ali Beiu dă întări cetatea Alexandrii, ca să p'otă zătigni năvălirile Turcilorū și întocmi *to portom* Suveizul, ca să p'otă trage negoțul Emenulū.

Scrise și cărți p'ă la unii din vecinii Evropei, dintre care cele scrise la Statulū Veneții așa se coprîdea :

«Noi frații Voștri (fiindū că toți sintem din Adam) stăpănitorii pămîntulū și mărilorū ; voi ocrotiți-vē legea, cum și noi după Alcoranu nostru, din vechimea trecuților anī ne sunteți bunī prietenī. Cuvîntulū care ne îndemnămū a vē trāmite acēstā scrisore, este să vē adevērimū, că la acēstā împărăție, nu stăpānescē nicī silele, nicī strāmbătāțile, ci cresce netemerea și infloresce liniștea. Aicea nu se află mijlōce de sāvārșirile nedreptății, nicī ertāmū nimēnuī să-și cheltuiascā viață și lucrurile intru desfrānārē ; nicī se vinde cinstea cu banī ; ci încă trebue cele vrednice de cuvîntatū marī incuviințate obaze să să curețe de acestea. Dumneđeū să vē pāzēscā de turburările diavolilorū, și de ficleanele lorū duhurī. Acēstā împărăție este rodnicā bunelorū firī și slobodā den spre tōtā nedreptatea. Bogații și sāraciī mulțumiți de o potrivā să trāiascā. Dreptatea se cunōsce din odihnā. iprocī.» |

Campania a 3 a leat 1771.

Michailū Crecenov Ghināralū Maiorū cu corposulū ce avea plecā la Craiova, unde era Domnulū Manoil Vodā, cu chehaioa Pașii ot Diu, cu 2000 iniceri ; ci înțelegēndū că s'aū apropiatū de cu sērā, se spālārā ca vre-o 1.000, iar re-mașii adoa-qi eșirā despre Preseaca în cāmpū, lāngā oborulū tārġulū de afarā stāndū chehaioa cu Turciī de osebi și domnulū cu etpaiul sēū și cu beșleagiī și neferiī de osebi, avēndū și vre-o sutā slujitorī de țērā. Cānd slobodirā Turciī 2 tunuri din 4 ce avea, și se repeđirā cāți-vași în chipū de iurușū, ci încotro vorū fi luatū Dumneđeū scie, că nu s'aū mai vēđutū. Iatā și din tunurile Rușilorū veni unū glonțū și rupse capulū calulū unū slujitorū ce sta aprōpe de Domnū ; iar cei-lalți slujitorī de odatā cum și Turciī de ceea parte cu toții impunserā la fugā. Ci Turciī apucāndū drumulū Diulū, la trecerea Jāiulū fiindū apa cam mare s'aū înecatū cāți-vași ; iar Domnulū cu ai sēi și cu Besleagiī | și neferiī țērī, apucāndū drumulū pe la Ișalnița, trecurā Jāiulū pe la Tāntārenī și Dunārea pe la Florantin, coborāndu-se la Diu. Și așa Rușii intrārā în Craiova, Ghenarie 17 zile dobāndindū și cele 4 tunuri, încă 2 le lāsase și pline.

Pe acea vreme eșirā Turciī Giurgiuvenī cu unū Sultanū ce avea cāți-vași

Tătari, și apucară fundu Vlăscei pă Argeșu în sus până la Ogrăzeni, care întorcându-se cu pleanul la Giurgiuvi îi ținu de rău Mehmet Pașa Rumele Valesă; iar ei nu mai căutară că este cumnatu Sultanului, ci-lu omoriră, împreună și pă chehaiaoa lui și pă Ordiiu Agasă, încă și pă alți Agi.

Comendirul Oliț Ghinăral Anșef, luându în știre de fapta lor nu pierdu vremea, ci în luna lui Fevruariu, plecă împreună ce alți Ghinărali, și cu oștea ce avea asupra Giurgiuviului; unde măcaru că orașul era întăritu cu trei șanțuri, și pă lângă alți Turci ce era adunați se aflară și căți-vași leși de ai lui Potoschi Confederatul, carele ernă la Cernavodă și făcură război înșă ântăiu în câmpu. Apoi peste nôpte cu iurușul ce făcură Rușii, îl luară cu vărsare de sînge despre amândoaue părțile; iar Arnăutu Suleiman Pașa și cu căți-vași se închiseră în cetate, ci vedëndu că Rușii o slăbescă din tunuri, o făcură *vera* la Fevruariu 22 zile și trecură la Ruscuiuc cu pace, și plecă Trumbețoiu Gheneralul la Iași cu vestire mareșalului.

Din Ruși se omoriră unu majoru anume i soldați 173 și s'au
rănită 694 și doi ghinărali anume Molin Iosif, și Conte Helmghegor și Polcovnic Natalie, i unu maioru alu Egheriloru și alți doi Oficheali.

La Aprilie Oliț Comendirul ajunsu și trecutū fiindu de bătrânețe s'au săvârșitu de mörte bună, și s'au îngropatū în sfinta mitropolie.

Intr'acéstă iarnă altu război mai vrednicu de cuvintatū nu s'au întâmplatū fără numai în Mehedinți veniră ca vre o 400 de Turci asupra Cerneților, și dândū război cu unu porucie anume: ce era peste slujitorii de
țeră, cărei își arătară spatele însoțindu-se crângulu, iar pă celu Porucie îl prinseră și viū l'au dusu robū la Diū.

Merse comendiru la Craiova Ghenăralu Potemkim în locul lui Creșinovu Ghinăral, carele mai cătră Primăvară rândui de se slobodiră pă baltă oreșicare oște ușoră și volintirime, care trecândū Dunărea la Țibru au datū focū la câte-va case și cu pleanū se întörseră.

Din pornirile ce făcură Turcii pă acestū următoru anu se înțelese că sfatulū le-au fostū cu năvala ce au făcutū trecândū Dunărea în țară pă de multe părți. doar vorū face pă Ruși să se tragă din țeră, ca în anul trecutū 1770, ci măcaru că Rușii se traseră după alocurea, cum se va vedea înainte, iar de totū n'au lipsitū, ci pînă pă urmă toți se adunară pentru paza Bucureșilor. Iar țerii se făcu mare scădere în tôte, pă alocurea cu osebită robie și pradă de-săvârșetă; zăticnelă de hrana celorū ce arū fi pututū țarpi fără primejdie în partea muntelū; care și au perdutū bucatele peste câmpuri rămăindū neștrăne. Și mai ântăiu veniră o sémă de Turci, din părțile Serhaturilor, din preajma Nicopoi, la Brancoveni, în sud Romanați, unde se afla unu Pod-Polcovnicu anume: stréjă cu pihotă i cu călărime tacticon avëndū și tunuri
încă și pă o sémă din slujitorii țerii cu volintirimea, unde își arătară și ei

cevași omenia; iar Turcii îndestulă harț și năvală au făcută, dar până pă urmă perdëndă războiulă | cu pagubă au fugitū.

Ișiră și din Șiștovū în gura Veđii la loculū unde se chiamă la Beiul, (că acolo era strějă pod-Polcovnic Aserski cu liude 400, pihotă i 250 husari, avea și altă oște ușoră cazaci i volintiri ca la 500 cu trei tunuri), ci o sémă de Turci în vale pe luncă se hărțuea cu călărimea, iar cei mai mulți urcându-se pe Vede în susū, venea într'ascunsū pă după niște văi și de-odată au năvălitū la pihotă; și noroculū lorū că apucase de-și făcuse șanțū, iar ce le mai lipsea au plinitū cu care și cu îndelungatū rezboiū tare s'au apăratū stropșindū pă Turci cu tunurile, apoi după fuga lorū, nici Rușii n'au mai tărpitū ci s'au trasū la Giurgiuvă. Iar de estinătate câte au fostū de o para, îndăstulū va fi mărturia Dumnealū Dumitrache Varlaam biv vel medelnicer, ca unulū ce s'a întâmplatū, ci încă până a nu lua războiū | sfârșitū au apucatū la sănătosa.

Marte 27 ȃile, aședându-se în Lichirești un polcovnic iar a doa ȃi trecură Turcii din Dărstor și dintr'înșii alegându-se 8 călăreți, veniră pină se apropiară de apa Borci, ci Rușii așa bine îi chitiră, și cu din tunuri șterseră 4, apoi viindu-le pedestrimea, se apropiară la 7 din ȃi înproșcându-se mai pină la 11, răbindu-se din Ruși liude trei, apoi s'au trasū Turcii trecendū iar la Dărstor.

Se așezară cordunuri pe margine, în Lichirești, fon Braum Polcovnic; la Ciocănești Polcovnic; la Podulū de piatră, Levin Polcovnic; la Olteniă, Azdrahanski Polcovnic și în Negoști, Ermolanski Polcovnic.

Despre sfârșitulū lui Aprilie eșiră ca vre o 700 Turci la Ciocănești și făcură o năvală cât au pusū mâinile pe douē tunuri rusești, ci mai pe urmă izbutindū Rușii și-au dobânditū tunurile prindendū și trei robi, iar din Ruși mortī 11 și răniți 17.

Maiū 16 ȃile se rădică din Craiova Potemchin Ghinăralu cu totū | corposulū, și coborându-se pin Brăncoveni, au trecutū Oltulū, aședându-se împotriva Turnulū.

Intr'acești ȃi, Maiū 16, veni comendirū Măria sa Prințipulū Repnin, aducendū împreună și pe fon Esin Ghinăralū Porucie, și îndată porunci Mării sale (Gudovicī Ghinăralulū de se redică din Giurgiu cu cei mai mulți dintr'acelū corpos, (lăsândū acolo pe Engel Majorulū numaī cu 400 pihotă) și se duse la Turnu de se împreună cu corposulū lui Ghegeneral Potemkin.

Maiū 18, plecă din București și Prințipulū Repnin cu Fon Esin și se duseră la Turnu, iar pe urmă le urma obuzulū, ci din susulū Giurgiuvaluī năpădindu-i Turcii le luară cu totulū; într'acești clucsă era se cază însuși Exelenția lor, ci le au slujitū noroculū cu silința călătorii (fiindū pă poște) cu depărtarea. Maiū 20, Ahmet Pașa untuiulu, cu multă glotă de Turci, trecendū din Rușciuc la Giurgiu, ilū făcură muhaserea cu războiū de 3 ȃile, iar la 23, ilū dete numitulū maiorū cu *vera* și cu parolă, au eșitū din cetate, cu armele

loră împreună și câți țărani era de lucru și poslușania Rușilor, nesupărându Turcii pe nimeni fără numai | pe Ianache Căpitanulă Goruneanulă poprindu-lă cu ună sulă, l'ău și omoritu. Și pentru acēsta cinsti Sultanulă pă pașa ca să se numēscă Gazi.

Merse vestea la Turnulă după Prințipulă Repnin, că aū inconjuratū Turciū Giurgiuvū și lăsându acolo numai pe Potemkin cu corposulū sēū, luă pe Gudovicī cu oșteā ce o rădicase din Giurgiuvū și plecară inapoī, ci în ȕiua ce aū ajunsū, aprōpe ca unū ceasū, îi trāmise pașa în știre, că cetatea s'aū luatū iar Exelenția lor mai săȕdēndū pină aū inoptatū, și-aū îndreptatū drumulū cātră Copăcenī cu destulă grijă.

Intr'aceste ȕile, sosi și Arbiereulū Mitropolitulū țereī, fiindū fostū plecatū din Petroburg de la trecutulū Martie, ci-și găsi odihna, cum nu o nădăjduē. Turciū de la Turnu luandū în știre de la sătenī ot Flāmānda de redicarea luī Gudovicī cu oșteā ce venise din Giurgiuvū, năvăliră asupra luī Potemkin insoțiți cu năpraznică plōe, ci nu se folosiră nimicū, că pierdură războiulū cu pagubă și inforcāndu-se pen Flāmānda stricară pe câți-vași sătenī. Iar și Potemkin nimica nu s'aū mai zăbovitū, mai alesū | că fărșise și totă gephaneaoa, ci luāndu-și solușulū dete pān Rușiī de Vede rezemāndū în Bucurescī.

Atunci și Măria Sa Manole Vodă, trecēndū Dunărea pe la Diiū cu unū Pașă ikituilău se așeză de o cam-dată în Craiova, iar din Argeșū pānă în Oltū, 4 județe : Vlașca, Teleormanū, Oltū și Argeșū, fiindū deschise și fără sprijineală, eșiră Turciū din Giurgiuvū, avēndū și unū Sultanū, precum se suna cu 6000 Tătari, și se urcară mai pānă aprōpe de Curtea de Argeșū stropșindū totū loculū și robiră tōte satele cu avutulū lorū, care se întorseră împărțiți unī la Giurgiuvū, alțiī la Șistovū și alțiī pe la Nicopoa.

După acea Măria Sa Manole Vodă, rădicāndu se din Craiova cu etpailū sēū se așeză pină la o vreme în Bengești Sud Gorjiu, apoī se urcă la Rimnec seȕēndū pānă la Septembrie.

Turciū după luarea Giurgiuvulū luară îndrăznēlă și iar se porniră în țară despre 4 părți ; eșiră āntēiū din Hārsova ca 7000 (după tacirulū robilorū) la gura Ialomiței, unde era unū maiorū cu pihotă, liude 150 cu 4 tunurī, ci încă cetățuea ce o făcuse de pāmintū | totū lucra țăraniī la dānsa nefindū isprăvită și-ī năpădiră Turciū ; iar și Maiorulū nu iși perdu cumpātulū ci se așternu de rēzboiū, însă mai āntēiū se alese unū soldatū și încālecāndū pe calulū Maiorulū năvăli la Bertești, unde păzea husari 200, și cu grabă viindū unī trāgea la vadū, iar alțiī asupra neprietenilorū, ci Turciū socotiră, că-ī impresōră vre-o altă putere și părăsindū războiulū o apucară la piciorū, trecāndū la Hārșova, din care s'aū omoritu cāte-vași sute, mai alesū din pedestrime, că umpluse stufurile, pānă și țăraniī cu sapele de a umere mai o săptāmānă îi totū scotea de urechī dupān baltă ; iar din soldași aū peritū liude 43.

Ișiră și la Lichirești, unde păzea Măria sa Rezevschi Ghinăralu, ci Excelenția sa fiindu fostu înțelesu de fastu Giurgiulu, cu grabă porunci ispravniciloru de județe pentru șase sate, ca să-î trecă Ialomița despre Sloboția lu Ianache, unde era de pază vre-o 50 soldați și câți-vași cazaci, și Măria sa se trase cu comandași la Obilești, cum și cele-lalte cordunuri se strânsēră în Obilești și în Negoești, iar cele di-se sate în ȃiua | ce au ajunsu, au trecutū trei cu podulū până în seară, iar cele-lalte trei, au rămasū până a doua ȃi, ca rumīnu : una lenevirea, a doua cu indoială că vorū se fugă Muscali, și că or se-î redice din patriele; iar Turciū după ce au trecutū în Lichirești, cercându-și în preajmă, și vedēdu-se fără zăticneală, se îndreptară nōptea cătră Sloboție, sosindū despre ȃiua și nu putură trece că era apa mare, și podulū trasū despre mănăstire, ci robindū cele trei sate se întōrseră în Dārstor.

Eșiră și din Turtucaea o sēmă și trecură pe la Oltenița, apucându drumulū Bucureștilorū, care de ar fi pututū rezbi pă cei din Negoești, s'ar fi întinsū ca să ajute pă Giurgiuveni la venirea ce au făcutū asupra Bucureștilorū în luna lu Iunie, cum să va vedea scrisū înainte. Indată ȃicū ce au trecutū Turciū la Oltenița, comandantu din Negoești făcu știre în Obilești lu Rezevski Ghinăralu, și redicându-se cu corposulū ce avea, așa bine îi chitiră în ȃiua, despre o parte Exelenția sa, despre alta comandantulū ot Negoești, îi puseră în mijlocū și le dete o bătae care, nu le au fostū de obrazu lorū; iar remașii s'au întorsū, însă nu pă unde au venitū, | ci trecēndū Argeșu s'au coboritū prin Clătești și prin baltă au trecutū Dunărea, încă și Argeșulū au mistuitū partea sa întâmplându-se apa mare.

Se porniră și din Giurgiuviū cătră București și la Iulie 7 ȃile sosi Gazi Ahmet Pașa la Copaceni, poposindu-și ordia pă malū peste Argeșu, iar unū corposū alū Rușilorū sta dincōce în Ilfovū; și începură a se înproșca din tunuri, ci ale Turcilorū trecea peste Ruși, ale Rușilorū iar bătea pămintulū în malū, ci fiindū că Turciū cu cele șishanele deșcior pișca pe Ruși, le cautară a se trage la mănăstirea Văcăreștilorū.

Iunie 10 ȃile veni Gazi Ahmet Pașa la Văcărești, ci mai întēiū de la fântana lu Radu Vodă trāmise pe unū turcū cu mehtup cătră Prinȃipulū Replin, scriindu-ī cam cu bine, cam cu înfricoșare. Iși lăuda tare norocirea armelorū sale, și-lū îndemna ca să se ducă din țară cu bine, și se-ī facă pe boeri teslim. Să te vȃdū piatră scăparea epurilorū! Aretară copii dos la față, rezemându unī prin Buzeū alȃi se sprijimiră la podū la Kiranī, iar alȃi cătră Cămpina și prin Văleni. |

Prinȃipulū Replin fiindū plinū de intristare, mai alesū că-ī adusesese nenorocirea acēstă defăimare înpotriva vestitulū sēu nume, i se părea că nu cumvași se fi greșit tălmăcitorulū mehtupulū (Iordan biv vel Gramaticū) și cu mănēie totū întreba de scrie totū așa. Apoi bine pliroforisindu-lū, altū răspunsū

n'au dat, fără numai spărgându mehtupul în fața trimisului, i-a ținut : să vie, că-i va da răspunsul din tunuri.

Viindă dar Turcii, năvăliră asupra corposului ce-lă comandă Potemkin, între drumul Giurgiuului și al podului Calicilor, și cu un acrovolism perțendă Turcii războiul, fugiră gonindu-i Rușii până la fântăna Radului Vodă ; iar Prințipul Reprin cu acestă ispravă se duse din țară, rămăindă comendir Fon-Esin.

Intre volintiri, era un grecă rumeliotis, după stat, după chip, după căiafet chiar cetak deliormănen, până și barba îi era *cerceve sacali* ; acesta la celă mai susă disă acrovolismos, iera în Bucureșci, iar după ce | auți tunurile, încalică ișindă în podul calicilor de o parte, când și vedă pe un bulucă de Turci, întorcându-se de la o năvală înapoi la tufe, și pă obiceiul mărginașiloră mai alesă la acestă rezmiriță, purtăndă căciule și zărcule pentru ca să amăgescă, socoti acestă țină, că sunt din volintiri tovarăși de ai lui, și cu mare grabă încunjurăndă-și calul se pomeni în noianulă Turcilor ; iar nu-și pierdu cumpătulă, ci cu îndrăznělă începu a striga « *Imetium Moamet ghiaur azdir* » *blemați peste dînșii*, și de locă o plecă înapoi, și după dînsul căi-vași Turci, iar când se apropie de o carea, temăndă-se de tunuri, își luă căciula, și începu a striga : gospodin (cutare) nu da că sunt pravoslavnic de ai voștri. Tocmai atuncă se deșteptară neghiobiă ce-î urma după dînsul ; și cine-lă întreba cu mirare : cum au putută ținea ? Elă se mărturisea, că nu-î au fostă cu ciudă căci *l'au trecută, ci mai multă s'au mirată când supt elă s'au și uscată*.

După acestă război, merse Ghinărală Potemkin în Obileșci | în loculă lui Rezevski, când eșiră din Dărstor o sémă de Turci, și robiră du peste câmpă căi-vași ómenă după la plugură, după care se mai învitară ca la 800 cu feciorulă ună ikituilă pașă și se întinseră câmpulă după gébulă, iar o sémă de cazaci după ce se arătară o și plecară la fugă, și traseră cu acestă mijlocă până se cam apropiară de tufile Obileștiloră, iar Ghinărală Potemkin după știrea ce avea de grabă se cobori în josă unde se chiamă la Móra-săracă, și întorcându-se Turci cu pleantulă, îi căzură în clucă, și între alți robi, prinse și pe feciorulă de pașă, și se mântuiră și acei țerană de robie.

Iunie 11 zile Abreșcov solulă Rusii intră în lazaretulă ot Zemon și după 6 săptămăni trecăndă cu mare cinste despre ai imperiulă, trecu pe la Sibii și prin vama Uituzulă au eșită la Moldova și din Iași, la Septembrie 14 zile, au plecată cu Măria Sa Grigorie Vodă Ghica la Petroburg.

La Avgust, Fon Esin Comendirul plecă cu corposulă ca să ia Giurgiu, | ci noroculă de acea dată îi stătu înapotrivă.

Se pomeni cu óstea la Daea, iar înainte mergăndă cazaciă și volintiriă aflară în drumulă Banulă (ce este hotarulă hasulă Giurgiu) straja Turciloră fiindă ca vr'o 30 den care prindăndă pă 5 i-au adusă la Exelenția sa, iar cei-lălți

scăpându a datu veste ordii ce era poposită afară din șanțurile orașului, însă din susu, unde a fostu viile nazărului Hagi-Halil-Agăi. După aceea merse Fon-Esin cu Gudovicî Ghinăralu i cu Satorinski Ghinăralu, în priveală la locul unde stătuse straja și vedură pă o sémă de turci viindü bulucurî, bulucurî, până cam la mijloculü câmpului calea jumătate, câtă este din hotarü până la Giurgiu, și acolo a stătutu, iar comendirulü aduse din corpos pă Fabricean Maiorulü cu 400 egheri și cu 4 tunurî și-î puse pe o vale ce vine cam alătura cu drumulü, ständü într'ascunsü, iar Exelenția lorü se întörseră la corposü. Decî cazacî | și volintirî cum era învățatî să dea Turcilorü pricină, doar îi vorü trage la îndămâna Fabriceanului, se siliră, dar Turcî nu s'aü înșelatü, ci vâna pe cazacî și pe volintirî, care umbla încoace încoalea hărțuindu-se, iar până pă urmă totü le-aü făcutü o bozma, că o sémă aü tăiatü drumulü Turcilorü în vale despre câmpü, iar alții împotrividu-li-se pă dealü, Turcilorü le aü căutatü să trecă prin văile ot Daia, ca să pótă eși în limpezișu câmpului, iar cele pärăginî, cu butuci și cu curpenî ce era înșesatî cu mare ghiurluc, le făcea armăsarilorü mare zăticneală, căcî prea desü se poticnea și totü în botü cădea. Așa cădëndü vre-o 30, ceî-lalți s'aü dusü la Giurgiu, ci până a ajunge ei acolo, ordiea li se rădicase și întrase în cuprinsulü șanțurilorü. După aceea comendantulü se coborî cu totü corposulü la același locü alü strejiî în drumulü Banulü, iar adoa-çi se poposi în préjma Giurgiuului și după o çi și două cu pace, trämise pe unü ofichealü cu unü turcü robü anume : Ahmet Bașa, cerändü cetatea, ci își luară respunsulü : odată cu capulü ! | Așa comendirulü cu sfatü aleseră se facă peste nópte năvală la șanțurî ; rânduisé corposulü în trei, o parte subt comendirulü, alta subt Gudovicî, și alü treilea subt Satorinski, carele, după semnulü ceasului ce-și puse, aü mersü la partea Giurgiuului din josü, și făcändü năvală aü și intratü în șanțü, ci află o zăticneală de mare primejdie, căcî Rușii pe cât știa măsura șanțului cea de cu primăvară atâtü își făcuse scările, iar Turcî după luarea Giurgiuului, le aü fostü mai sepatü, ci din pricinî, una acésta, și alta din zăbava celorü-lalte doué stolurî, care nu atâtü din lenevire, ci căcî și într'acele pärți, osebitü de adâncimea șanțului acolo totü era apă printr'insele, și măcarü că aü aruncatü snopi de nuele dar plutea și scările li era în zadarü, scurte, cu tóte acestea la partea care aü făcutü iureșu Satorinski s'aü luat la fugă o samă de turci, care la trecerea podului cătră cetate, rupându-se podulü la unü locü dintr'unü glonț de tunü rusescü, atunci s'a înecatü și proclutulü | Sultanulü (care aü robitü cele mai susü dișe patru județe), încă și cu douî feciorî ai luî ; ci în furia războiului măcarü că să rănise Satorinski, dar totü se silea cu armele, și unde aștepta ajutorulü celorü-lalte pärți, iată din careaoa luî Gudovicî se dete din tobe semnulü de *nazat* și între Turcî fiindü și leși de ai luî Polețki, îndată ce aü înțelesü semnulü, aü popritü pe Turcî din fugă, și întorcëndu-se glóta îi năpă-

diră cu mare scădere Ruşilor, în cât se mai adaogă ranele lui Satorinski, peste una dântéiu la pieptu, a doua óră la capu, şi alu treilea fórte stricătore la picioru, şi așa l'aú scosú soldaţi din şanţu afară. In locú aú căduţu ofichialí 92 şi soldaţi peste 500, afară din 70 robí, precum m'am pliroforisitú de la unú preotú robú răscumpăratú în Ruşciuc, ce şi elú cu alte raele ot tam, aú căratú căpăţanile decindea din caicú la uscatú, iar soldaţi răniţi peste 1,000 din care până a doua-đi aú muritú peste 300 cum şi pá Satorinski aducéndu-lú până aicea la Bucureşti, şi aú datú | sfişitulú, şi s'aú îngropatú în monastirea Zlătarilorú.

Comendirulú mai stătu în locú 2 đile pentru ca să se arate megalopsihos, dar cu destulă frică; iar apoí alegéndú mai de folosú zbughiul, rezemă peste Argeşú în Dobrení, ci Turcií cât despre Giurgiuvú, altă venire asuprá-le n'aú mai făcutú până la viitorulú Octomvrie, cum să va vedea înainte, fără numai totú la Avgustú se aleseră ca vre o 400 turcií din etpaiulú Mării sale Manole Vodă cari veniră din Râmneceú la Curtea de Argeşú în đi de târgú, unde volintirií era aprópe de 1000, din care eşindú vre-o 50 la riú întrú întâmpinarea, şi cădéndú vre-o 7, 8, iar cei-lalţi vėdéndú că Turcií se inglotézà (peste cei-ce vėduse întéiu) fugiră cu toţií cari încătro aú vėđut cu ochií. Peaci peaci se pue mâna pá Damaskin Egumenulú, cu care se întâmplase de acea dată, şi ispravniculú judeţului Ionişă Tigveanul, ci prinđéndú veste aú năvălitú pe o porţişă ce este din dosulú monastirei şi aú scăpatú, iar Turcií intrándú în mănăstire, aú tăiatú pé unú călugărú i pá | globniculú de țiғанí; apoí se întórseră la Rîmnecú, fără a nu face oraşulú Argeşú nicí o băntuială.

Septembre.... Fabricean majorulú trecu Oltulú cu óreş-ce óste tacticon avéndú şi căţi-vaşi cazačí i volintirií şi izbi Rîmneculú điuva, iar Domnulú cu etpaiulú seú cum şi Turcií ce-í avea scăpară şi rezemară în Craiova. Iar ce aú avutú Domnulú le luară Fabriceanulú, şi era aşteptándú Manole Vodă în Craiova, împreună cu acelú đisú Ikituili Paşa, sfârşitulú acelú de pe urmă războiú de la Octombrie.

Se povestimú pentru cel războiú ce s'aú făcutú în luna lui Octomvrie la Popeşti din josu Bucureştilorú cu 50 séu 55,000 după tacrirulú Turcilorú robí.

Musunolu cum ilú rânduise sultanú Mustafa pá acestú anú 1771, serasker într'adinsú pentru țara rumánescă, incepu din Larisa a strînge óste cu care viindú până la Niş, acolo s'aú zăbovitú până s'aú în | preunatú cu Obreşcov solulú Rusii, la trecerea cătră Zemon în luna lui Maiú; după aceea se pogorí Musunolu pá la Diiú în țară şi trecéndú pá la Craiova, iar aú eşitú trecéndú Dunărea pá la Nicopoe, şi pá decindea s'aú popositú în Rusciuc, fórte cu

zabavă, se cunoștea că era vre-o așteptare de vre un răspuns de la Obreșcov ; ci în zadar, că până a nu ajunge Obreșcov necum în Petroburg, ci încă nici în Moldova, către Marșalul, armile rusești luase alte umbre în părțile Cramului, făcându-l zapt cum se va vedea înainte.

La Septembrie trecu Musunoglu din Ruscic la Giurgiu, iar Turcii pe loc îi cerură voe ca să se ostășască asupra Bucureștilor, iar ielū ca un practicos, cunoscându ce le arū fi putut fi mai de folos, îi sfātuia, că avându Giurgiu în mână, cu douē părți ale țerei supt zaptul lor, li se cuvine se stea păzindū Giurgiu ; iar ei pă năravul lor multū birfindū împotriva-ī, și ne mai putându-ī ținea (saū că se va fi temutū, să nu pașă ca Rumele Valesi Mehmet Pașă), le dete voe și plecară supt povața a trei pași, alegându-și drumū de venire pin Coeni și pă la Dobreni către București, însă mai întâiū metaherisiră unū mijlocū care n'au prinsū locū. Scrise Hagi Aiani-ordu agalarī, cu abdul-cadir efendinī iazigisi, unū mehtup, către Dumnealū Nicolae Dudesculū vel vornicū cu multă peripiisis, cum și insumi am cetitū talmăcirea, și-lū înștiința că după arzul mărginașilor s'au miluitū Dumnealū prin hati-humaium alū Sultanulū cu Domnia în viața-și, viindu-ī Sangeculū și tuiurile, și că cu mijloculū a 50,000 galbeni se întocmescă Dumnealū pe cele trebuinciose obraze ostășești ca să se dea nizamulū, că și robii căi s'au luatū din țară toți să vorū întorce inapoī. Și acestū mehtup i se trāmise cu unū țeranū robitū din sud Vlașca. Ci până a-și merge pe la siliștea luī s'au bolnăvitū, și ișindū vorba ilū și colăciră la Fon-Esin pe care trāmițendū de ilū aū luatū cu carulū, așa bolnavū, ilū trāmise în Moldova la Mareșalulū împreună cu mehtupul.

Veniră dicū Turcii o sēmă înainte la Coeni, intru a căroră întâmpinare, mergendū cazacii și volintirii, Turcii nu putură trece Argeșulū, fiindū apa mare, apoi viindū și gloata începură a face podulū cu vasele ce aduseser prin care, iar cazacii și volentirii se traseră la Dobreni puindu-se strajā în capulū iazulū ce este peste Sabarū, adăogându-ī cu 400 însă 200 soldați i 200 carabinieri cu patru tunuri, unde merse și Fon Esin pă vedere ; iar Turcii venea o sēmă pe câmpulū Lunciī, iar alții pedestri urmaū împotriva-le pin stufulū saū trestia care se inbină tocmai în capulū aceluī Iaz. Peaci fu se prinđă pe Ruși de la spate, ci grābindu-se cei din câmpū, cu obicinuitele lorū hălălăiturī, s'au priceputū și cei după în stufū, și măcarū că intr'acea undă sosi strejei și altū ajutorū din corpos, dar Turcii cu unū iurușiū ce aū făcutū, șterseră rușilorū 3 tunuri și vre-o 60 capete și mai bine, și în fugă nu încăpea pe Ruși iazulū iar cei mai mulți aū cercatū tina Sabarulū, unde aū mai peritū și alții, iar pe unii îi aū luatū robii împreună cu unū maiorū ; și îndată se redică Fon-Esin cu totū corposulū și veni din Dobreni la Văcărești, ci Turcii după aceea izbândă, mai multū nu s'au întinsū, până li s'au ajunsū | după urmă tōtă ordia

Apoi și ei pân Dobreni și pân Berceni veniră în Popești la 15 ale lui Octomvrie, ci mai nainte de sosirea lor, Fon Essin făcu știre lui Potemkin Ghinăralu, ce era cu corposul lui Baur Ghinăralu păzind pă baltă la gura Ialomiței. Așisderea chemă și din Obilești pe Gudovici Ghinăralu, carele viind cu corposul ilu rëndui dă pază despre Cotrăcenii, iar Tekel sosind la 18, în Căzănești pă Dâmboviță, acolo pă lunca dă alături, sta așteptându semnul și părlejul.

Octomvrie 15, cum se dice mai sus, sosind Turcii în Popești, se și apucară de-și făcură șanțuri.

Octomvrie 16 veniră o seamă de Turci asupra armii în Văcărești ci doar numai cât își arătară boiurile.

Octomvrie 17, iarăși veni o sémă de Turci, însă pân lunca Dâmboviței, și să silea ca să între în București, ci Cazacii și volintirii precum era orunduiți, le eșiră întru întâmpinare, și începură a năvăli unii asupra altora. Iar din pórta monastirei în sus, era bieții Bucureșteni căți nu încăpuse prin hanuri bărbații, mueri și copii, stându cu privelă cum se întărira și să suduea unii pre alții; iar Rușii aduseră câte-vași tunuri, și le purta în dosul norodului, și când vedea pă Turci că năpădesc pă volintiri, făcându loc între ómeni îi deștepta cu câte un tun, Turcii se așternea dă fugă, volintirii cu chiote îi lua la gónă; așa s'au totu hărțuitu, și în orașu n'au intrat.

Octomvrie 19, Joi, după la o vreme se redicará din Popești, ca patru, cincii mii de Turci, și trecură pă la Dudești ca să între în București, asupra cărora trámise Fon-Essin pă Gudovici Ghinărarul, carele din Cotrăcenii trecu cu Pihota pân București întru întâmpinarea lor, avëndu și o sémă de călărime, pikeneri, carabineri și husari, când și comendirul hotări să facă marșu cătră Popești asupră-le, și mai întéiu dete semnul lui Tekel Ghinărarul cu 17 tunuri mari ce se slobođiră din Văcărești, și după la 9 césuri să porni armia împărțită în câte-vași carele, și pe încetu pe încetu, când fu cam pe la 11 césuri, ajunse în față-le la Popești, și să aprinse tare război, din care ne mai putëndu sta Turcii, părăsiră șanțurile, cum și cei ce trecuse pe la Dudești pentru București, înfrângându-i corposul lui Gudovici, și cu fuga trăgëndu la Popești, aflară ordia stricată; așa cu toții de-a valma se apucară de fugă, când iată și Tekel îi întâmpinără dinapoi cu altu focu, aceea le fu și a mai mare peire, ci norocul lor, că au inoptat. Cu tóte acestea cáinii Bucureștilor până la o vreme au ernat în partea locului.

Făcură Rușii zaptu ordia cu tunuri 27 și tótă ghephaneaoa cu zaharelele lor. Între alte leșiuiri, se găsi unul despicațu în doué din grumazi până în ședutu, de care dicea Fon Essin, că de ar ști pe acelu ce l'au izbitu cu atâta virtute, l'ar face oficialu.

Vineri la 20 óstea cea ușoră făcură vânătoare, și pe mulți aũ găsitũ betegĩ pân tufe și pân crângurĩ pânã în Argeșũ.

Plecã și comendirulũ cu tótã armia, cãtrã Giurgiuvũ, făcẽndũ óstea în patru corposurĩ și mergẽndũ unulũ dupã altulũ, cale ca de unũ ceasũ : unũ corposũ înainte subt Gudovicĩ, altulũ subt Inglistron, altulũ sub Dolguruc, și altulũ supt Fon Essin; iar înaintea tuturorã mergea Cnez Cantemir, cu o sémã de cãlãrime : Pikineri, Husari, Carabineri, Cazaci și Volintiri, pe care îndatã ce-ĩ aũ vëduť Turcii cãĩ bieĩ se sprijinise acoloã, nimicũ n'aũ mai stãtutũ, ci cu toĩĩ aũ trecutũ decindea la Rușciuc, și așa Cantemir făcu Giurgiuvũ zaptũ, (carele se cinsti cu Polcovnicia de Carabineri,) iarũ Musunoglu cu etpailũ sëũ era din josũ în chipulũ de orașũ, cu șapte tunuri, ce le lãsã acoloã în locũ și trecu și elũ dãcindea.

Mãria Sa Manole Vodã înțelegẽndũ de sfãrșitulũ acestuĩ rãșboiũ ce-lũ aștepta, ișĩ schimbã socotela, și din Craiova rezemã în Banatũ, unde acolo aũ și ernatũ (ĩnsã precum înțelesemũ așa îi ar fi scrisũ Musunoglu,) apucã drumulũ dreptũ alũ Jiului cu Boernașĩ cãĩ avea, nedovedindu-le scoposulũ pânã la hotarũ, și acolo prin Schela Vãlcãnului, trecu la Banatũ, mergẽndũ și pânã la Sibiuũ de s'aũ împreunatũ cu comendirulũ; pôte sã fie fostũ pentru vre-o cercare, cãcĩ într'acestũ timpũ 1771 Pórtã cu tainã aũ făcutũ cu Austria óre-care simfonie (ce dupã pace se sfeti) dreptũ pungĩ 23,000 ĩnsã pungĩ 20,000 cheltuialã oștĩ și 3,000 pentru unũ osebitũ obrazũ, ĩncã fãgãduindu-i-se și Craiova cu cele cincĩ județe prin scrisóre, din care sumã pungĩ 800 i s'aũ și făcutũ teslim la Zemon. Iar apoi în tocmelile ce le-aũ mijlocitũ Prusia între Nemția cu Rusia și împãrtela țereĩ leșestĩ, aũ făcutũ pã Austria dã și-aũ schimbatũ socotela și tecmela; și iar Pórtã aũ rëmasũ ĩșelată.

Sã venimũ iar la rëndulũ Istorieĩ. Dupã rëdicarea Mãrii Sale Manole Vodã, a treeã ãi se rëdicã din Craiova și Pașa și se duse la Diiũ, fãrã supërarea locuitorilorũ, și rëndui Fon Esin pã Fabricean Polcovnicũ, cu o seamã de pihotã și cu cãlãrime tacticon, asupra cãrueã se dete și ceĩ mai mulĩ din volintiri, și făcu acele cincĩ județe zapt; ĩnsã Fabriceanu cu o sémã de regulate, se aședã în Slatina, temẽdu-se despre vre-o nãvãlire a Turcilorũ ot Turnu.

Sã cuvintãmũ și pentru rëzbóele ce s'aũ ĩntãmplatũ afarã din hotarele țereĩ, totũ la acestã campanie 1771.

De cu primã-vërã iarãși trecurã Rușĩ la Tulcea și omorirã pe cãĩ-vașĩ Turci puťinĩ, cãĩ era de paza aceluĩ castelũ.

Trecurã și Veisman i Cernovicĩ Ghinaralĩ la Saccea, unde se afla strajã ca cincĩ șese miĩ de Turci, lãsarã Rușilorũ câte-vașĩ tunuri, și le arse hambarele

cu făină, oraşul şi chereşteoa podului de Dunăre; şi la acest război se omori Cernoviţi Ghenărarul.

Războiul de la Orcapasă, fiindu a doua armie supt comanda Mării Sale Ghinăralu anşefu şi cavaleru Cnez Vasile Mihailovici Dolgoruk cu alţi 3 Ghinărali, anume graf Maior Puskin, i Cnez Prozorofski şi Carhonie, au sêvêrsit acest război cu Turci 7,000 i tătarî 55,000, după tacirul robilor.

Iuniu 13 zile, cam despre ziua cătră 14, s'au început (cu comanda lui Ghinăralu Carhonie) ore-care acrovolismos, iar după ce s'au luminat de ziua, s'au făcut războiul cel de temeiu, cu colonele ce era supt comanda lui Ghinăralu-Maior Puskin, carele socotind adâncimea sau lăţimea şanţului ce-î sta înainte, după ce au împinsu pă neprietenî şi s'au suitu d'asupra şanţului, îi au pus în frică, şi îndată şi-au aretat spatile; iar dă a stânga fiindu Prozorofski Ghinăralu, carele povăţuea o sémă de pedestrime, cu călărim, după ce au trecut gârta Sivasinul, au întâmpinat 20,000 dă vrăşmaşi, pă care izbindu-î cu focul tunurilor şi al puscilor, căţi au scăpatu i-au pus intru o neintorsă fugă, şi la acel număr al neprietenilor, spre Coslov, fu şi însuşi Hanul; şi după resipirea vrăşmaşilor au conţinut şi focul ce se arunca din cetatea Orcapasă, care se păzea de Turci 1,700, trâmîndu solî cătră comendirul Dolgoruk, cu cerere ca să-î lase slobođi să se tragă, şi să-î dea cetatea; ci de-o cam-dată nu li s'au dat ascultare, lăsându-î ca să cunoscă robirea; iar apoi cerând milostivirea, li s'au dat voe, de s'au trasu la Varna, lăsând numai zabiţi lor săbiile, iar celor proşti tuturor li s'au luat armele.

La linia războiului de afară, s'au luat dă la Turci tunuri 35, iar cetatea Orul, cu tunuri 160, împreună şi cu alte muhimaturî.

Paguba despre Ruşi: soldaţi 30 morţi, i un under-ofiţer, iar răniţi 4 oberi ofiţeri şi soldaţi 131; şi după ce s'au luat cheile cetăţii Orului, comendiru se întinse mai înăuntru acestui Hersonison al Crămulu pentru un folos nocit ca acesta.

Iuniu 17 zile, comendirul Dolgoruk, trâmise pe Ghinăralu-maior Cnez Cerbatov peste apa Ienişul şi mergend sub cetatea Araba Calesi, noptea cu nivelă o au luat, fiindu cu tunuri 36 şi au păgubit Ruşii soldaţi 50, iar din neprietenî morţi şi răniţi aproape de 700. Când despre altă parte Ghinăralu Braum, cum era rënduit pentru cetatea Cozlov, găsindu-o lăsată de neprietenî, au luat-o, puind într'insa garnizonî.

După aceea comendirul Dolgoruk plecă cu armia spre Kefea, acolo fiind puterea cea mai mare a neprietenilor, supt Ibraim Paşa, şi după ce au ajuns la apa Sangherulii, i-au sosit deputaţi despre Crâmleni, ca să se supue supt protecţiunul imperatoresţii mărime, după a căroră cerere zile patru s'au pus perimerie; ci comendirul prinse veste că în Kefea, aşteptau neprietenî un

ajutoru de 20,000; deci ne mai perdendū vremea, la 22 aū plecatū și trecendū apa Socecrac își aședă lagărul ca 2 ceasuri fiindū până la Kefeā, iar la 23 óstea cea ușorā aū intratū dā diminéță în lucru cu neprietenii, unde și comendirulū dā grabā mergendū pā vedere, îi arētarā cā în Kefeā sunt 30,000 afarā dā ajutorulū ce-lū aștepta, și vedū rēnduiala neprietenilorū puși cu spațele despre cetate, și înainte șanțu dā unū cotū și jumătate, cu tunurī 24 și în locū dā tábii puși saci umpluși cu nisipū, iar de a stānga avea altā ordie, carea acoperea înalții munți, iar în drēpta avēndū Marea Neagrā, pā totū minutulū arunca necurmatū focū din corābii. Deci comendirulū avēndū dā a stānga pā Prozorofski Ghināral, și în drēpta pe Zoricī și pā Cnez Bogantinov(?) Ghinārali aū începutū și Māria Sa a ardica armia la înălțime, și vedēndū pā vrășmași cu mare silinșā împotrivā-le, aū chematū din armie pe Ghināralū Maiorū Zoricī și după porunca ce i-aū datū, lovindu-i cu călārimea, le-aū întorsū gândulū în fugā. Atunci iatā și din corposulū celū pusū pā munte unū polcū Cartaulni-Edinograd, cu alū treilea focū din bombe, aū aprinsū gephanéoa vrășmașilorū; trāmise și pā Ghināralū-maiorū Zoricī cu catanile cătrā rātrāgāmentul neprietenilorū, carele cu polculū Ezumski, aū făcutū cea mai mare vitejie; și așa neprietenii părăsindū loculū, și pā ceī rāniși, aū nāvālitū unii în cetate, iar alții prin corābii împreună cu Abaza-Pașa, și măcarū-cā era Prozorovski Ghināralū poruncitū să urmeze după fugari și să ocoléscā cetatea, ci fiindū-i împotrivā starea loculū, nu s'aū pututū; iar după ce dobāndi și șanțurile, aduse artileria și începēndū a bate cetatea, trāmise Ibrahim Pașa rugāciune înscrisū, cā o va da, numai să fie slobodū cu etpaiulū sēu; și i se respunse, cā din prea înalta milā a imperatoreștii mārime, i se dāruește viuéfa cu tótā averea, numai și însuși și cu toți căți vorū fi cu dinsulū, să se dea ca nisce robiți din războiū; și așa eși cu agii luī la farstat saū *varuș* și dāscinghēndū-și sabia a întins'o, iar comendirulū Dolgoruk căutāndū în cinstea mārimeī luī îi aū dat'o înapoi și se întorse la casa luī, în cetate; rēnduise și garnizoni cetății.

La acestū războiū perirā soldați 150 i unū ghegeneralū maiorū de Sent Marco enginerulū, rānindu-se dā trei gloanțe.

Turcii după războiulū Kefelei, părăsindū cele-l-alte cetăți, anume: Kerci i Tāmanul, și orașulū Sudak și Enicale, tare fiindū cu tunurī 66 și cinci havan-topii, le făcurā Rușii zapt, aședāndū p'întrīnsele garnizoni.

Abaza Pașa cum scāpā de la Kefeā, în corābie, se duse la Tarigrad, ci Sul-tanulū aū poruncitū de-i aū tăiatū capulū.

La Octomvrie totū pā vremea războiulū ot Popești, și luatulū Giurgiuului, iatā și Veisman Ghināralū găsi vreme și părlej, și iar trecu Dunārea întindēndu-se pinā la Babadagū, pentru cā Turcii cu zurbalicū paralidisirā pā Dulchea-aesā, ci vezirū Silihtar Mehmet Pașa lāsā pā Aga Pașa în Babadag, și elū să

trase cu Sangeacul la Tatar-pazargic, ci cam fără nădejdea agaî Paşa, îl izbi Veisman şi îi strică ordia, făcându-o Ruşii zapt cu multă pleană.

Mergëndu după cele-l-alte, şi aceste trei amare veşti la auşul Sultanului, adică războiul ot Popeşti, luarea Giurgiului şi războiul ot Babadag, se umplu dă mare mânie, şi trâmise dă mazili pe Silihtar Mehmet Paşa. După aceea trecu Bragadirulü Andreiü Stefanovicî, cu Barzov Polcovnicü, la Măcinü, şi izbi pă Abdi-Paşă, ce se afla acolo cu o sémă de óste, pă care îl puse cu remaşiî intru neintórsă fugă; iar numiţilor, pentru izbândă le sosi cinste şi milă, însă luî Miloradovici Ghinăralü Maiorü, şi cavaleria Sfintei Anei, dar dă bani.

Se luă şi cetatea Hărsova prin îndemnarea şi povaţa luî Ion Morarülü ot tam. Acesta vëndendü pă Turciî iabangii că să înponcişeză cu cei dă locü, şi scoposulü lorü ca să aţate epanastasis să iagmaladisescă oraşu; veni Ion şi spuse Marii Sale Ghinăralü Potemkin dă starea cetăţii, şi dă douë trei burie cu prafü ce era puse intr'o pórtă afară pă pămintü. Deci numitulü Ghinăralü fiindü cu corposulü dă pază la gura Ialomiţei, rândui douë bataliöne supt doui maiorî anume : Petre Lucaci Valcov ot Carlovski pole, i pă Tobă maiorülü, cariî trecură decindea, ci Turciî fugiră cei mai mulţi, iar numiţii majorî prin aretarea luî Ion îndreptândü tunurile, dintr'altreilea focü aprindëndu se acelu prafü, înălţă pórtă cu o mare parte dă zidü, ajungëndü pietri şi pină in ostrovulü luî Găscă, şi năvălindü óstea cea uşórá aü făcutü mare versare dă sânge şi in trei ðile abia aü despoverat'o de zaherele, apoi luându-i tunuri 36, aü pusü fitilulü la Ghephanea mai rësturnându-i altă parte dă zidü şi mai mare, şi ardëndu-i varuşulü o lasară dă acea dată pustie, şi aşa găsiră Cazaciî Zaprojanî şi volentirii párlejü şi stropsiră cu pradă satele înăuntru Dobrogeai ca 4, 5 césuri.

După mazilia luî Silictar Mehmet Paşa, Sultanulü trâmise pecetea luî Musnoglu şi întâia trebă acésta îi fu : Răzgradeniî (căci acolo se poposise din fuga ot Giurgiuvü) cártea asupra-i pentru nenorocirea lorü cu războiul ot Popeşti, şi de luarea Giurgiuvului, şi umbla să plămădescă zurbalicü asupra-i, ci cum îi sosi pecetia, inecă şi spânzură vre-o 300, apoi se rădică şi se aşedă in Şumla totü vëndendü şi omorindü pe eskiele făcëtorii de rele.

Ali beii şi intr'acéstü anü nu s'aü lenevitü ci prin Anadol întindëndu-se cătră Şam, aü sevârşitulü răzbóe cu mari biruinţe.

Asemenea şi armia Rusii ce aü fostü in Anadol despre Giurgiü, iarăşi biruinţă aü sevârşitulü; iar cum şi in ce chipü, aşa cu amërintulü nu m'am putü pliroforisi.

Confederaţiia la ţara Leşască, nici intr'acéstü anü n'aü lipsitulü a face turburări, când la o parte când la alta; şi nu atätü pentru vre-unü folosü alü Patriei, ci mai multü ca să jefuescă pă simpatrioţii lorü. Mai apoi se apucară şi dă Craiulü gonindu-i pärlejiulü ca să-i cureţe viaţa, şi-lü dobândiră intr'o

sără la Varșovă ișindă din curtea ună unchiașă ce-î era casa cam la kenar, unde îlă împresură ună oficală cu 12 confederați, ci când aū redicată armile, iață una din două treî slugi ce avea craiulă s'ău pusă dreptă dinsulă să-lă apere. Ce orî-așa, saū acelă confederatū l'aū asemănatū cu sluga pă acela, până a doua-đi aū și muritū după ranî ce-î aū făcutū, iar craiulă făcēndū-î cāte-vași rane însă nu de mōrte, l-aū luatū legatū urmāndū a-lū duce la ună crāngū; ci strejile Rușiloră din prējma Varșavulă orî-cā simșise vre-ună zgomotū, orî fu dumnezeescă economie, inceu de la o parte striga unulă: *tui tui (?)* și indată 8 din confederați se răaturară, iar pe ceî-lalți îi resipi sfatulă oficalulă, însă ca să se adune în însemnatulă crāngū.

Așa găsi acelă oficală părleju, și pentru interesulă lui cerēndū-și ertăciune, îlă incredință cu jurămintū, și nu-lă duse la acelă crāngū ci aiurea, la o mōră, dormindū într'acea nōpte necunoscută, iar a doua đi dă diminēță merșeră în Varsav la scaunū, și pă oficală îlă ținu în palatulă sēu nevēditū; puse dă în-gropă pă sluga sa cu cinste și-î înălță ună stālpū de marmură cioplită, scriindū-î intāmplarea și sfărșitulă sēu; boteză (spre mulțămită) pă ună copilū ce și a fostū căștigatū morārēsa în nōptea ce aū masū craiulă la dinșii.

Campania a 4-a, leat 1772.

Intr'acestū anū, după la Marte, vēzum că incepură Vezir-tătarī și Ciohodari, trecēndū și intorcēndū-se din Iași.

Intr'acea lună, eșise Măria sa Manole Vodă din Banatū, pă la Mehadia, și trecēndū pă la Diiū, de-o-cam dată se sprijini la Nicopoiū. Aprilie 7 đile sosi în Bucureșți Dumnealū Stabscoi Sovietnic Ivan Simulin într'adinsū trāmisū din Petroborg și la 8 plecă la Giurgiu.

Aprile 11 trecu din Ruscuc la Giurgiu Dumnealū Hagi-Seid-Abdul-Kerim-Efendi, macabeleșesvari, împreună cu Dumnealū Kiriță-Scarlat-Caragea Dragomanulă Porții, (puindu-lū în loculă reposatului Beizadea Mihăiță Racoviță) trāmișî dă Pōrtă, și din împreunările și tainile ce avură pină la Maiū 19 se publici aceste 9 articole.

1. Totū neprieteșugulă și faptele ostășești să fie scurtate la tōte părțile, atātū unde se află oștile imperatoresții Rusiī, cāt și cele turcești.

2. Corposurile oștii rusești ce se află în Giurgiu, și turcești împotriva acelui locū, peste ceea parte a apei Dunării vorū socoti perimirie din điaua iscăliturēi aceea, iar la alte părți în Evropa și la Asia, din điaua venirei curieriloră care dă la ei prea lumații comendiri Feldmarșali în cēsulă acela după iscălitură se vorū trāmite la mai marii lorū de acolo.

3. Amāndouă armiile peste tōtă vremea perimirii sînt datorī a remānē poșii la însuși singurū alū lorū șeđămintū, cum sînt acum; mare curgere a apei.

Dunării s'aŭ cunoscutŭ de linie dasparțire să fie între dinșii amândurora armiiilor adunați și așeđați la amândoaă părțile, chivernisitorŭ printr'acea apă, nici de o parte nu este a se face nimica de iznóvă întărire la amândoaă malurile aceștiŭ ape, nici să inoiască locurile cele stricate din sfârșitulŭ campanii ceŭ dă pe urmă, adecă Babadag, Tulcea, Saccea, Macinulŭ și Hâșova.

4. Pórta Othomanicéscă volnicește în locul adunării Comisarilorŭ, să se trămiță curierŭ prin Constantinopolŭ la Arhipelag, cu înștiințare comendirului de acolo (asupra mării și uscatului) alŭ oștiŭ rusești pentru începuturile negociații și pentru încheerea perimirii, ca și elŭ din partea sa osebitŭ să facă simfonie cu celŭ ce se află acolo seraschier alŭ Porții Othomănești, și pentru oprirea faptelorŭ neprietenești la apele ot tam.

5. Perimiriă se urméză cu aceeși prelungire peste tot Crămul și la Marea Négră, ca nici într'unŭ chipŭ corabie turcéscă înarmată să nu între din marea Négră în gura Dunării, nici în lungŭ pe malurile Basarabiei la gura Nistrului. Asemenea să nu se arate corabiŭ turcești măcar ce fel ar fi la malurile și vadurile Crămului, deschidēnd intimplări nevoincióse, iar corăbiile ce acum se află la Dunăre, li să dă volnicie a merge în lungul acesteŭ ape; iar de se va face între locuitorii de amândoaă părțile vre-o filonichie, îngrijindu-se spre paza, orŭ-care înpotriva acestia se vorŭ lua, sint datorŭ comisarii a odihni pă dinșii după povētuirea dreptății.

6. Pórta Othomanéscă se légă, ca în tótă vremea, prelungirii perimirii, se nu-și întărăscă garnisonurile sale în Vozia și în Chilburun, să nu trămiță nici unŭ felŭ de oști sau amuniție, sau alte prisosiri ostășești; să nu gătéscă acolo magazii; iar acelorŭ dă acumŭ ostași și pă locuitorii ot tam slobodŭ iaste a-ŭ chivernisi cu hrana, iar din niscarevași corăbiŭ ca acelea vorŭ fi încărcate, și se va intimpla vremea înprotivă și dă nevoe, se vor aduce la malurile Basarabiei sau ale Crămului, se va da lorŭ ajutorință dă céle ce vor avé trebuință, și la drumulŭ ce li se cuvine nu li se va face nici o supărare.

7. Așisderea și corăbiile rusești cu proviantŭ și cu aite prisosuri de ale mănării, la Crăm sau la Dunăre spre malurile Basarabiei mergēndŭ, și dă vre o nevoe intimplătore vorŭ sta la malurile Porții Othomănești, orŭ la Asia sau la Europa, asemenea la tóte nevoincióse trebuinți, datorie să fie a le ajuta, necunoscēndŭ din partea Turcilorŭ nici unŭ felŭ dă oprire, la prelungirea drumului, dă a-și merge la vadurile și locurile unde le va fi trebuința.

8. Neprieteneștele fapte ostășești vorŭ fi poprite; așisderea datorŭ: și la Asia și la Cuban, și la Ghiurgia și la alte părți, unde sint oștile, după ce vor priimi îndatoritele înștiințări, tóte țerile, cetățile și locurile, iaste să fie cu liniște în mânilorŭ aceloră în care se vor afla după priimirea acestii înștiințări; iar în locurile unde este trebuință a așeđa linie dă desparțire, să se aducă cuvintele legătoreŭ, la temelii perimirii.

9. Soroculă aceştii perimirii, are să se prelungească în Valahia, Moldavia, în Basarabia, la Crăm, la Cuban și la alte țări stăpînirii fără strămutare. Așijderea la malurile și apele mării Negre până la adunarea pleniputențiealilor solii, pentru negoțului pacii celii însemnatii fiindii că iaste nădejde de congresii. Adunarea lorii cea pentru pace și negoțului pôte lua mare începutii. După care aceli sorocii, daca va fi dă trebuință și folosii la amândoă părțile a cere, pôte, după cum s'au dîșii mai susii, și mai multii fără cuvinte de obște la amândoă părțile glavnocomenditorilorii cu tocmela pleniputențiealilorii ce s'au trimisii spre adunare dă la amândoă inpărășiiile ce se războescii, bine s'au prelungitii și va fi prelungitii ; iar soroculii perimirii și oprirea armelorii la Ghiurgia și la Mingrelia și la alte locurii de acolo, are sa se prelungească până la Octomvrie 30 alii anuluii acestuea, pentru că sunt depărtate locurile acelea, din loculii negoțului de pace, și nu sê pôte așa curëndii a avé corêspundenție, ci pôte începutulii perimirii a merge până acolo cu întîrziere.

Acêștii cuvenție, doă asemenea cuvintate exemplerii, în limba rusescă și turcescă, și pusii într'insele cu talmăcire talienesțe, care aceștii 2 numișii comisariii, cu însușii mâinile lorii aii iscălitii și cu peceșiiile lorii le-aii întăritii, și între dînșii după obiceiii le aii schimbatii și s'au legatii cu întărite scrisorii, ca în 8 zile (cum de la Feldmarșalulii, așa și de la Vezirulii) să se trâmiișii. Și s'au scrisii în corturii lingă cetatea Giurgiuuluiii, Maiii 19 leatii 1772.»

Intr'acelii 8 zile aii luatii sfîrșitii întărierea cu iscăliturile comendirilorii, adecă cum dă la Feldmarșalulii, așa și dă la Vizirulii.

Maiii 29, Simulin, plecă din Bucureștii la Iașii.

800 Egherii ce era în Hârsova cu cetatea iniocmită de Rușii, cum și alte streșii du peste Dunăre, tôte trecurii în țară, iar Turcii din Turnu fură nestrămutașii.

Cartea lui Musunoglu Vizirulii, prin care aii publicitii némului sêii conținerea armelorii, după aceli așejămintii ot Giurgiuu.

«Întru numele lui Dumneșii celii neinpărășitii după a sa fire, și celii neasemănatii și ziditorii a tôte, prin porunca prea dreptulii inpăratii stăpiuuluii meii, care este plinii dă inpărăteșiiile bunătășii, de iubirea dă ômenii, și dă rivna spre slujba Sfintei cetășii Mecăii, a căria stăpînire și puternicie se întinde la nenumăratii mulțime, și la nemăsurate locurii după uscatii și după mării ; a prea înțeleptulii între Sultani, a prea marelui între stăpînitorii lumii, a prea vestitulii a prea Slăvitulii verhovniculii prea roditoreii redăcinii Osmanliilorii, spre carele cei ce sînt supușii (fiindii însărcinașii cu ale sale inpărăteșii ocrotirii) dău apururea cădută mulțămită. Nenôrocirea dar a norôdelorii ce îi sînt supuse, l-aii atinsii și peste mēșură aii scirbitii inpărătesca sa iubire dă ômenii.

Întîmplări și ascunse pricinî (care nu sînt slobode a fi cunoscute la ómenî, fără numai să dădau la atótă puterniciea celui ce iaste verfulu tuturorî fințelorî, adecă la Dumneđeî) aũ stricatũ prieteșugulũ ce curgea maî înainte între înãlțata Pórtă a Othomanilorũ (care in veci să remăe) și a Rusii, și s'aũ aprinsũ foculũ războiului, pricinuindũ a se vãrsa singe omenescũ (măcarũ cã acéstă nenorocire cum s'aũ đisũ maî susũ, a cursũ din sfaturile cele maî nainte de veci ale A-Tot-Puternicului Dumneđeî) și din desele și necurmatele rėzboe s'aũ pricinuitũ multe turburări și pustiiri; pentru pricinî dar ca acestea, celũ maî prea vestitũ între marii prințipi, cariî povėțuescũ pã ceî ce credũ in Iisus, celũ prea alesũ între stăpãnitoriî nėmului Messieî, celũ ce este îndreptãtorũ pricinilorũ celorũ de obște ce se întimplă între Nazarineni; celũ ce este plinũ dă strãlucire și dă mărime, carele inpărătește cu cinste și slavă, Prea vestitulũ și prea fericitulũ împėratũ alũ Alamanilorũ (adică alũ Nemțilorũ); asijderea și Imperatulũ Prusieî, (ale cãrora cãî se fie îndreptate spre cerũ și sfirșitulũ lorũ să le fie cu fericire), aũ scrisũ cãtră aî lorũ solî ce se află lingă prea vestita Pórtă, ca să se adune la unũ congresũ pentru ca să se contenescă războiulũ despre amãndouė părțile, spre a se sevırși și pacea. Acéstă socotelă s'aũ arėtatũ plăcutã atãtũ despre partea prea înãlțatului Sultanũ, cãt și despre partea Rusii, cariî aũ hotãritũ să rėnduescă solî cu deplină putere ca să negóțe pacea; ci dar și singurã Stăpinitórea Rusii, cea carea este maî vestitã din ceî maî puternici cariî credũ luî Iisus și cea maî alėsă din norodulũ celũ nevinovatũ alũ Mesii, îndreptãtórea pricinilorũ celorũ dă obște ce se întimplă între Nazarineni, carea este prea luminatã și intru slavă prea slãvita, prea vestita și plinã dă dar Imperatrițã, (a caria cãî să fie îndreptate spre cerũ și sfirșitulũ să-î fie norocitũ), asemenea aũ pohtitũ ca să lucreze inpreună la acestũ negoțũ dă pace, și aũ binevoitũ a scrie pentru acéstă pricină. Decî maî susũ numiți cu deplină putere solî, aũ făcutũ aducere aminte la prea înãlțatulũ scaunulũ împėrãtescũ. Și dă vreme cã cererile cele ce caută spre liniște sînt folositóre și trebuincióse la robii luî Dumneđeî, indemnãndu-mė și eũ din acestũ felũ dă gãnduri și cu puterea ce mi s'aũ datũ dă cãtră Sultanulũ, cu deplină volnicie să intru la vorbã pentru inchiderea dă contenirea armelorũ, amũ órėnduitũ despre partea prea înãlțatului Divanũ, pã prea vestitulũ Seit-Abdul-Ke-
rim-Efendi (a cãruea slavă sa se inuțescă totũ d'auna,) și despre partea Feld marșalului, s'aũ rėnduitũ prea cinstitulũ între ceî mari aî norodului Mesieî Ioan Simulin (pre care să-lũ blagoslovescă Dumneđeî totũ d'auna).

Acești doi miniștri la vorbele ce aũ făcutũ lângă Giurgiuvi, aũ hotãritũ și aũ întãritũ o contineire a armelorũ coprinsã in noã puncturi, și scrisórea de coprinderea acestora s'aũ priimitũ de nebiruitã óstea împėrãtescã, trãmisã fiindũ de la celũ cu dãplină putere, Rusulũ celũ maî sus numitũ între stăpãnitoriî norodului Mesieî și maî vrednicũ între ceî dă bunũ nėmũ ce credũ luî Iisus, celũ

vrednică de cinste, și prea vestitului prietenul nostru Conte Petre Alexandrovici Romianțov (al cărui sfârșit să fie blagoslovit) au priimit ponturile acestea, și le-au adevărit prin mărturisania sa, și asemenea și din partea noastră, adevărim tocmai cele două arătate puncturi, asupra cărora punem și pecetea noastră spre încredințare».

Până a se încheia această perimire se și sfeti vorba de rânduia solilor, și din partea Rusii veni Graf Grigori Orlov, iar de la poarta Othomănescă Ienișerli-Osman-Efendi Sabicarezi Efendi, Cuian Sănzadea, Ierochiricos al Sfinței Sofii, avându și pe Dumnealul Iacovache Rizo Biv vel Spatarul pentru dragomanlică, iar despre împărății mijlocitorii păcii, fu dumnealul Sinior Togut Maiorulul solul Kesaricesc și despre împăratul Prus Senior Seghelin maiorulul, cari amândoi au plecat din Tarigrad cu trâmășii Porții ce s'au numit mai sus.

Locul de congres se alege în dăbrava Goleștilor sud Slam Rimnec, unde sosi mai înainte graf Orlov, și până a veni cei-lalți soli, avu îndăstulă vreme a face vânători și plimbări, până ce și la Brăila merse de-a-vedea starea.

Trecură (soli cei viitori din Tarigrad) Dunărea pe la Giurgiu, și se îndreptară drumul după orânduia conacilor, nedându-și prin București, și ajunseră în Golești, însă Dumnealul Sinior Togut cu Senior Seghelin la Iuliu 18; întru a cărora întâmpinare le eși Obreșcov Ghinăralu-porucic, (solul cel ce era închis de la Poarta Othomănescă, că din Pod-Polcovnic ce era în vremea carea se afla cu solia la Tarigrad, îl cinsti prea puternica imperatriță pentru slujba sa,) iar la 19 ale aceștii luni sosi și Dumnealul Osman Efendi poposindul cu ordia de oșebă de către cei-lalți soli Evropei.

Încă până a nu se face adunarea Solilor în Valahia, intrară o samă de oști Chesaricesci și Prusienesci în Lehia. Solii se gătia de congres iar marghiolii împărțeau Lehia!

După zilele de heretismos, la Iuliu 27 intră graf Orlov cu Osman Efendi, la casa cea intr'adinsă făcută pentru sfatul, și întâiu hotărârea sorocului negoțului să fie până la viitoarea lună Septemvrie 10 zile.

Purcose și arhiereul țerei, către Graf Orlov, luându cu Prea Sfinția Sa 3 Egumeni: pe Theodosie Arhimandritul de Sfetii Ioan, Philaret arhimandritul Căldărușani, și Timotheiul de Mihaș Vodă, și-lu împreună mai înainte de sosirea celor-lalți soli; făcându-și arhiereul rugăciune pentru ticăoșă patria noastră, și i se făgădui; iar mai pe urmă se duseră și din veliții boeri: Dumnealor Graf Nicoae Dudescul, Mihai Cantacuzino, Pană Philipescul, Pantazi Cămpineanul, Grigorașcu Bălenul și Ionișă Bălăceanu, cu asemenea rugăciuni, și iarăși li se făgădui, și încă prin scirea Exelenției sale făcură două asemenea rugăciuni în scris, și le dete una Solul Kesaricesc și alta Prusia-

nului, ci pociu dice in zadaru, căci pă acești doi, la adunările ce avură Graf Orlov cu Osman Efendi, nici-odată nu-ău chematū, și nici o intocmélă acestuī congresū nu se făcu, că unde asteptamū pă Graf Orlov ca să vie in București pe vedere, iar Exelenția Sa, la August 24, plecā pă poște la Pétroburg, cum și Osman Efendi la 27 se ridicā elū și ceī-lalți doi soli cu acea ispravā : *«gēba viī gēba te duci!»* ci soliī ceī doi evropei, din Rusciuc (ne mai dāndū pin ordia veziruluī la Șumla), apucarā drumulū Odriuluī, ducēndu-se dreptū la Tarigrad.

Din mișcările oștilorū se cunoscū oareș-ce și mai nainte, că de la acestū congresū nu va eși nici o întocmélă păcii, căci încă de la Avgustu 6 veni comendirū noū Petru Ivanovicī graf Solticov, și se redicā cu vechiulū comendirū Trumbeșcoiū Ghināralū și merșerā cu armia de se aședā la Bănēsa sud Vlașca, in préjma Giurgiuvuluī, care se păzea de Ghināralū Englistron cu unū corposū rēnduitū încă dā la inceputulū perimirī; veni și unū Dolgoruk Ghināralū și se aședā cu altū corposū la gura Ialomitei, iar din Gura Ialomitei se ridicā Ghināralū Potemkin cu corposulū sēū și se aședā in Likirești, și in Obilești Cavinski Ghināralū, iar in Negoești unū Polcovnic; încă din Moldova mai viindū și alte polcuri, și arteleiī și necurmate zaherele.

Cu tōte acestea vezirulū pentru ca nu cumvași șā se mai ațāte războiulū, piri de ajunse la Feldmareșalulū cu mehtup după mehtup, scriindū fōrte cu rugāciune, cum mē piroforisiū dā la unū obrazū cu știință, care îi talmăcea Mareșalulū mehtupurile, și mai alesū că încă până a nu trece soliī Dunārea la Septemvrie 5 trecu unū Iasif Efendi la Iași, cătrā Mareșalulū, cu cerere dā a doa armistiție, care s'ău priimitū de Mareșalulū ca șā fie până la Octomvrie 20, iar o sēmā de Turci ot Diū nu mai umblērā după tocmēla ce să nevoia vezirulū, ci trecēndū Dunārea, venirā până la șatulū Cioroiulū sud Mehedinți, iar Polcovnicū Fabriceanu, trāmise pe Trumbinski ce era Maiorū peste o sēmā de volintiri, adunăturā de tōtā māna și dā totū felulū de omeni, pe care îi numise Capasazi, iar și elū era unū drāguță de blesteimatū, cātū nu avea potrivnicū, imi fu și scārbā a-lū mai insemna cu urite faptele luī. Pă acesta cum mai dīseiū trāmītēndu-lū ca să mērgā până la Cioroiulū, și cum va pricepe trebuința sālū inștiințeze. Elū dar din 400 ce luase cu sine, după ce se apropiē dā numitulū satū, trāmise inainte vre o 10, ca se cerce straja Turcilorū, după care urma și elū cu ceī-l-alți, ci fiindū despre diuā și cu cētā, cădurā ceī 10 pe mānile Turcilorū, din care scāpāndū doi, până a sosi la Trumbinski sālū spue, îi nāpādirā; Turciī, peaciī-peaciī, sālū pue și pe insuși in mānā, ci avu norocū cu fuga, și cu vre-o 80 și mai bine, care in locū aū cădūtū de sabia Turcilorū; ci Turciī mai multū nu se întōrserā, iar și Polcovnicū Fabriceanu intr'acea undā părăsi Craiova, și rezemā tocmai in Șerbănești sud Oltū.

Muhafizulü Diiului era Ahmet Paşa celü ce luase Giurgiuvü dä la Ruşî anü la 1771, şi se temu să nu-ı vie inputăciuni dä la Pörtă, ci scrise Mareşalului la Iaşi, vinuindü pe volintirî căci ar fi sudutü pă Musulmanî dä lege şi căci i-arü fi făcutü domuji, şi altele ca acestea, din care s'aü întăritatü Turcii la acea faptă fără socotela sa; şi-l rugă ca să o trecă cu vederea. — Iar răspunsulü Marişalului așa fu : Dănărea, cum am înţelesü, dreptü Diiü, iaste mai lată de cât pă aiurea, şi cum li s'aü pututü auşi sudălmile? Şi de ceea ce se temu numitulü paşă nu scăpă, că-lü maziliră.

Într'acestü anü 1772 împăratulü Sfeş Gustavü alü treilea, se redică în puterea ostaşilorü, şi să vesti iarăşi samovolnicü cum era di începutü, căci dä la o sémă dä anü încoace era periorizmeni, adică coprinşi de Sfatü.

Ali-beiü într'acestü anü iarăşi nu s'aü lenevitü, ci în părşile Anadolului aü sevërşitü läudate biruinşe, mai alesü la Damiat, (unde se afla însuşî supt öre care pericolom).

Aü biuitü pă Turci cu ajutorulü Grecilorü asprothalazişii trămişi de Comte Orlov subt Panaitü Căpitanulü Alexónul, care comandălua unü stolü din flotă ce se numea ruso-grekikonü, şi la acelu ocaziunü din porunca lui Sultanü Mustafa, se pornise Turcii Dulcinoişi cu armadă apröpe de 30 corăbii, ca să mērgă către Siria asupra lui Ali-beiü, care mişcare s'a făcutü între congrusuri (insă dä nu va fi fostü trämise pentru altü scoposü, care vremea ni le va descoperi) iar dä vreme ce armistişia, era cu hotărită linie şi prin Marea Albă, prin care era să le fie trecerea, le aü statutü Conte Orlovü împotrivă, şi cu războiü le aü sfărămatü câte-vaşi, iar cele mai multe s'aü întorsü inapoi.

Impărşéla Țereî Leseşti, insă partea Keşaricéscă, după cum se coprinde într'acestü manifestü datü în Beciü, la leatu 1772 Septemvrie II.

«Cu mila lui Dumnezeu, noi Maria Therezia singura Stăpinitörea Nemşii şi împărătesa Ungariei şi Bohemieî iprocî. Facemü în ştire la toşi cei ce vorü celi aceste ale nöstre scrise şi la cei ce saü vorü avé intere-ü la acésta pricină, pentru că noi împreună cu singură stăpănitörea Rusii şi cu Împăratulü Prusii, socotindü cea de acum stare a Țereî leseşti, ne amü aşedatü între noi, ca să punemü fieşteşi-carele în faptă, deosebitü, privileghiurile nöstre cele vechi, ce avemü asupra unora din eparhiile acestui rigatü şi să le împreunămü în stăpînirea a nöstreî corönă. Dreptü aceea am orënduitü oştile nöstre, ca să facă zaptü aceeaşi diastimă a locului care ni se cuvine noă după privileghiurile nöstre, şi să coprinde între hotarele ce se vorü numi mai josü : adică, după dréptă linie, din malurile cele deadrépta ale gârlei care se numeşte Vistula, din hotarele Ducatului Sileziî şi trece pă din susulü părşii ducatului Santomir, până acolo unde

gârla ce se chiamă Saut intră în Vistula, și trece prin orașul ce se chiamă Frone spre Zamose, și Rebieșov, până la gârla ce se chiamă Buhulă; și peste Buhulă, dreptă asupra hotarului Rusii cea Roșie, unde este Volinia și Podolia, până în hotarele lui Sparafe, și de acolo dreptă până la Nistru, spre partea aceea unde gârla cea mică acum Bodoreșii se tórănă în Nistru, rumpendă ună codru de locă din Podolia, și sfirșitulă a tótei între hotarele ce se osebescă Pocușia din Moldova. Și dă vreme ce noi dă acéstă dată avemă a lua stăpinirea acestorū mai susū numitelorū locurī, am orënduită pentru acéstă sêvêșire pe Conte Perghen alū Sfatului nostru tainicū Sfetnicū, a fi comisarū și Gubernatorū cu deplină volnicie din partea noastră, a oblădui și a chivernisi acele eparhiī, ce s'aū cuprinsū dă oștile nôstre, și să ne pliroforisescă pentru mijloacele ce i se va părea spre mai bune întocmirī, pentru o otcârmuire cu bună orunduială și înțelptă.

Ci dar noi poruncimă tuturorū acelorū cășī aū locuința în coprinsulū acestorū hotare, adecă supușilorū locuitorilorū, i celorū ce aū ipostatica orī dă ce stare și tréptă dregătoriai vorū fi, bisericești saū mirenești : judecătoriai politiilorū și cetățilorū ; și peste tóte, poruncimă tuturorū și fiește-căruea fără nici o deosebire, să să cunoscă și să aibă în cinste, pă numitulū conte Perghenū, ca pă unū alū nostru epítropū gubernatorū cu deplină volnicie. Și avendū bune nădejdi, că nimeni nu se va arêta spre a nu sâvêși cât dă mică poruncă ce li se va da cătră numitulū epítropū pă numele nostru, măcarū că până acum nu s'aū orënduită ziua jurămintului celū de obște, pentru supunerea și credința locuitorilorū, iar fără zăbavă se va orëndui. Dreptū aceea toți locuitorii, ce se află sub a noastră diefendefsis să stea în liniște ca și cum ar fi făcutū jurămintulū supunerii și alū credinței; fiind-că acésta este unū mijlocū, ca să se invrednicescă ei a-și căștigă buna evnia și har despre noi; iar dă se va îndrăsni cinevași până la ziua jurămintului a se arêta împotrivorū la poruncile nôstre (care nici ne trece prin gândū a fi una ca acésta) să știe unulū ca acela, că ca o silită împotriva voinței nôstre, vom pârăsi cea obicnuită milostivirea noastră, și vom pedepsi pă acela cu multă iușime și strășnicie, iprocī.

Maria Terezia.

Pă partea Rusiī.

«Noi Zaharia Conte Cernișov ghinăralū anșif la slujba Stăpăniī mele, insuși singura stăpănitore a tótă Rusia, vișă-presidentū și mai întâiū alū Statului oștireai împêrălescī, otcârmutorū cu purtare de grija Albei Rusiī și cavalerū alū dreptei Lefcoet; tutorū facemū în știre și la fieșteș-care deosebitū, verī pă ce tréptă arū fi, cererea și poruncile imperatorescī ei mărimē, iaste pentru locurile și eparhiile cele din stăpănirea țerii leșescī, care acum s'aū im-

preunată la împărăția Rusii, fiind că au hotărât împărătescă ei mărime, spre împlinirea cheltuelilor sale (și la schimbarea a multe feluri ale ei vechi privileghiuri, și fără pricină drepte pretensionuri) să la stăpînirea țerei Leșesci cele după datorie cerute, ca să se împreune, și să se facă unu trupă a purerea cu a sa împărăție. Acele dar eparhiile cu ai lor locuitori după cum înainte se va arăta : adică, din malul cel de dreapta a apei Duina, ce cuprinde Livonia leșască și o parte a palatinatului Polosca ce este asupra acestui mal, încă și palatinatul lui Vetopski, cu mijloc, că numita apă Duina, va închipui să acum înainte cele obicnuite hotare între amândouă stăpînirile adică Rusia și Lehia, care hotar se întinde până la marginea acestor hotară, ale palatinatelor Vitepski și Poloski, și se coboră până la marginea acelor deosebite hotară, unde se împreună aceste două palatinaturi, cu palatinatul lui Mințki și să acolea cu dreptă linie până la isvorul apei Drusțe, aproape de satul Ordua, și în dreptul acestei ape până unde se varsă în apa Niprului, și să la această apă până la marginea celor vechi hotare ce sînt între Rusia și Lehia, urmîndu lungimea acestei ape către alu ei isvor, cum s'arî dice : că totă Livonia Leșască, partea palatinatului Poloski, este pă locul din dreapta malului acestei ape Duina, și totu palatinatul lui Vitepski, peste amîndouă malurile ale numitei ape, și totu palatinatul lui Misclav, și partea cea de sus a lui Minșki, ce se întinde să acea parte acei nouă linie, începîndu să la locul ce se împreună hotarele acestor trei palatinaturi, până la isvorul apei Droituțu ; precum încă și partea palatinatului Minski ce se întinde să cea parte a acestei ape, și de cea parte de apa Niprului. Aceste dar locuri să astă-și înainte apurarea voru fi supuse la împărăția Rusiei, și cei ce locuesc într'însele cu avaturile lor, ori să ce tréptă voru fi se vor afla supuși. Pentru acesta eu ca unu adevăratu chivernisitoru alu împărătescei ei mărime, am luat poruncă să vestesc ca stăpînitoru mai întăiu, din tóte altele după cuviosu numele ei (ce săvârșesc cu acestu manifestu spre înscințarea să obște), la toți cei noi ai ei supuși, și acum ai noștrii iubiți simpatrioți, fiindu-că împărăția sa, nu numai va ca să păzescă pă toți și pă fieșcare slobodă cu a sa lege, ci încă să și stăpînescă ale lor avaturi și nămești, căci să acum înainte îi are pă toți acești noi supuși, ca însuși ai ei fi, și tuturor hărăzește să o potrivă fără nici o osebire, ca să și ia tóte obiceiurile slobodirei, și dreptu după pravilă întocmai cu ai ei vechi supuși ; cu mijloc că toți locuitorii după aceste nouă locuri, ori să ce tréptă voru fi, își voru lua tóte veniturile și cele folositoare privileghiuri, împreună cu toți cei alți supuși ai împărăției Rusiei. Impărătesca ei mărime așteptă spre răsplătire, mulțămire să la ai ei noi supuși ce i-au pus la cîntea cea de o potrivă cu ai ei supuși Ruși, ca să se siléscă cu rîvnă să se facă vrednici de acum înainte să această împărătescă bunătate cu o dragoste adevărată către patria

lorū și cu o încredințare neclătită către una ca acésta mare dăruitore și mi-
lostivă.

Toți dă obște, atâtū din cei mai aleși de bunū némū, cât și cei din partea
bisericescă, și din cei vrednici până la celū mai micū din supuși, aū datorie
pentru acésta, să facă într'acéstă lună, jurământulū supunerii și alū încredin-
țării, înaintea celorū într'adinsū dă mine orénduiți ofițeri; iar când cinevași,
orī din cei dă bunū némū, saū din altă treptă dă ómenī, carī aū namestii
nemișcătore, și alte avuși, va hotări să se desparță de aceste locuri, să aibă
voe, cu sorocū dă trei lunī, să-și vîndă avuturile lui și slobođenia mergerei
lui, iar trecendū aceste trei lunī, câte namistii vorū lăsa, se vorū lua împărătesci.

Tóte treptele cetei bisericestū, ca niște păstorī ai norodulū, aū datorie
după săvârșirea jurământulū, să se róge (după îndemnarea care înscrisū li s'aū
datū), la închinăciunea cea de tóte ȓilele, către a totū puternicū Dumneȓeū,
pentru sănătatea cea de multe ȓile îndelungate, și mântuirea împărătesci ei
mărime, și alū iubitulū ei fiū și moștenitorū, marele Prințipū Pavlu Petrovicī;
iar câtū pentru cele-l-alte legī și pentru a lorū deobște încredințare, fiește-care
va avé lucrurile sale siguri, și vor fi nesupărați; așișderea și evreii căi se
află, vorū avé slobođenia dă legea lorū, și să aibă tótă încredințarea și prive-
leghiurile la neguțatoriile și epiherimata lorū, de vreme că iubirea dă ómenī
a împărătescii ei mărime, nu suferă a rămâne obidiți nicī ei, ci din însuși
a ei bună-voire, voesce folosulū dă căștigurile ce este să le vie în vremea
împărăției sale metaherisindu-și a lorū epanghelma și neguțatoriile dă se vorū
aréta ca nisce credincioși și supuși.

Divanurile și judecățile locurilorū celorū nouē să fie de sineși, și să se e-
nerghisescă dreptatea cu amăruntulū pă numele alū ei împărătescii mărime.

Peste tóte acestea gândescū dă trebuință să adacū cu hotărâre, (după po-
runcile împărătescii mărime) că oștile sale vorū păzi cea adevărată bună stare
fiind-că se află la însuși alū ei locū, și că neschimbarea strejuierei, nu va
proxenisi nicī o supărare la adevierea și odihna celorū noi supuși, nicī la
economia și neguțatoriile lorū, nicī la altū epanghelmata ce vorū avé, de vreme
ce acestū prisosū și crescerea acestorū părți, multū se cuvine spre folosulū
fiește-cărnia; pentru care împărătesca ei mărime, va avé deosebită milă
peste tolū acelū nouū locū. Și ca acestū manifestū se va publici la tóte bisericile
întru auȓulū tuturorū, și se va lua înscrisū la condica fiește-căria canțalarie
a orașelorū.»

S'aū datū în Petrupoli la 1772 Septemvrie 5 ȓile.

Manifestul Imperatului Prus, pentru partea ce a luat din țera Leșască.

«Noi Frederic, cu mila lui Dumnezeu Impăratul Prusiei, margravie lui Brandenburg iprocii. Vă trimitem sănătate, și adevărta împărăteștii noastre dă buna iubire și milă către toți marii Episcopi, Abateades, i Vladici, palatinați, orășani, ce-tățeni, staroști, vistierilor și judecătorii eparhiilor, și către toți supușii i boerilor din ceata cavalerilor, și mai vartosu către toți locuitorii atâtu bisericești câtu și politicești, cei din eparhii și din Pomerania, pe care stăpânirea țerii leșesci, le-au avut până acuma; așisderea și către toți locuitorii ce se află dincóce de apa Nuții, pe care până astăzi îi stăpânise marea țera Leșască. Cunoscutu este către toți ceia ce sunt iscusiți, cu știință de istorii, după cum noi cu altu manifestu pre largu amu arătatú cu epiherimata nepri-cinnute către totă Evropa, pentru ale nósure privileghiuri, care de mulți ani stăpânirea țerii leșesci, fără dreptate le ținea cu stăpânirea, luându-le dă la stăpânii Pomeraniei, și pe urmă de la electoresca casă Brandenburgulu: locul Pomeranii este între hotarele acestui Ducatú, și între apele Vistula și Nuți, ce se dice dă toți acestu locú: Pomerania; precum încă și acea parte dă locú ce este la cea mare țeră Leșască, între apele Draghi și Nuți, ce se cade la a noastră casă. Partea bărbătésca a ducateloru Pomeraniei, ce se trăgea din Duchii Danșkei, fiindú-că s'au sfărșitú la anulú 1295; și duchii Pomeraniei ce se trăgea din Duchii lui Ștetin, alătura și mai de aprópe clironomii, fiind că era dintr'acea familie, avea dreptate să moștenésca numitele eparhii, iar céta *ton Teftonicon cavaleron* avéndú mai mare putere decâtú acéstă cliro-nomie, în silă și cu strămbătate i-au isterisitú, și au făcut' o supusă la stăpânirea țerei leșesci. Iar Duchii Pomeraniei nici într'unú chipú dă bună voe n'au făcutú paretisisú pentru ale lorú privileghiuri și pretenționuri ce au avutú asupra acestui ducatú alú Pomeraniei, care cu dreptate lorú li se cădea a-lú moșteni, și a pururea au păzit' o, ca o veche parte ce era datá de la ai lorú părinți și strămoși, și au lăsatú după cum au găsitú, când s'au sfărșitú a lorú familie după veleatulú 1637, la însuși ai lorú clironomii și moștenitorii, adecă la electorii Brandenburgulu.

Iar eparhiile ce era în mare Lehiea, care se află între apele Draghi și Neții, acestú din începutú au fostú câștigú alú lorú la marca cea nouă a Brandeburgulu și Margravii Brandenburgulu le-au stăpânitú în pace până la începutulú alú 15-lea vécú, când Sighismund craiulú Ungariei, și electorú Brandeburgulu, au pusú zălogú pă nova marca la ceata *ton Teftonicon cavaleron*.

Impărații dar ai țerei Leșesci la răsboiulú ce au avutú cu acéstă cétă, au stăpânitú aceste eparhii, cu sila și fără nici o tocmelá; nici de către *ton Tef-*

tonicon cavaleron, nici de către electorii Brandeburgului, nici imperia Ghermaniei măcar vre-odată nu le-au lăsat, cu vre un tractat.

Stăpânul țării Leșesci, fiindu aceste două locuri stăpânite, cu fără nici o dreptate, adevărat nu va pute după privileghiurile nămurilor, să dovedască stăpânirea acestora, ca să pótă să le fie.

Noi dar avem încă mai multe pretenționuri vrednice de grăit, asupra țerei leșesci și cu bune temeiuri, după cum pre largu s'au arătat la dîsul manifestul cel dat cãtră tótă Europa.

Dreptu aceea, nici putem suferi mai multu marea nedreptate ce s'au făcutu în multe feluri, la a noastră împărătescă și electorescă casă; și suntem hotărîți mai multu, să metahirisim tóte puterile noastre, care sfinta pronie ne-au încredințat, nu numai ca să diafendepsim ale noastre privileghiuri și pretenționuri, asupra locurilor care coróna țerei le-au sfeterisit dintr'alú nostru ducatu alú Pomeraniei, și de la marca Brandeburgului, ci încă să și izbândim ca să luăm o dréptă și îndestulă răsplătire, pagubei dá la aceste eparhii, care mai nainte de atâția ani, am fostu lipsiți noi și ai noștrii strămoși.

Deci pentru aceste pricin și sfârșit, noi am găsit cu cale, ca să luăm în stăpânirea și statornicia numitelor eparhii, de dincóce dá apa Neji, după cum și tóte locurile Prusii și Pomeranii cele de dincóce și în ceea parte de apa Vistula; care coróna țerei Leșesci până acum cu numele Prusiei Leșesci au stăpânit, afară dá orașele lui Tornu și ale Danscái, pentru care avem nădejde, cá stăpânirea țerei leșesci, după ce va socoti bine întâmplările și să cumpănescă puterea privileghiurilor noastre, trebuesce să se arate singurá ea dá bună voe, să se simfonescă cu noi cu mijlocu prietenesc.

Vrëndu dar noi să arătăm stăpânește acéstă a noastră întemeiată și neclătită hotărâre, printr'acéstu manifestu la toți numiții locuitori și supușilor acestor eparhii Prusiei și Pomeraniei, care coróna țerei Leșesti până acum le au stăpânit, indemnăm pá aceștia, și evmenos poruncim și cu hotărâre, ca nimeni să nu se îndrănescă a sta împotriva la a noastră statornicie, nici să facă cât de mică împotrivire către trimișii și ostașii noștrii, cari din porunca noastră au acéstă slujbă, ci mai virtosu să se supue, să caute dá buna voia lor, la a noastră statornicie și să ne socotescă ca însuși alú lor împératu și singurú stăpân; și să se arate către noi ca niște adevărați supuși și plecați, și dá acum înainte să nu mai aibă țera Leșescă cât dá mică chinologie.

Noi am hotărât fără nici o îndoială, și printr'acéstă carte adevărată, cá pá toți îi vom diafendepsi la stăpânirea privileghiurilor și avaturilor lor, atât pá cei politicești cât și pá cei hisericești, și mai virtosu pá cei ce sunt dá ritulu Romanilor, (cu slobođenia ritulu lor), și se chivernisesc la acestu locu cu acestu mijlocu, în cât să fie norociți și mulțamiți: și nu voru lua nici o pricină dá intristare pentru acéstă schimbare.

Dar și noi ca să ne încredințămă mai multă la încredințare și supunere, am hotărîtă după 15 zile, în urma datului manifestă, adecă la 27 ale lui Septembrie, la orașul Marienburgului, să se facă jurămintul supunerei și încredințării, despre toți locuitorii numitelor locuri; pentru care am poruncit, ca într'acea zi să se afle la numitul oraș, prin epitropi și vrednici aleși din toate orașele și satele, ca cu jurămintul lor, să ne cunoscă dă astăzi înainte pă noi, și pă ai noștrii clironomi și diadoh, ca însuși ală loră împărată și singură stăpână.

Voimă dar, ca toți cei mari episcopi, castelană, cetățeni și fieș-care ofițeră să stea însuși de față la jurămintă saă prin epitropie, iar dă prin orașe să se trămiță deputații ce se voră alege dă cei mai mari, și din eparhiă să se trămiță câte 4 deputați dă bună nēmă pentru bisericești și preoți, și câte 6 proești du pân sate; ca toți aceștia să facă jurămintă epitropicosă și pentru celă alaltă norodă.

Pe lângă aceta încă voimă ca fiește-care din deputați, să aducă cu dinsulă ună adevărată catalogă, încredințată și mărturisită, pentru divanurile locului, pentru ceta cavalerilor și a boerilor celor de bună nēmă, atâtă cei ce sânt față, cât și cei ce lipsescă, cari aă namești la aceste orașe și eparhiă.

Avemă dar bune nădejdi, că toți se voră uni după coprinderea acestui Manifestă; iar când cinevași (să nu grăescă) nu se va supune, saă va sta în potrivă la poruncile noastre, dă cătră oștenii noștri, noi cu hotărîre am dată poruncă, pă unii ca aceia să-i pedepsescă fără milă, și să li se ia toate boeriile, nameștiile și vredniciile dă nici una parte să nu aibă.

Deci întră aușulă tuturoră, fără a nu se pricinui cuivași glumă, am dată acestă manifestă iscălită de însuși mâna noastră, și întărită cu a noastră împărătescă pecetie, cu poruncă ca să se vestescă în toate locurile unde se cade.

Frderic. Și întâiulă ministru **Finkelstein.**

Dată la Berlin 1772. Septemvrie 13.

Să venimă iarăși la voroava de a doa armistiție, din care se născu ală doilea congresă, însă prin soli alte obraze.

La Octomvrie 15 întră în București Obreșcov Ghinărală și cu alaiă se poposi în casele Brancovenului, ot mahalaoa Sfetei Spiridon.

La Octomvrie 26 sosi și Dumneală Reizzadea Abdul Razac Halea Reiz efendi, cu Kirița Scarlat Caragea, dragomanulă Porții (și iar cu alaiă atâtă dă ostași Ruș, cât și cu dă ai țerei), se poposi în casele Herescului ot mahalaoa Sfetea Vineri; iar la trecerea Dâmboviței, peste podulă lui Șerban Vodă, năvăliră unii din măcelari cu doi berbeci lăcomindă pentru bacșișă și-i tăiară în capulă podulă în chipă dă curbam, pre obiceiulă Turciloră dă buna venire.

Ci Rușii intră la altă bănuială, nu cum-vași să fie cu învețetura altora, îi redicără la prinsore; ei nu știmă bacșișulă cât le va fi coprinsă, iar bătae aș luatū pe mușchii în cât orū pomeni-o.

Oct. 27, merse ântēiū Obreșcov la Reiz Efendi, iar la 28 merse și Reiz la Obreșcovū, și împreunările le fu cu țermoniile totū de-o potrivă. |

Spătăria cu stelele se așternu pentru Reiz Efendi, ca să șadă în ȓile de congresū, și pentru Obreșcov casa cea deasupra Cămării, ce este despre pōrta din susū, iar Divanulū celū micū se alēse casă de sfatū.

La Octom. 29 se făcu ântēia împreunare de congresū; în adunare, după cuvintare, își infățīșară Reiz Efendi hatihumaiumul Sultanulū, și Obreșcov ocazulū Impērătritei, și ântēiū legară soroculū armistiȓiei, să fie până la viitorulū Marte 10 ȓile 1773, după care întocmeală, se trase după margine polcurile cele dă prisosū, și se aședară în tōtă țara la ernaticū.

Dă la Noembrie 3 ȓile 1772 să începură congresurile; pă fiește-care septă-mână dă doaă orī, Lunea și Joia, să potrivă Elcii dă intraū de-odată amân-doī pe ușile Divanulū, unulū dă o parte și altulū de alta.

În câtă vreme ținu acestū congresū se făcu și Reiz Efendi terbie de Evropa, la ziafeturī d'avalma cu madamile; până și la adunarea Osfeșteniei de la Bogaeavlenie (ce s'aū făculū în livedea Domnească, cu frumoșă podoabă, și cu trei rēndurī de focū ostășescū, care se întinsese | încă și pe dealulū Mitropolii,) veni și Dumnealū, stândū alătura cu Obreșcov până la sfărșitū.

Manifestulū Hanulū și alū meghistanilorū lui și a totū neamulū Tătarilorū și Nohailorū, câtră cei-l-alfi împărați, pentru sloboȓirea lorū de sub stăpânirea Porței Otomănești, care s'aū publicitū și s'aū tipăritū în Petroburg, în anulū 1773 Ghenarie 7 ȓile iar la Obreșcov to idiohiron, adică în slovū scrisū, și adevēritū cu peceșile și iscăliturile lorū; care s'aū arētātū Dumisale Reiz Efendi, și acēsta într'adinsū, pentru că marghiolū întocmise din partea Tătarilorū măi nainte altū manifestū împotriva voinței și cererilorū Rusiei.

«Prin dă bine făcătore și a totū puternica mână a lui Dumneȓeū celū prea Inaltū, Noi Sahip-Gherei, ne am alesū Hanū alū Cramulū, după privelegiurile neamulū nostru, și mostenirei nōstre, cu dă obște unire și sfatū alū meghistanilorū, și alū celorū a'eși alū acestui Hersonison, dă când acestū pamē atū cu toți locuitorii lui și cu tōte | neamurile Nohailorū, (după cum aū bine-voitū pronia cea Dumneȓească) și aū luatū iarăși sloboȓirea lui cea veche și nerezemată dă altă stăpânire și s'aū făculū chiar o stăpânire, ce nu se supune la altă stăpânire pă dinafară, ci stă supt însuși a lui ocrotire. Așe am vrutū noi să arētāmū parisie cu sfatū de obște cu toți șerichii și cu ale prinȓipilorū Crāmulū cu cei evghenis și ispravnicī ai legei nōstre și despre partea totū norodulū Cră-

mului, cum și altorū mai mări ai Nohailorū, atâtū norodului și semințiilor și neamurilor lorū, (care acestea toți la această bună norocită schimbare a neamului Tătarilorū, asemenea se împărtășescū la facerea cea de obște), printr'acestū manifestū parisia și în vileagū a totū feții pământului și lumii, și mai vartosū și luminata Pórtă Otomănescă, arătămū că noi toți împreună și cu ferbinte rîvnă, am hotărîtu, și cu însuși jurămîntulū nostru am întăritū slobođirea și nerezemarea dă altă stăpânire neamului Tătarilorū; care slobođire și nerezemare s'au sêvêrsitū prin mijloculū acei mari putere și din supunerea cea de mai înainte, ne am adusū la cea noă slobođire pă carea | de multă vreme, și mulți ani o am avut'o perduță. Care slobođire nu numai că se va păzi totū-d'a-una neschimbată, ci încă va sta sub o dréptă și bine rënduită ocrotire a stăpânirii, și va câștiga și credința și buna corespondenție vecinescă cu tóte puterile cele vecinești, și vomū păzi noi o săvârșită și bună orênduelă; și pentru apărarea slobođirii nóstre ce s'au câștigatū iarășī, și la vre-o altă întâmplare și trebuință, noi vomū metaherisi tóte puterile nóstre.

«Noi cu nădejde deplină așteptămū dă la prea drépta și iubitórea dă ómenī, a luminatei Porți, cele ce vomū păzi noi, ca nu numai să fimū cu cei-l-alți la pace și la liniște, ci încă vomū păzi și priveleghiurile nóstre cele firești, și dreptile cele vechi ale neamului Tătarilorū, și la acésta nimenea nu ni se va arêta zătienitorū; mai vartosū că numinata Pórtă, în vreme ce sta acestū războiū între ea și între Rusia (prin care războiū cunoscêndū noi slobođirea noastră, dămū mulțămītă dă bine facere totū-d'a-una, remăindū mulțămīți și datorī la dreptatea sa și la iubirea dă ómenī,) dă vorū isprăvi vre-o pace aceste două curți și | lungită liniște, pă acestū Hersonison și pământurile Tătarilorū și semințiile Nohailorū să le cunóscă slobođi, iar nu supuși la altă stăpânire, ci ocrotiți sub însuși stăpânirea noastră. Dreptū aceea noi vomū remănea totū-de-a-una mulțămīți cătră luminata Pórtă pentru o evghenie a ei ca acésta, și cu supuși ei vomū avea neguțătorie și aliș-veriș între noi și de totū felulū dă adunare prietenescă; și ne făgăduimū a metaherisi cea bună corespondenție prieteșugului vecinescū cât vomū putea. Așișderea avemū bune nădejdi cum și cele-l-alte împărătī și prințipaturī, vorū priimi prietenește acésta arêtare a noastră, și vorū da o credință deplină la adevérințele pă care noi cu sfatū de obște a totū neamului Tătarilorū, arêtămū pentru celū dă obște folosū alū vecinilorū și prietenilorū.

«Peste tóte acestea pohtimū ca acestū praxis alū nostru să se publicescă la hotarele nóstre, pentru însciințarea vecinilorū noștri și tuturorū alți împêrați. Și pentru a lui bună credință, ne iscălimū la acésta, și cu însuși pecetile nó-

stre întărimă. Care acesta | s'aŭ făcută în oraşul Carasuiu, la leat 1186 din fuga lui Mohamet la luna lui Şaban 22.

Han Sasip-Gherei.

Husein Ghirei Prinţip Sorinilor.

Behadir Aga Calga Sultan.

Sah Vezi-Beiu din neamul Mehsurilor.

Ismail Prinţip Aicai Aftokefalos.

Deputaţii Nohailor

Edişan Murza Demir-Şah.

Ede-Izgul Murza Caraşah.

Bugic-Murza Cadir Şah.

Geambuluc Murza Emuru Şah.»

După la începutul lui Februară 1773, trâmise Dumnealui Reiz Efendi pe Ata-Beiu, cu cele hotărite cereri ale Rusiei (la Pörtă) şi se întorse fără ispravă.

Martie 11 zile, plecă şi Reiz-efendi din Bucuresei, mai fără voia Dumnealui, cu acelaşi alai cum intrase, însă făgăduia tare nădejde de isprava păcii cu mergerea sa ; ce n'aŭ eşitū nimicū.

Din tunurile turceşti să taia monedă ţerilorū cum să vede scriptura mai josū.

Cu prisnă de tucă, într'acestaşi chipū, ne măturară *marghiolū* şi părăluşile cele de argintū !

Campania a cincea. Leatu 1773.

Veniră o sémă de Turci la Caracalū ot Romanaşi, care pierdândū războiulū cu paguba lorū aŭ fugitū.

Mai trecură şi din Nicopoi ajutorū la Turnu 12 şeici, din care ca 40 Turci veniră în satulū Măgarelele, nóptea, iar peste hotarū în ţară era ca la vre o 600 volintiri, din care liude 20 strejuea în hotarū; aceştia într'acea nópte călcândū satulū, puseră pă acei Turci la fugă pă josū, iar nici ei nu i-aŭ mai gonitū, temându-se dă gropile ce sint prin satū, ci mulţămindu-se cu remasele de la Turci: cai şi altele, s'aŭ trasū la comandă-le, iar peste câte-vaşi zile se

invitară Volintirii ca să intre în hasă să facă ceabulă sateloră, ci nu o nimeriră că i-au tăiată Turcii totă d'o parte, iar remașii au umplută pădurile Telemmanului și ale Vlășcii.

La Aprilie 4 zile plecă din București (la Romană, în Moldova), Obreșcov Ghinărală cu acelașă alaiă cum intrase.

Trecu Ferzin Polcovnic cu egherii (avendă și pe Cargașan | maiorulă cu o sēmă de Zaporojani, cu lovcile pă Dunăre,) la Hârsova, și mai întocmiră ceta-tea pă unde se stricase, de la luarea ot leat 1771, intrarmând'o cu tôte cele trebuincioșe.

Veisman Ghinărală Maioră cu corposulă sēă iarășă trecu Dunărea și înainte trâmise pă Colănelulă Cnisca Polcovniculă, și bătură pă ore-care turci ot Tulcea, dobândindă și șese steaguri, cum și pă alții ot Babadag spre Carasuiu; la podulă Ceahtot i s'au adusă 15 robă, iar la satulă Tasăul, i s'au adusă 20, împreună și cu Negip Eferdi (Divan-Efendi-Saal-Cerchez-Pașă) de la care luândă în știre Lalaș Maiorulă, că să află înainte cu câte-vașă ceasuri, să porni după pașă, și ajungendă-i obuzulă, ilă luă, împreună cu ună tuiă; iar de-a drēpta drumulă spre Intem, urma Dumitru Maiorulă, iar de a stânga spre marea Neagră, Frenșin Maiorulă, care amândoi biruințe au sēvērșitū, aducândă și robă.

La Tasaulă în Saraiū Ali Pași Daghăstanlău se găsi o casă mare plină de luntre făcute din pei de boū cu alte ergalii de her și scânduri gata de podū ci pă tôte | le luară.

Colănelulă Kniska Polcov în 19 au ajunsă la Carasuiu orașū, gășindă în doaoē părți 2 bătălii începute de cazaci, care era supt comanda Polcovnicului Martin i a Polcovnicului Dionisie, iar despre Turcia au fostū Bahti Ghereiū Sultan; când la acestū războiū s'au omoritū Due mărzacakulă celū vestitū îmbrăcatū cu zală de her, i alți Tătarī; prinseră și pă Ali aga, i 70 Tătarī cu familiile lorū; paguba despre Cazaci liude: 6 morți i raniți 22. Așșderea și Golov Colonelulă Căzăcescū au bătutū o băjenie de Turci, luândă și robă cu 25 cară, și paguba din Cazaci: ofșteri 3, istov 2 iar raniți 28; iar la 20 ale acei unī au venitū peste 300 cară cu familii turcești singuri de bună voia lorū, care s'au trâmisiū spre locuință la Ismail cu totū avutul lorū. Așșderea și la Carasuiu, Kniska Colănelulă cu polcovnicu Dionisie și cu Lalaș Maiorulă, puseră în respă altă seamă dă Turci, alū căroră obuz, cară 336, remase pă seama Cazacilorū. Paguba despre Cazaci: morți 2, raniți 7. |

La ostrovulă ot Lichirești dreptū Dărstor, ce are și baltă, unde se chiamă și Grădiște, băgă Potemkin Ghinărală pă o seamă de Cazaci strējă, unde împotrivă făcură și Turcii asemenea, însă își așșdară și ei streaja în dreptulă cetății, ca să-i pôtă apăra cu tunurile, ci diua se inpușina iar nōptea se adaoga, pândindă vremea Cazacilorū; iar apoi începură a se adăoga diua, adaose și Potemkin pă toți Cazaci i Volintirii; apoi inglotându-se Turcii ca la 4000, (după

tacrirul robilor) atunci băgă pe Vengherski Polcovnic de Husari, i pă pichineri, stândū în stufulū bălți, și începură Cazaci i Volintirii în lucru cu Turci, însă da și se trăgea, pină îi deslpiră din loculū unde putea să-ī apere cetatea; atuncea isiră pitiți dupan cele stufuri cu ocolū, și cu pagubă s'au întorsū Turci decindea, iar din Ruși liude 35 morți i răniți peste 100.

Prinseră și 9 Turci împreună cu unū buluc Bașa, însă pă unulū l'au prinsū Cazaci numaī cu bicele, că după ce ī-ai surpatū calulū, elū muncea să se apere cu sabia, iar bicele l'au năpăditū ca ploaea totū cu | plumburi pân sfărcuri, până îi făcuse capulū asemenea ca doă pome din flori împreunată.

Trecură Turci și despre Turtucaea în țară dreptū Clătești în baltă, séra, fiindū ca 200, și pichetulū a și înștiințatū pă Pod-Polcovnic ce era cu corpos în Negoesti, și pă acea seamă merse însuși luandū 200 Carabineri i husari, ci Turci peste nopțe s'au fostū adaosū ca 2000, și adoa-qi eșindū din stufū le deteră ocolū și-ī incurcară pă Ruși forte răū, atata cât numaī ce le-ai căutatū pă unde fi oreș-ce rărișū, ai datū năvală, cădendū în locū Carabineri 28 și 3 robi, iarū cei-l-ai cu Polcovnicu rănitū, scăpandū, veniră în Negoesti; cum și Turci cu acea izbândă trecură decindea.

Intr'acéstă lună de cinci ori ai eșitū Turci din Rușciucū, la Ostrovulū celū din susulū Giurgiuvulū, i la Slobođie, cu acrovolizmi, ci la ocazionulū dânteiū prinseră Cazaci pă unū Turcū, căci Dumnelū s'au fostū alesū mai eșeh și la iurușulū ce ai făcutū, fiindū-ī calulū tare în gură, i s'au ruptū dărlogiī friulū (mănâncă-lū ursule, deagata !), il băgă tocmai între Cazaci, | și-lū aduseră la Solticov în București, pusū intr'o căruță, despuiatū în piele și în capū cu pălărie; ci la cercetările ce-ī făcu grafulū, întrebându-lū cu ce scoposū ai trecutū Turci? Iarū elū pă piele își căuta, și-ī răspundea :

«Beī Efendimu, pôte că pentru sefaoa mea le-ai fostū trecerea.»

Iarū la cea dă a cincea oră cu 60 sau 70 acieurī, ai năzuitū la castelulū ot Slobođia, din care ca 40 liude ai fostū apucatū dă ai fostū eșitū la uscatū, cândū iatā și un Polcovnicū ce cu întâmplare sosise din Călugăreni, se întinseră spre Slobođie și începură a stropși și din tunuri, pă cei ce se invăslea pă Dunăre cu acicurile, care luandū pildă dă întâmplarea celorū eșiī întâiū la uscatū s'au întorsū tôte inapoī.

Prinseră robi liude 39, între care era și unū Haschizū Aian ot Rușciucū și pă Tufecci Bașa alū Hagi Ali-Pași Daghăstânlău, serascherulū ot tam. Ci din cei întorși cu vasele, puse Serascherulū de tae capulū unū bimbașa, vinuindu-lū, cum înțelesemū, căci s'au întorsū după Dunăre inapoī. |

La... Maiū sosi de la prea puternica Imperatriță provivazmus, însă comandulū Solticovū din Ghinăralū Porucicū il făcu anșăfū, iarū luī Potemkinū din Ghinăralū Maiorū, Ghinăralū Porucic.

Maiū 9, eșiră altă sémă de Turci din Rușciucū la Ostrovū și se făcu unū acrovo-

lismosul, împotriva cetății Giurgiuvului, însă fără stricăciune, mai despre amândouă părțile; și totu într'acea zi, eșiră altă cătă din Turtucaea, trecându despre Oltelnița pă câmpu, unde se chiamă la Potcoavă, urmându cu venirea cam asupra Negoștilorū; iarū Suvalovū Ghinăralū, carele se afla în Negoșți cu corpusu, prindându veste împărți mai nainte o seamă de pihotă cu călărime și-i trâmise într'ascunsū pă Valea roșie, iarū în dreptulū Turcilorū s'aū arătatu o sémă de Cazaci și în dosulū lor, urma altă pihotă; indată, dicitū, ce se vedură Cazaciū cu Turciū, plecară Cazaciū la fugă, și Turciū îi luară la gónă, până deteră peste pihotă, căroră stricându-le *bună diminéța* o plecară din napoi, fugendū cu năzuința la vadū; iar Rușiū cei după Valea roșie mai apropia | să le coprinđă vadulū, ci dintr'inșii căiū aū fostū, partea vadulū i aū mistuitū și elū, iarū cei-l-alti aū trecutū decindea. După acea Suvarovū Ghinăralū, s'aū fostū grijitū mai în vreme, și din vasele ot Giurgiovū aū adusū câte-vași, prin cară la Coeni, aruncându-le pă Argeșū, și cu grabă le cobori la Gura Argeșulū și într'aceeși zi Maiū 9 și nóptea băgându o sémă de pihotă printr'insele, camū despre diuă, se află în vadū decindea, însă pă'ntunerecū, spre dece ale lunēi, iurudisindū cu foculū tunurilorū și cu aprinderă caselorū, iarū caraululū Turcilorū care strejuea în vadū, doarū căt și-aū deșertatu prafulū armelorū ce purta asupra-le, și aū fugitū d'asupra délulū, unde le era ordia; pentru care ordie intocmise altă marghiolie, că făcuse doaoă liniū de pihotă, rënduiți unii din susū despre satulū Calimocolū, și alții pă din josū pă drumulū ce se chiamă alū oilorū, alū căroră piciorū călcase decindea pă uscalū mai înainte și s'aū fostū și șăruitū urcându cu taînă délurile, și cândū din vadū aū începutū tunurile, aū începutū și liniile cu tobile | dă oparte și dă alta, care după înțelesulū zgomotulū, Turciū socotindu-se ca năpădiți dă tóte părțile, aū părăsitū armele și aū fugitū toți, abia prinseră Rusiū un himbașū cu 20 neferi, și le luară de la șanțurile ce avea pă dealū i din vadū: tunuri 16, și câte-vași stéguri și dă totū felulū de vase 72, trebuinciose pentru Dunăre.

Feldmarisalulū cu proti armia se cobori la Focșani, Maiū 11 zile, și făcu ședere zile optū; iarū în 17 și 18 isi porni armia din Focșani la Brăila, cumū și însuși la 19 după prânzū, plecă în poștă, și i se făcu diuă la Brăila, pentru că acolo, în Focșani, la 18 ale lui Maiū, luă în știre, de întâmplarea Polcovniculū Repnin, i a lui Pod-Polcovnicū Tărnovulū; cariū fiindū fostū trecuți (dă la a doa divizie a lui Grafū Solticovū), din Giurgiuvū decindea, unde se dice la Taban, cu polculū ceferti Granatirski Pole, la 17 aū perdutū războiulū, și puținī aū scăpatū cu vasele ce trecuse, remăindū în locū și polcovniculū Tărnovulū; iarū pă lângă alți robī, aū luatū rănitū și pă Polcovniculū Repninū, pă care ducendu-lū la ordie în Șumla, și dă acolo la Tarigradū, trei luni aū fostū închisū la Edicule, apoi Sultanulū l-aū slobođitū după mijlocirea solulū Franțezū.

La Brăila ședu proti armia zile 5, iarū în 25 ale lui Maiū o porni la Gura

Ialomiții, unde se poposi în 27, iar în 28 veni și marșalul, și făcumă ședere dila optă, în care dila îi veni veste dă biruința lui Ghinăralu Maiorū Vaismanū cumū se va arēta înainte. După popasul mareșalului la Gura Ialomiței, a doa dila trecēndū Dunărea pā vederea cetății Hârsova, luară pā Ferzinū Polcovnicū cu egherii, ce era dă pază, și-lū porni în susū pā decindea, carele avea și pā apă pā Zaporojani cu lovcile, ei la Răsoata, orașū ce este din susulū Hârsoviū, fiindū o sēmă de Turci ca o strajă, după unū focū, își arētară Turcii spatele, și așa curățindū marginea, se urcă până ce se împreună cu Veismanū Ghinăralulū, carele din Dobrogea venea cu corposulū împotriva aceluī locū la malurile Dunării.

Veismanū Ghinăralū, peste biruințele ce și într'acestū anū, aū sēvârșitū | la Tulcea și la Babadagū, cumū s'aū arētatū înapoi, înțelegēndū de adunarea unē ordii de Turci 12,000 la Carasuiū (după tacirulū robilorū) supū seraskierū Abdi-Pașa, cu alți 2 pași, anume: Abdula i Arnautū Hasanū Pașa, și Bahti Ghereiū Sultanū, măcarū că numitulū Seraskierū lipsea, fiindū chematū de Vizirulū la Ordi-Humaiuc în Șumla, iarū Veismanū se întinse asupră-le, și într'o diminețā îi izbi cu iute războiū; și înfrângāndu-se, Turcii părăsiră ordia cu tunuri 18, care le adusă la Gura-Ialomiței împreună cu robi 70.

La Maiū 27, din Turcii ot Silistra trecură o sēmă la Ostrovū-Grădiștea, arētāndu-se înainte numai ca 50 călăreți, și nu se apucară cu pichetulū Cazacilorū dā nici un harțū, căci în dosulū lorū se căra pedestrime ajutāndu-le starea locului; pentru care trāmise Potenkin Ghinăralulū pā toți Cazacii i volintirii, i pe zaporojani, cu lovcile, pā apa Boreii, care avea în fieșteș-care lovcă po tunū unulū, și neputēndu-i înfrānge, trāmise pā Pod-Polcovnicū Rozinū cu patru scadrōne husari: însă trei din Vengherski pole, și altulū din Voloșke pole, ci și cu aceștia nimicū nu izbutiră, că-i împinseră tare înapoi; și noroculū lorū că foculū zaporojanilorū dupa-n Lovce îi apăra. Atunci trāmise Potemkin pā Cavaiński Ghinăralū, cu o sēmă de Carasiri i carabineri, cari trecēndū Borcea în Ostrovū, stătură despre ezerulū Likireștilorū, ci iarū în zadarū, că zaporojanii ne mai putāndū rebda, se trāsese la malurile Boreii despre corposū, mai alesū, că la împingerea saū mai bine să dīcemū la fuga acelorū cazaci, volintiri și husari, remāindū greutatea pā Zaporojani, ca unii ce și ei fugēndū vāslea pā apă, iar Turcii după uscatū îi inproșca fōrte rēū; și așa Turcii călărimea, făcēndū iurușulū celū dā pā urmă, împinseră călărimea rusescă, pină ce-i împreunară cu carasirii și cu carabinerii aprōpe de podulū celū făcutū peste Borcea. Atuncea porunci Potemkin Ghinăralū, și aruncă câte-vași tunuri din cele aședate la podū pā malulū Boreii, și așa fugiră Turcii la Dunăre, fiindū fostū 4000, însă 3400 pedestrime și 600 călărime, după tacirulū a 2 Turci ce s'aū luatū robi.

Paguba despre Ruși: liude 9 morți, însă: 2 husari și 7 cazaci | i răniți liude

46 însă : unul Polcovnicul Zaporojanilor, i zaporojanî 30 i 9 Husarî și 6 Cazacî, iar pã o slugã a lui Cerchez maiorul, l-au luat Turcii rob.

În proti armie lângã marșalul se afla încă de la leat 1771, (trãmișii Prea Seninatului Kesar,) Mãrimea sa Laignat-Ghinãralu Barco i Graf Braon Obãrș-tiul, și pentru ca Mãrimea sa se coborî din Beciu la Banat și Ardeal și pîn ȧara Bãrsei pãnã în Haȧag, alesu pentru vederea linii hotarelor, cum și eși pã la ore-care vãmî pã la graniȧele acestor țeri; pentru acẽsta plecã Ghinãralu Barco din Focșavî pã la Oituz în valea Ghimișului spre împreunare, așîderea plecã și din Gura Ialomiȧei Graf Braon, cu Inglistron Ghinãralu intr'adinsu trã-misã de Feld marșalul spre închinãciunea Mãrimei Sale. |

Iată și cele prea tainice tractica ale plenipotenȧialilor soli, cãte s'au grãitã la amẽdouẽ congrcsurile, care s'au publicitã ânteiã de Põrta Otomãnescã, dupã manifestul ce au datu într'acẽstu anu 1773, și neapestitu s'au publi-citã și de cãtrã Rusia, cum se va vedẽ înainte, unul dupã altul.

Manifestul Põrții.

Põrta Otomãnescã au publicitã cãtrã prietenii sãi, cu manifesturile care mai nainte au datu, cum cã în vreme, când sã silea cu tõtã sãrgueala ca sã pãzescã tractaturile pãcii, poruncindũ zabișilor ei, cari se afla cu pazã la hotarã, ca nu cum-vași sã dea pricina mãcarũ cãtuși de micã sau sã se atingã de prieteșugul ce se pãzea între dãnsa și între Rusia; atunci Rusia s'au apu-catũ sã strice sloboȧenia aristocraȧiei Leșești (lucrul care nu este de suferitũ a se porni cine-vași împotriva tractaturilor,) și așa au fãcutũ mișcãri vrãșmã-șești în hotarele Othomanești. Și mãcarũ cã i s'au fãcutũ înștiinȧare cum cã aceste fapte aducũ pricinã de stricãciune pã urmã, | și cum cã dintr'o mișcare ca acẽsta, Põrta Othomãnescã iaste silitã a se turbura, Rusia nici cu acẽsta nu s'au pãrãșitũ de scoposurile ei. În cãa dupã urmã împãratul Romanilor și Craiul Prusului, fãcẽdu-li-se milã pentru norode, dã la care atãta vãrsare de sãnge se fãcea, la o diastimã de 4 anî; și pentru ca sã se contenescã stri-cãciunea amãndurora pãrșilor, incredinȧându se cum-cã Rusia cu adevãratũ cere pacea, au arãtatũ cãtrã Othomaneșca Põrtã, cum-cã Curtea Rusii s'au induplecatũ la mijlocirile lorũ, pentru ca sã se tocmescã pacea, și cea de obște liniște. Sultanul ne mai sfãtuindu-se cu altulũ, numai cu socotinȧele sale cele din fire iubitoare de õmenî, și socotindũ cum cã cu mijlocirea acestorũ 2 pri-e-tenești și de dreptate iubitoare Curții, va așeȧa o pace, care nu se va atinge nici de ritulũ lui, au rënduitũ pã Seit Osman Efendi Nișalgi, i pe Iasãn Zadea Ierokiricas alũ Sfinteî Sofii, care dinpreunã cu elcii acestorũ 2 Curții, au ajunsũ în Focșani, la loculũ celũ orënduitũ de congresũ. Dupã ce au cercetatũ la multe adunãri dinpreunã cu plenipotenȧialii Rusii cererile, vrëndũ ca sã se conten-

scă o mai mare vărsare | dă sânge a neamului omenesc, au tocmită aceea care se putea așeza după dreptate, trecându cu vederea multe articule, ořeșicum vătămătoare, și la starea dă acum și la cea viitoare; iar plenipotențialii Rusii lângă cele-lalte multe pretențione, necăduțe și carele nu se potū tocmi cu priveleghiurile împăraților, au cerutū și chiar desăvărșitū slobodenie și de nimeni nespânzurată stăpânire a Tătarilor; cerere nicī-de-cum priimită la legea carea ținū Musulmanii, și cu tôte îndreptările care s'au arētātū mijlocitorii la acēstă cerere, nicī-de-cum pleniputințialii Rusii, n'au vrutū să dea ascultare, dīcēndū cum-că de nu se va întocmi mai înainte acēstă desăvărșitū slobodenie și stăpânire nespânzurată a Tătarilor, nicī vorū începe a intra în voroava păcii; și așa saū hotărītū stricarea congresului, și pleniputințialii Porții dinpreună cu ministri acelorū douē curți s'au dușū.

Cealū de alū doilea congresū.

După alte multe voroave ce au avutū Reiz efendi, pleniputințialulū Porței cu pleniputințialulū Rusii, Obreșcovū, respuns'au Reiz Efendi, cum-că cele care s'au grăitū catră Osman-Efendi la Focșani n'au fostū atăta dă aspre, fiindū-că atuncea nu s'au cerutū altū-cevașū, fără numai sloboda stăpânire a Tătarilor, iar a se amesteca la pricinile lorū, nicī Rusia nicī Pórta nu s'au vorovitū, nicī ca să stăpânescă Rusia pentru dinsa, măcarū o palmă dă locū nu s'au cerutū; iar acum pleniputințialulū Rusiei au mai adaosū, ca să se dea Tătarilor tôte locurile lorū după stăpinirea cea din vechime, încă și cu cetățile ce le au stăpânitū Pórta, atăta mari de vremuri; și mai vērtoșū că Rusia au cerutū și pentru sineși, să stăpânescă Gherciū și Ienicale, care acestea fiindū douē chei ale Mării Negre, Pórta nu mai pōte fi fără primejdie pentru sine; așa pleniputințialulū Porții fōrte s'au silitū a arēta, cum că pravila Musulmanilorū, nu pōte să îngădue cea desăvărșitū slobodire a Tătarilorū, neorēnduită, cum, și în ce chipū să fie; și dīcea: cum că însuși numai acēstă pricină, au fostū de s'au stricatū congresulū ot Focșani; și arēta pā unde pōte suferi pravila musulmanilorū ca să se întindă slobodenia și nespânzurarea Tătarilorū, și cum-că Pórta arū priimi inotarea corăbiilorū rusești, însă celorū neguțetoreșli pā Marea Neagră, pină la Tarigrad. Așijderea și | la Marea Albă, după cum și ale altorū prietenī Evropei. Au arētātū folosulū care pōte să aducă la Rusia slobodulū negoțū pā mare, adăogāndū încă, că Pórta se va pleca și la alte multe folosuri ale Rusii, cu făgăduință, ca să sinerghisescă spre mulțămirea Rusii, la tôte acelea care se vorū găsi cu cale.

Pleniputințialulū Rusii avēndū tōtă îndărjala, la noroculū ce-lū ajuta, nu s'au strămutatū din socotēla sa, a nu cere cea desăvărșitū și de nimenea spānzurată slobodirea și stăpânirea Tătarilorū, cerere nepriimită la legea Otomānescă,

și forte netocmită, pentru că această cerere aduce doi califi, adică diadohi lui Mohamet; și au arătat-o înscrisă cu o hartă turcească tălmăcită în limba italiană; încă s'au mai împotrivit și pentru Gherci și Ienicale, că fiindu aceste 2 cetăți chei ale Mării Negre, iaste cu anevoie a se lăsa supt stăpânirea Rusii. Și au vădit că din netocmirea acestor patru cereri, nu se pôte a se sê-vêrșă pacea, și au fost siliti Abdul Razac pleniputențialul Porții. |

Rușii dar fără altă zăbavă, au început antêiu ei, urmările cele vrășmășești ale războiului. Decî și Pôrta au fost silită, ca să-și diafendefsească legea cât și împărăția; și nădăjdueste la drepta judecată a prietenilor sale, cum că nu o va catigurisi pentru urmările sale ce au făcut; și mai vartos de va lua cine-vașu aminte cu amăruntul, și fără de împărtinělă, pôte a se socoti, că nespânzurarea stăpânirei Tătarilor, iaste vătămătore de obște la toți, și mai vartosă acesta este o pricină, care cei mai de aproape vecini împărați, se cade a o socoti cu mare grijă, și atuncea mai mult, când să va întâmpla a avé dihonii și războe între dinșii. Și așa aceste cereri ale Rusii, fiindu împotriva la legea care noi ținem, toate ulemalele cu un sfat de obște au dat fetfa ca să se urmeze războiul, și cum-că totu musulmanul are datorie a se oști.

Pentru acesta s'au dat acestu manifestu cătră ai nostri bun prieten împărați, ca să-î facem să se piroforisescă, cum-că pricinuitoarea acestu războiu. | iaste Curtea Rusii, după cum se vor vedé, și copiile cererilor celorl scălite, de însuși pleniputențialul Rusii.

Pôrta Otomănescă nădăjdueste, cum-că dă și va vrea curtea Rusii să o ponosluescă pentru necontenirea războiului, ai nostri bun prieten, împărați vecini, vor face bine ca să cumpănescă cu dreptate mișcările, și ale unei părți și ale alteea, și să dea dreptate la Pôrta Otomănescă, și să-î și ajute.

Cererile Rusii.

Mai nainte de deslegarea congresului din București, au cerut solul Porții Otomănești, dă la Sinior Obreșcov solul Rusii, cel mai dă pe urmă hotărît gândul Rusii. Decî Sinior Obreșcov, îi au dat înscrisu aceste puncturi, care sunt chiar cele mai după urmă hotăriri ale Curții Rusii.

1. Pôrta Othomănescă să cunoscă pă toate neamurile Tătarilor slobode, și desăvârșit nespânzurate de la alte stăpâniri de afară, la dregătoria guvernământului, atâtu politicesc, cât și alu Sfatului din lăuntru, și supuși numai la singură stăpânirea Hanului lor, care să se tragă din neamul lui Ali-Ginghez într'adinsu și cu desăvârșită pază a acestor alcatuiri, fără dă cea mai mică deosebire, după aședarea ce s'au dat la 8 ale trecutului Ghenarie.

2. Pôrta Othomănescă după pilda Curții Rusii, vor lăsa Tătarii stăpânirea cea desăvârșit a Hersonisului Crâmului, dimpreună cu toate orașele, ce-

tățile și limionurile (afară din Enicale și Gherei-Cale cu toate limanurile și Eparhiile lor care vor rămâne sub stăpânirea Curței Rusii cu totu coprinsul lor), adică : sate, lăcașe și locuri, după cum și la partea Cubanilor, diastima locului care se cuvenea lor, mai înainte de acest război; cu toate orașele, satele, limionurile și altele și ostrovul lui Taman iarăși cu totu coprinsul lor, și diastima ce se coprinde între gârlele Verda, Zalev, Conchivlceea, Voristhen și cele l-alte.

3. Pôrta să cunoscă totă stăpânirea Orașului și Eparhieii Azacului, după aședământul ce s'a u tocmitu la leatul 1700, și să le ție a fi sub stăpânirea Rusii.

4. Pôrta să știe stăpânirea cetății Ienicale și orașului Gherciu, cu limionurile și Eparhiile lor supt stăpânirea Rusii, însă începându de la Marea Neagră, și urmându pă hotarele cele vechi ale Gherciului, pînă la locul ce se numește Buhac, și de acolo, dreptu spre partea crivățului pînă în Marea Azacului.

5. Pentru respălătirea Cetății Benderului, să aibă Pôrta să dea Rusii Călbunul, să strice de totu pă Ozualesă, și să se știe ca unu locu slobodu între amândoa împărățiile, totă diastima, care se întinde de la Marea Négră, între gârlele Voristenului i Buhul și între Nistru până la hotarele țerei Leșești; și să se așade în locul de hotar, apa Buhului până la varsările lui în Voristen adică în Nistru.

6. Și că bine va voi Pôrta, ca orî-ce felu dă corabie rusească, fără nici o osebire, să aibă voe, la toate mările împărății Othomanești, a umbla cu totă slobodonia, fără nici o poprire, atât de la Marea Neagră spre Arhipelagos, cât și dă la Arhipelagos pînă la Marea Neagră; așijderea și pă apa Dunării. |

7. Pôrta să socotescă, ca Rusia să aibă slobodul negoțu, la toate locurile Porții Othomanești, adică : orașe, schele, atât la marea Neagră cât și la celelate părți, cu aceleași privelegiuri, și tocmiri de a nu plăti nimic, după cum și cele-l-alte Evropești neamuri, cele mai prietene Curții Otomanești; adică in-tocmai ca și Franța și Englitera.

Pôrta va metaherisi de apurarea cu tâlmăcire a titulușului «Singurei Stăpânitoare» tâlmăcind'o : «Patișah Rusii»; încă va primi ca la Stavrodrom, să se zidescă o biserică Greco-Rusiki, cu o stăpânire mai deosebită ca să pôta fi diafendedită legea creștină și bisericile, și să aibă creștinii slobodă voe, ca fără nici o oprélă, să năzuescă la solul Rusii pentru folosul Bisericilor; și Pôrta să aibă datorie a mijloci cătră Aligerani i Tripoliți i Tunuzi, ca să tocmească cu Rusia tractatură prietenești, și pentru negoțătoria Rusiei a fi nebântuită de acești mai sus numiți, să dea Pôrta chezășuire; și în cea după urmă, | o desăvêșită nebăgare de sémă a tuturor tractaturilor celor mai înainte făcute fără nici o osebire.

De va vrea Pôrta toate aceste articole după aceste troposuri pă cum s'a u disu mai sus, atunci cea însuși stăpânitoare Curtea Rusii, bine va voi :

1. Ca Pórta Othomănescă să pótă zidi o cetățue pă Ostrovulü dintre Tamanü și dintre prundulü Crămulü, înprotriva tu acro-tiriü, ce se numește Aborumü.
2. Rusia va întórce cu óreș-care așeđământurü tóte ostróvele de la Arhipelagosü (Marea Albă) care sîntü suptü stăpinirea eï.
3. Așijderea va întórce și cele dooă prințipaturü Valahia i Bogdania, cu Giurgiuvü, Brăila și Hotinulü, însă cu óre-carü sinthiki.
4. Curtea Rusii să întórce Basarabia (adecă Bugéculü), cu orașele eï, și cu cetățile: Ackermanü, | Keli, și Ismilulü și alte locurü.
5. Cândü Călburunulü, va rămâne suptü stăpânirea Rusii, și se va strica Ozu, și diastima loculuï care s'au orënduitü mai susü, se va așeđa metehmiontü (adică locü slobodü pentru paza hotarelorü amândorora împărătilorü), atunce Rusia va întórce Porțü cetatea Benderulü, și va lăsa și tóte cheltueele pentru împlinirea pagubeï.

*Manifestulü Rusii spre respunsü la manifestulü Porțü, care au publicitü
cătră Curțile Evropei.*

Së vede unü manifestü alü Porțü, prin care s'au arëtatü stricarea congresuluï, atâtü celü dä la Focșanü câtü și celü din București; și pentru inoirea războinluï între amëdoaa taberile. Care manifestü l-au datü la Elcii Evropei.

Rusia nu s'arü sili a respunde la acestü manifestü, dä arü avé a face nu-mai cu vrășmașulü eï, căci atunci nu are trebuință dä scrisorü, ci dä arme. |

Pórta ponosluește, după obiceiulü eï, pă Rusia, cătră care n'au folositü nici însuși faptele, nici mijlocirile acelorü dooaă prietenești Curți, adică a Chesaruluï și a Prusuluï, fiindü că la tóte negoațele și pricinile care s'au întâmplatü a avé cu Evropa, Pórta de apururea au metaherisitü ficleşugurü și înșelăciuni, însuși faptele ilü dovedescü; și cu acestü manifestü vomü tălmăci scoposurile eï cele îndărătнице, și nu mai va rënënea îndoială la cei ce judecă lucrurile fără particularita și se vorü vedé dreptatea și adevërulü la faptele Rusii. Intăiü pentru pricinile războinluï, care s'au, începutü, de sîntü patru anü, și se ține până în ziua dä astă-đi între dooaă împărății: Pórta au fostü publicitü atunci manifestulü sëü, la care Rusia a rëspunsü jăluindu-se, dä nedreptatea care îi face Pórta și dä călcarea tractaturilorü, și măcarü că au pusü și chezașü pe Elciu Engliterii și al Prusii, adevërinđü că cu gătirea ce făcea, nu avea gândü de războiü, Pórta n'au păzitü făgăduința eï cu acele curți, | ci cu necinste au închisü pă solulü Rusii, vestindü războiü, și s'au pornitü cu tóte puterile eï înprotriva împărății Rusii, precumü este cunoscută la tótă Evropa.

Pricinile care le arată acumü, cu acestü nouü manifestü, fiește-carele póte să le cunoscă, câtü se împotrivescü cu cele dintăiü și cu câtü deosebitü tropsü ponosluește pă Rusia, găsindü pricină zăticnirile legeï sale, hotărarea

fetfalelor; socotela muftiului și a ulemalelor; și cu acestu felu dă pricină, va să-și arate dreptatea, ca să stăpânească cu tiranie, deosebite némuri, fiind că cu armele nu pôte acésta a o dobândi. Curtea Rusii nu va a se fâli, întru bunele izbânde a armelor sale, care de i s'ar fi întâmplatu Porții Othomânești să le aibă, ar striga cu mândrie: cum-că pravilile oștii acésta o cer.

Rusia cu mare scăđământu și iubire de ómenī, pentru ca să contenescă văr-sarea de sânge a némului omenescū și de stihile noroculaī care se află în privilegiștea războiului, și ceī după înprejurū, aū primitū tocmitia păcii, și aū arêtatū și Pórta cumū că pofteste pacea, darū nu cu gândū dă iubirea de ómenī; ci pentru căci vede că războiulū urmésză înpotriva nenorocireī sale.

Rusia silită aū fostū a apuca armele pentru ocrotirea supusului ei norodū, darū iarășī aū priimitū ca să se facă o pace dréptă, măcarū că îndreptările ei aū fostū cunoscute la tótă Evropa: cu câtă mândrie și tiranie s'aū pornitū Pórta asupra ei.

Mijlocirea acelorū 2 curți adică a Kesarului și a Prusului, Pórta aū cerut'o, ca prin mijlocirea lorū, să se facă păciuirea, atâtaiū să se întocmescă contenirca armelorū, să se adune congresulū, ca cu liniște să se negoate pacea, și să se tocmească pricinile, după plăcerea Porții, fără nicī o împotrivire.

Despre partea Rusii s'aū tocmitū contenirea armelorū, și adunarea | congresului, cu mare sincatavasis, trecendū cu vederea Rusia, multe folosuri ale sale; la cererile Porții; după cum cu arêtarea istorii se vorū vedé, și se vorū plioroforisi Curțile Evropei, atâtū dreptatea Rusii, cât și ficleșugurile Porții.

Mare pagubă s'aū întâmplatū la armele Rusii, ce se afla la acestū felū de stare cu căștigū, căci s'aū silitū să facă contenire izbânelorū războiului, numai pentru iubirea sa dă ómenī, și dragostea cea cătră pace.

Decī aū iscălitū contenirea armelorū, aū tocmitū și aū orênduitū adunarea pleniputențialilorū, să fie la Focșani, dinpreună cu solii acelorū douē curți, a cărorā prietenescă mijlocire, să săvârșască fapta cea doritā a păcii. Aicea trebuie să însemnāmū: care dintru amândouē părțile aū avutū mai multă sau mai puțină clisis pentru pace; se vede aevē, că solulū Rusii cu tótă depărtarea locului, aū ajunsū la Iași în 24 ale luneī lui Martie, aprópe dă Focșani, iar Turciū cu tóte că aū fostū multū mai aprópe, d'abia aū ajunsū în ordia | Vizirulū la 24 ale lui Aprilie, și acésta se arată prothimia Rusii, și lenevirea despre partea Porței pentru săvârșirea păcii.

Pórta aū cerutū atâtaiū pacea, și ea s'aū arêtatū cu zăbavă, căria i s'arū fi căđutū să fie cu mai mare sârguelă, dar se vede că nu-ī aū fostū scoposulū pentru pace, ci numai cu ficleșugū, fie!

Pină a nu pleca Solii din Tarigrad, pentru congresū, s'aū arêtatū așeđământurile și cererile, cu care cerea Rusia pacea, și mai nainte dă tóte, s'aū datū în știre Porții, ca să nu năđăjduescă, cum-că va negoata pacea cu pungī pline

dă galbeni în mână, nici cum-că va vinde Rusia cererile ei pă bani numărați; și așa s'au adunată la Focșani, ca să se pue tréba la cale, cu cele mai trebuincioase cereri.

Rusia au cerut, și va, slobođirea cea desăvârșită și de nimenea spânzurată a Tătarilor; la adunarea cea d'ântéi, s'au văđut aședământurile, și pleni-potențialii Curții Rusii au tocmit, ca Tătarii să fie slobođi și nesupuși la altul; și cum-că alegerea Hanului, să se facă, numai de cătră cei | mai aleși ai Tătarilor, și guvernamentul dreptății, a tuturor pricinilor politicești, atâtă afară cât și din năuntru, și tótă oblăduirea și povețuirea a Boierilor și a averii atâtă a fieșteș căruia deosebit, cât și a totei epicrații Tătarilor să facă de la alesul Han, fără a nu fi el spânzurată de altă stăpânire, și din clipa alegerii lui, să fie însuși stăpânitor la tóte, fără de a nu puté cinevașu a-lu strămuta.

Plirexusii Porței au cerut (după cum ei đic) cum-că : cu un deosebit articol după orundueala legei lor, ca să aibă Hanul după alegerea lui, să scrie și cătră Sultanul Porței, ca să cêră și de la dînsul întărirea alegerii lui, care să nu aibă putere Sultanul a o tăgădui; pleni-potențialul Rusii au vrut ca acéstă cerere, să se coprinđă, însă numai întru arêtare próstă, după cum este obiceiul între cei-l-alti împărați, iar între tocmeli n'au priimit să se coprinđă, și epichiosis alu Porții, dá vreme că așa nu putea a sta cea slobođă | nespânzurare și însuși stăpânirea Tatarilor.

Osman Efendi la a doua adunare, cu mare râvnă s'au împotrivit la acésta, și đicea : cum-că acésta este împotriva legii lor și cum că doi califi adică doi diadohi ai lui Moamet să fie la aceșai vécu, nu se póte acésta, și nici Tătarii nu pot să ție acéstă nespânzurare a legii lor fără voia Porții.

Plirexusii Rusii au respuns : că acéstă cerere a nespânzurării s'au fost tocmit în Tarigrad, prin mijlocul solilor celor mijlocitori, și s'au socotit ca o priimită; iar cât pentru a legii spânzurare, să se cunóscă ca o orênduélă politicéscă între doaué neamuri, fără a nu se atinge de însuși stăpânirea Hanului, și așa n'au vrut să priiméscă dísele lui Osman Efendi; destulă filonikie s'au făcut între amândoaé părțile, Turcii đicend că acest fel dá cereri nici s'au tocmit, nici pin gându nu le-au trecut, ci că dragomanii réu au talmăciit. Și așa au cerut ca să se ducă, și s'au stricat congresul. |

Să se socotéscă cei iubitori dá adevăr : dá se póte asemăna aceste díse, cu acele ce se coprinđu la manifestul Porții, și cât sint depărtate dá adevăr.

S'au arêtat și adunările dá la al doilea congres, însă cu mai puțină încredințare despre amândoaă părțile, și lucrurile s'au urmat într'aceșai chip.

Întiași dată pentru nespânzurarea stăpânirii Tătarilor, vezirul au scris cătră feldmarșalul Romieanțov, cum că nu aștepta nici odată, acest fel de cereri de la pleni-potențialii Rusii, fiind ómeni cu prieteșug, iubitori dá drep-

tate și cu diacrisisă, că acestă felă dă cereri se atingă dă însuși legea Othomănescă. Și s'au rugat dă Feldmarșalū, ca să scrie cătră cei dă unū neamū ai lui Soli, ca cu amăruntulū talmăcindu-le, cătră cinste și evlavie să cade a să aduce cătră legea Othomănescă.

Feldmarșalulū nu avea putere, nici să anerisescă, nici să redice cererile pleniputențialilor curței sale, fiindū că aici nu erau spânzurați dă marișalulū. Și marișalulū aū răspunsū cătră vizirulū cu unū troposū forțe peripiiticosū, și evghenicosū, cum elū aū pricepulū acei pleniputențiali, aū negoțatū cu dreptate; Vezirulū iarū aū scrisū alū doilea (și fiind-că congresulū se stricase), aū arētatū cu rugăciune, ca să-ī erte Rușii pă Turci la acestū peristasisū, și cu cartea acēsta aū trāmisū intr'adinsū pă oreș-care Fasifū-Efendi Ahmetū, carele aū fostū mai nainte robū la Rusia, poruncindu-ī ca să dea cartea în mână Feldmarșalulū; intru care carte forțe cu denadinsulū cerea vezirulū, ca iarăși să se inoiască negoția pentru pace. Și se ruga Feldmarșalulū, ca să mērgă mai aprōpe cătră Dunăre, pentru ca să se negōte inșiși între dinșii pacea, saū să se adune alții noi plirexusi la București. Și totă acēstă carte cu o forțe fierbinte rugăciune, ca să se rēnduescă noauă contēnere de arme încă peste 6 lunī. Totū acestū Fasifū-Ahmetū-Efendi, avea și altă poruncă dată, ca cu plirexusiotica să energhisescă atata, ca să se inoiască iarăși congresulū, cătū ca să întocmescă și contēnerea armelorū.

Feldmarșalulū nici nu avea nici o poruncă de la Curtea sa; ostosonū, aū priimitū acele păciuitōre scoposuri ale Vizirulū, fiindă-că avea totū felulū de pricină ca să nu-ī strice prothimia, și aū și tocmitū armistiție de 40 zile, în cătū, să socotea, că va lua porunca de la Curtea sa.

La acēstă diastinnă oștea aū inceputū a se porni la Dunăre. La Petrupoli aū luatū știre de stricarea congresulū, încă s'au și pliroforisitū cumū că de iznōvă nu cerū Turcii altū diorizmosū pentru nespānzurarea stāpānirēi Tātariilorū, fără numai cătū se cuvine la legea lorū; și era socotēla lorū ca să metaherisescă oreș ce sincatavasisū la paguba care li se pricinuea, dă la ofikiurile care erau datorī ulemalele Tātărăști, să dea Muftiulū și altorū ulemale ale Tarigradulū.

Mijloculū care s'au găsitū, ca să urmeze, acēsta aū fostū, că Pōrta | cerea, ca lāsarea ce s'au făcutū acelorū 2 cetăți Gherciu și Enicale dă cătră Tātari, să se alcātuescă de cătră Pōrtă, iarū nu de cătră Tātari. Rusia cerea aceste 2 cetăți nu pentru altū, fără numai pentru siguranția și apārarea hotarelorū împārāții sale, și încă ca să fie dă pază, să nu cumvași vre-odată, fără dă veste, să facă Turcii vre-o pornire spre Crāmū. La acestū scoposū alū Rusii aū sinerghisitū amāndoaōa mijlocitōrele Curți cu prietenēscă lorū mijlocire, pentru așeqarea păcii; și printr'aceștiași soli s'au arētatū aceasta și la Pōrta

Othomănescă, și au datu răspunsul la Feldmarșalulă, pentru adunarea congresului dă ală doilea.

Intr'acestași chipă, și cu acestă felă de aședământă, s'au adunatū pleniputențială, amândurora curțiloră la Bucureșți.

La începutul negoății, Othomanicesculă pleniputențială, cu totă buna lui osirdie pentru pace, au făcutū mară arētări, și la oră cea mai mică | voroavă, totū d'a-una dăcea, cum-că are datorie să serie la Curtea sa, și cele mai mică mișcări ale lui.

Acele d'antēiū adunări, s'au începută a se vorovi, când dă câte-una, când și dă tôte cererile odatăși, adecă : pentru sloboda nespânzurare a stăpânirei Tătariloră, pentru lasarea aceloră 2 cetăți Gherciu și Ienikale, pentru sloboda neguțatorie, și pentru trecerea corăbiiloră ; fiindū că aceste cereri sint legate una dă alta. La cea de a 12 adunare, la 6 ale lui Dechemvrie, s'au hotăritū cu tocmelă despre amândoaă părțile, să se rēnduescă, in ce chipă să se socotescă nespânzurarea legei Tătariloră, adică Sultanulă Porții să aibă datorie să dé blagoslovenia lui cătră noulă alesulă Han, și la geami să aibă datorie să-lă pomenescă, și să se rōge pentru dinsulă ; dascălii pravililoră ai Tătariloră să ia voe a avē acestū privilegiū de la muftiū Tarigradulă ; și la acēsta Othomanicesculă pleniputențială s'au arētatu mulțamitū, fiindū că legea loră se arēta intr'acestași chipă împlinită, încă au mai | întăritū și o hotărire, ca cu chezășuirea Rusii, să nu se întinđă asupra acestū nespânzurări a legii Tătariloră.

Othomanicesculă solă au începută a cerceta și a cumpăni acēstă slobodire nehotărită, cum și ce felă, atătū a neguțatorii, câtū și a treceri corăbiiloră rusești, și încă lăsarea aceloră 2 cetăți Gherciu și Ienicale, și au răspuns : cum-că Pórta nu arū putea să priimescă amândoaă aceste cereri odată, ci daca va lăsa acele două cetăți, cum-că să cade să orēnduescă și să se hotărască, piună unde să le fie neguțetoria, și trecerea corăbiiloră ; sau slobodindu-le acestea, că se cade să fie Pórta pă Ienicale, ca să aibă ochii cu priveghelă asupra mișcăriloră puterei rusești pă mare ; și intr'acestași chipă s'au făcutū multă pricină de voroavă, fără a nu lua sfârșitū cererea. Iar câtū pentru cele l-alte cetăți turcești, care se află in Crăm și la Kuban, vorbă nu s'au făcutū. Acēsta numai chiar, cerea Othomanicesculă solă, ca să fie cetățile Gherciu și Ienicale, | sau umblarea corăbiiloră și a neguțatoriiloră să fie cu hotăriri. La aceste 2 cereri indetule vorbe au cheltuitū fără dă a nu putē să se unescă, căci othomanicesculă solă se silea să arate : ca o pricină adevērată, frica ce arū avea Pórta, daca va priimi aceste doaoē cereri, cum-că nu va putea fi fără de grijă și cerea atuncă, ca acolea aprōpe, să pōtă face o cetate noaoă ca Ienicale, pentru ca să se pōtă mulțami. Acestū mijlocū s'au tocmitu despre amândoaă părțile ; deci au hotăritū amândoi solii, la 2 ale lui Dechemvrie, să serie amândoi la Curțile sale, adică Othomanicesculă solă să arate cătră Curtea sa, cum-că

solulă Rusii nu va să se vazghestisescă de Gherciū și Ienicale ; iar solulă Rusescū, să arate cătră Curtea sa, cum-că Turciū cerū acolo aprōpe să facă o cetate noă ; dintr'acestași se arēta, că spānzurā noroculū păcii. Respunsulū de la Rusia aū venitū după cererea solului, iar ce felū de respunsū aū datū Pōrta nu este știutū ; atāta numai s'aū vēđutū, că după ce s'aū întorsū menzilulū de la Tarigrad, Otomanicesculū solū aū schimbatū vorba, | și la āntāiași adunare după venirea aceluī menzilū, s'aū vēđutū Turculū, că incurcă numele cetății cu alte pricinī, și đicea : că numitele cetățī, după starea locului aū alte țării, și de și s'arū face altă cetate noă, nu arū fi destulă pentru paza siguranței Pōrții. Atunci Siniorū Obreșcovū, după datoria lui aū respunsū, că cum vede s'aū făcutū o mare schimbare la scoposurile Pōrții, și se pōte cunōște de sint adevērate đisele cele din manifestulū Pōrții, care totū d'a-una găsește pricinī, și arată discoliī acolo unde nu sint.

Până aici n'aū izbutitū nimicū, pentru energhia doritei păci, ci câte aū negoțatū, aū fostū tōte in zadarū. Acēstā stare a trebilorū s'aū prelungitū până la întōrcerea curierului, care Siniorū Obreșcovū aștepta dā la curtea sa, pă care curierū iarāși indatā l-aū pornitū īnapoi, ca să arate schimbarea Pōrții Turcești ; după arētarea Otomanescului solū Siniorū Obreșcovū đicea : cum că după cumū aū arētatū la Curtea sa, așa ī-aū venitū și poruncā, ca să đicā Otomanicescului solū, să alēgā unū locū pentru ca să se facā acolo | o cetate ca Ienicale, Otomanicesculū solū aū đisū cătră Obreșcovū, ca să cerceteze acela locū in harta cea gheograficēscā, și aū și adusū o hartā a lui Turcēscā (greșala hartei nu-lū face vinovatū pă solulū Rusescū după cum ilū ponosluescū) și aū īnceputū a cerceta aceluī locū. Siniorū Obreșcovū īnsemna in hartā unū locū Ostrov, care se aflā īntre marginea Acburunului și a Ostrovului Taman, đicēndū cătră solulū Turcēscū : «Iată loculū de unde de veī vrea, puteī cu o vedere a ochilorū, să priviī tōte corābiile nōstre ; acēstū ostrovū, iaste celū doritū īnaintea strāmtōrii mării, care din Meotida Limni, īnrā in marea Nēgrā ; ce locū dar mai bunū puteī a pohti de cātū acesta ?»

Atuncea Otomanesculū Solū, s'aū arētatū puțințelū cam turburatū. Siniorū Obreșcovū aū găsitū unū mijlocū și aū đisū solului turcēscū, să se socotēscā că la treapta care este pleniputențialulū, arū putea să hotārascā pentru acēstū locū, fără de pagubā și fără de turburare ; arētāndu-ī cum-că de arū priimi Pōrta ale lui | tocmiri, după troposulū care eī īntre đinșiī cu unire le-aū vorovitū, atuncea Curtea Rusescā, arū face și ořeșū-ce scādere. la tōte pretențiōnele indemnita, și garantia, adicā, pentru īnplinirile cheltuelilorū Rusii.

Aicea se cade a īnsemna, că Rusia de la īnceputulū acēstui negoțū, s'aū silitū și destulū s'a īnpotrivitū, asupra unei indemnita și garantia, adicā plata cheltuelilorū, pentru întōrcerea Valahiei și Moldaviei, și acēsta pentru ca să hrisimefseascā la lesnirea cătră Pōrtā, pentru negoțulū păcii. Mai pă urmā Si-

nior Obreşcov, aŭ cuvîntatŭ acestea, făcîndŭ epilogon la cea mai dă pe urmă hotărîtă socotelă a Curţii sale, într'acestaşu chipŭ:

«Dacă va vrea Pórta să priméscă, nespânzurarea şi slobodirea Tătarilorŭ după cum eŭ am arăt'at'o, şi dă va vrea să se vazghesiséscă, dă Ienicale i Gherciŭ şi Călburun, să surpe cetatea Ozu, şi tótă diastima loculuŭ dintre apa Buhul şi a Nistruluŭ să se tocméscă metehmion (adică ca unŭ | pămîntŭ slobodŭ pentru apărarea hotarelorŭ despre amândoă împărăşiile); de va lăsa la Tătari tóte locurile şi politile, atătŭ în Crâm câtŭ şi la Cuban, după cum le-aŭ lăsatŭ şi Curtea Ruséscă; şi cea după urmă, de va vrea Pórta póte să tocméscă, o întregă şi desăvârşitŭ slobodenie a neguţatoriei, şi a trecerei la orî-ce felŭ de *idos caravion* în tóte părţile mării a stăpânirii lorŭ, după cum eŭ le-am arăt'atŭ; atuncea Curtea mea va întórce cătră Pórtă tóte cele-lalte căştiguri, şi locurile care s'aŭ luatŭ de la dênşii, şi se va lipsi de tótă (indemnita) împlinirea cheltueleurŭ războiuluŭ.»

Acésta s'aŭ făcutŭ la 24 ale luneŭ luŭ Fevruariŭ, iar Otomanicesculŭ solŭ luândŭ acéstă mai dupe urmă arétare, aŭ respunsŭ cătră Obreşcov să i le dea în scrisŭ tóte, şi așa aŭ trămisŭ pă însuşi nepotuluŭ sêŭ cu menzilŭ la Tarigrad, cu însuşi scrisule luŭ Obreşcov, făcîndŭ multe socotelŭ pentru numitulŭ ostrovŭ, şi atuncŭ s'aŭ arétatŭ óreşŭ ce luminare nădejdiŭ dă pace, pentru că aceştŭ amândoi solŭ | se împreuna unulŭ cu altulŭ cu prieteşugŭ pînă la întórcerea trămisuluŭ de la Tarigrad, carele s'aŭ întâmplatŭ tocmai la 6 ale luŭ Martie, şi în locŭ de unŭ hotărîtŭ respunsŭ, care cu atâta zăbavă avea pricină a-lŭ aştepta, fiindŭ-că contenirea armelorŭ se sfârşa, iar otomanicesculŭ solŭ, altŭ respunsŭ nu aŭ datŭ, cătră Sinior Obreşcovŭ, fără numaŭ făcea nişte socotele la cererile sale. Vêdîndŭ Sinior Obreşcov acele socotelŭ ale luŭ, că sunt deşarte, şi în zadarŭ, i-aŭ cerutŭ cu iuţime hotărîtŭ respunsŭ, atuncŭ Otomanicesculŭ solŭ aŭ respunsŭ altă pricină alteŭ tocmele, prelungindŭ vremea pînă la ziua cea dupe urmă a contenirii armelorŭ, la 9 ale luŭ Martie; şi silitŭ fiindŭ, aŭ descoperitŭ hotărîrea Porţei sale, dîcîndŭ: cum că aŭ luatŭ poruncă să hotărască, ca să plătéscă Pórta pentru tóte ale războiuluŭ pungi 800,000, adică o împlinire indemnita a cheltueleurŭ; 40,000 dă pungi, pentru întórcerea tuturorŭ locurilorŭ care Rusia le ţine şi le aŭ dobânditŭ cu armele sale, pînă acum; i 30,000 dă pungi pentru prelungirea, adică plata acelorŭ 4 articule, carele sunt celeŭ dupe urmă | hotărîtă apofasis a Rusii. Acestŭ respunsŭ alŭ soluluŭ Otomanicescŭ, fără veste aŭ făcutŭ pă siniorŭ Obreşcov, de aŭ încremenitŭ, fiindŭ-că totŭ negoţuluŭ păcii care pînă atuncea să făcuse, îlŭ ane-risea întru nimicŭ, şi aréta chiar pre Pórtă depărtată dă pace, şi cum-că nu avea curatŭ scoposŭ pentru pace, dă vreme că Pórta avea ştiinţă, dă mai na-înte, că curtea Rusii nu priimea pă banŭ încheerea păcii, şi cum-că rodulŭ căştigurilorŭ prin mijlocirea armelorŭ Rusii, era ca să cathortoséscă încheerea

hotareloru, și sevărsindă războiulă cu bună-norocire, să pue o stare a mântuinței, care este firăscă la fiește-care stăpânire, și ca să umble neguțătoria, cu inotatulă corăbiiloră pă mare. Cu tôte acestea sinior Obreșcov cu ôre-carele mijlocă dă vorcavă, î-au đisă, că dă ară fi fostă prin putință, ca să întocmăscă pacea cu implinirea cheltueleură, ôre o sumă ca acăsta, când s'ară putea a se da gata? căci de ară vrea a pune vre-ună sorocă pôte că nică acea făgăduință nu se va păzi cu credință, căci cu adevărată în ceasulă ce s'ară putea hotără pacea pă bană, se cuvenea îndată să o și numere | acăstă sumă, măcară că sunt la bună ipolipsis haznalele luă Grand Sinior, numaă nu este dă cređută dă o peste măsură sumă dă bană ca acăsta să se afle în păstrare pentru sfirșitulă acesteă trebă, măi alesă după patru campanii ale războiuluiă, spre care se cădea să facă oștiloră sale darură îndestule și peste măsură, nu numaă ca să-ă îndemne cu bune umblete la pornirile loră, ci încă ca să-ă și poprăscă de la hrăpiră, și măi multă să se arate că ține o armadă cu chipă umbritoră, și cu tôte mijlocirile care se arată, iaste cunoscută și adevărată, că Pôrta când are negoă cu creștineștile cură, totă-d'a-una se sârguește ca să le înșale, și credința să nu păzăscă cătră dinsele. Și atuncea de nevoe daca nu se va implini acăstă peste măsură sumă, care s'ară fi aședată, să cădea să se pornăscă ună altă noă războiă. Ci prelungirile tuturoră acestoră socotințe, este cea puțină prothimie a Pôrții pentru dă ale păciă. Solulă Othomanescă s'au cam rușinată fiindă că n'au isprăvită nimică, la totă negoăulă luă, însă îndată au pusă pricină înprotivă, adică că nu sunt acestea cuvintele | Curăței sale cele dă pe urmă, dă vreme ce armistriția se isprăvea, elă s'au grăbită să meargă să stea la Rusciuc, și acolo să aștepte poruncile cele dupe urmă ale curăței sale; și s'au făgăduită cătră solulă rusescă, că-ă va da înștiinșără dă oră-ce poruncă va lua și sinior Obreșcov î-au răsponsă: că-ă va da ascultare cu acelă întărită prieteșugă, cu care au negoătată pină atuncea despre partea Rusii, și cum se va păzi corespondenția; și măcară de s'ară și începe mișcăririle războiuluiă, totă voră lăsa o pôrtă deschisă, numaă de voră vrea Turciă cu adevărată să hotărască, ca să să întocmăscă cu Curtea sa, după cea măi dă pă urmă đisă hotărare. Și așa au dată făgăduință, cu aședămintă între ei, pentru acăstă corespondenție.

Iaste cunoscută că Pôrta la totă vremea congresuluiă, n'au vrută să tocmăscă celă măi mică articolă ală tractatuluiă, măcară să să arate că au avută ôre-și ce gândă și înduplecare spre încheerea păciă, ce socotela ei se vede, că fără a nu lua sfirșită, să prelungăscă vremea | contenireă armeloră în cătă să se silăscă Curtea Rusii, ca adică ostenindu-se din cheltuelă și alte greutăă ce se urmăză la ale războiuluiă, să o înduplece spre contenirea armeloră ca să se facă aședămintulă după gândulă Pôrăței otomăneșă.

De'nceputulă congresuluiă, vezirulă arăta cum-că pohțescă Turciă contenirea

armeloră cu sorocă de 6 luni, iar când s'au adunată soliă plenipotențială, ca să tocmească armistiția pînă la primă-vară, otomanesculă solă se silea ca să mai adaoge încă 2 luni, iar după ce s'au arătăt atâtea discolii, cerea încă să prelungească congresulă pînă se va întorče menzilulă de la Tarigrad, măcară că știa că se apropie sfirșitulă soroculă, ȕicea că nu este vreme îndestulată, a aduce respunsurile cele trebuincioșe, și câtă se apropia sfirșitulă soroculă, cu atătă mai multă să silea să prelungească vremea, și arăta cum-că are scopulă de pace, ca să plece pă solulă Rusesculă, a mai face și altă armistiție iar solulă Rusii ascultare nu-i aă dată, arătându-i paguba ce se pricinuea Curteș sale; și aă pricepută că tôte mișcările | Turciloră, era ca să prelungească vremea, fiindă-că cu mare mulțămită priimea adunarea congresulă, pentru prelungirea contenirei armeloră, și așa lucra mijlocirile, ca să prelungească războiulă, care acăsta se dovedește, și din cele ce aă lucrată pă Marea Albă, și din cele ce s'au isbită la Crăm, prin ceș trămiișă pă ascunsă, ca să redice în picioră pă ceș ce pînă acum se țină cu patria loră, spre a săvârși ună zurbalic de obște acolo la Crăm; iar ceș mai mari aă armeloră Ruseșli, fiindă cu priveghere, aă pricepută mai nainte și aă zăticinită acea rēutate ce era îndemnați să o facă, și acestea aă fostă tocmai la aceeași vreme a congresulă. Iar la Marea Albă, aă trămisă corăbii cu profasis spre ajutorulă Sirii, iară gândulă (după cum s'au adevērată) le-aă fostă ca să izbēscă fără de veste, pă flota rusescă ce se afla la limană, și pă oștile rusești ce se afla la cfortiruri fără dă grijă, cu incredințarea congresulă; decă privegherea lui Conte Orlov, aă pusă în risipă cu a sa flotă, pă acele corăbii dulciniotica și Raguzeica, împreună și cu ficlene gândurile Turciloră, fiindă-că făcuse așezămintă, ca pînă va ținea vremea | congresulă, oștile și corăbiile să nu se mișce, strămutându-se din locă în locă; și acăstă a loră stricăciune după Marea Albă, Turcii de mare rușine o facă tăcere. Ci dar scoposulă loră n'aă fostă dă pace, căci nici la legăturile dă contenirea armeloră n'aă păzită, după cum este elă obicinuită; tôte acestea aă fostă cunoscute la Curtea Rusii, și solulă rusesculă cu o lăudată înțelepciune, nu arăta semne vrăjmășeșli, ci încă se silea, doar dă s'ară încheea pacea, arătându tôte lesnirile pînă în câtă la 7 și la 8 ale lui Martie aprōpe de sfirșitulă Congresulă, aă aruncată vorbă catră solulă Otomanesculă, ca să se așade, și să iscălēscă cele mai alese șēpte capete de pace, și pentru acele-l-alte iarăși, să i se dea vremea cea trebuincioșă dă sorocă; la acăsta solulă Otomanesculă, iarăși aă găsită altă discolie, cum că ostrovulă ce s'au ȕisă ca să fie pentru facerea cetății ceș nouē, iaste după fantasie, iar nu adevērată ostrovă, fiindă-că în harta lui cea Turcească, nu este însemnată acelă ostrovă. Incă și altă înlesnire mai mare, i s'au ȕisă lui despre solulă Rusii, cum-că, pentru cele 4 cereri ale Rusii, priimindu-le, | se lasă de tōtă cheltuiala războiuluiă, și pentru numitu ostrovă, i-aă ȕisă Sinior Obreșcov, cum că de nu se va

găsi cu adevărat, să se dea Porței Otomănești un loc bun la perialul Cu-
banului, pentru zidirea cerutei cetăți, unde va plăcea Porții. Dintr'aceste di-
surī se cunoște câtū pohtește Rusia pacea, și câtū fuge Pórta Otomanescă de ea.

Rusia îi cere nespânzurarea Tătarilor, și după pravilele războiului, fiindu-că
cu armele ei aū stăpănitū acelū locū, le da Tătarilor slobodēnie, fără numai
să fie supt diafendefsis armatei pentru siguranța hotărelorū ei. La acēsta aū
răspunsū solulū Otomanescū, cum că după pravilele hotărērii ulemalelorū, nu
sloboade legea lorū a fi doui monarhi la o lege; și acēsta este politică a
Porții Otomănești. ca cu profasis alū legiī, să amăgēscă împărățiile cele cre-
știnești, ca să priimēscă cererile lorū, fiindu-că la alcoranulū lorū, nu se află
acestū felū de pravilī; de vreme că și acum sunt mulți monarhi însuși stăpā-
nitorī, cari ținū legea luī Moamet, atātū la Asia câtū și la Afriki, adică : | Per-
sianī, Mogol și Maroc în Afriki, cum și mai nainte aū fostū Sarakinī, pe
cari încetū, încetū i-aū supusū Turciī cu războiū, și aū rămasū supuși Turci-
lorū. Alcoranulū hotăraște orī care prințipū Otomanescū, de pōte să adune
12,000 de óste supt steagulū luī, să fie monarhū. Ci dar împărății ce sunt ve-
cinī cu Pórta Otomănescă, se cuvine să fie deșteptați, și să pue o mijloēire
tare împotriva unei politici ce este de primejdie, care va să supue tóte nēmu-
rile cu profasis alū legei. Ei đicū, că numai elū este alesū de Dumneđeū să
stăpānescă, și cu iubirea luī de ómenī, lasă pre alții a stăpāni.

Aceleași puteri ale Evropei, despre partea lorū trebuie să se arate cu o tare
improtivire, ca să poprēscă pornirea acestorū mândri confistori (necredin-
cioși) prietenī, care cu nedreptate, cu armele lorū se silescū să supue pe ceī-
l-alți; și nu cu altū mijlocū, fără numai printr'acēstașū silă, aū lipsitū din
epicratia lorū la Asia și la Afriki, și aū luatū cele mai bune eparhiī în Evropa,
și orī-cine arū vrea să le ajute la vreme, | când ei reazimă în pravilele legei
lorū, numai ca să stăpāneseă pā alții, iar nu se ținū de dreptile și cele după
pravilā tractaturī, pentru care s'aū făcutū destulă logotrivi la acestū congresū,
ca să se slobodā nēmulū omenescū de unū jugū ca acesta necuviosū.

Curtea Rusii aicea nu se silește aievea pentru folosulū celū de obște, și in-
teresulū celorū-l-alte împărății și noródelorū creștinești, ci numai plaghios,
fiindu-că este cunoscutū lucru și în inima fieșteș-cărue tipăritū, că chiarū să
silește fiește-care pentru sine. Decī dintr'aceste đise, să arată cu câtū sint
drepte și voinčiose pornirile Rusii atātū spre războiū câtū și spre pace. |

Să venimū iarășī la voroava războiului aceștiī campaniī de 1773.

Iunie 5 să ridică marișalulū de la Gura Ialomitei, făcēndū popasulū la Fă-
căeni iar la 6 în Tâmburești și în șepte la lăgălie făcēndū oturac điua cea
de-a opta, iar în cea de șeptea așa cum mergea cu armia la drumū, iar peste

Dunăre se făcea războiul cu Turcii 6,000 ce era supt Geafer Paşa 5,000 şi supt Seid Husein Ordu Agasi 1,000, carei sta în 4 locuri păzind Gura Bali, apă ce se rumpe din Dunăre cu aceştai nume şi se tornă despre această ţară în Borcea, fiindu vadu de trecere peste Dunăre; însă despre o parte Veisman Ghinăralu, venea cu corposul se după izbânda ot Carasuiu, despre altă parte Potemkin Ghinăralu, coborându-se din Lichireşti la Gura Bali, băgă în vase pe Vengherski-polc, şi pă zaporojanii cu lovcile, şi işindu la Dunăre, cum i-au zăritu Turcii şi pă unii şi pă alţii, au apucatu dă au aruncatu unu focu din 8 tunuri ce avea, şi apoi le lăsară pă seama Ruşilor, iar ei fugiră spre Dârstor; prinseră şi pă numitul Seiz Husein Ordu-Agasi, împreună cu alţi 8 Turci robi, iar la oturacul Marişalului celu dă a opta şi, veni Potemkin şi Veisman Ghinării stându pă sfatu. Apoi într'acea şi trecură Dunărea amândoi, iar marişalulu a doa şi în 9 se urcă cu armia, ca unu ceas pă moşia Deleanca, unde au fostu odae de beilicu. iar corposul lui Potemkin totu coborându-se din Likireşti în 8 şi în 9 trecură Dunărea pă la Gura Bali, ci în ziua de a noa avangardia rusescă prohorisindu mai nainte să întâmpină cu Turci 500 cearcagii, şi dându războiul ilu perdură, prindend Ruşii şi robi 53 carii se aduseră în armie, între care era şi unu Sacă, omu bătrân şi-lu aduseră marişalulu, a cărua căiafetu vedendul de meşină cu acei mari nasturi ce-i obicinescu şi cu sunetu de clopoţei, ilu făcu hazu, şi cu însuşii mâinile sale îi pipăea nasturii, şi-i clătea pentru sunetu, şi-i dişe : pentru ce nu sunteţi primitorii paci, ca să lipsescă vërsarea de sânge omenescu? iar Turculu îi răspunse cu lacrimi | «că şi noi rugăm pă Dumneđu pentru pace, ci păcătoşii fiindu, vedem că nu ne ascultă;» şi ore-cum se milostivi marişalulu asupra-i, pă care mângâindu-lu ilu dăru cu galbeni 2.

În 10 trecu Dunărea şi proti-armia, iar în 11 trecu şi însuşii marişalulu, şi la 12 să făcu războiul de la Dervent înainte, şi împingându pă Turci încă mai înainte acolo se făcu cea mai într'adinsu bătae, cu Turci 11.000, după tacirul robilor, supt serascher nepotulu lui Topal-Osman-Paşa uciutailău, şi alţi 4 ichitulăi, Geafer Paşa, Aslan Paşa, i unu Arnăut Paşa şi unu Boşneag Paşa : iar Ruşii fură rënduiţi în trei corposuri, unul supt Potemkin Ghinăralu, altu supt Veisman Ghinăralu, altul supt Stupisin Ghinăralu; unde îndată ce s'au iuvitu oştea cea uşoră, adică Cazaci, volintirii iproci, atata îi opintiră Turcii, câtu în năvala lor orbeşte, rezemară în fruntea corposulu lui Stupisin Ghinăralu, şi peri Alsufin Maiorul cu 17 granatirii, iar din cazaci şi mai alesu din | volintirii peste 200. Apoi stropşindu-i pă Turci dă alătura, cu tunuri din corposul lui Veisman, Turcii o plecară întru neintorsă fugă la Dârstor, cădend şi dintr'inşii mai atătea, şi robi 20, împreună cu 18 tunuri şi 7 steaguri, care le aduseră şi le băgară în Bainburg (cetate de cară, aşedate cu orunduială pe malul Borcii, şi într'insul băgate obuzurile,) ci într'acea şi

sosi Dărstorulă ajutoră de la Vezirulă alte 12,000 miă cu mumbaşiră Ispir-Aga Ceauş-Başa, iar Ruşii făcură Dărstorulă muhaserea de la Iun. 13, şi redicără câte-vaşi sate creştină din prējma oraşului, pă care îi trecură în ţară.

Multă m'am miratū de îndrăznéla unū copilaşū anume Radulū, vârsta lui de anī 11, feciorulū unū Anastase jugănarulū de la satulū Curbăşaniī din ţinutulū Brăilei, pă care i-au robitū unū Brăileanū anume Mehmetū Bairactarulū ce acum lăcueşte la Pravădia, cu acestū copilaşū fiindū fostū venitū numitulū Turcū în ordia Osman Paşii, iarū elū încă până a nu se | aşeđa războiulū celū de la 12, fiindū călare, aşa din tótă glóta ordii s'au repezitū la tabăra Ruşilorū, iarū stăpănu-seū cu alţi doui trei Turci, l'au luatū la gónă, dar năpustindu-li-se inpotrivă-le câţī-vaşi husari, s'au trasū gonaciī, şi scăpăndū copilaşulū ilū trāmise marşalulū la Dumnealū Graf Dudesculū.

Intr'acéstă lună Iun. iarēşi să mai adunară la Turtucaia o sémă de Turci sup Saraī-Abdulah-Paşa, carele sta cu ordiea d'asupra în Délū, iarū la Dunăre în schelă îi păzea caraulū. Ci Suvarov Ghinăralū îi izbi iarū nóptea, şi totū cu acelaşi tertipū ca şi de cela-l-altū rëndū cum s'au arētatū inapoī la foī 95, cu zgomotulū tobelorū i-au pusū pă Turci în respă, atâtū pe cei din schelă câtū şi pă cei din délū, iarū puţinī ce remăsese în délū stăndū óreşū-ce la războiū, cei mai multī au peritū împreună cu numitulū lorū Paşă; şi le făcură Ruşii ordia zaptū, cu tunuri 13, şi stéguri 7, apoi rămăşiţa namestiilorū oraşului mistuindu-o de totū cu focū, să întórse Suvarov iarū în Negoeşti. |

Maī işiră şi din Ruşciuc la Ostrov ot Giurgiuvū, peste 3,000, ci la acea bătae, rēnduindu-se comendirū Caminski Ghinăralū Porucie; nu-i era boiulū câtū îi fu războiulū! Cum îi incurcă, cum îi înfăşură, le sosi Turcilorū mare peire, atâtū pă uscatū câtū şi pă apă, la fuga trecerii peste Dunăre, lăsăndū Ruşilorū şi trei tunuri.

Isprava Ruşilorū cu Dărstorulū.

Oraşulū era întăritū cu late şi adănci şanţuri, avēndū împrejurū viile pre obiceitulū ţerii turceşti în osebirī cu şanţurile lorū, unde avea Turciī susū în slemne pă 3 dealuri de cătră amiađa-đi ce cobora la oraşū în fieşteş-care délū câte o batărie care se diafendefsea una pă alta. Inśă la 17 ale acestiī lunī Iun. după sfatū se rēnduiră 3 corposuri sup trei comendiri: unulū sup Potemkin, altulū sup Inglistron, altulū sup Veisman, şi în 18 dis dă diminēţă, făcură marş; ci pă délulū din mijlocū era Potemkin, iarū pă celū din susū de-a stānga sa era Inglistron, | şi pă celū din josū din drēpta lui Potemkin era Veisman; şi póte că bine s'arū fi comandarisitū cu aceste trei persóne, dar peste hotărire d'ântăiū, li se mai adaoşe, inśă lui Potemkin pă unū Cneaz Dolgoruki Ghinăralū Porucie, iarū lui Veisman Ghinăralū Porucie Stupisin, dă la

care se născu óreşu-ce-ftonos, cum se va vedea înainte, lăsându a pomeni şi dă alţii, cum Melisinos Ghinăralū Porucic, i Drughen Ghinăralū ce se rënduise în loculū lui Melisinos peste altelerie, i altū cneazū Dolgoruki Ghinăralū Maiorū, i Kakavinski Ghinăralū Maiorū, care pentru mai bună hazmodie erau şi ei rënduiţi pă alocurea cu bataliōne sau mai bine să ōicemū : celū cuvintū turcescū : «*Nerede cioclucū, onda boclucū*» Decī Potemkin Ghināralū alegēndū din corposulū seū 3 bataliōne ōi rēndui în trei carele povăŋuindū însuşi pă cea din mijlocū, şi se porni asupra ceī din mijlocū batării, ci fōrte cu greū prehorisea şi cu stricāciune dă soldaŋi avēndū Turciī şi pometulū viilorū meterezurī şi pă marginea şanŋului marī trāistī de pāmintū indesatū şi aşezate | una dă alta cātū încāpea ŋava puscīi ; iarū cāndū s'aū mai apropiatū dă batārie aripa bieŋilorū soldaŋi ceī din drēpta, dupā starea făcutulū şanŋū, să pomenirā ca într'unū cercū de foculū Turcescū, şi ne mai putēndū rebda, le striga Polcovniculū Ian-zicovū : «*nazatū*» ! din care se trase şi cea-l-altā aripā, iarū Turciī eşindū din batārie şi ceī dupā şanŋurile dupā împrejurū şi dupā'n liveŋile dă pomī să pornirā ca unū roiū asuprā-le, şi atātū ingrozirā pă acele duoē carele, în cātū la acelū inapoī, nu să trāgea cu faŋa spre vrājmaşū pre regulā, ci dă totū ōi rētarā spatele, doī şi trei nu era la unū locū la fugā împreunaŋi, aruncāndu-şī dupā dinşīi, puştile şi pālāscile. Decī Potemkin vēdēndu-şī distihia, trāmise cu grabū la Cneazū Dolgoruki, ca să-lū proftafseascā cu cālārimē, şi nu vru, pricinuindū că n'are ocazū, şi mai alesū ca nu cumvaşū să-ī inconjure vrājmaşī pă dupā ovaia în carea sta atuncī Potemkin, chemā pe óreşi-care cālārimē, dia corposulū lui, polculū ungrescū, polculū rumānescū, | arnāuŋi şi volintirī, cariī făcurā mântuinŋā unora dintr'acea remasā pihotā, căci aceştia cu grabā nāvāindū în delū, luarā pă gonacīi Turciī camū dă la spate, şi stricarā căŋi-vaşī, iarū ceī-l'alŋi rezemārā din vale în Darstorū, şi să conteni foculū, făcēndū zaptū acea batārie cu tunurī 7, iarū din cele-l-alte duoā batării, fără nici un războiū să traserā turciī la oraşū. (Indrāzneŋī furā Turciī la acestū războiū !) s'aū găsitū p'în şanŋurī şi afarā din şanŋurī, Turciī morŋi, ŋiindū în mână capete dă soldaŋi, pentru ca să ia celēngiurī. Dupā aceea să puserā corposurile la altā orēnduiālā, Potemkin ŋiindū batāria din delū cea din mijlocū, strājuea şi partea Dārstorulū din susū ; iarū Veismanū cu Stupisinū, se aşezārā în drēpta lui Potemkin din josū, şi dela dinşīi mai josū fiindū unū cāmpuleŋū pre cursulū Dunārīi, să aşezā Inglistrōnū. Iarū dă la 9 cēsuri ale aceeaşī ŋi incepurā a înproşca tābile şanŋurilorōt Varuşū pānā la | 11 cēsuri, ci Veismanū mēcarū că sta gata cu soldaŋiī, avēndū fāşinile cele dā aruncatū în şanŋū pentru iuruşulū ce era să facā peste nōpte spre 19, darū pānā ce-şī vedea (pā celū mai mare de cātū elū) Stupisinū lipitū în corposulū seū cu comandā, abia cāndū şi cāndū arunca cāte unū tunū ; ci la acestū alū doilea războiū ōi o mulŋime de Turciī asupra lui Inglistrōnū şi în cāte-va rēndurī, făcurā tarī iuruşurī înpin-

gëndü pã Ruși cu cãtã-vași pagubã dã soldați, în cãtũ le luarã și unũ tunũ dã pihotã și altũ sietetũ de ale artelerii, surparã și calulũ dã suptũ Inglistronũ, sã rãni și Melinosũ la unũ piciorũ și Ferzinũ Polcovnicũ dã Egheri pin pãntece, osebitũ dã alți ofikiali mai micĩ sã omorãrã și doi polcovnicĩ anume Pavlo ot Starosco-Polcũ, i Luchinũ Fedro Gavrilovicĩ ot Ieroslavski Polc, i un Pod-Polcovnicũ Fon Flut ot Cadzlołski Pole și altũ podpolcovnicũ ot Iolt Husar Snipole, afarã din alți ofikiali din cinuri mai dã josũ liude 16 veni și o ghiulea de tunũ cãdëndũ ca un stãnjenũ din prẽjma marișalului, mai apoi imbãrbãtẽndu-se Ruși | și iute stropșindu-ĩ din tunuri sã traserã Turciĩ la orașũ, iarũ peste tôte acestea cea mai piceinuitoare zãticienelã acẽsta aũ stãtutũ în urmarea rãzboiului acestiĩ țile : venirã de afarã ca 500 dã Turci cẽrcagiĩ trãmiși dã unũ Arnãutũ Pașa ce sta cu 2000 pãndiți la o pãdure inapoĩ trãmisũ din Sumla ca 3 cẽsurĩ din Darstorũ și cu intãmplare sã iuvirã tocmai la obuzulũ Marișalului care sã pãzea cu o sutã duoã dã soldați, ci marișalulũ dupã știrea ce i sã fãcurã, rëndui pã Ciorbã Polcovnicũ de Husari, și cu cãte-vași sute dã cazaci, i volintiriĩ romãni și mai mulți Moldoveni dintr'același an fãcuți, și la gona acelorũ Turci prindẽndũ 3 ii aduse Mãrișalului și de la dincĩ aflã cã osebitũ de aceli Arnãutũ Pașa, vine Numan Pașa cu 25,000, poruncitũ ca sã cuprinã dinapoia taberiĩ Rusești, Gura Baliĩ, pã unde le aũ fostũ trecerea Dunãrii. Și așa Marișalulũ pãrãsindũ supẽrarea Dãrstorului, sã trase inapoĩ în aceiași sãrã, | cu tãtã armia, și-și apucã cheea Derventului, din malulũ Dunãrii, fiindũ tare locũ cu strãmtore; și a duoã țĩ trãmise pe Veismanũ cu corposulũ seũ, inpotriva Numanũ Pașiĩ, pã care ilũ intãmpinã aprõpe dã Cainargic-kioiũ, și în 22 dis-de-diminetã, fãcurã rãzboiũ nãvãlindũ turciĩ cu mari iurușuri; iarũ din tãtã glõta turcilorũ, nãvãli unũ Zaprojanũ din robũ turcitũ, anume Deli Ahmetũ, și în fuga lui dã la unũ locũ, își aruncã cauculũ josũ, și strigãndũ rusește ilũ luarã cazaciĩ la mijlocũ, carele dã grabũ cerẽndũ inpreunarea lui Veismanũ ilũ duserã. Acẽsta ilũ mai intãri, și-lũ imbãrbãtã forte, și prin arẽtarea lui, nimerirã din tunuri carele cu gephaneaoa pre care o aprinserã cu mare pagubã Turcilorũ, și pașa pãrãsi rãzboiulũ fãcẽndu-le Rușiĩ zaptũ tãtã ordiea cu tunuri 24 ci la acestũ rãzboiũ peri Veismanũ Ghinaralũ, așa cumũ comandarisea și imbãrbãta pã ostași, camũ despre sfãrșitulũ rãzboiului, ii veni unũ glonțũ cumũ ținea friu pinũ mãna stãngã și rãzbindulũ la inimã pãnã la unũ cẽsũ și aũ datũ sfãrșitulũ; iarũ Ciorbã Polcovniculũ cumũ s'aũ arẽtatũ mai susũ nemulțãmindu-se pã prinderea acelorũ 3 Turci limbã, aũ totũ goniũ pã cei trei sute cẽrcagiĩ, pãnã cãțu în cursa aceluĩ Arnãutũ Pașa, și din 600 catane, i altã õste ușorã ce luase cu dinculũ, abia sã se fi întorsũ la armie cu vre-o 200, iarũ cãpãțãnilẽ celorũ-l'altĩ, s'aũ gãsitũ jupuite la biruita ordie a Nusmanũ Pașiĩ. Dupã acẽsta Marișalulũ, trãmise pã decindea o sãmã de Egheri pentru intãrirea cetãțiĩ Hãrșovei, și corposulũ lui Veismanũ incredinãndu-lũ lui Ghinaralũ Maiorũ Reizinũ ilũ întorse prin

Dobrogea la Ismil; apoi și însuși cu totă armia în 26 trecu iarăși în țară, totu acolo unde au fostu odea de belicū, pe Iegălia, în sud Ialomița. S'au găsiți în ordia Numan Pași unū Vezir-mectup, poruncindu-ī ca să se siléscă în totu chipulū să prinđă pă Agarov Polcovniculū, ce păzea Derventul cu 500 sau 600, așa bune iscóde avusese vezirulū, știindu-lū pă anume încă și cu căți soldați păzește; | adaogându a porunci numitulū Pașa, ca să fie mucaet se cuprinđă Gura Balii. Și in scurtū biruința luī Veisman Ghināralū, apără cinstea Rusii, și trecu armia în țară, fără altă primejdie mai mare.

Iun. 30 sosi de la Petroburg Ghinaraleturi la Polcovnici: luī Ciorbă și luī Satin, făcēdu-ī Ghinārali Maiori.

Iul. 10 Se redică totă óstea de la Iegălie, întorcēdu-se marișalulū cu proti-armia la Gura-Ialomiței, iar Potemkin cu corposulū merse în Obilești remāindū Lichireștii dāschiși, ci ceea ce chitea Rușii Turciī nu s'au înșelatū să treacă.

Trecură o sémă de Turciī ot Diiū și se aședară la satulū Cioroiulū sud Mehedinți gonindū părlejulū Craiovei, și să și porniră asupră ī, iar garnizonulū Rușilorū se traseră cătră Oltū, ci Turciī intrāndū in Craiova īi-au datū focū, și peste unū césū iarū s'au trasū la Cioroiulū.

Ovarovū Polcovnicū din corposulū luī Tekel Ghināralū, cu o sémă | de pihotă și cu altă adunătură de volintiri, trecu Dunărea la Oreaova ce este din susulū Nicopoi, și într'o nópte o izbi dar nu o nimeri că lāsă in locū*peste o sută, împreună cu Beckendorf biv plaț Maiorū, i pe porucinicul luī, iarū cu ceilalți trecu inapoi cu mulți răniți, cum și însuși cu douē rāni, și nici unū ofichialū nu s'au întorsū zdravānū.

La Avgustū, veniră Turciī despre Carasuiu, cătră cetatea Hârșovii, supt doi Seraskieri, unū Arnăut Pașa, i unū Bosnég Pașa cu 6000 călărime și 5000 pedestrime după tacirulū robilorū, unde fiindū comendiriū Suvarov Ghināralulū, după ce și-au așeqatū o samă de óste in cetate, alta au pus'o in cānpū, iarū alta o așeqă la o stare de locū, ce nu se putea vedé de cătră impotrivnicū, și aceia chitea părlejulū pedestrimei turcilorū, cariī se poposisse cu gephaneaoa și muhimaturile lorū in cāmpū lângă douē movile; iar călărimea turcéscă pornindu-se cătră cetate, | incepură Rușii din cetate și din óreși-care baterii ce le făcuse in préjma cetății, a-ī coase din tunuri, iarū ei ne-mai așteptāndū nimicū, se traseră la pedestrimeși, cătră cariī făcură Rușii cei din cāmpū marșū, cu orēnduiala carelei lorū abia mișcādu-se, iarū tunurile vērșa necurmatū focū, iarū pihota și călărimea cea supusă intr'ascunsū se pornira cu unū tropos, și cānd s'au vēđutū dă Turciī, ei era mai ca niște făcuți muhaserea, și indatā călărimea inpuseră la fugă până la Ceamur-suiu, ca 2 césuri, după care fugindū și pedestrimea, īi luară călărimea ruséscă la gónă, stricāndū câte-vași sute și robī 80, lāsāndū rușilorū 6 tunuri și unū havan top; iarū pedestrimea turcéscă ajungēdu-se cu călărimea lorū la đisa apă Ceamur suiu ca niște oșă-

riți pentru căci îi lăsase la primejdie, să aprinse între ei enfiliospolemos, și mai mulți s'au sfărâmatu între dinșii, de câtu dă armile rusești.

La Octomvrie Marișalul să redică de la Gura Ialomiței fiindu | bolnavu, și salt numai cu convoiul său, să poposi de-o cam-dată în Focșani.

Intr'acéstă lună a lui Octomvrie, se pogorî Potemkin Ghinăralu pă supt cum-pătū nópcea, cu o sémă de pihotă la Ostrovul Grădiștea, împotriva Dărstorului, și cu năvală făcură douē batării, ei Turcii într'acea nópce dintăiu le prinseră de veste, și în zadarū improșcară din tunuri necurmatū acea nópce, și a doua zi, încă și a doua nópce până despre ziua; și măcarū că se rēpuseră vre-o 60, 70 de soldați, dar Rușii își plini scoposulū, și așa se înbia unii cu alții din tunuri și din cumbarale, însă Turcii cu obicinuitele lorū sișhanelē când putea dibui, totū pișca dincóce câte unū rusū, pină ce într'o zi orī cu întâmplare, sau într'adinsū se aprinse o telégă cu gephanea rusescă; și vedēndū Turcii, se porniră o sémă cu vase, trecēndū fórtē cu mare grabă în ostrovul Grădiștea, supt Zabıt Caftangiū Hasan Pașii muhafăzulū Dărstorului, iar Rușii osebi din cei ce era prin bătării, mai era și alții pitiși în cóce și în colea prin cele Stufuri, când îndată ce eșiră Turcii în useatū, începēndū a-i cósē cu tunurile din Bătării, isiră și pitișii cu ocolū, și-ī zdruncinară rēu, în câtū și la întórcere le cufundară douē vase după apă cu ómenī, și între alți robī, se prinse și însuși zisulū Caftangiū rānitū, și din tacirulū lui se pliroforisiră Rușii, dá acea pornire a lorū, cum-că din aprinderea acei gephanele, aū socotilū pașă că într'acea undă vorū fi Rușii lipsiți de prafū, și i-aū silitū, cu unū ceapuc-luc până a nu le profacsi altū prafū din corposulū ot Licgirești, să trecă ca să-și tepeledisescă de a mână.

Totū într'acéstă lună a lui Octomvrie, iarășī mai veniră la Carasuiu Chiu-taea Valesă Deli Omer Pașă, i Hagi-Ali Pașă Dagăstanlău amādoī ucituiulăi i Ghiurgi Pașă i Arnăut Pașă, cu o sémă de óste, împotriva căroră merse Ungar Ghinărarulū, comandarisindū atuncea elū pedestrimea | corposulū reposatului Veisman; iar Cneaz Dolgoruchi Gheorghe Vladimirovicī, îi povățuea Călărimea, căroră li s'a mai datū și din protī armia ot Gura Ialomiți. Decī cum s'aū iu-vitū Rusiī, împotriva-le la Carasuiu, Turcii își făcură nălucă, precum ne pove-stiră pământeni de ai nostri, cariī călăuzea óstea decindea în partea locului, că de locū aū plecat'o la fugă năpustindu-și ordia cu tunuri 7 (afară de alte 4 tunuri, ce aveau și ei luate de la Ruși, și le luară Rușii înapoi), împreună cu unū havantop, și luādu-se călărimea Rusească după dinșii, ajunse pă o sémă la Mahmut Chioiū, pe care îi făcură muhaserea, iar Turcii apucāndū sa-tulū meterezū, n'aū vrutū să se dea pină ce aū ajunsū și egherī cu tunurile; atunci de grabū ajungēndū și Cneaz Dolgoruchi Ghinăralulū, s'aū predatū Turcii, și porunci dá nu-ī aū jefuitū, ci cu totū avutulū lorū (afară din arme), îi luară, și pă la Hărșova și Gura Ialomiței | i-aū trecutū la Focșani cătră marișalulū, de

toți liude 850 ; unde se prinse și rumitulul Seraschier Deli Omer Pașa și din rigeali : Ispir Aga Baș ceaușu, trimis pentru cercetarea și nizamul acei oști ; pă cariî marișalulă cu cinste îi trimise înăuntru.

După aceea amândoi numiții comendiri, se întinseră până la Ațiolu Pazargic, orașu mare și bogatū alū Dobrogii, ci Turcii dă acolo s'aū fostū măturatū cu totulū mai din vreme, iar după ce în trei zile abia ilū mistuiră foculū, se despărți Ungarū Ghinăralū și plecă cătră Varna, făcēndu-și corposulū în trei, ci asupra celorū ce mergea înainte, fiindū la o derea cu strimțore, cădură Turcii ca unū roiū asupră-le, iar până a-i ajunge cele douē carele din napoi, și mai naintea acestora, Ciorbă Ghinăralū cu călărimea, Turcii surpară vre-o 500 și răniți peste 400 ; și așa se întorse acelū corpos cu acēstā ispravā în ernatecū | la Ismil ; iar Cneaz Dolgoruc, ca unulū ce rămăsese în Ațiolu-Pazargic, pentru ca să apere spatele lū Ungar Ghinăralū, despre vre-o pornire a Turciilor, ot ordia vezirulū din Șumla, deosebi o sutā de călărime tactiki cu volintirimea, cariî merseră până în Cozlogea, și după pradă, ilū arseră. Mari sume de zaherele s'aū găsitū și în Cozlogea, și în Ațiolu-Pazargic, care iar dă focū s'a mistuitū. La Noembrie sosi la Gura Baliī și Lepohin Ghinăralulū cu cinci polcuri, veniți din oastea ot țara leșascā ; decī măcarū că și Gleb Ghinăralulū trecuse Dunărea pentru Dārstor, iar apoi, una, pentru întâmplarea lū Ungarū Ghinăralū, alū douilea pentru multa și prea slotōsa vreme ce se întâmplă, tōte corposurile trecură înapoi și se așezară în țară la ernatecū cum și Potemkin părăsi supărarea Darstorulū și eșindū din Ostrovū Grădiștea își rēndui corposulū la fartirū și elū se duse la Petroburg.

Totū pă aceiași vreme, la începutulū lū Noemvrie, trecu Dunărea și Graf Salticov pă din jos de Giurgiuvū cu o sēmă de ôste, | și eși întru întâmpinare Ali-Pașei cu o sēmă de Turci, unde așifându-se războiū, cu întâmplare cădu Ali-Pașa dintr'unū glonțū de tunū, însă pă calū pîn capū și pă însuși pă'n peptū, ci Turcii nu mai tîrpiră, fără ci să spălară cu toți. Apoi Salticov deosebi din Divizia sa cătă-vași ôste, supt Uvarov Polcovnic peste pihotă și Cnez Cantimir Polcovnic peste călărime, care se întinseră până la Cernavoda, unde aflară numai pe Creștini,—căci Turcii ierlii se redicase cu 3 zile mai nainte,—întrară și isiră din orașu stândū în preajma-ī, pentru că după 3 zile veniră ca 12.000 Turci, și se ațăță unū războiū mai ca cinci ceasuri, până ce mai sosindū Rușilorū altū ajutorū de la Salticov, căci era stândū decindea spre a le apăra spatele de cătră Rușciuc ; atunci părăsiră Turcii războiulū, lăsândū în locū vre-o 600 leșiuri, apoi Ruși iar intrară în Cernavoda și după căte-vași zile prădară pă toți creștini, și pă alte sate din prejmă, potū țice și pină la piele. Iar Organ Cnez Cantemir le făcură mari rezaleturi, nedeosebindū nici pă familiile | cele mai de cinste. Așa pă toți biue căpuiți și mângăeți, îi aduseră în țară cu destulă cinste, iar namestiile orașului și ale celorū-l-alte sate s'aū mistuitū de focū.

Intr'acestă ană 1773, Turcii au făcută stratighimă și în Crâm, trâmțându o sémă de óste cu vase pã marea neagră, și osebită dă doî acrovolismă dă mai înainte când fu la Octomvrie, căleă și piciorulă Hanulă Devlet-Ghireiă (celă pusă de Sultanulă) în pãmintulă acelu Hersonison, pornindu-se o sémă de Turci din Vozia, care toți înpreunându-se cu o sémă de Tătari, ce totă se ținea de patria Turciloră, prohorisiră multă, și inveluiră rēu pã Ruși, până le-au mai sosită ajutoră, apoi cu greă războiă biruindu-se Turciă au fugită; și pã căți Tătariă au prinsă Ruși, nici unuia nu i s'au dată ertăciune.

*

Intr'acestă ană oblăduindu-se scaunulă Romi de Papa Climent ală 14-lea șterse din catalogulă bisericiă pã vechea tagmă a Iazovițiloră, ca să nu mai fie. |

*

Intr'acestă ană Ali-beiă Șehdaer, ostășindu-se împotriva Misirului, aprópe l'au întampinată gineri-seu Abdulah-Mehmet-Beiă și biruindu-î óstea și pã însuși l'au omorită, la 30 ale trecutului Aprilie.

*

Intr'acestă ană, la Avgustă 15 se mirui logodnica diadohulă Pavlu Petrovič, puindu-i se numele Nathalia, și la 16 li s'au făcută logodna, iar la Octomvrie s'au sēvērșită nunta.

*

In luna lui Genarie de viitorulă ană 1774, își dedă obștesca datorie Sultană Mustafă înălțându-se la împărăție Sultan Abdul Hamit. |

Campania a 6-a 1774.

După la Februariă iarăși începură a trece trâmșiți ordinanți, cum despre vezirulă așa și despre marișalulă, pentru ale păciă întocmeli.

Maiă 9, sosi marișalulă, la Focșani salt, căci armia îi trecuse la Brăila, însă o sémă pã la Măxineni supt Gleb Ghinăralulă, și alta pã la Focșani supt Trumbețoiă Ghinăralulă, fiindă și Prințipulă(1)... fratele Prințipsei Nathaliei, împreună privitoră.

Maiă 12 sosi și Prințipulă Repnin în Focșani, carele la 18 trecu la Lichirești comendiră de a doa divizie; iară Kaminski Ghinărală povēțuindă corposulă repausatului Veisman, ilă redică din Șmil și-lă trecu Dunărea în Dobrogea, iarăși apucându se în luptă cu neprietenii. Așijderea și Suvarov Ghinăralulă im-

(1) *Locă lăsată în albă.* V. A. U.

preună cu Ghineralu Miloradovicî, cu altu corposu, păzindu Hârșova, începură a-și cerca noroculu cu neprietenii cătră Carasuiu. |

Maiu 19 Obreșcov Ghinăralulu veni din Romanu la Focșani, pentru celu după urmă răspunsulu vezirulu prin 2 Turci tramiși, care împreună pă marișalulu în Focșani la 15 ale acestii luni, ci în locu de pace se născu iar războiu, și Obreșcov Ghinăralu din Brăila deosebindu-se dă mareșalulu se întorse iar la Romanu în Moldova, iar marișalulu trecendu-și armia dăcindea pe la Gura Baliu, făcu Dărstorul muhaserea.

Iunie Graf Salticov se rădică din preajma Giurgiulu, și merse cu o sémă de ôste la Oltenița, trecendū Dunărea la Turtukaia, iar Turcii fiindu dă toți 1700, după tacirulu robiloru, supt Arnăut Mustafa Pașa, ce sta deasupra Dêlulu, iară alții ca ôreși-care vase pă Dunăre; acolo unde se învâslea Rușii pă apă, începură a se înproșca din tunuri, și nu le putu zătici trecerea, ci fugiră și unii și alții cătră Rusciuc, lăsându în locu: morți 15 și rob 8; iar în 9 veni Hasan Pașa | uciutuilău Seraskerul Rusciuculu i fugitulău Arnăutu Mustafa Pașa cu 12,000 în trei părți, unii pe apă cu 28 acicuri po 2 tunuri, cari nu isprăviră nimic, căci Rușii așezase în vadu 5 tunuri, iar pedestrima turcescă au iurudisitu împotriva unor polcuri ce sta în drumulu Rusciuculu, iar călărima loră s'au suitu pe altu dëlă cătră Grafulu, luându ajutoru crângulu acelu Dêlu, însă fără tunuri, căci le lăsase la pedestrima loră împotriva Rușiloru celoru din drumulu Rusciuculu; și după acrovolismos mai de 5 césuri, biruindu-se Turcii, îi goniră Rușii ca 2 césuri, prindendū rob 71, și-și dobândiră și unu tunu din două, ce li se luase la întâmplarea și prinderea Polcovniculu Repnin, în anulă trecutū 1773; iară Turci morți ca vre-o 50.

În 12 poposindu-se corposulu la Oreaova, era și ordia Turciloru la Marotin; mai apoi ce se voru fi socotitu, greotatea li s'au fostu rădicatu, rămăindu numai o sémă de Turci | pușini, în chipulu de bătarie ce-și făcuse și ei acolo, și la 13 mergendū două carele de pihotă asupră-le, încă până a nu ajunge acolo, îi răzbise mai nainte Cazacii și volintirii, și în fuga loră cătră Rușciuc, au mai măcelăritu pă câți-vași, prindendū și vii 50 afară din ceî ce s'au găsitu cu vênătoreă pitiți coala și coala, din Turtucaia și până în Oreaova; și așa făcu Salticov Rusciuculu muhaserea, și cu întinderea Cazaciloru i a volintiriloru în lăuntru pin cele sate nestrămutate, mai în tôte zilele prindea și aducea rob 1 turci citaci, încă pe unii și cu familiile loră.

Acrovolismi saū cum amū dice, ciocniture cu ostașii ceî ce umblău după d'alde acestea, fură indetule, adesea și pă la multe locuri; ci eū însemnaiu, numai pă cele mai alese.

Nașciochin Ghenăralu-maiorū, era cu unu corposu din divizia lu Graf Salticov, întinsu mai înainte, pentru ca să sprijinescă spatele celoru ce erau în lucru cu neprietenii | duprin sate, cum s'au disu mai susu; și prinse dă veste

că vine Ruscucului imdatu, pă care chitindu-ı la satulü Turlac-Kioiü, (8 césuri dä Ruscuc înainte și dä acolo 4 până in Razgrad) in 21 ii izbi fără veste, și-ı puse intru neıntörsă fugă. Prinseră și pă Mustait Paşa Boşneagul cu 30 neferi, iar Hasan Paşa și unü Arnăut Paşa aü scăpatü, avëndü supt câte trei miı după tacrirulü Mustait-Paşıi, alü căroro muhimat împreună cu 2 tunuri și ceadărurile le aü fostü lăsatü cu ordie afară din Razgrad; iar Nasciokin Ghinăralü ständü intr'același locü de biruință, veniră 3 din creștinii ot Razgrad, și povestiră : că fugarii nicı aü mai datü prin ordiile ot Razgrad, cum și Turcii erlii ot tam saü măturatü cu totulü. Decı trämise Naşciokin pă unü căpitanü cu 100 de husari, cariı vëdëndü așa cum li se vestise, le-aü redicatü tôte corturile, și alte calabalicuri împreună cu cele douë tunuri, aducëndu-le la Naşciokin Ghinăralü, și până a treea di aü stätutü acei husari mumbaşari asupra | creștinilorü Razgradeni, și asupra celorü ot Arnăut-Kioiü, de s'aü redicatü cu totulü, și i-aü trecutü pă la Olteniță in țară. Avură vreme creștinii ot Razgrad a scurma și a-și lua după casele Turcilorü indăstulü pleanü, căci Turcii fugiseră numai cu copiii de mână; până și de cară și de trăgători nicı unii n'aü fostü lipsiți, și orı-ce altü aü avütü Turcii in câmpü, creștinii le-aü măturatü, mai apoı aü datü și focü Razgradulü.

Intre aceste mişcări ce făcea oştile din divizia lui Graf Salticov, prinseră unü menzilü, ce mergea la Gazi Mehmet Paşa, serascherulü ot Nicopoe, cu fermanü poruncindu-i-se ca să treacă in țară pă la Turnu, să calce Bucurescii, pă care ilü aduseră la Salticov; și i s'aü cetitü fermanulü de pămınteanulü nostru Dumnealü Hagi Dimitrache biv vel Şetrar. Pöte că le va fi fostü socotela, pentru ca să să mai inpuțineze puterea Ruşilorü, ca să-ı facă să trecă inapoı pentru apărarea țării. |

İşiră Turcii din Ruscuc și inpotriva lui Graf Salticov, și se făcu războiü, cu pagubă despre amändouë părțile, ränindu-se și doı Polcovnici : Talizin de la cetferto-Granatirski-Pole, i Ghințal ot Nijegoroşki-Pole; iar apoı cu întemplare, fiindü-că venea östea cea de la Turlac-Chioiu, Turcii s'aü trasü la oraşü.

Să cuvintämü și pentru sfârşitulü războelorü de la proti armie din Dobroge.

Marişalulü fiindü cu armia la Cainargie Chioiü, era și cele-lalte douë corposuri in preajmä-ı, adică alü lui Caminski, și alü lui Iovarov Ghinărali, pă cariı in împreună intru una, și începură a face mişcări cam in umbra Şumnii. Aşiderea și Vezirulü rëndui Seraschier pă Abdul-Razac-Reiz Efendi, celü ce era solü la congresulü din Bucuresci, (nu că i se cuvenea, fără numai intr'adinsü și cu arme și cu volnicie, a negoşa pacea, de s'arü fi pututü ajunge la întocmeli; și-ı fu de stricăciune, căci Turcii pă năravulü lorü indată puseră ipopsie asupra-ı,) și așa ilü împreună cu Hagi Gheghen-Aga Paşa, și-ı porni din

Şumna cu 50.000, care veniră asupra numiţilor Ghinărali la Cozlogea, şi în 12 ale lui Iuniu, [mai ânteu cu pedestrirea arnăuţilor, cuprinseră unū drumū cu strâmtore, şi cu pădure, care făcură cătă-vaşi stricăciune Cazacilorū şi volintirilorū, ce mergea înainte, pînă ce apucară egherii de intrară la pădure, şi scornindu-î dupăn culcuşurī, î siliră să iasă la câmpū, unde le sta ordia, şi trecendū ōstea rusescă în faţă-le, după 2 focurī înfrângându-se Turciī, mai ânteu Seraschierulū Abdul Razac aū impunsū la fugă cu destulū rezalet, până ce şi cu focurī aū aruncatū Ruşii după dînsulū, numai norocū că î-aū ajutatū fuga armăsarulū de supt dînsulū; şi le făcură Ruşii şi ordia zapt cu tunurī 40.

Dobândiră Ruşii şi celū tunū secretū, care-lū pierduse marişalulū | la Silistra în anulū trecutū 1773 i stégurī 150 şi trei senducurī pline de săbii cu pece-tea noulū Sultan Abdul Hamit, într'adinsū trămise pentru dalcălacī, care nicī apucândū să le ie în mâinile lorū, cădură pe sēma Cazacilorū.

Dintr'acēstă sumă dă Turci, abia să se fie întorsū pă jumătate, la ordia ot Sumna, precum m'am pliroforisitū dă la unii din boerī Ńarigrădeni ce era slujindū în ordia vizirulū. Şi acolo în Şumna mai rēsări şi altă primejdie, asupra lui Abdul-Razac, căci mulī din Iciagalele şi Ciohodarii paşilorū şi ai rigealilorū, se însurase după femeī Şumlence, şi dintr'înşii şi vre-o cătī-vaşi, îmbrăcându-le în haine bărbăteşti s'aū cutezatū, a-le scōte din şanţurile Şumlei pentru vre-o întâmplare, ci acolo unde eşa cu dinsele pă o pōrtă, unulū din cobeccii, orī că pricepuse, saū cu întâmplare, întinđându-şi mâna la umerile uneea, ca o muere pă locū aū Ńipatū dă frică, iar ienicerii din preajmă-le î-aū făcutū | bucăŃi şi pe dinşii şi pă dinsele, altū nu era fără numai urgia lui Dumneđeū! Unū ciohodar alū lui Abdul-Razac scăpândū cu femeea lui, trăgea la otacu stăpănu-seū, şi cătī o vedea fugindū călare şi cu pleŃiŃele peste capotū pă spate (că îi aū fostū căđutū cauculū din capū) toŃi s'aū invitatū cu glōtă şi cu zgomotū gonindu-î până la Otac, şi acolo i-aū făcutū fărāme, iagmaladisindū şi avutulū lui Abdul-Razac şi a etpaiulū seū. Pă lângă acēsta să făcu şi mai mare turburare, căci unū ofichialū urdinant ce era trămisū dă marişalulū prin marafetulū lui Abdul Razac, ilū băgase în Şumna cu haŃnele schimbate, întâmplându-i se sosirea ofichialulū într'acele dīle după fastu ot Coslogea, când erau ienicerii oŃeriŃi pentru nenorocirea războiulū, şi Abdul-Răzac plinū dē bănuelī despre dinşii, iar haŃnele ofichialulū le găsiră în vreme ce-î prăda Otacul, puse într'o cucie; atuncī şi cucierii iaū omorātū, şi cuciele le-aū stricatū, şi corturile i le-aū sfăşiatū, cum şi hainele Ofichialulū totū bucăŃi le-aū făcutū. Ci unii lucraū acestea, | iar alŃii cu adinsulū căuta şi pă însuşi pîn Şumna, şi pă afară în ordie, ci avu norocū că chivernisi Vezirulū şi-lū scăpă numai cu unū omū, şi amāndoi în căiafet tăărescū, rezimară în Ţarigrad. După acēsta se sculară pămînteniī Şumlei, şi daū vezirulū unū Arzuhal după

chitap, așa scriindă : că : Sangeac Șerif și pecetea nu se facă muhaserea. Și cu acestă mijlocă își cerură voe, ca să-și scotă familiile din Șumna, *dia ta caca endihomena*, ca să rămăe numai partea bărbătescă pentru război ; iară vezirulă chemândă pă Ordu-Cadesi și pe Cadiulă din Șumna, le ceru fetfa, de la care aŭ luată ilam, că pentru lege și pentru cinstea împăratului, și sangeculă și pecetea să se facă muhaserea ; și pe locă aŭ pusă pristavi înștiințându ; că cine se va mișca din locă îi va fi sfârșitulă de sabie. Despre altă parte, luândă vezirulă Sangeaculă aŭ eșitū din Șumna, urmându-î Turciū cu toți după dinsulă, și-î duse până între satulă Madara i Ghelepcea, acolo curdisi ordiea ca 2 césurī din Șumna și fiindă-că Ghinăralū Caminski (căci după războiulă Cozlogiū, Sovarov Ghinăralulă venise aicea la Bucuresci), nu-și perdea vremea, ci cu mergerea se cam apropiase de starea celorū mai susū zise douē sate ; i-aŭ eșitū din ordie, pociuă dice, ceī mai mulți turciū întru întâmpinare, care înfrângându-se de războiū, s'aŭ trasū și Vezirulă cu Sangeaculă în Șumna ; iar fugariū de la războiū cădându pe ordie, aŭ iagmaladisitū totū ce aŭ găsitū afară din Șumna, și ceī mai mulți s'aŭ măturatū cu acelū plean, iar ceī-l-alti aŭ intratū după vezirulă în Șumna. Și așa i-aŭ făcutū Caminski muhaserea până aŭ luatū negoțulă păcii sfârșitū.

Cu ponturile păcii aŭ trāmisū Vezirulă la Tarigradū pe Enicer Efendisi, ci din porunca Sultanulă, strāngându-se tōte ulemalele și rigealiū la sfatū, din toți mai multū Mola Ibraim Beiū Muftiulă să inpotrivea. Iar Enicer Efendisi, (precum m'am pliroforisitū cu mergerea mea în urmă la Tarigrad,) aŭ scosū din sinū scrisōrea lui Caminski Ghinăralū dicāndu-î : *«Efendim buna pasport derler. Cu acēstū eșindū din Șumna am venitū ; ci dā-i se iscālește bine, de nu, să mă ducū să-lū dāū cui mi-lū aŭ datū»*. Atunci muftiulă cerēndū condeilū, aŭ iscālitū mai āntāiū elū.

Avea Enicer Efendisi trebuință de pasport, pentru că Ghinăralū Caminski, trāmisese înainte o sēmă de pichineri, cu Cazaci și cu volintiri, care răzbise înainte de Șumna ca 8 césurī, până la Cealăc-Cavac ; și fără veste călcase pe lusuf Pașa, care venea cu imdat vezirulă, și-î puseră în risipă ; iar între alți robī i-aŭ prinsū și pe chehaioa sa.

În Razgrad încă ajunsese Colibache ghinăralulă, cu 7,000 din divizia lui Graf Salticov, și așa în ore-care chipū, era Vezirulă cūprinsū în Șumna, despre douē părți, măcarū că Caminski era chiar în fața Șumnei.

Iulie 5 veniră din Șumna Iesmi-Ahmet Efendi Chehaia-Beiū, i noulū Reaz Efendi, și Hairlah Beilikci Efendi, și la Cainargic-Kioiū simfonisiră pacea cu Prințipulă Reprin în cincī zile, încheindu-o la dece ; în care zi își trāmise Marișalulă pe fiulū sēū la Petroburg cu vestirea, iar la 15 s'aŭ iscālitū despre amāndouē părțile, cum ne pliroforisirāmū, din orderulă marișalulă, scrisū de la 21, iar la 17 plecā și prințipulă Reprin, cu cele iscālite.

Tractatul acei vecinice păci și prieteșugă, care s'aũ încheeatũ între Imperia Rusii, și a Porții Othomănești, întru armia marelui comendirũ, Ghinãralũ Feldmarșal Graf Romianțov, la satulũ Chiuciuc-Cainargea, spre cele din a drãpta malurĩ ale Dunãrii; prin plenipotențialĩ atãtũ din partea sa, cãt și despre a verhovniculũ Vezir, la 10 ale lui Iulie, iar la 15 ale aceștiĩ lunĩ, s'aũ și iscãlitũ de amãndoi, iar din partea Mãriirii Sultanului, s'aũ întãritũ și s'aũ adevãritũ în Țarigrad la 13 ale lui Genarie leat 1775.

«Intru numele a totũ Puterniculũ Dumneșeũ.

«Amãndouẽ pãrțile împãrațilorũ samodãrjnicĩ ce se rãzboinicea, adicã a Rusii și a Porții Othomãnești, avẽndũ de o potrivã pohtã și induplecãre pentru contenirea rãzboiului, ce sã lãțise acum între amẽndouẽ puterile, și pentru sãvãrșirea pãcii, prin credincioșĩ obraze plirecusuĩ (adicã cu deplinã volnicie) a amãndurora pãrțilorũ, întru adevãrũ aũ rãnduitũ, și i aũ pusũ cu deplinã volnicie, spre întocmeala și aședãrea, încheerĩ, și iscãlitura tractatului pãcii, într'aceste douẽ prea înalte împãrãțĩ. Inșã din partea a eĩ împãrãteștĩ mãrime, Impãrãtrița a totã Rusia, Graf Petru Romianțov, Ghinãralũ Feldmarșal comendirũ oștilorũ sale, Ghinãralũ Gobernatorũ alũ Malo-Rusii, Prezidentũ Coleghiului Malo-Rusieĩ, Cavalerũ alũ Sfintului Apostolũ Andreiũ, i a Sfintului Gheorghie, i a Sfintului Alexandru Nevskiĩ și alũ Sfinteĩ Ani. Iarũ despre Mãrimea Sultanului alũ luminatẽi Porții Otomãneștĩ: Verhomniculũ Vezirũ Musun-Zadea Mehmet Pașa,

Dreptũ aceea amãndouã pãrțile, urmãndũ cererilorũ prea înaltelorũ lorũ Curții. le-aũ metaherisitũ într'adinsũ cu epimelie; și din partea vizirului s'aũ trãmisũ la 5 ale lui Iulie 1774 la armia celui mãi susũ numitũ Ghinãralũ Feldmarșalũ plirexus:ĩ pe Nișagi-Resmi Ahmet Efendi, și pe Ibrahim.... Reiz Efendi, care împreunã cu celũ alesũ și plirexusũ, rãnduitũ de cãtrã Ghinãralũ Feldmarșalũ, Cneaz Nicolae Repnin, Ghinãralũ Porucicũ, și Cavalerũ a Sfintului Gheorghe alũ Crucii mãri, i a Sfintului Alexandru Nevskiĩ și tu Iefcoetulũ alũ Lehiĩ, i alũ Holsteinului și alũ Sfinteĩ Aniĩ, și inaintea a inșușĩ Ghinãralũ Feldmarșalũ Graf Romianțov, s'aũ tocmitũ, s'aũ aședãtũ, s'aũ încheeatũ, s'aũ iscãlitũ, s'aũ pecetluitũ, și s'aũ întãritũ vecinicã pace între imperiulũ Rusii și alũ Porții Othomãneștĩ, dupã aceste mãi josũ capitule:

1.

De astã-đi inainte, și totũ d'a-una, sã se curme și întru nimicũ sã se socotescã fieșteș-ce pornire vrãșmãșascã, și urãciunea carea în amãndouã pãrțile s'aũ urnatũ, și întru vecinicã uitare s'aũ datũ.

Verĩ-ce înpotrivire a armelorũ, și orĩ-ce prolipsis s'aũ întãmplatũ, și aũ rãșãritũ, atãtũ despre o parte, cãtũ și despre alta, cu nici unũ felũ de mijlocũ,

să nu se facă resplătitore măhnire, s'au resplătire celorū trecute, ci încă să se păzescă pace în veci, întărită și nestrămutată, atâtū pre uscatū câtū și pre mare; și asemenea să se păzescă tocmela curatū, și prieteșugū vecinicū nestrămutatū, și împlinire de pază acestorū capitula, totū-d'a-una, și unire celorū ce s'au orënduitū și s'au întocmitū, între aceste douē părți aședătoare, a ei Impărătești mării și a Măriei Sultanului și a diadohilorū, și a strănepoțilorū, cum între împărați, așa și între oblăduitorii lorū, între țerile lorū, și între raelele supușii amândurora părțilorū; încatū de acum înainte, despre partea amândurora părțilorū, unulū înpotriva altuea să nu să misce, nici într'ascunsū, nici de față, cu nici o mișcare înprotivitorē saū vrăsmășască. Deci cu căduță urmare, la unū prieteșugū ce s'au inoitū atăta de curatū, dăruescū amândouē împărăție o amnestie (adecă o nepomenire de tôte cele trecute), deopotrivă și de obște ertăciune, tuturorū supușilorū, fără nici o osebire, ori ce felū să vorū fi întâmplatū a greși, ori la o parte saū la alta, slobođindū și pe cei ce vorū fi la catargă, saū la alte închisorī, dāndu-le ertăciune, ca să se întorcă la pămintulū lorū, atâtū cei izgoniți, câtū și cei surguniți, făgăduindu-le, ca după pace, să li să întorcă tótă cinstea și avutulū lorū, cu care mai nainte să folosea, nefăcēndū, nici pricinuidū lorū la alte slujbe nici o necăduță necinste, saū micșorare, saū întristare, cu nici unū felū de profasis, pentru ca să pótă trăi fiește-carele supt paza și oblăduirea pravililorū și obiceiulū locului lorū, asemenea cu cei-l-alți păminteni ai lui.

2.

De care cumvași, după incheerea acestui tractatū, și după schimbarea de ratificațioane, vre-unulū din supuși a fiește-căruea imperiū, va face vre-o vină saū îndărjală, saū neascultare, saū zorbalăcū și vorū năzui să se ascundă și să se scape, aū la o parte saū la alta, cu nici unū felū de pricinuire nu se cuvine să se priimescă, nici să li se împărtășască, ci încă fără pricinuire să se dea înapoi, saū celū mai puținū să se izgonescă de supt stăpânirea acei puteri unde aū fugitū; ca nu cum-vași din pricina acestorū făcători de rele, să nu se pricinuescă, saū să răsară vre o răceală, saū gălcēvā între împărați, afară numai din cei ce să vorū fi creștinatū la Rusia, și din cei ce să vorū fi turcitū la stăpânirea Othomănescă; iarū atăta din creștinī, cât și din Turci făcēndū cu rēutate călcări înprotiva celorū tocmite între împărați, și vorū fugi de la o împărăție la alta, fără nici unū profasis, să se dea înapoi.

3.

Tótă obștea norodului tătărescū, a Crāmului a Bugeacului, a Cubanului ai Iedi-șanți, Zambuilukī și Edicikule, fără nici o osebire despre amândouē împărățiile, să se cunoscă dā slobođi, și desēvârșitū neatârnați, despre tôte păr-

țile a fieșteș-căriea stăpânire, rămăindū numai supt însăși stăpânirea hanului din némulū lūi Ali-Gingis, care este alesū și așeđatū de totā obștea Tătarilorū, care să-ī oblăduescă după vechile lorū pravile și obiceiurī, fără a nu da séma dă nicī unū lucru la nicī o stăpânire dă afară ; și pentru acēsta nicī Curtea Rusii, nicī Pōrta Othomănescă, n'aū să se amestece, nicī la alegere, nicī la punerea celūi maī susū numitū hanū, nicī la ipohesis dă a le curțī lūi, saū la cele politiceștī, ce sīnt între dinșīi, cu nicī unū felū să nu să amestice, ci să se socotescă și să se cunoscă némulū Tătarilorū, la cea politicescă și lumescă stare, după inchipuirea celorū-l-alte stăpânirī, care sīnt de sineși oblăduitorī, și dă cătră nimenī să nu să atārne, fără numai de cătră unulū Dumneđeū ; iar intru cele ale legilorū orēnduelī, ca unī ce sīnt totū din credință moametenī, și din mărire a acestūi Sultan, ca unū califū verhomnicū, alū legīi Moametanestī, aū să viețuescă, potrivit-se după acele orēnduite pravile a legeī lorū, iar slobođenīa cea politicescă ce li s'aū întăritū acum, să nu aībă cātū de puțină scădere, căcī imperiulū Rusii lasă la acestū neamū alū Tătarilorū (afară dintr'aceste cetățī anume Ghercī și Ienicale, cu eșirile și intrările limiōnelorū lorū pre care impērațīa Rusii le poprește pentru sineși) tōte orașele, tōte satele, pāmīntu și limanurile ce sīnt în Crām i la Cuban.

Din pāmīntulū ce este între apa Burdoiū și între Kiskim și Niprulū, așīderea și totū pāmīntulū pīnă la hotarele leșeștī, care este între apa Buhulū și Nipru, (afară din cetatea Uzu cu eșirile sale cele vechī, care remāne la luminata Pōrtă, precum le-aū ținutū maī nainte,) să făgăduescă după întocmirea acestūi tractatū, și după schimbarea lūi să-și scōțā tōtā ōstea din stăpânirea acelorū locurī. Așīderea luminata Pōrtă de o potrivă asemenea se légă, să se tragă din tōte pretențioanile orī în ce chipū va fi avutū, pentru cetățī, pentru orașe pentru sate și tōte cele-l-alte atātū din Crām i la Cuban, cātū și la Ostrovulū Tamānuluī, în care nicī iamacī, nicī alțī ōmenī războinicī aī sēi să nu ție, lāsāndu-le lorū stăpânirea și oblăduirea lorū, neatārnată de altū nimenī, după cum și Curtea Rusii lasă pe Tătarī în desāvărșitā singurā stăpânitōre și neatārnată de cătră nimenī oblăduirea lorū. Si așa în vileag luminata Pōrtă să légă, făgăduescă, ca de acum inainte, la aceste numite orașe, cetățī, locurī și sate, iamacī saū orī ce felū de ōmenī din ostașīi eī la acestea să nu aducă ; nicī să ție acolo nicī intr'acea oblăduire siimenī, saū alțī ōmenī ostășeștī, orī cu ce nume vorū fi să nu aībă, ci lasă pā toțī Tătarī, la însuși a lorū desāvărșitū slobođenīe, și nespānzurare, precum īī lasă și impērațīa Rusii.

4.

După dreptatea adecă pronomion, ce are fieș-care stăpânire, a face la locurile eī ce i se cuvīnū, orī-ce orēnduelā cu caie va vrea, s'aū datū de o potrivă la amāndōă impērațīile slobođenīe deplinū și aperiōristos (adică fără coprin-

dere) a zidi de iznoavă la locurile lor ce-î sint supuse, și la hotarele acelor locuri ori-cum li să va părea să-și facă de tot felul de zidire: cetăți, orașe, sate și cătune, și încă a și drege, și a-și înoui cele vechi cetăți, orașe și sate.

5.

După încheerea acești fericite păci, și după înouirea acestui cu adevărat curată prieteșugă, imperiul Rusii, are totu-d'a-una a orândui lângă luminata Pörtă, Ministru de ală douilea tréptă, adică solă saă ministru pleniputențială, și luminata Pörtă are a-lă metaherisi cu luare aminte și cu peripiisis cea cădută după tréptă luă, după cum să păzescă pronomiurile spre Ministri Curților celor mai alese, și la tôte adunările cele de obște, numitulă ministru se cuvine a urma amesos, după ministru Kesaricescū; însă de va fi și celă Kesaricescū de o potrivă la aceșii treaptă; iar

6.

Când vre-unulă ori-cine ară fi din ceă ce se voră afla la slujba ministrulă ală imperiulă Rusii, la vreme ce se va afla ministru, lângă luminata Pörtă, unulă ca acela de va face vre-ună furțișagă, saă vre-o altă ataxie, saă vre-o necădută mișcare vrednică de pedépsă, și pentru ca să scape din căduta certare, se va face turecū; unii ca aceia măcarū că nu se cade să fie lepădați, cu tôte acestea după ce voră lua căduta pedépsă, să cuvine îndată a întorce tôte furțișagurile, după cum ministru le va arăta; și unii ca aceia când din beții, voră vrea să fie moametană, nu se cade a fi priimiți la acea lege, fără numaī după ce se voră trezi, și-și voră veni la firea cea d'ântăiū, (atuncea mai dupe urmă mărturisirea luă,) trebue să se facă față fiindū și dragomanulū ce se va trāmite, despre ministrulă Rusii, și alți musulmană drepti și fără pathos.

7.

Luminata Pörtă făgădueste tare ocrotire a legii Creștinești, și a bisericilor ei; asemenea să dă voe ministrilor Curții Rusii, ca să facă cereri la tótă întâmplarea ori-ce voră socoti, spre folosū, atâtū bisericeă ce să va zidi în Tarrigrad, (după cum să pomenește la ală 14-lea articulare,) câtū și celorū ce voră sluji într'insa. Și se făgădueste Pörtă, să le priimescă cu ascultare pentru prieteșugulă amāndorora imperiurilor.

8.

Precum ceă Bisericești așa și mirenii ce sint supuși imperiulă Rusii, să aibă slobodă voe, să mērgă și să umble prin Sfintulă orașū Ierusalimulū, și pă la alte locuri ce sint vrednice de privelă, și dă la unii ca aceia să nu li

să cêră de cătră nimeni haraciū, nici altă dajdie, sau altū-cevași angarea pînă la unū banū, nici fiindū la Ierusalim, sau la altū locū, nici la drumū; ci încă să fie grijitī cu cele trebuinciōse pasporturī, și cu poruncī după cum să daū și altora, din supușii Curțilorū celorū prieteneștī ai luminatei Porțī, și câtă vreme să va afla umblândū la imperiulū Othomanescū, să nu le facă nimeni nici unū felū de bântuelă sau scărbire, ci să fie ocrotiți și apărați cu strașnică respătire celorū ce-ī vorū supăra.

9.

Dragomaniī cei ce slujescū lângă Ministrii Rusii, in Constantinopolī, ori de ce nēmū vorū fi, aflāndu-se la slujbele împărătești, adică ca unii ce slujescū amāndurora împărățiilorū, să fie diafendefsiți și ocrotiți cu tōtă evmenia și asupra slujbelorū ce li să va încredința despre mai marii lorū spre arētarea luminatei Porțī să nu li se facă zăbavă cu așteptări.

10.

Când pānă la diastima luării desāvārșitū acestorū poncturī de pace, și pînă vorū lua despre orēnduiți spre acēsta comandirī de-o potrivă poruncī, de să vorū întâmpla mișcārī războinicești la vre-o parte, unile ca acelea nici o parte să nu le socotēscă dreptū răceală, ci intru nimica să le aibă.

11.

Pentru căștigulū și folosulū amāndurora împărățiilorū, să fie slobodū și nezăticonitū inotarea corābiilorū celorū neguțatorești, ce să cuvine la amāndouă împărățiile, care și aū aședatū tractaturile, la tōte mārile ce curgū pā locurile amāndurora; numita Pōrtă, dă voe corābiilorū Rusești celorū cu adevăratū neguțatorești, cum și alte împărății, la tārgurile, și la (1). . . . și pretutinde-ne metaherisescū: slobodă trecere din marea Neagră la marea Albă și din marea Albă la marea Neagră; și să poposēscă la fieș-ce limanū și la adăpostirī, la acrothalasia, și la eșirile sau canalurile ce vorū avea acele mārī împărtășire; luminata Pōrtă asemenea dă voe supușilorū Rusii ce vorū fi la epiralia ei să aibă negoționū, cum pre uscatū așa și pre mare și pā apa Dūnărei, după întocmirea cu inchipuitulū la . . . articolon cu pronomiurile și căștigulū lorū, după cum să folosescū la împărăția sa și alte neamurī, și mai alesū cele împrietenite și cele ce cu evmenie le primește luminata Pōrtă la comerțiom, precum și la Franța la Englitera, și la capitulanele acestorū douē neamurī; și altora după cum s'aū pusū aicea din cuvintū in cuvintū.

Să se fie in tōtă vremea, și pentru fieștes-care, ca o pravilă atātū pentru

(1) Locū liber. V. A. U

negoționu, câtu și pentru negoțătorii Ruși, ce, plătind vama asemenea ca mai susu numiții, potu a aduce și a scôte fieș-ce felu de negoțu, și să se poposescă la fieș-care limanu, și adepotă, precum la marea Neagră așa și la a-cele-l-alte mări (1). . . și la Tarigrad, cu orânduélă, dându-se voe după cum s'au dîsu mai susu, supușiloru amândurora părților, de negoțion, și de inotarea spre tôte apele, fără nici o osebire; dându slobođenie amânduē împărățiile, ca negoțătorii să se zăbovescă la epicratia lorū, pă câtă vreme va fi trebuinciosă pentru interesulū alisverîșului lorū; și le făgăduescū, așa întărire și slobođenie, după cum au și supușii celorū alte împărății cele prietenești; și pentru ca să se păzescă la tótă buna-orânduélă. Asemenea dă voe Pórta, a se afla consoli și ipocnsuladis, după cum va cunoste împărăția Rusii, că sînt trebuincioși, unii ca aceia a să orëndui, la tôte locurile unde va socoti; care să fie ocrotiți, și cu bună priimire, asemenea ca și consoli celorū-l-alte împărății prietenești. Asemenea dă voe ca să aibă lângă dînșii, și dragomanî ce se numescū berathî, adică patentați, întărindu-î cu împărătești beraturî; care Dragomanî asemenea să se folosescă, precum să folosescū cei ce să află la slujbele mai susu pomenitelorū neamurî: Franșesii și Englesii. Imperiulū Rusii intocmai dă voe supușilorū luminatei Porți pentru vamă la epicratia sa atătū pre mare cât și pre uscatū, să aibă folosū și privelegiurî, după cum au, și să folosescū supușii celorū-l-alți împărăți prietenî Rusii, dându-și vama cea obicinuită.

La întâmplări de fărâmarca corăbiilorū în mare, să făgăduescū de o potrivă amânduă împărățiile, ca să se dea celorū primejduiți în corabie totū acelu ajutorū, care să dă la supușii celorū-l-alți prietenî împărăți, la asemenea primejdiî, profitaesindu-le și cele trebuinciose cu obicinuitulū prețū.

12.

Când imperăția Rusii, va vrea să facă tractatū de negoțu cu Africaniî adică cu Tripoliții, cu Tunezii și cu Aligerii, luminata Pórtă să făgădueste a metaherisi tótă puterea și creditulū sēu, ca să înduplece spre săvârșirea scoposului numitei împărății a Rusii; făcându-se Pórta și ca unū chezașū, pentru numiții Africaniî, spre paza și ținerea tuturorū întocmirilorū celorū ce se vorū coprinde într'acele tractaturî.

13.

Luminata Pórtă să făgădueste să metaherisescă, cătră împărăția Rusii, titlulū celū cuviosū, dîcându-i-se în fieș-care a sa actinamea, încă și în scrisorile cele de obște, orî cătră cine arū scrie, după însuși limba turcescă: «*Umumen Rusielerin Padișah*» adică: împărătrița a tótă Rusia.

(1) loc liber. V. A. U.

14.

După asemenea privilegium alorū împărății, să dă voe și la Înălțata Curte a Rusii (afară din biserica ce va fi în curtea casei ministrului.) să zidescă la Galata, în ulița ce să chiamă Beiuolu, Biserică Sobornicescă a credinței Greco-Rusichi; care biserică, totū-d'a-una are să rămăe supt protectione (ocrotelă) a Miniștrilorū Imperății Rusii, nefiindū supusă la nici unū felū de bântueli.

15.

Iarăși după aședarea hotarelorū amândurora puterilorū, ce trăctălucescū pa- cea, măcarū că să cădea a să pune și acesta : cum-că, supușii amândurora puterilorū nu vorū mai avea nici-de-cum între dâșșii turburări, și gâlcevuri, (dar cu tôte acestea, pentru o nesocotită întâmplare, ferindu-ne de pricină carea pôte aduce o receală, și scârbă la o parte saū la alta, să face acestū aședă- mântū : ca orī-ce asemenea întâmplare, să aibă a să cerceta de Gubernatoriī și comendiriī granițelorū, saū prin mijlocirea celorū într'adinși numiți comisariī, care după căduta cercetare, spre care parte se va cuveni, să aibă a face cu- venita îndreptare, fără nici unū felū de plângere, spre paza tocmelilorū;) căci o întâmplare ca acesta, nici odinióră nu pôte aduce pricină nici-de-cum, spre dezlegarea prieteșugului, și a buneī tocmeli, ce iaste alcătuită printr'acestū tractatū.

16.

Imperăția Rusii, întorce luminatēi Porți tótă Basarabia, cu cetățile : Aker- man, Keli, Ismail, iprocī, cu orașele, satele și cu tôte acelea câte întru acea provinție să cuprindē. Asemenea îi întorce și cetatea Benderului; așijderea și cele douē prințipaturī a Valahiei și a Moldaviei, cu tôte cetățile i orașele cele ce să cuprindū într'insele; și luminata Pórtă, le primește acestea, după intoc- melele ce să arată mai josū, cu în vileag făgăduință a-le păzi nestrămutatū :

1) Desăvârșeta nepomenire și vecinica uitare, să se păzescă pentru toți aceia, carī orī s'aū pornitū cu adevēratū împotriva Imperiului unea saū alteea părți, orī s'aū arētatū cu prepunere, întru o mișcare ca acesta; orī de care vred- nicie saū trēptă, saū stare, saū neamū, saū numire arū fi, unī ca aceștia fără nici o despărțire, să fie cu totulū nesupărați, neatinși și ne mânăniți, neasu- priți și dă la nimenea cu nici o pricină bântuiți; ei toți aceștia să-și vie în- tru stăpânirile lorū cele mai dinainte, întru vrednicii, întru trepte, și întru stă- pânirea averilorū sale, ce mai nainte de războiū, iera ale lorū; pentru ca să pótă fieșteș-carele dintru aceștia, să viețuiască supt păzirea și apărarea legilorū și obiceiurilorū lorū, asemenea cu cei-l-alti simpatrioți.

2). Să nu fie opritū nici cu unū chipū, propoveduirea credinței cei crești-

nești, ci desăvârșit și fără de oprire să se facă. Așijderea și zidirile bisericilor celor nuoă, și inoirile celor vechi, fără de oprire să se săvârșască ca și mai nainte.

3). Partea bisericească să se cinstescă și să se socotescă cu deosebită evlavie, ce să cade cinului, desăvârșit fiindu nesupărată.

4). Moșiile și stăpânirile cele din prejurul Brăilei, a Hotinului a Benderului și a celor-l-alte cetăți, (întru care lacuitorii să numia raele,) să se întorcă, orî la mânăstiri, orî la alte obraze, la care se cuvenea stăpinia acestora, încă mai dinainte, ca unele ce fără de dreptate sint răpite.

5). Să nu să caute, nici să se ceară, nici o sumă, orî de bani, sau de altă cevaș pentru socotelă veche, măcaru orî și de ce sumă aru fi.

6). Să nu să cêră de la aceștia nici o dajdie, și nici o plată pentru totă vremea războiului, și lângă acestea pentru multele ticăloșiile și pagubele lorî care au suferit întru curgerea războiului acestuea, încă doi ani înainte să nu fie asemenea bântuții întru nimic, socotind începerea anilor din ziua schimbării acestui tractat.

7). După trecerea acestor doi ani, cu fieșteș-ce iubire de ómenî și ușurare, să se facă platirea dăjdii, care să se trâmîță prin deputați întru fieșteș-care doi ani odată; afară din singură dajdia acêsta, nici pașii, nici oblăduitorii, nici orî-ce felu de alte dregătorii, să n'aibă a-î supăra, sau a cere de la dinșii vre unu felu de plată, sau vre-o altă angarea cu vre-unu nume sau cu vre-unu profasis, nici-de-cum cu nici unu chipu; ci mai vârtosu, să aibă a se folosi, și cu acelea însuși folosurî, cu care s'au folositu ei în vremea împărăției lui Sultan Mehmet alu patrulea.

8). Domniî acestor două principaturî, să aibă fieș-care din partea sa | lângă Pórtă, unu obrazu creștinescu, adică de ritulu grecescu, încredințatu cu trebile țerei, ca să aibă să privegheze pentru acelea; care să fie bine priimiți și socotiți de cătră Pórtă, după pravilile neamurilor, adică supt nici o silă supuși.

9). Așijderea, s'au tocmitu ca la trebuințele cele întâmplătore, ale acestor amândoaă Cnejiî, miniștrii imperatoresți Mărirî, ce să voru afla lângă Pórtă. să pótă a grăi spre folosul amândurora prințipurilor, și să făgădueste Pórtă a priimi cu ascultare graiurile lor, pentru legătura dragosteî ceî bune, și întru puterea prieteșugului între amândouă împărățiile. Așijderea pentru ceî care nu se voru mulțumi a rămâne în țară, ci li să va părea mai de folosu a eși și a să sălășlui într'altă parte, s'au vorovitu acêstă tocmelă.

10). Orî care nu aru fi mulțumitu ca să remăe în locul sêu, și i s'arū părea mai de folosu a merge într'altu locu, să și aibă eșirea | slobodă, împreună cu totă averea sa; și pentru ca să pótă, ca să și le orânduescă, mai nainte, averile sale, i s'au orênduitu soroculu unu anu întregu, adică din ziua schimbării tractatului acestuea.

11. Așisderea și cei ce au intrat în slujba împărăției Rusii, și voescă saă împreună cu oștile împărătești, saă până la sorocul anului a eși din țară cu tôte nameniile loră și averile, oră de ce neamă și stare ară fi, uniă ca aceștia nică cu ună chipă să nu li să facă împedicare.

17.

Impărăția Rusiei întorce luminatei Porți, tôte ostróvele, *tu arhipelagos*, cele ce le-au avut, și luminata Pórtă din partea sa să făgădueste :

1). Să păzescă deplină cele ce se coprind în punctul cel d'ânteiă, adică ale amnestii cei de obște, și ale nepomenirei desăvârșit, măcară cu oră-ce felă de călcări, și împrotiviri s'au făcut, saă | in prepusură, cum că s'au făcută spre paguba și stricăciunea interesurilor Porți.

2). Că legea creștinescă să nu fie supasă la cătuși de căt mai mică supărare, după cum și bisericile ei, nică să fie poprită a să zidi biseriei saă a-și întocmi cele stricate, și cei ce slujescă întru dinsele, (adică partea preoțescă) asemenea să fie nesupărați și neingreuiati.

3). Să nu să cêră de la dinșii vre-o plată nică vre-o dare (ce plătea odinoră peste ană) ca uniă ce să afla ținuți de împărăția Rusiei pentru multa loră răbdare în cursul acestui războiă însă de acum înainte pină în doi ană socotindu-se din vremea ce s'au întorsă ostróvele luminatei Porți.

4). Familiile care poftescă a-și lăsa patria loră și a să sălășlui la alte locuri, le dă slobodă eșire cu tótă periusia loră; iar ca să aibă vremea de a-și căpui tôte ale loră, li să dă și sorocă de ună ană, socotindu-se din ziua schimbării tractaturilor. |

5). Când flota Rusescă la vremea eșirei ei ce este cu sorocă de trei lună, socotindu-se din vremea iscălitului tractaturilor, de va avea trebuință de vre ună lucru, să făgădueste luminata Pórtă să porțe grija la tôte cele ce va putea.

18.

Cetatea Călburunului, ce este la Gura Niprului, cu îndăstulă olatulă ei despre stânga Niprului, cu aceleași coturi, ce sint pe dinsele, cu pădură între apele Buhul i Niprul, rămâne la sevârșita, vecinică și nestrămutată stăpânire a Rusii.

19.

Cetățile Ienicale și Gherci, ce sint în Hersonisul ală Cramului, cu limanurile loră și cu tôte cele ce să află într'insele, așisderea și cu ișirile loră, începându-se din Marea Neagră și mergendă spre vechile hotare ale Kercinscoi pină la semnele lui Buga, și de la Buga după dréptă linie pă | marginile mării pină la Marea Azacului, rămâne iarăși supt stăpânirea Rusii.

20.

Cetatea Azacului cu işirile lui, și cu hotarul lui, cele arătate în instrumenturile ce s'au făcutu (la anulul 1700, iar după veletul turcesc 1113) între Gubernatori Altotstoi i Hasan Paşa Gubernatul ot Agiut Calesi, în veci să fie supuse la imperăția Rusii.

21.

Amândoă Cabartile, adică și cea mare și cea mică, după vecinătatea Tătarilor, mai mult se cuvine spre hanul Crămului pentru care căzută cuviință Curtea Imperătescă a Rusii, să cade a le lăsa la voința Hanului Crămului, cu sfatul său și alți Gherusii Tătarilor.

22.

Amândoă imperățiile au hotărît cu unită voință : ca întru nimic să nu să fie, ci să se lepede | cu uitare vecinică, toate tractaturile și trecute așezămănturi, ce au avutu mai înainte între imperățiile lor; afară numai din tractatul Beligradului, după întocmelile cele urmate; și nici odinioară să nu aibă a întemeia vre-o pretențioane asupra celor trecute tractaturi, afară din tractatul ot leat 1700 ce s'au făcutu între guvernatori Altotstoi și Hasan-Paşa ot Agiut Calesi, pentru hotarele eşirilor din Azac, și pentru așezămăntul întăriri ce s'au făcutu hotarului Tătarilor Cobani; care așezămăntu rămâne neclătitu, după cum au fostu și mai înainte.

23.

În părțile Ghiurgii și Mengrelii, cetățile ce să află anume : Bogdagic, Iscotate și Servan, care cetăți s'au rezboit de armele Rusești, are a le lăsa Rusia la partea unde să cădea din începutu, și dă era din ceput și din vechime de ani, cu adevăratu supt stăpânirea luminatăei Porții, să fie cunoscutu că iar ei să cuvine, și după schimbarea acestor tractate, la vremea așezării, | va eși oștea rusescă din numitele locuri ale Ghiurgii i a Mengrelii; și luminata Pörtă din partea sa, să lăgă după cuviința punctului d'antăiu, pentru cea desăvârșitū amnestie, (adică nepomenire) tuturilor celor trecute, căți din acele părți, la cursul războiului, cu orî-ce felu de mijlocu aru fi scârbit'o; și să lăgă ca nici-odată să nu aibă a cere, darea dă copii sau fete, sau orî-ce altu-felu de dare; și încă să lăgă ca Turcii pă nici unū Ghiurgiū din cei ce sint între dinșii, să nu-lū socotescă ca unū robū alū lorū.

Toate cetățile și pălăngile ce au fostu supt stăpânirea Ghiurgiilor și Mengreliilor, să lasă iarăși supt paza și oblăduirea lor; și legea Ghiurgiilor celor ce sint supt oblăduirea Porții, nici dă cum să nu să băntuescă. Așiderea și

mănăstirile și bisericile, cum și înnoirea bisericilor celor vechi și zidirea celor noă, să nu o oprăscă; și să nu să bântuăscă bisericile cu nici un fel de cerere de cătră Gubernatul cel Dărcago (pote fi Ahățsca-Calesi) sau de cătră cei-l-alti căpeteni și zabiți, cu hrăpirea avuturilor bisericesti și mănăstirești; și cu numitul norod, împărăția rusă, n'are nici de cum a să amesteca la ei.

Avgușt leat 1774, să adunară în Sfinta Mitropolie, ceata biserică, și Dumnealor Boeri, și cu sfat aleseră deputați, pentru Pörtă, pă Dumneal Costandin Cocorescul biv vel sluger, *i pe mine Dumitrache biv vel Medelniceru* și ne plecară din Bucuresci Avg. 3, însă anteu cătră Mareșalul la Focșani, ce ne zăbovi zile 35, întâmplându i-se a fi bolnav. Acolo veniră și deputații Moldovii, Dumneal Ianake Cuza Vel Spatar și Ianake Chirik biv vel Pitar; iar la 9 ale lui Septemvrie ne-au plecat cu un ofical anume Dimitrie Ivanovici Porucic și cu carte cătră vizirul Izet Mehmet Pașa, (fiind că Musun-Oglu la întorcere, își dedese obștesca datorie în orașul Carnabat); în care carte așa scria: |

*«Prea Strălucit Inalte Vezire, al Portei Othomanești, Izet Mehmet Pașa,
prea cinstite Dómnne, Dómnne.»*

«După săvârșirea păcii cei vecinice între imperăția Rusiei și Inaltei Pórti Othomanești, s'au făcut cunoscut legăturile așezămintului la toți locuitorii, tuturor breslelor prințipatului Moldovii și Valahiei, cu care așezăminturi sint ei datorii, să între iarăși sup stăpânirea Inaltei Pórti, și să fie păziți întru toate privelegiurile și dreptățile lor, carele fac norocirea acestor norode. La care aleși și cei mai mari între obrazele bisericesti, cât și cei politicești dintr'aceste două țise Prințipaturii mi-au cerut voe ca să potă alege din boerii lor un deputat, cu trămiterea la Prea Inalta Pórtă, ca să se arate despre partea a toței obștei lor, plecaciunea și umilința, și ca să facă plecatele lor arătări, în socotința unor cereri, la care ei | pohtesc să câștigate înscris rezoluție, și întărire împărătescă bine plăcută.

Neputend eu a mă inpotrivi la un lucru de folos ca acesta, însă: de ași arăta supunerea și umilința la stăpinul lor, mă silescu a le grăbi acesta dându-le voe ca să mērgă la Tarigrad, cei ce aduc aceste cari s'au ales deputați despre partea Moldovei: Ianake Cuza vel Spatar, și Ianake Chirik vel Pitar; iar despre partea Valahiei Vel Slugeru Cocorescu, și Vel Medelniceru Dimitrache. Prelungirea aflării mele intr'aceste păminturi, unde am comăndăluit în totă curgerea războiului, am putut pricepe, câtă stricăciune și fărămare, au suferit lăcuiorii; și mai vèrtos pentru'acea pricină îndrăznesc eu, a recomăndu în bunătățile Înălțimii tale, cunoștința ce am eu pentru a sa inimă

spre facerea de bine, mē face a nădăjdui că nu va lipsi cu denadinsulū, a mijloci la Prea Inaltulū Sultanū, pentru rugăciunile ce aceste două noróde, vorū pune la piciórele scaunului sēu, | intru care eī să rógă milostivirii sale, ca spre indestularea lorū, să vază că să împlinescū fágăduințele cele legiuite, întărite, în buna plăcerea lorū, prin legăturile așeđământului celū după urmă sāvērșitū, între doauē împēr.țiī.

«Nu amū eū nici o indoială, cum că numiții deputați, să vorū întorce cum mai fără zăbavă, în patriile lorū, aducândū bucuria, printr'o împlinire milostivă, ce să va face la arătările lorū ; și rămānū cu deosebită socotinșă,

Alū înălțimii tale, gata spre totū felu.ū de slujbe,

A eī împărătořește mărime, prea milostivei și prea augustei mele stăpine,

Ghinăralū Feldmareșalū comendirū oștilorū Sale, și cavalerū de tóte felurile de ordine Rusești.» |

Să bolnăvi în Focșanī tovarășulū meū, Dumnealū Slugerulū Coccoresculū și în locu-ī trāmiserā din Bucurescī, pā Dumnealū Hagi Stan Jianu, biv vel medelnicerū, cu altū sfatū, aducēndū și 2 arzuri, din care cela ce-lū socotiiū mai de folosulū patrii, ilū trecuiū mai josū, așa scriindū :

Rugăciunea cea supusă către Prea Puternica și drépta împēr.ție, și cererea de mila sa a ticăloșilorū eī supuși iaste acēsta :

«Noī ceī dinceputū plecași și supuși ai prea puternicīi imperății, Mitropolitulū Episcopii, Arhimandriții, Egumenii și tótă partea bisericească ; Boerii d'antēiū, de alū doilea și alū treilea trepte, boernașiū, Căpitanii, Zabiții, și toți locuitorii țērii rumānești, printr'acēstă de obște și plecată a noastră anafora, ne rugāmū și arētāmū : că dinceputū, fiindū dieafendefsită țara noastră supt umbra și ocrotirea a prea | Înălțatei împēr.ții, și în totū felulū slobodă și cu deplină volnicie o-ebită ; din vreme în vreme câte puținū, puținū, din lenevirea unora Domni, și lăcomia altora, s'aū întimplatū a se pune la uitare, și nebagare de sēmā priveleghiurile cele de totū felulū, slobodēnia noastră ; și a să dēzghina la multe părți ale țērii multe locuri ale nōstre și a intra câte puținū, puținū feluri de feluri neoterizmī, și scorniri grele, cu adesea schimbări Domnilorū, și cu cererea a dese mucareruri, în care vremī gāsindū fursantū și hazelelile cele din prejurū, n'aū lipsitū a ne face răū în totū felulū; pentru care ne-amū îndemnatū de multe ori să ceremū milă de la dreptatea prea Inaltei împēr.ții ; dar din păcatele nōstre, aceea nu o amū nimeritū din apracsia Domnilorū țērei. Decī rezemāndu-ne la cea multă dreptate și iubire de ómenī a prea Inaltei Impēr.ții, cutezamū a arēta plecate cererile nōstre cele mai josū scrise și | ne rugāmū, să ni să dea starea nōstră cea dāntēiū, prin vrednice de inchināciune împēr.

teșți hatîșerifurî, cu întărire osebită a fieșteș-căria cereri și priveleghiurile noastre.

«Domnii noștrii ca din vechime, să se alégă dintre noi pămînteanî, și prin plecata a noastră anafora să se întărescă, dă cătră prea Înălțata Impărăție, și să fie nesuperați și nestrămutați în totă viața lorî iar și după ce-sî voru da sîrsitu vieței lorî, alegerea de Domnî nouî să se facă iarăși dă la noi, și așa să se întărescă dă la prea puternica împărăție.

«Să ni să rînduască *geize* țerii noastre, după vremea din zilele celui intru slăvire pomenitî Sultanî Mehmet alî 4-lea, și să se îndrepteze condica după obiceiul de atunci, scoțandî bitaaturile și cele noaă scorniri și să nu să cêră vre-o altă dare; pre care *geize* a noastră să o aducă unulî din boerii pămîntenî, și să o facă teslim la împărătesca curte | după celî vechiî obiceiî; și să nu între la dregătoriile țerii noastre, fieș-care ipochimen, prin poruncă, sau într'altî chipî.

«La jălbile de pricinî, atâtî cele politicești, câtî și cele de vinovății, ce vorî avea creștinîi asupra Turcilorî, sau Turciî asupra creștinilorî, i creștinî cu creștinî, să aibă întărire nestrămutată otărîrea Domnului, fără de a nu să mai face apelație la davalile creștinilorî i a Turcilorî, și să se asculte mărturiile creștinilorî, după fermanurî i fetfale, ce sînt date tevaturin, și nime din pămîntenî să nu să facă igzar, adică să nu să rădice de a să judeca aiurea, fiindî țara noastră în totî chipulî slobodă; care acestî felî de priveleghium, iaste din ceputî cinstitî și întăritî; și prețî de singe să nu să cêră după vechiulî obiceiî; și cadii cei din prejurî i pașîi și alții să nu să amestece la ale țerei noastre, cu nici unî felî de pricină, și căți din Turciî vorî veni pentru neguțatorie la țara noastră, să nu pôtă a veni fără de apodixis de la împrejurenîi pașîi zabiții cei mari; și cei | ce vorî veni cu bună apodixis, să nu pôtă arunca arvună adecă *seleam ahccasă* la pămîntenî, inpotriva priveleghiurilorî Slobodeniî noastre, și după ce vorî vinde și vorî cumpêra marfa lorî cu redicata numai la tirgurî, îndată să se întorcă, și să nu aibă, case prăvălii, ciflicurî, morî, slugî sau slujnice din pămîntenî, după vechiulî obiceiî.

«Tôte moșiile cele ce sînt părintești dă baștină, din ceputî, să ni să întorcă. Lângă acêsta, țara rumănescă fiindî-că din vechime avea schelă orașulî dă Flocî, ne rugamî să fie și acum numita schelă la acelî locî pentru lesnirea negoții țerii după vechime, precum și Vezir Cășlasă și Cefliculî Ciungulî alî lui Esat Efendi și tôte satele și ostróvele ce sînt pîn prejurulî cetățilorî ca nisce părți ale țerei, moșii ale mănăstirilorî, boerilorî pămîntenî, să rămăe iarăși supt stăpănirea Domnului, cu nepăgubirea de dreptulî Boerilorî stăpăni i Bisericeilorî.

«Pașîi și alții, cu nici unî felî de pricină să nu pôtă trece prin țară, iar cine-vașî de să va întâmpla a trece, | pentru a lorî trebuință particulară, să aibă a plăti de la sineși ugiret, cheltuindî de la sineși pentru merinda lui, după vechiulî obiceiî.

«Lăcuitorii țerei rumânescei să fie în totu felul nesupărați de ori-ce felu de socoteli sau datorii vechi, și trecându în părțile turcești, peste Dunăre, să nu să supere dă haraciū și pentru chipul de îmbrăcăminte lorū după vechiulū obiceiū și dă să va întâmpla ajunge cine-vași fiindū supt vină și spre scăparea dă pedeapsa lui să va lepăda dă legea lui, acela dă este datorū cui-vași să aibă a-ī plăti; dă are cu cine-vași judecată să se aducă la judecată, și în hotarele țerii nōstre schimbare de lege să nu să facă; iarū de-și vorū schimba legea cine-vași din pămintenī afară din hotarele țerei nōstre, acela să remăe lipsitū de moștenirea părintescă, și a rudeniī, care iaste iarăși după vechiulū privelegiū alū țerii nōstre.

«Dă vreme ce cu pricină dă casabașalie să pricinua multe asuprele la țara nōstră, cu silnice hrăpiri | locuitorilorū, ne rugămū să lipsescă și de acum înainte acea slujbă, mai vĕtosū, cā iconomia de oi pentru Țarigradū, pōte să se facă și prin neguțătorī gelepī și prin pămintenī, cu mai multă îndestulare; așisderea să lipsescă și mucaioreaoa ce este ca unū *neoterismos*, din care să pricinuește alte asuprelī, cum și venirea vitelorū ogeaculū dă bostangii spre vāraticū dă la Mangalia la Jegalie în țară să nu mai fie.

«Ne rugămū să se dea pretutindenea cădute porunci, atâtū pentru desăvĕrșitā nepomenire ce ni s'au dāruiitū pentru cele trecute, cātū și pentru întōrcerea fără de plată a robilorū ce s'au robitū din patria nōstră, parte bărbătescā și femeescă, cu fără nezăticnitā întōrcere la patria lorū, arĕtându totū-d'a-una înălțata Pōrtă, cea osebitā milostivire la întâmplările vremei.» |

Cu acestea, cu d'alde acestea amū plecatū din Focșanī la Septemvrie 9 cum amū ȃisū și mai nainte și trecumū Dunărea pe la Dārstor, iarū la 19, aprōpe de satulū ce-ī ȃicū Canara, ne întâmpinā unū Capi Olan alū Mării Sale Grigorie Ghica Voevodū, trecendū cu vestea Moldoviī, de la care luāmū în știre, cā Domniile încă de la 13 ale acestiī lunī s'au datū, insă țara Rumānescă Mării Sale Alecsandru Ipsilantū Voevodū, iarū Moldova Mării Sale Grigorie vodă, îmbrăcandū caftanū unū fiū alū Mării Sale ce s'au aflatū (în totū cursulū acestui trecutū războiū) cu Dōmna Mării sale în Țarigradū, iarū noi urmāndū călătoriei, în 26 ne amū pomenitū la Stavrodrom, precum aveamū învățaturā de la simbatrioți, și împreunāndū pe Dumnealū Petreson Polcovniculū (ce cu cinci ȃile ajunsese înainte nōstră, trāmisū să fie la Pōrtă *incaricatos*), Dumnealū trāmise la Pōrtă cu scire de sosirea nōstră pā Dumnealū Senior Bizanie franțezulū, de felulū lui Țarigrādēnū și din noiū intisap dragomanū alū sēū, carele āntāiași datā ne spuse cā au pārutū bine | Dumisale Seiz Efendi Ismailū Beiū, în cāt i-arū fi ȃisū adu-ī, ca cum ne-arū fi avutū la perdea; iar apoiū întâmplāndu-se împreunările eleciilorū, cu heretizmos pentru noulū Vezaret, cum și Mării Sale Alexandru Voevodū, i se dete cuca la 30. În urmā la Octomvrie 4 ne duserā și pā noi, insă āntāiū deosebitū pā numitulū oficalū, cu cartea cea cātrā vizirulū, ȃi-

cându-ne că așa voește Pôrta, ca să nu mERGă împreună cu noi; apoi întorcându-se oficialul într'aceeași zi ne duse și pă noi întâiu la numitul Reiz Efendi, apoi la Kihai Beiu, și de acolo la Vezirul, căruia dându-i arzurile, după ce le-au cetit, ne-au întrebat de au mai fost vre-unul din noi altă dată la Tarigrad, sau de scim vre-unul din noi limbă turcescă, și toți am răspuns că nu scim, nici că am mai fost altă dată, (iar mie atuncea imi era alu șaselea mergere). Apoi ne alesem cu un *pekei* (prea bine), vom înștiința pă prea putericul împărat și așa ne-am întors iar în Stavrodrom la gazdă; iar după 2 zile numitul Bizanie dragomanul și Timarov secretarul lui Petreson Polcovnic, începură a ne dice, că Pôrta tânjaște dă șederea noastră în Stavrodrom, (din care pricepăm și sfișitul trebi,) iar la șapte ale lui Octomvrie, mai cu d'adinsul statură de noi, și ne mutară la diplo-fanar, fiindu-ne fost și găsit gazdă, unde am ședut zile 15, adică până la 22 ale lui Octomvrie. Iar atunci priimind o carte de la boerii simpatrioți, poruncindu-ne să cunoșcem pe Măria Sa Vodă de Domn, cu supunere, și împreună să fim sirguitoi pentru câștigarea pronomiurilor țerei. Și mersem la 23 de ne-am închinat Mării sale, și ne-au dat și noă rând de an mers în alai, (cu iubiții mării sale fi: Beizade Costandin i Dimitrașco și cu boerii etpaiului) la Babiul Humaghiun, aducându-se tuiurile la sarai. După aceea în multe rânduri am mers și am supărat pă numitul polcovnic Petreson și ne-au tot prelungit, că are purtarea noastră de grijă, iar la Dechemvri 1 simțind noi și locul unde s'a inchipuit izvodul pronomiurilor, am așteptat zile 10 și vedându că nu ne mai chiamă, am făcut și am dat din partea noastră acest raport:

«Cătră Cinstitul Polcovnic și Cavalcr Petreson Elci Rusii.

De la Deputații Valahiei

Reportu.

«După capitula care să coprind la împărăteștile tractaturii pentru pronomiurile patriei noastre, precum ni s'au dat înscris supt iscălitura Prea Înălțatului Feldmarșal Graf Petro Alexandru Romanțov, ne-au trimis simpatrioții deputați cu arz cătră înalta Pôrta ca să le aducem zmerita noastră închinăciune, și ca prin ajutorul Dumitale, să ne câștigăm vechile pronomiuri, ce le aveam în vécul celui slăvit întru pomenire Sultan Mehmet alu patruea. Acum dar (precum ne-am însemnat vorba) vedem că înalta Pôrta, spre unile cereri voește, iar pentru altele le va da cu alte umbre iar nu precum le cere țara, și cu acestea se ating întocmelele ce s'au legiuit între împărați prin tractaturii. Noi dar sintem numai Deputați, și dă vreme că Dumnea-ta după aceleași tractaturii ai putere să cuvintezi, și să aduci aminte pentru folosul

țerii noastre, ne rugăm să stai și să ne ajuți, ca să dobândim deplin cele care le cere țara. Iar de nu, încă să stai ca să ni să dea Hatışerifū pã acele 10 capitula, cum le-au legiuit împãrați în tractaturī.»

La acest raport ne urni cu răspuns la numitul sãu sicitarã, fiindã-cã acela il purta pã Dumnealũ dã nas, și pã acela l'au fostã lãudãndũ Dumnealũ Reiz Efendi cã este *permacul Olan*. Și tocmai la 16 ale lui Dechemvrie ne chemarã, în diserã, la Stavro-drom, atãtũ pã noi cãt și pã boerĩ Moldovenĩ, și cetindũ izvodulũ, (cãci unulũ era pentru amãdoã țãrile) Bizanie Dragomanulũ, fiindũ fațã și Petrison, vãdumũ cã mai tãte cererile | erau scrise pã dosũ ; și îndãstule amũ grãitũ și ne-amũ rugatũ dar n'au prinsũ locũ, cã acelũ dũsũ secretarũ ne prididea cu gura, cã este bine, pãnã ce s'au mãniatũ, alesũ cãnd ã amũ cerutũ izvodulũ, ca sã-lũ socotimũ ãntre noi, precum ne ãnvãtase unũ creștinũ. Atuncĩ l'au luatũ și s'au dusũ ielũ și cu Bizanie dragomanulũ la Pãrtã, iar noi cu tãte cã ne-au dũsũ, sã rãmãnemũ pã acea nãpte în Stavro-drom, nu le-amũ mai datũ ascultare, ci amũ trecutũ la Țarigrad. Iar a douã-đi Dechemvrie 17, dãz-dã-dimineãřã, ne chemarã boerĩ Capichehaele la Pãrtã, pentru đia bunã de la Prea ãnãlțatulũ Vezirũ, carele ne cuvãntã: «Iatã cererile vĩ s'au fãcutũ, și Domnulũ (fãrã pricinã arãtatã, de vre-o greșalã mare și doveditã,) nu sã va mai schimba. Ci dar sã fiĩ cu credințã și cu supunere, sãrguitorĩ ãmpreunã, pentru adunarea raelelorũ, ca sã se hãlãduescã pã locurile lorũ ; și iarãși veĩ avea milele ãmpãratulũ», iprocĩ, și sãrutãndũ-ĩ poala amũ eșitũ ducãndũ ne la Dumnealũ Izmail Beĩ Reiz Efendi, carele asemenea đicãndũ-ne, ãntinse la mãna Dumnealũ preã Cãstitulũ Dragoman | Costache Moruz, Hatışerifurile, unulũ alũ Domnĩ M. sale lui Vodã, și altulũ pã chipulũ dã pronomiurile țãrei, poruncindũ-ĩ ca sã le trimițã dupã Mãria sa Vodã, fiindũ-cã plecase din Țarigrad cu cãte-vași đile mai nainte ; iar noi la 21 ale lui Dechemvrie, amũ plecatũ dupã Mãria sa, ajungãndũ-lũ la Eski-Stambol, și de acolo ãmpreunã amũ venitũ pinã în București. Și ședũ Mãria sa în scaunũ la Februarie în 3 leatulũ 1775 (1).

(1) Aicea pare cã se terminã scrierea. Urmãzã ãnsã ãncã actele ce dãmũ ca anexe :

A N E X E.

Gospodarū Banū Mare alū țerū Rumâneștī Părvule Cantacuzino.

Noi cu mare părere de bine, ne-amū înștiințatū, (intâmplându-se pîn țara vóstră dătătorū, acesta, Maiorū Carazim), pentru lăudata voință, care ai Dumnéta, ca să fie de folosū într'acéstă vreme, ce avemū războiū cu călcătorulū dă lege, păgânulū și vrășmașulū nostru, și spre aducerea dă folosū a totū norodulū creștinescū; și tóte némurile și pămînturile creștineștī din robia Turcului să se izbăvescă. Acum fiindū vremea adevăratū osebită pentru legea creștinească, care pã urmă póte să fie întru îndestulare, dă vreme ce călcătorulū de jurămintū, neștiindū ce este Dumneđeū, aū începutū într'acestu chipū. Decī când va vrea păgânulū, să ridice sila lui asupra oștilorū nóstre, noi sintemū incredințatī că Dumneata, nu veī lăsa vreme ca aceea, carea va fi dă folosū legiī creștineștī, și dă punerea păgânulū și vrășmașulū nostru supt picioarele creștinilorū, ci mai înainte cu câtă-vași vreme, să dai în scire tuturorū Ghinărarilorū noștri, care vorū fi peste óste mai marī. Totū norodulū Slovenescū este supt robia Turcului, precum și noi scimū, că cu amară viață petrecū, și legea lorū în mare strimtorare și frică este totū-d'a-una; și pentru acésta nu gândi Dumnea-ta care cum-vași, că nu-ți vorū fi toți plecați, ca unui făcătorū de bine, macarū de nu toți, dar cea mai mare parte dintru dinșiī, să vorū da cu mare bucurie supt mâna Dumi-tale, cu acéstă a lorū bună-voire, numai să te silești și Dumnea-ta întru acestū lucru, cu totulū a fi slujindū spre ușurința acestui mare folosū; și cu acestū alū Dumi-tale mare aședămintū, toți să fie incredințatī, că singurū Dumneđeū într'acestu lucru te-aū blagoslovitū, și vorū acele noróde a vedé tãrie, ca să mulțămescă Dumi-tale, pentru izbãvirea lorū. Noi dãmū Dumnea-vóstră în scire, precum-cã noi, spre zaconulū și legea norodulū creștinescū, și spre cele ce fără de nici o vină străduescū, avëndū mare durere și părere de rēū, pohta Dumi-tale aū agonisitū de la Impărăția mea, fórtē mare milă, și Noi rugãmū pã Domnulū Dumneđeū, ca să vė trimiță (la acestū începutū dă lucru bunū, spre apărarea sfințelorū bisericiī și alū norodulū creștinescū) tótã puterea Sfințiī sale | și ajutorință. Pentru mai multa Dumnea-vóstră incredințare, de la impărăția mea iți trãmitū în locū de blagoslovenie impărătescū portretulū meū; și fãgãdueste de la impărăția mea, și altora deosebitū.

1769 Ghenarie 19, ot Petropolī.

Și s'aū iscãlitū cu însuși mâna impărăției mele așa : **Ecatherina.**

Fermanul lui Sultanu Hamit, împăratul Țarigradului, ce s'au trimisă după încheerea păcii, la cei de la Diu pînă la Brăila, ce să află pe lângă Dunăre : Veziru, Cadii, Naipi, Zabiții Enicerilor, și la Aianii i Voevodi, și la Domnul Țerii Românești, Alexandru Ypsilanti Voevodu.

Pămîntul Țerii Românești fiindu-că este cheleru alu împărății mele, osebitu că este trebuință ca să se păzescă și să se ocrotescă sārăcii raelele mele dă ori-ce răpiri și strămbătăți dă vreme că s'au călcatu cu prăpădenie și s'au resipitu locuitorii aceștii măi de susu Țise Țeri, cu pricina acestui de atâtea ani următoru războiū, și osebitu că este hotărîre și împărătesca mea poruncă ca să se tragă, și să se | sălăsluescă raelele cele resipite la lăcașurile lorū, rădicându-se frica și grōza de-asupra lorū, și cāștigādu-și liniștea lorū, viindū la odihna stărei lorū. Iaste acēsta și scrisū la cele despre amādoauē părțile date adevēritōre scrisorī, adicā Ahtecamele, care coprindū tocmelele cele cu frumōsă orēnduēlă, și ispravă ce s'au făcutū, între împărăția noastră și a Rușilorū (ve-cinică pace,) și la pricina întōrcerei Țerilorū, adicā a Țerii Romānesci și Moldovii spre partea Impărății mele, cum-că Impărăția Rusescă, să aibă a întōrce la Impărăția mea, pāmînturile Țerii Romānesci și Moldovii; și tōte cetățile, orașele, și tārğurile și satele, cu tōte lucrurile ce să vorū găsi intr'însele. Cătră acēsta este și scrisū la cele măi de susu Țise tocmeli, cum-că locuitorii acestorū | măi de susu Țise Țeri, orī de ce trēptă, stare, numire și familie vorū fi, fără osebire, cu vecinică nepomenire, să se erte, și în veci să fie uitate tōte ale lorū greșale, împreună cu tōte faptele lorū, ce să vorū fi arētatū cu bānuēlă și împotrivă, la pricina împărăteștii mele mārīmī; și să se întemeze la dregătoriile și paelele lorū, și la cele măi dinainte ale lorū avuturī și stārī, și să se întōrcă, la avuturile și moșiile care au avutū, măi nainte de războiulū acesta. De acēsta, fiindu-că este și împărătesca mea voință, atātū păzirea tocmelilorū păcii, cātū și ocrotēla raelelorū Țerii Romānești și Moldovii, de răpiri și strămbălăți; și cu tōte că și măi nainte, s'au datū împărătesculū meū strășnicū fermanū, cătră cei ce să află pā lângă Dunăre : Cadii, | Naipi, și Aghianii și Zabiți, ca să nu să dea voe de a intra în pāmîntulū Țerii Romānești și Moldovii, fiește-care din cei care să află pā lângă marginea Dunării, și pā la serhaturī și casabale, și căi să vorū împizmi, și vorū sta cu împotrivirī, să se pedepsescă cu marafetulū Zabițilorū lorū. Dar au ajunsū la auđulū împărății mele, cum că intr'acēstă vreme, unii pentru cāștigū, și pentru ca să-și facā pisma și rēutatea lorū, au trecutū în țara Rumānescă, și au supēratū pā boeri și pā raele, și gășindū pricină : cum-că în cutare vreme a războiulū au făcutū *iată ce*, și *iată ce*; și au îndrāznitū a îngrozi inimile pāmîntenilorū, și a să aduce împotrivorī la tocmelile păcii. Decī dă vreme că este hotărîre, și

împărătesca mea voință, ca să se oprască | și să se izgonască acei făcători de rele, și să nu aibă voie de a intra în țara Rumânescă, nimeni de la serhaturile sau ținuturile dă peste Dunăre, orî-cine ar fi, și urmându-se după tocmelile păcii, să nu să aducă aminte cele de mai nainte fapte ale razelei țerei rumânești, nici să se bântuască, sau să se supere.

Pentru acesta s'au dată această împărătescă a mea poruncă, ca voi cei de mai sus și diși, veziri, molale, zabiții Enicerilor și Voivozii, după ce veți înțelege : cum-că s'au ertat cu desăvârșită ertăciune toate faptele raelelor țerei rumânești și Moldovii, ce s'au întâmplat la curgerea acestui războiu, să nu socotiți cu cale, de a lăsa să treacă | și să între în țara Rumânescă, nimeni din locuitorii dă pe lângă Dunăre, și din agale i bairactari și alți neferi, dă a bantui și a supera pă boeri și pă raele, aducându-le aminte cele trecute ale lor fapte și pă acei ce voru îndrăzni a face împotriva fermanului și împotriva tocmelilor păcii, îndată să-și prindeți și să-și închideți, și cu marafetul zabiților lor, să-și pedepsiți, și să vă nevoiți cu toții, spre împlinirea înaltei noastre porunci; și copia acestui înalt împărătescu firman să o faceți caidă, adică să o treceți la condicile mehchemelelor, și fiindu acestu nizam, dă apururea să vă feriți cu mare frică, dă a nu face pornire împotriva. Deci această poruncă s'au trimisă cu (.) ei fiindu fără de îndoială, cum-că cei mai dă sus și diși făcătorii de rele omeni, intrându în țara Românescă, și aducându aminte boerilor și raelelor mele, cele trecute ale lor greșeli, și supărându pă locuitorii raele, voru fi pricinitori dă a spăimânta pă raelele cele care sînt a se sălășlui, și voru strica nizamul țerei, și fiindu-că este împărătesca mea hotărîta voință, de acestu felu de zăticniri, și pedepsă, cauza acelor ne-supuși, dă va ajunge la auzul împărăției mele, cum că din nesilița și trecerea cu vederea a cui-vași | din voi, va intra cine-vași dă dă pă lingă Dunăre, înlăuntru în țara rumânescă, și cum că au speriat și au supărat pă boeri și pă raelele mele, să știți că fără a să da ascultare dă îndreptare, veți cădea la strașnică și grea pedeapsă. Ci lăsându-vă dar, dă lăsarea și trecerea cu vederea, să vă nevoiți dă a face pă unii ca aceștia, după cum să cuvine, și să faceți caidă, trecendu la condicile mehchemelelor, acestu împărătescu alu meu firman, și să lăsați pă celu adevăratu ferman, la celu dă acum Domnu alu țerei Românești, și să prindeți pă cei cari voru îndrăzni, a face împotriva împărăteștii mele porunci, pepsindu-și cu marafetul zabiților | lor. Și iar celu mai dă sus și dișu Domnu alu țerei Rumânesce, sciindă că s'au dată împărătesca mea poruncă, că cele trecute fapte ale boerilor țerei rumânești din vremea războiului, s'au ertat dă cătră împărăția mea cu desăvârșit, și iaste împărătescă mea voință ca să se afle păziți, supt aripile împărăteștii mele mili, și supt umbra liniștitei, și iaste împărătescă nădejde cum că tu veți arăta și fiește-ce nevoință și credincioasă slujbă dă a îmulți pă pămîntenii, după ce veți

face să înțelegă copriinderea acestuî împără'escū alū meu fermanū, boeriū și raelele țeriū Rumānesci, și după ce veī trage și veī sălășlui pă cei resipiți, | la cele vechi ale lorū lăcașuri, și îi veī face să înțelegă cum-că vorū fi subț acoperemintulū, ocrotéla și mila împărăției mele, să faci caidū la serhaturi și ținuturile cele dă peste Dunăre acestū împărătescū alū meu ferman, și celū adevēratū ilū veī păzi la mâna ta și să înștiințezi îndată la milostivnica mea Pōrtă.

1774 Noemvrie 14.

FINITULŪ CODICELŪ.

CÂTE-VA VORBE MAI GREU DE ÎNȚELESŪ.

- Abateades*, abați și abateșe.
- Acicuri*, bărci cu câte o văslă sau pinză largă în formă de Șeici.
- Acrothalasie*, vecine mării.
- Acro-tiriu*, promontoriu.
- Acrovolismos*, bătaie, luptă, încăerare, începere, dare de pricină de bătălie.
- Actinamea*, act oficial.
- Aftokefalos*, de sine stătător, de capul său.
- Aghiani*, oficeri de ortale ieniceri.
- Aligerani*, *Algeriani*.
- Anastasis*, sculare în sus, înviere, înălțare, ridicare, aședare.
- Aneresit*, anulat.
- Apestit*, neintârziat.
- Apikie*, stup, stiubei.
- Apocrisamis*, reprezentantul Papei.
- Apodixis*, dovadă, mărturie.
- Apofasis*, aserțiune, declarațiune, decisiune, sentință.
- Armistritia* = Armistițiul.
- Arzul*, jalba, reclamațiune, espunere, raport, memoriu.
- Arzahal*, petițiune, suplică.
- Asprothalasiți*, de la marea alba.
- Ataxie*, desordine, necuviință, încălcări, năvăliri.
- Băjenie*, pribăgie, fugă, strămutare silită de oameni, din cauză de evenimente, emigrațiune.
- Baraictarul*, purtătorul de stindard.
- Bașa și Baș*, Baș e un titlu de înțetate ce se da și la grade inferiore până la major = *Bimbașa*.
- Beciu*, Viena.
- Beratli*, cari au puterea lor din un nume *berat*, brevet, diplomă.
- Biv-vel*, fost mare, Biv vel stolnic.
- Bogaevlenie*, Teofania.
- Bogantinov*, cred că este o erore de copist, loco : *Pangration*, p. 402.
- Boiurile*, talia, statură, corpurile falnice.
- Bolozoane*, imbarcațiune.
- Bostangii*, soldați din garda împăratăscă.
- Borbun Luizin* = *Louis Bourbon*.
- Buluc*, păle, grămadă, cetă.
- Cadii*, judecători.
- Caid*, document, act, condică, registru, legătură, aședare.
- Caiafet*, aspect, înfățișare, îmbrăcăminte.
- Caravele*, o specie de bastiment.
- Carea*, trupe aședate în 4 laturi, punându artileria la mijloc.

- Cata clironomian.* ad. după dreptul
de *clironomie*. Am conservat mai
incolo scrisoarea vorbelor grece
cu litere române, fiindu-că și au-
torul le scrie cu cirilice. Aseme-
ne și : *peri cata clironomian*.
- Catarga*, cei puși la catarga, adică
condemnați a văslui la corăbii de
răsboi = închisore.
- Cathortosi* (a), a isbuti, a dobândi, a
parveni.
- Ceadarurile*, avuțiile, cuprinsul, cea-
dalicul = calabalicul.
- Cearcagii*, soldați din antegarde, *E-
claircurs*. Nu e oare vorba română
cercetași ? a *cerca* și terminațiunea
turcă ?
- Cerceve-sacali*, barba lungăreță și tă-
iată dreptă ca o *cerceve*.
- Cctegi*, capul de ceta. Vorba română
cu finala turcă.
- Cheler*, grănarul, camară de proviziuni.
- Chiloman*, strigare.
- Chinologie*, discuțiune, amestec ?
- Chitap*, scrisore, memoriu, documentu,
misivă.
- Chivernisi*, (a se) a economisi, a se
servi, a subsiste, a se folosi.
- Ciflicurile*, moșie, arendă, vilă.
- Ciohodari*, servitoru, servitoru dom-
nescu, oficialu.
- Citaci*, neregulați.
- Cisis*, aplecare, inclinare, dorința.
- Conac*, gazdă, găzduire, popasu, locu
de masu pe nopte, și de călătorie,
hanu, locuința.
- Caravion*, ori-ce felu de corabie de
negoțu.
- Cluca*, cursă.
- Cobecii*, transportatori.
- Confistatori*, conquistatori, cuceritori.
- Crius* (p. 197) este *aries* ? berbece de
atacat zidurile ?
- Cumbarale*, bombă, obuzu.
- Cuventie*, vorbă stilcitu din *Conven-
țiune*.
- Dalcacii*, viteji, războinici.
- Danscai*, = Dantzig.
- Davalile*, pricinile, afacerile, jude-
cătile.
- Delii*, nebunu.
- Derea*, cu strimtoare, ocolu, locu de
trecere strimtu, unde nu se pote
desfășura o armată.
- Dia ta caca endihomena*, din cauza
relelor îndurate.
- Diacrisis*, bună judecată, cu discer-
nemintu.
- Diadoh*, moștenitoru, urmașu.
- Diefendefsis*, putere, ocrotire, stăpă-
nire.
- Diafendepsi* (a), revendica, a recă-
știga, p. 415.
- Diorizmos*, punere la cale.
- Discolii*, dificultăți, pedici, nepotriviri.
- Distihia*, nenorociri.
- Diuu*, Vidinulu, Vă-Diul = Vidinulu ?
p. 208.
- Efendim luna pasport derler*, Dom-
nule, eată pasportulu de trecere.
- Efilonicusan*, conchidea, discuta.
- Egheri*, oste de vânători.
- Elciiu*, ambasadorii, ministrii pleni-
potențiar.
- Energhisi* (a se), a se exercita, a se o-
pinti, a se anevoi.
- Epanastasis*, răscularea, răsvrătirea,
revoluțiune.
- Epanghelma*, profesiune, întreprin-
dere, meserie.

- Epitropicos*, ca reprezentanți ai celorlaltii.
- Epicherimata*, folósele, dobândirile, câștigurile, întreprinderile.
- Epicratia*, tăria, puterea, stăpânirea.
- Epimelie*, pornire, îndemn, rîvnă.
- Erlîi, turcî Erlîi*, localnici, stabiliți acolo.
- Eşpeh*, deștept.
- Etpaiul*, suita.
- Evghenie*, nobleța.
- Echolokinitor*, aderător, partisan, primitor, accesibil.
- Evmenos*, cu tărie, cu curagiu, cu hotărîre.
- Evnie*, buna opinie, considerare.
- Exemplere* în loc de *esemplare*.
- Farlîz*, predarea, supunerea, (p. 212).
- Forstat*, germanul *Vorstadt*, foburg, pe Unguresce *vârcs*, de unde vorba oraș.
- Fartir*, quartir, găzduire.
- Fatrîi*, partide, împărecheri.
- Fetfa* și *Fetva*, proclamație, decisiune, sentință, act emanat de la muftiul.
- Filonichie*, discuțiune, dispută, desbatere.
- Ftonos*, ură, invidie.
- Fursant*, ocaziune favorabilă, noroc, isbândă.
- Gazi*, victoriosul.
- Geabul*, pradă, jaf.
- Geize*, capitație, tribul.
- Gelepî*, negușitorii streini, în special de vite.
- Gephane*, și *ghephane*, erbărie depușcă.
- Gherușii*, bătrânii, senatul.
- Ghuirluc*, desiş, îmbăcselă, încurcatură.
- Globniculă*, cel care iea glóba, amenda.
- 424 *Ghimişulă* = Timişul.
- Han tepesă* = movila Răbăiei.
- Haraciū*, bir, dare, contribuțiune.
- Hasul*, linia de hotar.
- Havadişurî*, scire, noutate, întâmplări.
- Havantote*, pioă mare cât un tun.
- Hazmodie*, confusiune, neunire, neînțelegere.
- Heretismos*, felicitări, visite de bună venire.
- Hrisimefsi* (a), a înlesni, a se face util.
- Iabangîi*, Turcii Iabangîi, mercenari vagabonđi, streini.
- Iagma*, saŭ iama, a se da iama, a se jefui, a se da unuia și altuia.
- Iamacî*, recruți. Apoi însēmna și adjunct, ajutor de logofet, condicari.
- Iasaccîi*, (p. 204) soldați pentru siguranță.
- Idiohiron*, (tò), proprie scriere. p. 417.
- Ierokiikas*, muftiul.
- Ierniî* orî ierlii (Turcii ierni), staționați, de baștină, pămîntenî, localnici.
- Ikitaîlai*, cu două tuiuri.
- Ilam*, părerea în scris, socotință, raport, înscințare, notificare, informațiune.
- Imdat*, ajutor, dare extraordinară.
- Imetium Mohametū ghiaurū azdir*, lădat fie Mohamet, dușmanii sunt pușini.
- Incaricatos*, *Chargé d'affaires*.
- Ipoconsuladis*, vice-consul.
- Ipokimemos*, persónă.

Ipolipsis, faimă, nume bună.

Ipopisie, bănuială, prepusă, părere, inchipuire.

Ipopți, bănuitori.

Ipostatica, rebeliă.

Ipothesis, chibșuințe, regulare, afacere.

Isterisi (a), păgubi, strimtora, a storce, a amâna.

A iuridisi, a năvăli, a da iuruș, a răsbi.

Iurudisindu-lū, dândū grea navală, ințetire, prididindu-lū din tunuri, 422.

Iuruș, năvală iute, (p. 595).

Iuceală, aparență.

Kefea, *Cafa*.

Kenar, colțū, răsintie, margine, briū de zidū, ungheriū.

Lefcoaet, decorațiune.

Lagum, canalū, mină subterană.

424, Laignal generalū, *Leitenant* generalū; vorba e stilcită de copistū.

Leșuri, cadavre.

Limionurile, limanurile, porturile, pasurile adăpostite pe apă.

Lisindiriv, disenterii.

Liude, ómenī, indiviđi, capete.

Logotriviă, discuțiune.

Lovcile, bărci mici utilizate de pescari pe Dunăre și țermii Mării Negre, în Rusia.

Mareftulū, prin mijloculū, prin intervenirea.

Marghiolie, viclenie, stratagemă, șiretlcū.

Marghiolū, feciori de lele, vicleni, prefăcuți, mișei.

Mărzacī, căpetenie de tătari.

Megalopsihos, mărinimosū.

Megeană, merse cu o megeană, vasū

de plutire.

Meghistani, maī mari, fruntași, notabilī.

Mehtup, scrisore.

Menzilul, poșta, stațiune de poștă.

Mertic, tainū, porțiune.

Metehmion, rază de pămînt neutru.

Meterez, locū întăritū, șanșū, zidū cu găuri, fortificațiune.

Miria, zece mi.

Mucacreaoa, mucarer, birū ce se da la înoirea domniei.

Muchimat, provisiuni de hrană și răsboiū.

Muhafēz, gubernatorū, administratorū, capū.

Muhaserea, impresurare a unui locū întăritū, a cuprinde.

Mujdea, noutate, scire bună.

Mumbașiri, slujbașū polițienescū, executorū, comisarū alū guvernului.

Namestii, așeđări.

Năprasnă, neașteptată, iute.

Nazat, înderătū.

Neoterismī, lucruri noue, scornituri noue, preschimbari politice.

Nizamul, conducerea, comanda, porunca, dispozițiunea.

Obuzul, artileria.

Ogeacul, corpū de ieniceri.

Ordinași, însărcinași cu ordine.

Ortale, cete de ieniceri, ceta in genere.

Osfestenie, dumneđeasca arėtare.

Ostavedă, concediū.

Oturac, stațiune, popasū.

Paretisis, demisiune, abdicare, renunțare.

Parisia, defață, deschisū, p. 418.

Pathos, pasiune.

- Perdea*, a-î avé la perdea, lângă uşă.
Perialul, ales-excelentū.
Perimerie, termenū, sorocū.
Peripūisis, îngrijire, bună primire.
Peripūiticos, delicatū, subţire.
Perisiusia, cuprinsulū, avutulū.
Peristasis, ocaşiune, împrejurare, circumstanţă.
Pioa, mortiere, tunurī marī de zidū.
Planisiá, se projecta, se chibzuia.
Plean, pradă, spoliī de răsboiū.
Plirexuşī, plenipotenţiarī.
Plirexusiotica, plin-împuternicirea.
Pristavī, publicatorī, vestitorī, craīnici
Po, câte : po tunū unulū, câte unū tunū, p. 423.
Pod-Polcovic, locotenent-colonelū.
Poezi, crescū, se mări.
Polegniţă, poleiū.
Ponoslui, (a) a acusa, a învinovăţi pe nedreptū.
Portom suveizul (to), portulū Suezului, p. 208.
Posluşanie, de ascultare.
Posvol, primitū, îngăduitū, permisū, iertatū.
Practicon, cu practică, cu o experienţă, p. 216.
Praxis, lucrare, făptuire.
Pretentionuri, pretenţiuni, p. 414.
Prisna, compoziţiune, aliagiū, 419.
Psiful, votulū.
Proclētu, afurisitū, blăstematū.
Proesti, notabilī, fruntaşī.
Profasis, pretextū, scusă, cuvintū in aparenţă.
Proftacsi, a profita, a eşi mai înainte, a ajunge.
Prohorisi, a inainta.
- Prohorisela*, propăşirea, înaintarea în o afacere, succesulū.
Proimion, precuvintare.
Prolipsis, evenimente supravinite înainte
Pronomion, drepturī, privilegiī după documente, hrisóve, după legī.
Protia (ta), întâetatea.
Proti-armia, armata rusescă era împărţită în două armī : cea 1-a proti-armia şi cea a 2-a sub Comitele Panin, (pag. 197).
Protimie, preferinţa, înclinare, întâietatea : să nu-î strice protimia.
Provivazmos, înaintărī în oficiū, remuneraţiuni, favorurī, p. 42.
Proxeni (a), a peţi.
Ramūt, strigătū, p. 189.
Ratragamentul, *Retranşement*, p. 402.
Regeali, funcţionari superiori : şeih Islamul, Paşale din divanū, miniştri.
Rezaleturi, afrontū, ruşine, batjocură, obijduire etc.
Rezni, (a se) a se îndepărta.
Sabam ahceasă, arvone ce aruncau Turcī la pămīntenī pentru provisiuni care aşia erau siliţi a le vinde.
Saivant, umbrarū, cortū deschisū, uraniscū.
Salt, singurū, numaī.
Şam, Samos, p. 403.
Sambechia, vasū de plutire p. 203.
Sangeacul, stindardele.
Saxanezicon, *sacsonicescu*.
Sefacturile, suflărilor.
448. *Senducurī*, lăqī.
Serhaturi, localităţi mărginaşe, de frontieră.
Sevghiliu, înamoratū (sevda).
Sfeti, (a se), p. 218. După care se

- steti (informă), a se da pe față, se cunoscù.
- Siliște*, locul orî satulî unde locuia De la vorba slavonă *Selo*, satî. In documente vorba *Siliște* însemnă loculî unde a fostî unî satî, p. 216.
- Simahia*, alianță.
- Simfoni* (a), a fi de acordî, în unire, a adera.
- Sincatavasis*, invoire, bună înțelegere.
- Sinerghisi* (a), a conlucra, a contribui, etc.
- Sinthiki*, tractatî, dispozițiunî, orînduelî, punerî la cale.
- Șișanele*, puscî lungî, p. 212.
- Sofisi* (a) verbî, a cugeta.
- Stenahorisiți*, strimtorați, p. 204.
- Stratighimă*, stratagemă, încercare, comandare de armată, diversiune.
- Stupai!* pașolî, la o parte! Dă-te în lături!
- Stupai*, acestî nume fu datî de autorî la Ruși, de la vorba «*Ступай*» și care era comanda ce Românulî aușia adese în ôstea rusescă, (p. 189).
- Sul*, pretextî, născocire, plăsmuire, pricinuire, *Cu sul subțire* etc. p. 211.
- Tacticon*, regulați. Călărime tacticon, p. 209.
- Tagma*, cêtă
- Tânji* (a), a nu fi mulșămîți, a-î fi cu supărare, a nu-î conveni.
- Tarpi*, (a), a se aciuu, a se strecura, a trăi pe ascunsî, în tăcere, p. 209.
- Teftedarî*, archivistî.
- Teftethanea*, archiva.
- Teftonicon* (ton) *cavaleron*, cavalerîi Teutonî, p. 414.
- Tepeledisi* (a), a tepeledisi de a mână.
- Terbie*, se făcu o *zamă*, se amestecă în tôte ale Europeilorî; se ia în sensî rău în turcesce.
- Teslim*, a preda.
- Tetbirul*, pofta, desideratulî, combinațiunea, planulî.
- Is ta para talasiile* pe țermulî apelorî, turcescî, p. 205.
- Topci-Bașa*, căpitanî de artilerie.
- Troposurî*, modalitate.
- Tuiurile*, drapele avîndî în vîrfî o cîdă de calî.
- Uciutuilai*, pașale de cîte trei tuiurî.
- Urdinant*, oficerî *urdinant*, de ordonantă.
- Varghestisi* (a se), a se lăsa, a abandona, a ceda, a se desiste.
- Varușul*, mahalaua cetăței.
- Vera*, făcură *vera* cetatea Cheliei, p. 196, închinată.
- Vileagî*, în publicî.
- Zabiți*, șefî, p. 401.
- Zaherele*, provisiunî pentru armată.
- Zarcele*, Ghebe, sucmane, (p. 213).
- Zaticni* (a), v. A impedita, a pune stavilă.
- Zbughiul*, (p. 215) fuga, dosirea, pe ici și-e drumulî!
- Zemón*, zemlin, p. 218.
- Zurbalâi*, zurbagiî, neconținutî în certurî și sfeđi.

NOTE.

Pag. 203. Despre *de Tott* colecțiunea Hurmuzaki publică numeroase documente în Tom. VII Doc. 43, 52, 151, 166. Veđi și scrierea Baronului de Tott: *Memoires sur les Turcs et les Tartares. Suivis de: Observations critiques sur les mémoires de Mr. le Baron de Tott.* Amsterdam 1785.

*

Pag. 278. Autorul codicelui: Dumitrache biv vel Stolnicu, arată că elu a fostu alesu de Divanul Munteniei, ca împreună cu Const. Cocorescu să mergă la Constantinopole pentru a susține drepturile țerei în fața Porței. De și nu era autorul codicelui unu omu de rëndu, necunoscutu, mărturisescu totuși că până astăđi, nici din hărții, nici de la cei mai cunoșcotori de nimirile muntenești, n'am aflatu numele de familie alu Stoln. Dumitrache.

În Hurmuzaki se face mențiune de deputațiunea țerei la Constantinopole, dar nu se indică cine era în deputațiune. Dacă mai târđiu vomu descoperi numele de familie a biv vel Medeln. Dumitrache, pe care copistul N. Piteșteanul ilu numesce «*vel stolniculū*», voiu comunica acelu nume Academiei. Am încă speranța a-lu afla în acte de la Eforia Spitaleloru. Observu că, minunatulū arz ce presentă Deputațiunea la Pórtă (278) este până astă-đi ineditu.

Pre Biv vel stolniculū Dumitrache ilu aflămū menționatū până la anulū 1792 în diferite acte și funcțiuni ale țeri muntenești. Așa bunā óră la 1784 Noembre 15 Domnitorulū îi adresă unū *pitacū*, ca epitropū alu St. Pantelimonū (Veđi condica domnescă arch. stat. No. 12).

Deja la 1775, cu boeria numai de medelnicerū, Dumitrache era în epitropia obștescă împreună cu Iordache Lechliu și cu medelnicerulū Enache Vilara, (veđi condica No. 1 arch. stat.)

În 1785 Marte 20 Domnitorulū ordonă boerilorū epitropi ca împreună cu stolniculū Dumitrache să se ocupe de organizarea orfanotrofiel.

În luna lui Septembre 1791 Domnitorulū adreséză mai multe pitace, în care biv vel. stolniculū Dumitrache nu lipsesce a fi menționatū. La Septembre 4 acelu anū, prin pitaculū lu Mihai Suțu V.V. stolniculū Dumitrache este numitū într'o comisiune cu boerilū epitropi, ca să îngrijască de reparațiunile de la St. Sava, avendū a se muta acolo Domnulū, în loculū scólei. (Condica No. 20).

La aceeași dată Domnitorulū mai numesce pre stolniculū Dumitrache într'o comisiune specială însărcinată a chibzui *narturile*.

La 1791 Septembre 12 stolniculū Dumitrache semnéză proiectulū de nart.

În Septembre 18 același anū pitaculū domnescū către stolniculū Dumitrache ni-lu arată totū epitropū la St. Pantelimonū (condica No. 20).

La Noembre 12, 1791 ilu vedemū continuandū și ca epitropū în epitropia obștescă.

Pre copistulū Nicolae Piteșteanulū ilu aflămū însemnatū în slujbe de o importanță mică. Stolniculū Dumitrache împreuna cu Constantin Barutov vel Paharnicu au fostu rënduți în o comisiune de regularea otarelorū despre Ardealū. (Condica domnescă No. 20).

În fine acestū bărbatū meritosū a fundatū cu banilū sei prima scóla rumânescă din Tirgu-Jiului, zidindū anume localū pentru acéta. (Condica No. 20)

ERORI PRINCIPALE DE INDREPTATŪ.

<i>Pagina</i>	<i>Cum este</i>	<i>Cum trebuie să fie</i>
171	forta	póte.
180	ulm.ându-lū	urmându-lū.
181	înfricoşându	înfricoşată.
id. în nota 2	Prusiei	Rusiei.
183	loviturī	loviturī.
186	Berber	Berber.
191	Varuşulū	varuşulū. Acéstă eróre este
în mai multe locurī. Lectorele o va corege, căci nu este vorba de unū oraşu cu acestū nume		
Varuşū, ci de <i>foburgulū</i> unei cetăţi.		
196	Reprim	Repnin.
»	famliile	famliile .
»	Cuvera	Cu vera.
204	Iaciacci	Iasacci.

NB. Observe-se că, vorbele *pă, dă* une-orī aū fostū culese : *pe, de*. Acéstă eróre o va îndrepta lesne lectorele, ca şi alte mai multe ce nu mai înregistrămū aci. Vorba *sunt* este a se ceti scrisă : *sint*.

Divisiunea paginelorū din codice este în multe părţi indicată cu semnul | .

TABELA MATERIILORŪ DIN CODICE (1).

	<i>Pag'ina</i>
Introducere la istoria evenimentelorŭ din Orientŭ.	169
Codex de începerea vechiului némŭ slovenescŭ și de numirea lui	170
Letopisețulŭ Slovenilorŭ	174
Manuscrisŭ Gaster	»
Istoria Rosilorŭ	175
Viața marelui Petru	»
Codex No. 399 alŭ Academiei	176
» » 154	»
» Urechiă	»
» alŭ Stol. Dumitrache	177
Precuvintare	178
Campania I-a de la 1769.	185
» II-a » » 1770.	191
Sévârșirea lui Conte Panin	197
Cele petrecute în țera leșescă	201
Cele sévârșite de Ruși despre Anadolŭ.	202
Fără nădejde rană a Sultanului pe Marea Albă.	»
Pentru trecerea de vreme	207
Altă rană a Sultanului cu Ali-Beiu	»
Campania III 1771.	208
Răsboiulŭ de la Popesci	215
Răsbóiele afară din hotarele țerei.	218
Campania IV 1772	222
Manole Vodă	»
Cartea lui Musunoglu Viziru	224
Impărțela țerei leșesci. Maria Terezia	228
Manifestulŭ Impăr. Prus	232
Voróva de a doua armistiție	234
Manifestulŭ Hanului Tătarilorŭ	235

(1) Codicele ce amŭ urmatŭ are o specie de tabelă, dar fiindŭ numai începutulŭ ei, deci fiindŭ fragmentară, nu o utilizămŭ.

	<i>Pagina</i>
Moneda română bătută de Muscali	237
Campania V 1773	»
Manifestul Porții	242
Al II-lea congresu	243
Cererile Rusiei	244
Manifestul Rusiei spre răspuns la manifestul Porții	246
Iarși vorba războiului campanii din 1773	255
Isprava Rușilor cu Dirstorul	257
Campania VI 1774	263
Sfârșitul războielor de la Proti-Armia din Dobrogea	265
Tratatul de pace de Chiucuc Cainargi	268
Deputațiunea țerilor românești	278
Scrisoarea către Vizirul a mareșalului	»
Arzul țerei muntenești	279
Numirea noilor domni	282
Scrisoarea deputaților Valachiei către Petrișon	»
<i>Anexe.</i> — Gospodarul Banu Mare al țerii Românești Părvule Cantacuzino	284
Fermanul lui Sultan Hamit	285
Câte-va vorbe mai greu de înțeles	288
Note	294
Erori principale de îndreptat	295

TABELA GENERALĂ A MATERIILORŪ.

	<i>Pagina</i>
Prefața generală	I
Archimandritulū Vartolomei Mazareanulū	I—51
Facsimile de la Mazareanu	51
Sigiliulū tēgului Pétra	52
Facsimile.	53
Documentele St. Ión de la Pétra.	56
Pe file de Ciaslovū	63
Documentū referitorū la limba românescă	69
Facsimile după documentū.	82
Documente dintre 1769—1800	83
Documente relative la aniī 1800—1821	121
Oda de Daniilū Scavenski. 1825	138
Moratorium	153
Autografele lui Varlaamū Mitropolitulū.	159
Facsimile de la Mitropolitulū Varlaamū	168
Istoria Evenimentelorū din Orientū	169
Tabela materiilorū acestui codice	296

MEMORII

PRESENTATE ACADEMIEI ROMÂNE

IN 1888—1889

DE

V. A. URECHIA

MEMBRU ACADEMIEI ROMÂNE,
PREȘEDINTE ALŢ SECŢIUNEI ISTORICE, etc.

- I). Despre Monastirea din Cetatea Niamțului.
- II). Documinte noi despre Vasilie Lupu și familia lui.

OPERE COMPLETE

SERIA B. TOM. III.

BUCURESCI

TIPOGRAFIA CAROL GÖBL

16, Strada Doamnei, 16

1890.

304170

BISERICA DIN CETATEA NÉMȚU

și

DOCUMENTE RELATIVE LA VASILE LUPU ȘI DÓMNA RUXANDRA.

Ună chrisovă dela Constantină Voevodă din 7199 (1691) Iulie 10, descoperită de mine la mănăstirea Némțului, în anul 1887. arată «că aș venită soborul mănăstirii dela cetatea Némțului, cu Egumenu Athanasie și aș arătată, cum într'acele vremi grele și prădă de oști de prin tóte părțile și de tâlhară și intrândă Cazaci în cetatea Némțului de aș jăcuită și aș luată totă ce aș aflată și aș omorită și pe Dómna Ruxandra fata lui Vasile Vodă, atuncea aș luată uricele ce aș fostă de ocină a mănăstirii și le-aș sfărâmată și le aș luată tóte și acum unii și alții impresóră moșile» (1).

(1) Nu numai la mănăstirea Némțului aș prădată Cazaci, în diferite rânduri anteriore, ci și pe la alte locuri. Iată ună documentă dela Gheorghie Ștefană Vodă, amintindă despre aceste fapte :

«Iă Gheorghie Ștefană Vodă, din mila lui Dumne-deu Domnă Tērii Moldovei. Precum aș venită înaintea Domniei méle și a boierilor măi și mică ai Domniei méle părinții și rugătorii noștri călugări dela S-ta mănă-tire ce se numește Dragomirna, unde este hramul

Din cuprinsul chrisovului lui Constantin Voevodă, culegem două informațiuni prețioase și anume : una relativă la existența la cetatea Némțului a unei mănăstiri și a doua, relativă la tragica morțe a Domniței Ruxandra.—Aducem aci câte-va documente noue cu referință la aceste două fapte.

I.

Sântul Nicolae din cetatea Némțului.

P. S. Melchisedec în «*Notițe istorice și archeologice*» la pagina 26, vorbindu de o inscripțiune ce se află ađi pe zidul paraclisului dela mănăstirea Seculă, ăice : «*Se nasce acum întrebarea : Ce cantă inscripțiunea unei mănăstiri făcută de Petru Rareșu și de familia lui.*

Coborirea Duhului Sfântu și s'aú jăluitu noue cu mare jalbă și cu multe mărturii și așa ăicendú, precum privilegiile și alte îndreptări de drese de danie și miluire și de întăritură ce aú avutu dela alți fericiți întru reposare Domni ce aú fostu mai înainte de Noi și dela ctitorulú sêu repositulú Mironú Barnoski Vodă, pre satulú Nicșeni în ținutulú Harlău, ce-i sub ascultarea Ocolului Botoșanilorú și Brătineștilú tij, cu heleșteu și totú cu hotarulú și Rușiorii pe Rėutu Suceveiú și Salea tij pe Rėutu Suceveiú și Barnova tij în ținutulú Sucevei, cu vaduri de mori și cu heleștee; iar acele privilegii aú peritu și s'aú stricatú tóte de Cazaci, când aú venitú Timușu Hmielnișkilú cu óste căzăcescă a Zaporojenilorú, dimpreună cu Tătarii până la cetatea Sucevei, ca să prade pre Dómna lui Vasile Vodă. Decí atuncí Timușu Hmielnișkilú cu ai sėi Cazaci aú mersú la S-ta mănăstire ce mai susú scriemú, Dragomirna, și aú bătutú și aú dobânditú pre S-ta mănăstire și aú luatú tóte avuțiile și vestmintele și vasele a S-tei mănăstiriú și odóre de mare prețú și de la alți ómeniú și neguțitorí, cari s'aú tēplatú acolo la S-ta mănăstire, precum însuși Domnia mea sciú și amú vėđutú nevoia lorú și acele privilegiiú stricate și rupte. Decí Noi, cu toți boiarii noștriú Moldovenesci... etc. (Urměză întărire nouă asupra moșiilorú de mai susú).

Acésta este după o copie de surtú din 1787 Sept. 12, datată din Cernăuțiú și iscălită de Racoviță Cehanú vel logofėtú și Dumitrașco. Acestu actú e în posesiunea Academiei române cu No. 33 portof. XIX. Originalulú nu scimú unde se află.

La 1659 (7167 Iunie 14). Gheorghie Ghica Vodă, într'unú uricú alú sêu (f^o. micú, scrisú de Lupulú diacú, din Iași, și conservatú la archiva Statuluiú din București, între actele mănăstiriú Némțului, pachetú No. 22.) pomenesce asemenea de invasiunea Cazacilorú.

«... s'aú jăluitú înaintea noastră cu mare jalobă ăicendú, că unú zapisú ce aú avutu ei făcutú de pre unú uricú alú lorú pre satú pe Epurení, ce este pre Jijia (ținutulú Iașilorú). Uriculú lorú s'aú rėsăritú de câtă-va sémá de vreme, decí și zapisulú ce aú făcutú de pre uricú aú fostú pe mâna unuí unchiú alú lorú anume Nikita, când aú venitú Timușu cu Cazaciú aiciú în țeră și aú trimesú de aiciú oștiú să prade bejaniileú în colulú Iașilorú. Atuncí aú rėsăritú și zapisulú acela precum și unchiulú lorú Nikita, aú mărturisitú...»

între anii 1530—1570 în mănăstirea vornicului Urechii, cea zidită în anul 1594?

«Acastă contradicere se deslégă prin următorea împrejurare, care de la Seculū ne transportă la cetatea Némțului. Petru Rareșū, pentru ca sū pótă cruța cetatea Némțului de dărâmarea ce se vede că pretindeaū Turcū (1) pentru tóte cetățile Moldovei, a prefăcutū acéstă cetate în mănăstire, dedicată Sfântului Nicolae, și i a hărăzitu totū teritoriulū de prinprejurū, ce aparținea cetății. Dómna lui și cu fiū, sub Domnia lui Iliășū aū îngrăditū acea mănăstire cu zidiri, dar în anul 1665 Domnitorulū Eustratie Dabija a dăruițū mănăstirea din cetate cu totū teritoriulū ei mănăstirii Seculū. Cu acéstă ocașie, călugărū dela Seculū aū ziditū în mănăstirea lorū Paraclisulū sfântului Nicolae, și pe zidulū lui aū strămutatū inscripțiunea lui Petru Vodă dela cetate la paraclisulū din Seculū, spre păstrarea pomenirii primilorū ctitori ai mănăstirii din cetate».

*

P. S. Melchisedecū este dintre bărbații noștri iluștri, cari aū meritulū d'a fi deschisū pırte prin neumblatulū și intunecosulū codru alū trecutului nostru. Nu e dar de mirare, că uneori a pututū să rătăcescă din pırtea ce deschidea cu atăta muncă. Așa e în cazulū de față. Documentele ce am descoperitū în urmă, vinū să îndrepte erorile din aserțiunea ilustrului înainte-mergătorū alū nostru.

Maī întâiū P. S. Episcopulū a greșitū, căci a avutū de călăuză o scurtă istorie tipărită a mănăstirii Némțului, care a cam amestecatū și confundatū faptele. Astădi dămū aci, spre îndreptarea erorilorū, în întregulū său, hrisovulū lui Eustratie Dabija din 7173 Februarie 6 (1665) la care se referē și istoriculū mōnăstirii Némțului, dar din care nu resultă de locū vre-o strămutare la Seculū a mōnăstirii ori a inscripțiunii mōnăstirii sfântului Nicolae din cetatea Némțului.

Iată hrisovulū, în traducere vechiă românăescă. Elū e păstratū la

(1) Acastă tendență și pretențiune a Turcilorū este multū maī târđie. V. A. U.

mănăstirea Némțului, în plicul de hrisové al satelor Borcea, Reucea și Oglindescii.

«In numele tatălui și al fiului și al sfântului Duhă Troița Sfântă cea de o ființă și nedespărțită. Iată eu robul, stăpânului meu Domnului Dumneșeu și mântuitorului nostru Is. Hs. și închinătorul Troiței, Io Eustratie Dabija V.V. cu mila lui Dumneșeu Domnă Țerii Moldovei. Adecă Domnia mea bine am voiți cu a noastră bunăvoință și cu curată și cu luminosă inimă și din tot sufletul nostru și cu ajutorul lui Dumneșeu, Domnia mea socotind și râvnind faptele celor bune, pre care le au lucrat răposății Domni noștri cei mai dinaintea noastră, din dragostea care o avea către Dumneșeu și către S-le biserici și mănăstiri și rugătorii lui Dumneșeu pre cari i-au miluit și au întărit pentru mântuirea sufletelor sale în locașurile cele vecinice. Decă dară și Domnia mea, pre cât este după puterea noastră și stăpânirea, rugăm pre Dumneșeu, ca să ne ajutoreze și nouă întru faptele cele bune, de-a urma bunățăților lor. Dreptă aceea Domnia mea, cu bună vrerea lui Dumneșeu și cu blagoslovenia acelor 4 sfințitori ai Moldovei, Kir Ghedeon arch. și metropolit al Sucevei și Kir Dosoflei episcop Romanului și Kir Teofan episcop Rădăuțului și Kir Serafim episcop de Huși și cu bunăvoința a tot divanului nostru a Moldovei, mari și mici, am dat aci sfintei mănăstiri ce se țice din cetatea Némțului, părintelui meu duhovnicesc Kir Ghedeon arhiepiscop și mitropolit Sucevei și rugătorului nostru egumen și la tot soborul din S ta mănăstire Xeropotamia, care se numește Secul, pentru ca să aibă părintele cel mai sus Țis Ghedeon și egumenul, cu tot soborul mai sus scris din S ta mănăstire Secul, ce să fie puternici și volnici de a pune egumen și călugări la mănăstirea cea mai sus scrisă a cetății Némțului, unde este hramul St. Ierarch și făcătorului de mirun a lui Hs. Nicolae, dintru a sa mănăstire din Secul. Și să fie acea S-tă mănăstire sub ascultarea Secul, pentru că și acea S-tă mănăstire este zidită pe locul cetății Némțului, precum este scris în întru aședământurile care le avea dela Irimia Moghilă Voevod și dela titorul ei Vasile Vovod, *pre carele el însuși o au zidit acea S-tă mănăstire din cetatea Némțului, și însuși Vasile Vodă au dat acea mănăstire a sa zidită, ca să fie sub ascultarea S-tei mănăstiri din Secul.* Dreptă aceea mai sus scrisă mănăstire din cetatea Némțului, să fie și dela Domnia mea dreptă danie și miluire părintelui meu cel mai sus Țis, Ghedeon și sfintei mănăstiri Secul, cu tot venitul. Iară după a noastră viață și domnie oricare va fi din némul nostru, sau pre carele Dumneșeu îl va alege ca să fie Domn în pământul nostru al Moldovei, să nu ștrice această a noastră danie și miluire și aședare, că de nu, să fie de trei ori blăstemat și proclăt

de Domnul Dumnezeu celu ce au făcutu cerulu şi pământulu şi de preacurată Maica sa şi de toţi evangheliştii şi de toţi sfinţii apostoli şi de acei 318 părinţi din Nikeea şi să aibă parte cu Iuda şi cu Arie celu de trei ori blăstematu, in muncile cele fără sfârşitū, in veci Amin.

Iaşi, velétu 7173 mesita febr. 6 zile.

Insuşi Domnulū au poruncitū.

Sigilū
octogonū
albū.

Semnatū, *Eustratie Dabija Vocođū.*

Diaconū, Stratulatū Rugina.

*

Chiar acestū actū nu arētă prea documentatā aserţiunea ilustrului prelatū, câtū privesce numele Domnului şi data înfiinşării in cetatea Nēmţului a mōnăstirii cu hramulū Sfântului Nicolae. Nu numai chrisovulū de mai susū, ci o serie de documente, pe care unele in intregime, altele in estrasū le aducemū la vale, ne probā, din contra, cā mōnăstirea din cetatea Nēmţului nu a fostū înfiinşată de Petru Rareşū, celū puşinū ca mōnăstire cu călugări, ci de *Vasile Lupu*. Se pōte cā inscripţiunea de pe paraclisulū dela mōnăstirea Seculū sā provinā dela paraclisulū din cetatea Nēmţului, căci nimicū nu ne împedicā de a admite existenţa vechie a unui altarū in cuprinsulū cetăţii, dar iarăşi sā scie, cā pe loculū mōnăstirii Seculū exista mai dinainte de ce Nestorū Urechiā şi soşia sa Metrofana sā fie ziditū mōnăstirea lorū, exista, Ńicū, o bisericā mai vechiā, sihasria lui Zosima, care putea sā fie chiar dela Petru Vodā. P. S. Melchisedecū şi a luatū, repetū, informaşionile, nu din documente, ci din *Исторія ефимтелеѡр манастири Нѣмца или Гѣрса Аѡснатъ ꙗ крѡт. ꙗ анѡа 1857 Мартѣ ꙗ 20 зѡае.* (tipăritā la mōnăstirea Nēmţu). F^o. La fila 5 este o istorie in scurtū pentru sfânta mōnăstire Seculū. Autorulū acestei istorii pune infiinşarea sihasriei lui Zosima la 1560, dar nu aduce nici unū documentū probandū acēsta. Primulū documentū alū schitulū Zosima, Ńice istoria din 1857, este, dela *Alexandru Lăpuşevanulū*. E regretabilū cā nu-i citēzā nici data măcarū. Totū atâtū e regretabilū cā P. S.

Melchisedecū nu ne-a datū însăși inscripțiunea ce crede că este transportată dela cetate. Acéstă informațiune aū luat'o P. S. Episcopulū totū din «Istoria mōnăstirilorū Nēmțu și Seculū din 1857», dela fila 6 *verso*, unde ȃice că : «Care acestū hramū alū Sf. Ierarhū alū lui Hs. Nicolae, după multele rēscōle și prăđi urmate aicea în țēră, neputēndū sta în cetate, s'aū mutatū hramulū în lăuntrulū acei mōnăstiri Seculū, unde și până astăđi se păzesse, și este biserica frumōsă fōrte, fōrte».

Ōre prin vorbele că «s'aū mutatū hramulū» este a se înțelege că s'aū mutatū însăși mōnăstirea din cetătea Nēmțului ? — Documentulū dela Dabija din 1663 încōce ne arată existāndū mōnăstirea din cetate. Tārđiū numai ea s'a stricatū și de atunci, se conservă la biserica din satulū Vēnătorii *icōne* dela mōnăstirea din cetate . . . Decī «mutarea hramului» nu implica, încă în 1665, strămutarea materială a bisericei din cetate. Acēsta, în orī-ce casū, până la nouē documente !

În măi tōte daniile lui Nestorū Urechiă, pomenesce de mōnăstirea lui, designānd'o cu vorbele : «*Cea din nou ziditā*». Acēstă designațiune pōte totū așa de bine, să cuprindă o idee de timpū, câtū și acea referitōre la o *zidire măi vechiă*. În orī-ce casū, pină ce se vorū afla documente întārindū aserțiunea, că Petru Rareșū e inteimeitorulū mōnăstirii de călugări din cetatea Nēmțului, eū menținū aserțiunea opusă, că fondatorulū ei e *Vasile Lupu*.

*

Iată câte-va documente proprii a proba, că Nestorū Urechiă și soția sa Metrofana și-aū ziditū mōnăstirea lorū Seculū, acolo unde exista măi de multū schitulū lui Zosima, care schitū avea tocmai hramulū ce Nestorū Urechiă dete mōnăstirii sale celei noue.

a) *Petru V. V.* f^o. mijlociū—hărtie—lași (data spartă) (1).

Contrasemnatū de *Andrei Gherman* saū ГѢЛМАН.

Diac. *Bodrobeală*.

(1) Este regretabilū că data acestui documentū e spartă : decă arū fi dela Petru Rareșū arū proba tocmai ce ȃicemū noi, că schitulū Zosima are pre acesta de ctitorū și că decī inscripțiunea dela paraclisū putea să fiă fostū la una din bisericile schitulū.

«Schitulă Zosima să stăpânească locul ce va curăţi din gura Secului în Némţu, pînă unde **КЮШИТ** orî (:КЮШИС:) aŭ curăţitŭ. (No. 131 alŭ opisului din archiva mănăstirii Némţului).

b) *Jeremia Moghilă*, hărt. f^o. mijlociŭ, Slavŭ.

Sucéva 7105 (1596) Maiŭ 5.

Contr. Toma logofétŭ, ucit.

Diac. Iacobŭ. Sigilŭ mijlociŭ spartŭ.

Miluesce pre Dositeiŭ egumenulŭ şi soboru'ŭ din schitulŭ luŭ Zosima (lângă Seculŭ) unde este hramulŭ St. Iónŭ Botezătorulŭ, cu loculŭ mănăstirii şi să aibă a stăpâni şi totŭ loculŭ câtŭ l'a curăţitŭ, de unde aŭ începutŭ a curăţi pînă unde **КЕСИТ** aŭ curăţitŭ, cum aŭ aşedatŭ şi episcopulŭ de Romanŭ Agathon şi precum aŭ şi din aşedăminturile **и правнаиŭ въ покониаго Петра Коевда**. (No. 49 alŭ mănăstirii Némţului).

c) *Jeremia Moghilă*, hărtie f^o. micŭ, slavŭ. Sucéva 7106 (1598) Iunie 11, sigilŭ inelarŭ, céră roşie. Semnatŭ Vodă; contr. Stroici vel log. ucit; diacŭ. Teodosie.

Invoesce mănăstirii schitulŭ Zosima, să stăpânească o móră din Boreesci dăruită de Vodă (No. 1578 din catalogulŭ mănăstirii).

d) *Jeremia Moghilă V.V.*, hărtie, mijlociŭ, slavŭ. Sucéva 7106 (1598) Iunie 11, sigilŭ inelarŭ roşŭ. Contr. semn. Stroici vel log. diac. Teodosie.

Intăresce schitulŭ Zosima prisaca ce ŭ-aŭ dăruitŭ Monahia Pracsia, cu chri-sovŭ dela răposatulŭ Petru Voevodŭ. (No. 1579 alŭ catalogulŭi mănăstirii).

*

Iată acum principalele documente probândŭ teza mea, că Vasile Lupu este adevăratulŭ întem ietorŭ alŭ bisericeŭi St. Nicolae din cetatea Némţului.

1. Insuşi Domnitorulŭ Vasile Voevodŭ numesce mănăstirea din cetatea Némţului: «*Mănăstirea Domnieŭ mele*» în actulŭ din Iaşi 7160 (1652) Martie 17. Prin acestŭ documentŭ Vasile Vodă poruncesce părcălabilorŭ, desugubmarilorŭ olăcarilorŭ, podvodarilorŭ, să scutescă: «*satele mănăstirii Domnieŭ mele din cetatea Némţului: Mănesciŭ şi Oglindesciŭ şi Slobodŭia de sub cetate*». (Veđi actulŭ cu No. 1609 din catalogulŭ de documente alŭ mănăstirii Némţului).

2. Unŭ altŭ actŭ totŭ dela Vasile Vodă din Iaşi, 7161 Ghenarie 12, este unŭ folio mijlociŭ în limba slavonă, semnatŭ de Domnitorŭ, cu sigiliulŭ țereŭ, purtândŭ data de 1633. Este scrisŭ de diaculŭ *Dumitraşcu*. Vasile Vodă cumpără jumătate din moşie din Oglindeşti, dela Vaidanişa şi fiulŭ eŭ Ursulŭ. Apoi dă acea jumătate de moşie «*la a noastră Sf. mănăstire din cetatea Némţului*».

(Veđi actulŭ cu No. 1610 din catalogulŭ de documente alŭ mŃnăstirii Nēmțului).

Ėtă acestŭ actŭ :

Seoubomi Gheorghie Stefanŭ vel log. i Ghica vel dvorn. Dolnai zemli i Gheorghie hatmanŭ i Pireălabŭ Suceavskii i Toma vel dvorn. Vișnei zemli, i Stamate vel postelnicŭ i Constantinŭ Ciogolea vel spatariŭ, i Alexandru vel ciasnicŭ, i Iordache vel visternicŭ, i Patrașco Ciogolea vel stolnicŭ, i Enakie vel comisŭ, i Andreia, ŭ vel medelnicariŭ, i Solomonŭ vel clucerŭ, i Apostolŭ vel jtniceriu, i Racovițŭ Cehan vtori logofătŭ, i Statie vtori vistiaŭ, i Neaniulŭ, i Neculai, i Roșca, i Stoianulŭ dvornici glotnii, i innih boliari ot dvorn. Gspdin ego Mlsto.

«Seriemŭ și mărturisimŭ cu acătă scrisore a nŃstră cum aŭ venitŭ inaintea nŃstră Вѣденница și cu feciorulŭ eï, cu Ursu, de bunăvoia lorŭ, de nime nevoiți nici asupriți și-aŭ vëndutŭ a lorŭ drăptă ocină și moșie jumătate de satŭ de Oglindești, ce este pe apa satului (*orŭ iatului?*) in ținutulŭ Nēmțului, cu vadŭ de mŃră și cu totŭ venitulŭ; acătă o aŭ vëndutŭ Măriei sale cinstitului și luminatului Domnului nostru Vasile Voevodŭ, drep ŭ 100 de galbeni de aurŭ și le aŭ plătitŭ Măria sa acei bani deplinŭ 100 Ugarskii, intru mânila Vaide-niții și a feciorului eï Ursulŭ, dinaintea nŃstră a tuturorŭ. Intr'aceea Măria sa cinstitulŭ și luminatulŭ Domnului nostru Vasile Voevodŭ aŭ datŭ și aŭ miluitŭ cu acea jumătate de satŭ de Oglindești a sa sfântă rugă și mŃnăstire din cetatea Nēmțului, unde este hramulŭ marelui părinte și de minuni făcătorŭ St. Nicolae. Pentru aceea și noi amŭ făcutŭ acătă scrisore dela noi ca să fie de credință sfintei mŃnăstiri și amŭ iscălitŭ cu mânele nŃstre și eŭ Dumitrașco amŭ scrisŭ ca să se scie.» *Iscăliți cei de susŭ.*

U Iași létŭ 7161 Mesia Octomv. 16 zile.

3. Unŭ altŭ actŭ totŭ dela Vasile V. V. din Iași 7161 (1653) Ghenarie 12. Este unŭ folio mijlociŭ in limba slavonă, semnatŭ de Domnitorŭ, cu sigiliulŭ micŭ alŭ țerei și scrisŭ de diaculŭ Dumitrașcu. Vasile Vodă dăruiesce *mŃnăstirii sale din cetatea Nēmțului* poenile numite *Statina*, luate din hotarulŭ țergului Nēmțului, ca să fie călngărilorŭ din cetate. (Veđi actulŭ cu No. 1611 din același catalogŭ).

4. Zapisŭ in fața Divanului, de cumpăratură pentru dania dela uriculŭ No. 1611, către biserica din cetatea Nēmțului. (No. 1612 alŭ aceluiași catalogŭ).

5. Gheorghie Ghica.-Iași, 1659 Ghenarie 14, folio mijlociŭ, semnatŭ de Vodă cu sigiliulŭ țerei și scrisŭ de diaculŭ Dumitrașcu. (Veđi No. 1614 alŭ aceluiași catalogŭ). Gheorghie Ghica întărește *darulŭ lui Vasile Vodă la mŃnăstirea aceluia din cetatea Nēmțului*. (Veđi No. 1613 alŭ aceluiași catalogŭ).

6. Gheorghie Ghica prin uriculă din Sucéva (folio mijlociă, sigiliulă inelară textă românescă, semnată de Vodă) întărește mănăstiră din cetatea Némțului două sălașe de țigani : «Fostăă dată dela Vasile Vodă ună țigană anume Tôder Hagi, iar acum Domnia mea amă luată pe Tôder și lamă dată cetății Domniei mele aicea la Sucéva și amă dată pe Iónă țiganulă cetății Némțului pentru Tôder, care țiganiă au fostă direpți domnesci și ne-ăă arătătă direse de danie și scutire dela Vasile Vodă».

7. Urică dela Stefană Vodă din 7168 (1660) Ghenarie 6, în lmbă slavonă din Iași, semnată de Vodă, scrisă de diaculă Tironă, folio de mijlocă, avendă sigiliulă domnescă inelară în albă. Este relativă la Poiana ăisă la Timușă, pe care o recunoste posesiune a mănăstiră Sf. Nicolae din cetatea Némțului, întemeiată de tatălă seă Vasile Lupulă. Documentulă se păstrează sub No. 1616 în pliculă moșiloră Borcea, Răucea și Oglindești, la mănăstirea Némțului.

8. Chrisovulă măi susă citată ală lui Dabija Vodă, din 7173 Februarie 6. Dabija Vodă pune mănăstirea din cetatea Némțului sub ascultarea mănăstiră Seculă : «pentru că acea S-tă mănăstire este zidită pe loculă cetății Némțului unde este hramulă S-tului Ierarchă și făcătorulă de minuni a lui Christosă Nicolae precum este scrisă și întru aședămintele care le avea dela Irimia Moghilă V. și dela țitorulă ei răposatulă Vasile Voevodă, *pre care elă însuși o ăă zidită acestă S-tă mănăstire din cetatea Némțului și însuși Vasile Vodă ăă dată acestă S-tă mănăstire zidită ca să fie sub ascultarea S-tei mănăstiră din Seculă*».

Incape așa dar vre-o îndoială asupra punctulă, că Vasile Vodă este înființătorulă mănăstiră St. Nicolae din cetatea Némțului ? Dar continuămă :

9. Urică dela Duca Vodă, din 7180 (1672) Iulie 20, scrisă în Iași, românescă, pe ună folio de mijlocă, de diaculă Gligori, avendă sigiliulă mare roșu deși cam ștersă. Duca Vodă, dă egumenulă din mănăstirea dela cetatea Némțului să-și apere poenile cari sunt în dosulă cetății și curățiturile, cari sunt în Slatina, cu totă Timușulă, danii dela reposită Domni și dela țitorulă Vasile Lupulă. Se ăă în depositulă mănăstiră Némțului în pliculă sateloră Borcea, Răucea și Oglindești, cu No. 1618.

10. Stefană Petru Voevodă la 1673 (7181) Februarie 4, scutesce asemenea mănăstirea din cetatea Némțului de slatina dată ei de Vasile Vodă (Veđi Act. 1619, din catalogulă mănăstirei).

11. Antonie Ruselă Vodă. În 7184 (1676) Ghenarie 24, folio mică, documentulă cu No. 1620 ; confirmă scutirea de măi susă amintindă și elă dania lui Vasile Lupu la mănăstirea lui din cetate.

12. Dumitrașcu Cantacuzinŭ, hărtie folio mijlociŭ, Iași 7193 (1685) Ghena-rie 12, în limba românească. Sigiliu micŭ roșu; semnatŭ de Vodă, scrisŭ de dia-culŭ Danu. Este o poruncă la : «Slugile năstre, la toți solariŭ cari umblați pentru slatina dela cămărașii de ocnă, la ținutulŭ Némțului». Le poruncesce să lase în pace mănăstirea din cetatea Némțului de slatină «că acea «latină, acolo, Timușulŭ în hotarulŭ tērgului Némțului o are danie dela răposatulŭ Vasile Voevodŭ și alți Domni».

13. **СѢ ОУКОМН ДОСОФТЕЮ АРХИЕПИСКОП ШИ МИТРОПОЛИТЪА ДЕ СЪЧКВА, ГАВА ЕПИСКОПЪА ДЕ РОМАН** (.) episcopulŭ de Rădăuți, i Mi-trofanŭ episcopulŭ de Huși, i Tudosie Dubău vel logofetŭ i Gavrilŭ Costake vel vorn. de țera de josŭ (*sic*) i Ion Racovițŭ vel vorn. de țera de susŭ (*sic*), i Ionașco Balșŭ (**БАЛШЪ**) ce aŭ fostŭ vornicŭ mare, i Alexandru Ramandi ce aŭ fostŭ Vornicŭ mare, i *Velicico Hētmanŭ i Pircălabŭ Suceavskii* i Zosimŭ Ba-șotă ce aŭ fostŭ Hētmanŭ, i Constantinŭ vel Postelnicŭ, i Deadiulŭ vel Spă-tarŭ, i Vasile Costache vel Ciașnicŭ, i Gheorghie vel Vist., i Tóder Iordache ce aŭ fostŭ Visternicŭ mare, i Gheorghia Alboti vel Banŭ, i Gavrilŭ Braesculŭ vel Stolnicŭ, i Stefanŭ Cerkezulŭ vel Comisŭ, i Eni vel Medeln., i Vasile Baenskie Serdariulŭ, i Donicŭ biv Serdariu, i Stefanŭ Fratița vel armașŭ, i Vărlan biv armașŭ, i Caplanŭ Cilibi vel Ușer, i Lupașco Bogdanŭ aga de darabani, i vtori Logof., i vtori Spatarŭ i vtori Ceașnicŭ, i Vasile Damianŭ treti log., i Vasilie Gugesculŭ vtori Comisŭ, i vtori Clucearŭ, i vtori Sulgerŭ, i vtori jtnicerŭ, i Andreiŭ Muntēnulŭ, i Dumitrașco Murgulețŭ, i Pahomie Frāncu, i Blebea Vor-nici de Pórtă și alți boeri și feciori de boeri, scriemŭ și facemŭ știutŭ, cu acēstă scrisóre a năstră, precum aŭ venitŭ înaintea năstră Părintele și rugă-torulŭ nostru egumenulŭ și cu totŭ soborulŭ dela S ta mănăstire Xero-potamu, ce se spune **СЪКЪА**, de ne-aŭ arētātŭ înaintea năstră ispisocŭ dela Domnulŭ nostru **Іу** Constantinŭ Voevodŭ și direșŭ dela reposatulŭ Eremia Moghilă VVodŭ și dela Dabija Vodŭ și dela Stefanŭ Petru Vod, scriindŭ pre-cum aŭ datŭ cetatea Némțului să asculte de mănăstirea Secului și să fie egumenulŭ și cu totŭ săborulŭ dela Seculŭ volnici a pune egumenŭ și călu-gări într'acēstă mănăstire în cetatea Némțului, unde este hramulŭ întru nu-mele St. Arhierarhŭ și făcētoriŭ de minuni, a luŭ St. Nicolae, dintr'a sa mō-năstire din Seculŭ, ca să aibă a asculta de acea S-tă mănăstire din Seculŭ, căci și acea S-tă mănăstire este zidită pre loculŭ cetății Némțului, cum este scrisŭ și în diresele dela acești Domni ce mai susŭ scriemŭ. Pentru aceea și noi vedēndŭ aceste adevērate ispisóce scriindŭ cu mare blăstemŭ, și dela noi dela toți amŭ făcutŭ acēstă scrisóre, să fie de mare credința Părintelŭ și totŭ săborulŭ dela S-ta mănăstire ce mai susŭ se dice Seculŭ. Și pentru mai mare

credință amă iscălită noi toți cu mâinile noastre, ca să se creadă. Și eu Gligorie amă scrisă ca să se știe.—U Iași 7193 Aug. 25 zile.

Semnați cei din zapisă.

(: N. 1621 Pliculă Borcei, Recea și Oglindești. In depositulă mănăstirei Némțului).

14. Carte domnescă dela Constantină Cantemiră V. V. către Zosimă Bașotă in limba românească, din Iași, dela 7197 (1689) Ghenarie 10, contrasemnată de vel logofetă, cu sigiliulă mijloci roșu pe ună f. de mijloc. Ordonă Domnitorulă lu Bașotă, să hotărăscă unele moși ale mănăstirii Seculă, căci au perităt tôte dereșele de moși ce le au avută inchise in cetatea Némțului, de tâlhară.— Actulă acesta ne arată, de o parte pre Vasile Lupu ca întemeietorulă mănăstirii din cetate, și pe de altă parte cum această mănăstire servea de adăpostă mai sigură. In fine ne amintesece despre năvălirea Cazaciloră, cari uciseră pre Dómna Ruxandra. Este păstrată la mănăstirea Némțului, in pachetulă moșiiloră Borcea, Răucea și Oglindești cu No. 1622.

15. Ună altă actă din 7199 (1691) Aprilie 29 este porunca boieriloră de divană Dubău vel logof. Vasile Costache vel vornică și Iordache Rusetă vel visternică, către hotarnicăi rënduiți să hotărăscă moșiile mănăstirii, că s'au perdută dereșele când au intrată Cazaciă acolo de au omorită pe Dómna Ruxandra. Actulă are No. 1623 in catalogulă mănăstirii. Veđi și blăstemulă mitropolitulă Sava din 7199 (1691) Aprilie 29, (actă No. 1624 din catalogulă mănăstirii Némțului). In hotarele moșiiloră mănăstirii dela cetate, căci s'au perdută uricile *intra aceste vremi cumplite*, de tâlhară, intrândă Cazaciă in cetatea Némțului, când au omorită pe Dómna Ruxandra.

Din tôte aceste documente se vede neîndoiosă, că Vasile Lupulă a făcută mănăstire in cetatea Némțului, și că la finea secolulă ală XVII ea nu era desfînțată.

II.

Domnița Ruxandra.

Se vede că Vasile Lupu înființase in cetatea Némțului mănăstire, ca să o apere ore-cum de atacurile oștiriloră, care invadau in țeră și să aibă, la nevoie, locă de adăpostă pentru averile domnescă (1) și chiar pentru salvarea vieții.

(1) P. S. Melchisedecă dice că au făcută această cu același scopă Petru Rareșă, ceea-ce vedurămă că nu este documentată. Motivulă transformării cetății in mănăstire ni se pare însă acceptabilă, pe vremea lu Vasile Lupulă.

Posedemă unū documentū constalându, că la cetatea Némþului, măcarū că era transformată în biserică, se adăposteau mai marii țerei la ți de mare cumpănă. Astū-felū vedemū in zapisulū lūi Fealtin din Têrgulū Némþului, din 7169 (1661) Ghenarie 23. Din cauza năvălirii în Moldova în contra Domnitorulū Stefanița Vodă fiulū lūi Vasile Lupulū, a lūi Constantinū Vodă Șerbanū dela Muntenī, s'aū adăpostitū in cetatea Némþului: mitropolitulū Sava, episcopulū Serafimū dela Huși, egumeniī dela Trei Ierarchi, Golia, St. Sava, Galata din Iași etc. etc. (1). Totū astū-felū și Domnița Ruxandra a lūi Vasile Lupu se adăposti la mōnăstirea părintelū sēu din cetatea Némþului.

Cronicele nōstre amintescū aceste fapte.

*

Avemū încă din escursiunea dela mōnăstirea Némþului la 1887,

(1) Iată actulū în totă întregimea lūi și cu ortografia transcrisă :

«Adică eu Fealtin din Têrg de Neamțu și cu nepoata mea Mirica fata Albului, scriem și mărturisim cu cest zapis al nostru inșine pre noi, cum de bunī voia noastră de nime nevoiți nici āsupriți, am vëndut a noastră direapti ocini și moșie și rīscumpirături un pomeat subt Boiște din sus de Prisaca lūi Marco alătorea cu Prisaca, care pomeat au fost moșie direapti tătnameu Giurgii și-aū fost vëndut de trăg pentru birul tătnameu Giurgei la Marcu din Grumizești, iar eu mam sculat și lam rescumpirat de la Marcu de preunī cu nepoatimia Mirica fata Albului. Când iaste acmu eu de preunī uu nepoatimia care mai sus scriu mam sculat și am vëndut acel pāmint de subt Boiște pre lingă Prisaca lūi Marcu din sus sviinței sali părintelū Savei metropolitulū de Suceav drept douăzeci și cinci de lei bituți, și sviinția sa ni-au ficut plata deplin, acei bani ce mai sus scriem douezeci și cinci lei bituți in nīnule meale lūi Fealtin și a nepoatimia Mirichei și intru acēstă tocmealī sau timplat de fati părintele Serafim episcopul de Huși și popa Iosif egumenul de la Trei Stli din Iași și popa Macarie egumenul de Goleia și popa Ioanichie egumenul de St. Sava și popa Gheorghie egumenul de Gilata și popa Macarie egumenul de Bărnova și popa Dosoftei egumenul de Neamțu și popa Paisie egumenul de Secul și popa Ioan egumenul de cetatea Neamțului și dumnealui Iftimie Boțul stolnic și prăcālabul de Neamțu și Gavrilaš Tăbirițī cāmāraș și Hanos vētaful de pușcari și Simionică șoltzul de Trăg de Neamțu și popa Gheorghie și popa Ion tij și alți oameni buni mulți și acești boiari și părintele egumenu și oameni buni care mai sus sīnt scriși intracēsta zapis toți au fost de faț in cetatea Neamțului, când sau ridicat Constantin Vodă Șerban pre Ștefan Vodī feciorul lūi Vasilie Vodī. Și pentru mai mare credinți roi vënditorit ne-am pus degetele, iar părinții și boiarii șau pus pecețilī și iscālīturile. De aceasta scriem și mărturisim.

U. Nemețkoi Grad Moldavia

VI. 7169. Mesiața Ghenarie 23 dñi.

Semnați cci sus arētați și ieremonach Ghedeon Taslov Pisah, МОМЕРЬКОЮ.

o serie de documente care amintescă despre tragica perire a Ruxandrei în mănăstirea dela cetatea Némțului. Din aceste documente aflăm, că un bărbat moldovenă anume Crupenski postelnic, a adus, prin trădare, pre Cazaci la cetatea Némțului, ca să prade averile Domniței Ruxandra. Dela posesiunea acestei averi a urmată lungă procesă, mai întâi contra lui Crupenski, care-și apropiase din avere, după reclamațiunea familiei Cantacuzin, ruda Domniței Ruxandra, și apoi între clironomii Cantacuzin cu mănăstirile Némțu și Golia, cari după testamentul Domniței Ruxandra avură parte în clironomie.

Intre actele cu referință la Domnița Ruxandra aducem unu cu propria sa semnătură în limba grecă și cu sigiliul său. Domnița s'a împrumutată cu bani dela un călugăr grec Grigorie ce a fost mitropolită Laodicheas, cum și dela egumenul dela Galata. Aceste datorii se plătescă mai târziu de paharnicul Vasile Iordache Cantacuzino rudă și clironomul Domniței Ruxandra ca clironom al tatălui său Toader Iordache Cantacuzino directul moștenitor.

O observație importantă este de făcută la documentul semnat de Domnița Ruxandra, și anume: că ea pare că nu scie să scrie românește, de ore-ce semnează grecesce, și pină și vorba românească: «Dómna» o scrie cu scrisore grecă în modul următor:

Δόμνα Ροξάνδρα.

Apoi cum se împacă asemenea constatare cu laudale ce se dau lui Vasile Lupul cum că este restauratorul limbei românești?

Iată acum însă și actele importante de care mai sus vorbim, după traducerea ce a binevoit a ne face dl profesor Erbiceanu.

«Διὰ τὰς πρῶτας μὲς ὁμολογίας μὲς καὶ καθ' ὅλα τῆς ἀποδιέσεως ὁμολογῶ ἡ Δόμνα Ροξάνδρα τὸ πὸς χρειστὸ τὰ ἀγία καθημεμένως τὸν Γαλατὰ 100 ἡμερῶν ἐκατὸν ας, (αππρ.) καὶ νὰ ἔχω νὰ τῶν εὐχαριστῶ τὸ δόσω τὸ μῆνός τὸ Σεπτεμβρίου, διχρὸς λόγος καὶ κρήσεως καὶ ἀντηλογίας. καὶ ἡδὲ καὶ σταθὰ ἐγὼ ἐναντίον καὶ ἔλθο ἐγὼ εἰς κρήσις, καὶ ἡτὴ ἐξοδιγέβντε ἄς γένωντε ἀπὸ λόγος μὲς. ἡδὲ καὶ μὲ λάβη θάνατον νὰ ἔχων ἡ ἐπιτροπὸι μὲς νὰ τὰ πλερόσων. Καὶ διὰ ἐμπιστοσίνη ὑπόγραψα μὲ τὸ εἶδιον μὲς χέρι

με το ενο πη (?) ανθρωπον αξιόπιστον μάρτυρον και ββαλα και την ββαλαν με ετις ενδιετη.»

« . . . Γρηγόριος (I. S.) • Δόμνα Ροξάνδρα στερητά άνοθεν γεγραμένα με το μαρτυρώ τά άνωθεν ειδον με χέρι.» εις Γισσι. 1686 Μαυ 23.

NB. Scrierea autografă a Dómnëi Ruxandra are o sumă de erori și-amă ranscris-o așa cum este. (Veđi facsimile anexată).

Traducere

«Prin presenta mea mărturie și cu tótă tária mărturisescă eū Dómna Ruxandra, cum că datorescă sântului egumenū de acum alū Gălăței 100, adecă una sută *aspri*. Și să amū a-ī multămi de a-ī da în luna Septemvrie, fără envintū și judecată și împotrivre; iar dacă s'arū întâmpla lucru dimpotrivă și voiū ajunge eū la judecată și ceea ce se va cheltui să fie de mine. Iarū dacă mă va lua mórtea să aibă epitropiī meī să le plătescă. Și pentru incredințare amū subscrisū cu propria mea mână, cu unū omū vrednicū de mărturie și amū pusū și sigiliulū meū spre dovadă.»

în Iași 1686, Mai 23.

«Dómna Ruxandra recunoscă cele mai de susū scrise cu propria mea mână.

Sigiliulū represintă armele Moldovei

și în jurū inițialele : P. T. (Roxanda Timuș?)

. . . Grigorie mărturisescă cele de mai susū.»

*

Paharniculū Vasile Cantacuzino aū plătitū datoría de 40 de lei către Grigorie Proin mitropolitū Laodicheas 7197 Aprilū 28, adică 3 ani după sinetulū de împrumutare către egumenulū dela Galata. Iată aci, în întregime, chitanța dată lui Vasile Cantacuzino, de către mitropolitulū Grigorie Laodicheas :

«Grigorie Proin mitropolitū Laodicheas, facū scire cu acéstă scrisóre a mea, precum mī-a datū dumnélui Vasile Paharniculū patruđeci de lei bātuți, care banī mī-aū fostū datóre *rëpausata* Dómna Ruxandra, și pentru credință amū făcutū acéstă scrisóre la mâna dumisale paharnicului Vasile și amū și iscălitū, ca să se scie, leatū 7197 Aprilie 28.

Semnatū în grecesce, celū mai susū pomenitū.

*

Se vede că paharniculū Vasile Cantacuzino nu de bună voe a plătitū acéstă datorie precum și acea către egumenulū dela Galata,

ci în urma unui procesă ce i-a făcūl Grigorie fostulă mitropolită Laodicheas, egumenulă de Golia și soborulă dela Treisfetitele. Adevărulă este, că acestă Vasile Cantacuzino a avută multă de lucru și de cheltuită pină să scōtă averea Dōmnei Ruxandra «din mână lui Krupenski Post, ce aū fostă mersă să le iea pe sēma craiului leșescū, fiindă atunci mare amestecare în țēră». Vasile Cantacuzino, la judecata din 7196 a produsă o dietă dela rēposata mătușă-sa, Dōmna Ruxandra, făcută cu doă anī māi dinainte de peirea ei și acolo scriindă cum or griji-o și cui i a lāsātă . . . și după aceea s'aū tāmplată mārī primejdū Dōmnei Ruxandreī, de aū căđutū în mână unoră căzacī făcētorī de răū, și luāndu-i tōtă avuția, māi pe urmă i-aū tātātă și capulă, și înțelegēndū dumnēlū Vasile paharniculă de perirea mătușă-sa, venit' aū la sată la Preotesci de aū luatū ce-a māi scāpată de acei tălharī, bucate, pāine».

Domnița Ruxandra lasă în dieta acēsta satulă Preotesci lū Toaderū Iordache visterniculă, părintele păharniculū Vasile, cu condițiune, ca Toader visterniculă Cantacuzino, pentru Preotesci să dea mōnăstiriī Golia unū altū satū la Scheia. Va să dică Vasile Cantacuzino clironomesce pe Ruxandra ca urmașū alū lū Iordache Toaderū Cantacuzino.

Judecata dintāiū, înainte Divanulū lū Constantinū Cantemirū, o constatāmū după chrisovulă judecāței a doua dela ace'ași Domnitorū, din 7186, cum și din mărturia lū Iacobū fostulă arhiepiscopū de Constantinopole, care ambe le dāmū în tōtă întinderea lorū māi la vale. Intārđierea ce pune Vasile Cantacuzino de a se achita conformū dietei Dōmnei Ruxandreī, provine din lipsa lūi din Moldova māi bine de unū anū și jumātate, timpū ce l'aū petrecutū în țēra romānescă, ferindu-se pare de Poloni, cari amestecā răū Moldova la acēstă dată și alū cărorū partisanū se vede că Vasile Cantacuzino nu era. Intorcēndu-se elū din emigrațiune, noulū egumenū dela Golia, Iacobū fostulă patriarchū de Constantinopolū, cere dela Domnitorū să oblige pe Vasile Cantacuzino la desāvirișita achitare către mōnăstire. Domnitorulū însărcinēză : «pe credincioșī boierīi domniei mele Velicico Costinū hatmanū și Iordache Rusetū

vel vist la prea sfinția sa părintele Iacob, ca să ia sēma singurū sfinția sa cu boierii și cu egumenulū de Treisfetitele, câtă pâine a mai rămasū asupra lui Vasile păharniculū». El constată :

« . . . Câtă pâine au rămasū asupra lui Vasile păharniculū, să dea 400 merțe grâu cu mazere, care s'au prețuitū 400 lei, câte 1 leū merța cum umbla atuncea. Și au mai rămasū 250 merțe șăcară cu mălaiū carele facū și acestea 120 lei, câte 2' orți merța. Și dintr'acești bani s'au ținutū în sēma lui Vasile păharniculū 135 lei din cheltuiala dumisale ca s'au ținutū mai susū, și au plătitū 40 lei la Grigorie ce au fostū mitropolitū Laodicheas, care bani au fostū datore Dōmna Ruxandra și au mai plătitū 50 de lei iar o datorie a Dōmnei a egumenulū de Galata. Și au datū la mōnăstire la Golia și la Treisfetitele 200 lei și 100 merțe grâu, iar la amēdouē mōnăstirile. Iar pentru satū pentru Preotesci au datū dumnēlū Vasile păharniculū satulū Lăzorianiī ce-sū la ținutulū Iașilorū mōnăstirii Golia, după cum au postitū călugăriī. Acestea creșēndū și noi, cum că au datū Vasile Păharniculū de a Dōmnei Ruxandra totū ce au fostū la dumnēlū, pină și bucate și arētându ne și zapisū dela preo-sfințitulū părintele nostru patriarchulū Iacob și dela egumenulū de Treisfetitele, cum că cu dreptate au datū satu carele au postitū ei, pentru aceea și noi vē-șēndū bună tocmelā și aședare, făcut amū și dela noi acēstā scrisōre incredințatā dumisale fratelū nostru Vasile Iordache Cantacuzino, ce a fostū păharnicū și jupānēsei dumisale și a totū nēmulū dumisale, drēpā ocinā și moșie în vēcū neclātītā, totū satulū Preotesciī ce-sū la ținutulū Nēmțului, cu tōte cumpēraturile câte s'orū afla drepte că au ținutū Dōmna Ruxandra și să fie volnicū a căuta în tōtā țera Măriei Tale cu cinstitā cartea Măriei Tale, să stringā toți veciniī din Preotesci, cari orū fi drepti vecini și să i ducā la urmā.

Și pentru mai mare incredințare amū iscālītū cu toți ca să fie incredințatā în totū județulū. U Iași—Vlēto 7197 Iunie I.

Semnați : Tudosie Dubău logofētū. — M. K. (Costinū) biv logof.

Velicico Costinū hatmanū etc.

(Actulū cu No. 1392 din opisulū mōnăst. Nēmțū).

*

Cu unū anū înainte de acēstā judecatā a Divanului, la 7196 (1688, Maiū 1, intervenise o altā judecatā a Domnului Moldovei, în Iași.

No. 1391 Const. Voevod. — folio mare, turcă. 7196. Maiū 1, pecete inelară. — Semnatū : Vodă.

«Au venitū înaintea Domniei mele Gligorie proin metrop. egumenulū de

Golia și cu totu' sob. dela Treisfetitele jăluindu-se împotriva lui Vasile Iordache Cantacuzino ce au fostu' pah., fiulū repos. Toaderu' Iordache, ce au fostu' Visternicu', pentru bucate și pâine ce au rămasu' dela răposata D-na Ruxandra fata răposatulu' Vasile Vod și pentru satulū Preotesciū, dîcendū cum arū fi cu di-reptate să le ia ei tôte bucatele și pâine și satū». Vodă a chiămatu' pre Vasile și elū a scosu' o dietă dela rēp. mătușa sa D-na Ruxandra făcută cu 2 anī mai de inainte de perirea ei, și acolo scriindū, cum orū griji-o și cui au lăsatū... Și după aceea tāmplatu-s'au mari primejdii D-nei Ruxandreī de au că-đutu' în mână unorū Cazači făcătorī de rēu și luāndu-i tōtă avuția, mai pe urmă i-au tăiatū și capulū. Și înțelegendū d. Vasile Paharn. de perirea mă-tuși-sa venit-au la satū la Preotesci de au luatū ce au mai scăpatū de acci tālharī, bucate, pâine.

«Domnia mea cu totū sfatulū așa amū judecatū : (Vasile să restituē totū, ha încă : «de vreme că acestorū 2 mōnăstiri li s'au tāmplatū mari stricăciuni de oștile leșesci; iarū pentru satū pentru Preotesci amū lăsatū cum serie D-na Ruxandra în dieta sa, adică ca să dea Vasile Păh. unū satū mōnăstiriī Golia și d-lū să fie Preotesciū (în. Nēmțū). Decī d-lū Vasile Păh. dat-au la mână că-lugăruluī pomēnitū mai susū tôte bucatele rămase și-au ținutū în sēmă și lui Vasile Păh. decī cheltuețele ce au făcutū cu acele bucate pină le-au scosu' din mână lui Crupenski Post. ce au fostū mersū să le ia pe sēma Craiuluī leșescū, fiindū atuncea amestecare în țēră, și au cheltuitū de le-au iernatū și le-au datū călugărilorū la St. George și pe alte trebī, cari s'au luatū sēma de tôte inaintea Domniei mele».

Mai rămāne Vasile a da 340 merțe grāu și 50 merțe mazāre și 25 merțe secarā cu mălaiū și să-i mai fie și sēma lui Vasile Pah. 135 lei ce s'au aflatū toți cheltuiți din acēstā pâine. Pentru aceea nici Vasile Pah. n'au trimisū pâinea călugărilorū, nici călugării au trimisū s'o mai iea, și intr'acea dată s'au tāmplatū de au eșitū d-lui Vasile Pah. din țēră în ț. Muntenéscă și acolo au zăbovitū 1 anū și mai bine. Mai pe urmă iarū au venitū în țēră și intr'acea vreme tāmplatu-s'a mōnăstirea Golia sub ascultarea Preosf. nostru Jacobū fostū arch. Tarigraduluī și a tōtă lumea Patriarch... și au poftitū ei să le dea Vasile pâinea rămasā după judecatā. Pentru aceea Vodă trimite «pre credincioșii boieri Domniei mele *Velicico* Costinū Hetmanulū și Iordache Rusetū vel Vist. la Prea S.S. Păr. Jacobū ca să iea sēma singurū sfinția sa cu boierii și cu egumenulū de Trisfetitele cātă pâine au mai rămasū asupra lui Vasile Pah. și s'au aflatū... care facū și aceste 125 lei și s'au ținutū în sēmă din acēsta în sēma d-lui Vasile Pah. 135 lei din cheltuiala d-sale dîsă mai susū și au plătitū 40 lei lui Gligorie Metrop. ce au fostū D-na Ruxandra datōre și 50 lei iarū o datorie a D-nei Ruxandra la egumenulū dela Galata și-au datū la mōnă-

stirea Golia și Trisfetitele 200 de lei și 100 merțe grâu, și pentru Preotesci
aș dată satul Lăzărenii (în. Iași pe Jijia) mănăstirii Golia, după cum aș
profit-o».

*

În operele complete ale lui Miron Costin, vol. II, pag. 531 la
No. 32, amă publicat un zăpisă, din 7198 Mai 2, cu semnă-
turile lui Dubău vel log., Velicico Costin vel dvornic, Ionașco
Balșu vel dvornic, Iordache Ruset vel vist. și Lupul Nastasie vel
medeln., prin care Vasile Cantacuzino biv paharnic, dăruiesce satul
Preotescii cumnatului său Vasile Costache vel vornic și «surorii
mele Catrinei și fiicei dumi-sale Sofia care-i de noi botezată (BŢEZATZ)
ca să fie d sale d réptă ocină și moșie în veci neclătită. Însă acest
salu ne este și nouă danie dela răposata *mătușă mea* Dómna Ru-
xandra fata răpos. Vasile VV. Iară și dania este într'acestă chipă,
că vrëndă Dómna să dea satul mănăstirii Golia iarăși dintr'a ei
bună voe, s'aș socotit să nu stea casele și biserica pustie, pre-
cum se vede pe multe locuri așa fiindă pe mâna călugărilor .
pentru aceea așa aș scrisă în dieta sa, ca să dămă noi un sal
mănăstirii Goliei și să ținemă noi Preotescii, fiindă cumpărați de
cătred răposatul Vasile Vodă împreună cu maică-sa și *mătușă-mea*
dómna Tud-esa, încă din vremea boeriei lor și aș făcută și bi-
serică și pivniță de pétră și casele totă Vasile Vodă în boeria sa,
iară după mórtea Ruxandrei tâmplatu-s'aș de aș arsă și casele
rēmăindă locul pustiu. Iară pentru aceea noi toți amă dată mō-
năstirii Goliei totă satul Lăzărenilor ce sū la ținutul Iașilor
sub Stâncă, cu vadă de mōră în Jijia și cu totă venitulă acelu
sat. Și așa s'aș aședată precum arétă ispisocolă nostru în Con-
stantin Voivodă și a boerilor țerii; pentru aceea ca să fie dum-
nelor sale dela noi diréptă ocină și moșie în veci neclătită; și a-
cēsta de bunăvoea nō-tră s'aș făcută, dinaintea dumne'orū sale
boerilor celor mari Tudosie Dubău vel logofétu, Velicico Costin
vel vornic, Ionașcu Balșe biv vel vornic, Constantin
Iordache Rosetă vel visternic, Lupul Costache vel medelnicer,
Pavelă biv vel sluger, Antochie biv vel cămăraș, și pen-

tru mai mare credință am iscălită eu și frații mei Ionu și Ilie și dumné loră boeră cară mai susă s'au dăsu, au iscălită toți. ca să fie incredințatū în totū județulū. U Iași 7198 Mai 2.»

*

Precioase informațiuni ne dă actulū de mai susū. Vasile Cantacuzino ne spune, că Vasile Vodă a avutū de soție pe *mătușa sa* Dómna *Tudosca*. Până aci atât scie, că Vasile Vodă a fostū însuratū, întâiū cu o fată a lui Buciocū și apoi cu o cercheză. Publicū la vale documentele ce amū găsitū la archiva Creditulū funciarū, din care amū eulesū în ormașiunea, că Gasparū Vodă a cununatū pe boerulū Vasile Lupulū cu fata lui Buciocū. Se va vedé mai departe și aceea, cum se acordă cu documentele dela Creditulū funciarū, actulū ce aduserēmū aci mai susū, din care resultă că Vasile Lupulū era încuscritū și cu Cantacuzini.

Aci credemū utilū a da în întregime actulū de judecată alū lui Iacobū egumenulū dela Golia, care minunatū expune totū procesulū urmatū pentru averea rămasă dela Domnița Roxandra.

Iată-lū :

«Iacobū, cu mila lui Dumnedeș ce amū fostū arhiepiscopū Tarigradulū și a totă lumea patriarch.

† Facemū scire cu acéstă carte a noastră cum tâmplându-se mară primejdă răposatei Dómnei Ruxandri, fata răposatului Vasile Voevodū, că viindū craiulū leșescū pe țara Mulduvii (sic), lovit-aū o sémă de cazaci la cetatea Némțului și fiindū acolo închisă Dómna Ruxandra, dobândit-aū cazaci cetatea și aū luatū totă avuția Dómnei Ruxandri și i-aū tăiatū și capulū. Mai pe urmă înțelegendū nepotulū sēu Vasile Cantacuzino paharniculū, feciorulū răposatului Toaderū Iordache vi-tierniculū de peirea ei, venit aū la satū la Preotesci de aū luatū bucatele și pâinea ce aū aflatū de-a Dómnei Ruxandreii de le-aū dusū la casa dumi sale și între ace a seclatu-s'aū călugării dela mōnăstirea Golia și dela Treisveatitele și aū făcutū jalebă pe dumné-lui Vasile paharniculū înainte mării sale Domnulū nostru Io Constantinū Voevodă, cerșindū călugării bucate și pâinea ce aū răma-ū dela Dómna Ruxandra. Deci Măria sa Vodă împreună cu totū svatulū măriei sale aū judecatū întru acestū chipū, cum pâinea, bucatele ce aū rămasū dela Dómna Ruxandra să le dea tôte pe mâna călugărilorū dela

Golia și dela Tresveatitele și pentru sate iară să fie după cum au așezată Dómna în dieata sa. Iară pentru satul Preotesci, așa au scris Dómna în dieata sa, ca să fie Preotesci a răposatului Toaderu Iordache vistiernicul, părintele dumi-sale lui Vasile păharnicul și Toaderu vistiernicul să dea un sat la Scheia pentru Preotesci; pentru aceea dumné-lui Vasile păharnicul după județul ce le-au făcut Măria sa Vodă, dat-au la mâna sfinții sale Grigore proin mitropolitu Laodichias ce era atuncea la Golia și la Efet (?), egumenul de Treisfetitele, unspredece boi și vaci mari, cincă gonitoare și nouă bivoli mari, și nouă gonitoare, și i-au mai dat șaptezeci și șapte oi dat-au cincispredece epe mari și șase strîșnici; acestea le-au dat la mâna călugărilor ce s-au disu mai sus și au mai rămas la Vasile păharnicul a mai da acestor călugări patru sute merțe grâu și mazăre și două sute oplu merțe secară și mălaiu. Insa să i se fie în sémă păharnicul două sute treizeci de lei dintr'acesta fénu, pentru ce au cheltuit la nisce orindari (?) a Dómnei Ruxandrei și la alte trebă ce au dat sémă inaintea Măriei sale lui Vodă; într'acea dată ce au fost să dea paharnicul acea păine, tâmplatu-s'a dumi-sale de au lipsit din țără și s-au dus în țera românească și au făcut acolo un an și mai bine și mai pe urmă au venit dumné-lui Vasile paharnicul iară în țără și am postit noi ca să dea cu ce au rămas. Pentru aceea din porunca și județul ce au făcut Măria sa Vodă împreună cu boerii țării mai înainte vreme, venit-au dumné-lui Vasile paharnicul inaintea patriarchiei noastre și au dat la mâna noastră și la mâna dintru ermonali Popa Grigorie egumenul de Treisvetitele 200 lei bătuți și 100 merțe grâu, și să plătescă 40 lei svinției sale lui Grigorie proin mitropolitul Laodicheas, și să mai plătescă 50 lei la un zapis ce are Dómna Ruxandra la egumenul de Galata, care bani i-au fost datore Dómna Ruxandra egumenului de Galata ce au fost lui Balaș Hartofilaxi, iară o sută treizeci de lei i-am ținut dumné-lui în sémă pentru ce au cheltuit. Pentru aceea dând dumné-lui Vasile paharnicul bucatele și pâinea și altele tot ce au fost de a Dómnei Ruxandra, făcut i-am această scrisore a noastră la mâna dumi-sale, cum să nu mai aibă dumné-lui nici o asupră despre călugării noștri, nici despre alții, iară pentru 50 lei ce mai cere tot egumenul de Galata, iară cu acel zapis a lui Balaș Hartofilaxi, de n'om pute noi să scotem numai pe acei cinzeci lei ce s-au disu mai sus, să-i dea Vasile paharnicul și tot or mai cere și ceilalți 50 lei, atuncea să rămănem noi a da dela Golia 25 lei și dela Treisfetitele, iară 25 lei, să se plătescă acei 50 de lei, iară dumné-lui paharnicul Vasile să n'aibă nici o supărare nici despre un datornic, căci ce a fost de a Dómnei Ruxandri nimica la dumné-lui n'au rămas. Așiderea și pentru sat, pentru Preotesci iară s-au lăsat după cum

aă scrisă răposata Dómnia Ruxandra, ca să fie a dumi-sale a paharniculu Vasile și dumné-lui ne-aă dată aicea la mōnăstire la Golia satulū Lăzorenii ce sunt pe Jijia, cu totū loculū, după cum ne-aă făcutū uricū pentru aceea».

Socotescū că vorū fi la loculū lorū, aci, unele documente cari vorū arētia în ce relațiuni a statū Domnița Ruxandra cu usurpatorulū tronului tatalui sēu, cu Gheorghe Ștefanū și cu alți Domni.

Posedū unū actū care scutesce tōte moșiile Domniței Ruxandra de ori-ce dăjdiū și-i dă chiar jurisdicțiune deplină în sate, cu neamesteculū a nici o autoritate publică. Gheorghe Ștefanū se purtă dar cavalescesce cu fiica lui Vasile Lupulū.

Duca Vodă, la 7187 (1679) Fevr. 20 încă dă unū actū românescū, din Iași (No. 1387 din catalogulū mōnăstirii Nēmțului) prin care scutesce satulū Preotescii a d-sale Ruxandrei Dómne, «de tōte și de birū, de zloși, de lei, de talerī, de hārtiū, de galbenī, de ilișū, de sulgiu, de cai împērātesci, de untū și de ialovița, de samă și cai de olacū și de podveđi și de care împērātesci și de braniște și de camenă și de bezmān, de cărciume și de cepāritū și de alle tōte cāte vorū fi pre altā țerā, numai să fie acelu satū în trebā d-sale Dómnei Ruxandrei, și cislă lorū ce aă fostū s'aă rasū dela visterie. Așișderea și voi parcālabi de acelu ținutū și globnicī și deșugubinari și alți toți slujitori, să nu infrași în satū saū să faceți vreunū valū, că apoi cine se va ispiti a învălui peste cartea Domniei mele, bine să scie că acela va afla mare certare dela Domnia mea».

III.

Soțiile lui Vasile Lupulū.

Amū arētatū măi susū cum și unde amū descoperitū cine era prima femeie a lui Vasile Lupulū. Intre documentele moșiei Grecii dela țin. Vasluiū, amū aflatū actele publicate în anexele A, B, C, din care resultă, că Vasile Lupulū, înainte de a fi Domnū, încă în boiārie, fiindū în Divanulū lui Gasparū-Vodă, s'a însuratū cu Tudosca fata

Vornicului Buciocă. Gaspară-Vodă a cununat pre Vasile Lupul și i-a dat, dară de nuntă, moșia Grecii, pre care apoi Vasile Vodă, ajungându Domn, o dăruiesce și elă lui Dumitrașco Irali Clucearul.

In 1887, amă aflată, la mănastirea Nēmșului seria de documente relative la Cetatca Nēmșului și la moșia Preotescii a M-rei, documente ce amă adusă mai susă.

In Documentele *Preotesciloră* s'a vėdută de Academie, că Domnița Roxandra lasă averea sa lui Toderășco Cantacuzină, declarându-se acesta de nepotă ală ei.

De aicea întrebarea :

Nu cumva Domnița Roxandra este fiică din o allă soție a lui Vasile Lupulă ? și

Nu cumva Vasile Lupulă a avută, de soție, nu numai pre Tudosca Buciocă și apoi pre Ecaterina (1) Cercheza ?

Ună momentă m'am cređută in prezența acesteii noue îndoite probleme, dar neintărđiată, documente noue ce mi-aă venită la mână aă elucidată de minune cestiunea acēsta îndoită.

1. Nu, Vasile Lupu n'a avută și o a treia soție afară de Tudosca Buciocă (2) și de Ecaterina Cercheza.

Alianța lui Vasile Lupu cu familia Cantacuzină, eă o stabilescă astă-felă :

(1) Că se numea Ecaterina se vede și din inscripțiunea următoare după ună liturghiară dela M-rea *Dragomirna*, dela Constantină Moghilă Voevodă, din 7118. După inscripțiunea ce constată acēstă dăruire a lui Const. Moghilă, urmēză altă mână a serie : « Катерина Гнежда ругио Іоу Касіаіе воєвод Бжю Млестю Гидръ Земан Молд .. њ скѣпніа Антѣргіе акованаа Срекреа њ Пезлааріаа Коис казакем Бгдавкоєкаа и потрагна Тимѣш Хатаман Казакскіа. Стго Монастирѣ Драгомірна какт ѣрѣк Мѣа Сев. ки днк. і. даде ѡ пакѣ, Сх тзѣжде Мнастир Драгомірна ».

Adecă « *Ecaterina Dómna* Domnului Іоу Vasile Voevodă din mila lui Dumneđeă Domnă țerei Moldovei, aă cumpărată acēstă liturghiară ferecată cu argintă și aurită, care când s'aă răsboită cu Cazacii Іаă răpită Hatmánulă Timușă ală Cazaciloă dela S-ta M-re Dragomirna la 7162 (1653) luna Sept. 28 zile și Іаă dată iar aceleiași mănastiri Dragomirna ».

(Veđi memoriulă meă despre Espozițiunea din Cernăuți dela 1886).

(2) Colegulă nostru D Papadopulo-Calimachă in seriera sa, despre Ghicoghie Ștefană (8° Bucurcesci 1886), la pagina 28 grăcsce de soția lui Vasile Lupulă Dómna Tudosca.

Veđi P. S. *Melchisedecă* in «Notițe istorice și archeologice» p. 169-170. Ascmenca și despre a doua soție *Ecaterina*, pre care, țice D. Papadopulo-Calimachă, că o iea Vasile Vodă Іа 1640.

Vorniculă Buciocă n'a avută numai pre Tudosca, ci și alți mai mulți copii. Documentul, ce publicăm la vale amintese un proces petrecut înainte Divanului, la 1662 (7172) febr. 26. Spătarul Iordache Cantacuzino și fiul său Toderășco, mare comis, făcă proces jupănesei Măriuța fata lui *Georghe Lupulă* Hatmanul (frate cu Vasile Vodă), măritată cu Necolaș Vameșul, pentru că acesta stăpânea moșia Deleni, care sat a fost cumpăratură lui Costea Buciocă Vorniculă. Deci Măriuța a ținut: «*Cum acel sat este că danie și miluire dela Unchiul său Vasilie Vodă, iară D-ului fratele nostru (dăcă Boiarul divaniști) Iordache marele Spătară și fiul său Toderășco marle Comis, au dată sēmă, cum Vasile Vodă n'au avută nici o trebă cu acel sat, ce l'au fostă luată fără de cale, în silă, și Buciocă Vorniculă au înzestrat pre Vasilie Vodă și pre alții cu alte sate și moșii, precum au arătat fratele nostru Iordache Spătarul și Toderășco Comisul și Catastihul de sate și de moșii, cui ce au dată și au înzestrat și iscălită de Costea Buciocă ce au fostă Vorniculă mare*».

Prin urmare, constatăm că Vorn. Buciocă a avut și înzestrat mai mulți copii ai săi. Păcat că catastihul ce au presintat la Divan Iordache și Toderășco Cantacuzin, n'a ajuns pînă la noi, ori-că încă zace unde-va, în mână ce nu-i cunosc valorea!

Dar cum se face că Cantacuzinul revendică dela nepoata lui Vasile Vodă moșia Deleni, cu ce titlu?

În una carte domnească dela Petru Vodă, din 7181 Aprilie 8 (1673) către Contășu slugeriu, însărcinându-l să stăpescă Deleni, aflăm că (vezi în anexa Documentul) lui Toaderă Iordache și Dămnicei Roxandreii li s'au venit satul Deleni «*despre unchiul loră Toderășco Buciocă*».

Așa dar ială un «*Toderășco Buciocă*», un fiu al Vornicului Buciocă, deci unchi al Dămnicei Roxandreii.

În actul dela 1673 Aprilie 8, Domnitorul Petru Voievodă ordonă lui Contășu să împarță Deleni în 5, din care a 5 a parte se cuvine Dămnicei Roxandra. Urmază de aci că nu a fost numai

Toderașco Buciocu și cu mama Roxandrei, Tudosca, pătași cliromoni ai Delenilor, ci au mai fostu și alți fi și fiice.

Cum că *Toderașco Iordache Cantacuzino* a fostu nepotă lui Costea Buciocu, se vede din actulă dela 1668 (7177) Oct. 20, dela Alexandru Iliasi Vodă (*Vedă Documentulă No. IX*).

Prea lămuritū se stabilește inruderile dintre Dómna Roxandra și Cantacuzini, ori dintre Buciocu Vorniculū și Cantacuzini, din Cartea lui Dumitrașco Vodă Cantacuzino, din 7182 (1674) Aug. 18). Aci citimū : (*Documentulă No. X*) :

1. Că satulū Deleniū au fostu alū lui Costea Buciocu Vorniculū celū mare, diréptă danie și miluire lui dela Constantinū Moghilă, feciorulū lui Ieremia Moghilă și mai pe urmă dela Radulū Vodă.

2. Că Dómna Roxandra l'au reclamatū căci i s'au «*venitū după nisce unchi sterpi ce au aculū și că-lū ție Toaderū Visterniculū fără nici o trébă*».

3. Că Toaderū Visterniculū e vērū primarū cu Dómna Roxandra.

4. Iar Toaderū Visterniculū Cantacuzino au produsū «*cărțile făcute de mâna moșu-său, lui Buciocu Vorniculū, care este moșū și Dómnei Roxandrei*».

5. Din acestū actū s'a probatū, că Vorniculū Buciocu a avutū **două jupânese**. Din jupânesa dintăiū este Tudosea mama Roxandrei.

6. Că satulū Deleniū nu este trecutū în catastihulū inzestrărei copiilorū din prima jupânesă, «*ci se află să fie rămăsū satulū Deleniū feciorilorū celorū mai mici, ce sunt din giupânesa cea deapoī, din care este Toaderū Visterniculū*».

7. Că satulū Deleniū au fostu recunoscutū de Dabija-Vodă cliromonic a Cantacuzinilorū, pentru că ei sunt rudele din giupânesa a doua a lui Buciocu și satulū acesta «*este agonisitū de Buciocu Vorniculū cu jupânesa acesta deapoī, mōșa lui Toaderū Visterniculū*».

Impărțirea făcută moșiei Deleniū, prin actulū mai susū citatū din 1674 Aug. 18, divide satulū și veciniū etc., mai întâiū în 2 părți : a) Partea lui Buciocu Vorniculū și b) Partea soției sale, «*mōșa lui Toaderū Cantacuzino Visterniculū*».

I. *Partea lui Buciocu Vorniculū s'aū împărțitū in 3 părți :*

a) Una Dómnei Roxandreī, b) a doua lui Toaderū Visterniculū și c) a treia unū Dumitrașco Mălaiū «*care este lorū v'rū primarū*».

II. *Partea femeei a II-a Vorn. lui Buciocū, cu care acesta a agonisitū Deleniī, «moșia lui Toaderū Visterniculū și a lui Mălaiū, se divide numai in două părți» :*

a) Una parte din două lui Toaderū Visterniculū Cantacuzino și

b) a doua parte, lui Dumitrașco Malaiū, care este lorū vērū primarū.

Urméză din cele de mai susū, că alianța lui Lupu cu Cantacuzeniī, vine prin a doua căsătorie a Vorniculū Buciocū, socrulū sēū, tatălū Dómnei Tudosca, cu o femeie din némulū Cantacuzinū.

Deci Dómna Roxandra este clironómă in Deleni după partea ce din Deleni s'aū cuvenitū mamei sale, din partea din Deleni a tatălū ei Buciocū, dela frații ei după tată, adecă din a doua căsătorie. Inșăși Dómna Roxandra, la 1676 Noembre 24, (Documen'ulū No. XI) arétă in actulū de danie către nepotulū ei Toderășco Visterniculū, că Deleni i aū venitū clironomie dela maica sa Tudosca căreia «*i-aū rēmasū dela frații sēi fiindū sterpi*».

Acești frați sterpi, adecă fără copii, sunt fiī ai lui Buciocū, din a doua soție.

*

Din cele de mai susū conchidemū :

1. Că Vasile Lupulū n'a avutū o a treia soție, din Cantacuzeniī, cum se putū bănuī din cetirea actelorū dela M-rea Nēmțului, relative la St. Necolaī din cetate și la satulū Preotesciī.

2. Că alianța lui Vasilie Lupulū cu Cantacuziniī este prin însurarea, in a doua căsătorie, a socrulū sēū Vorn. Costea Buciocū, cu o fată Cantacuzino.

3. Că Domnița Roxandra este cu adevēratū flica Tudoscei Lupu, născută Buciocū.

4. Din a doua căsătorie a Vorniculū Buciocū pare să se fie născutū o fată măritată după N. Mălaiū, și unū flū : Toderășco

Buciocu. Ambii r m n  *sterpi*. Mălaiu  i Toderașco neav ndu copii, Delenii sunt reclama i de urma ii Tudoscei, a singurei flice r mas  din Buciocu. Dómna Roxandra succede deci în drepturile mamei sale Tudosca.

*

Actele ce publicăm   la vale ale Deleniloru, ne mai aduc  frumoșe informațiuni  i din alte privinți.

1. Actulu dela Alexandru celu Bunu, din 1430 Iulie 7, ar ta vechimea mare a satulu Deknii. (No. I).

2. Actulu dela *Bogdanu-Voda*, din anii 1450 (6958) Ghenar 23.

Dupa Laurianu, acestu Bogdanu e fiu naturalu alu lui Alexandru celu Bunu. (*Ve i Isioria Rom niloru edi ia din 1873, Lucurasci pag. 297*). Dupa Letopise e (1) s'a  luat  r posatulu Laurianu  i letopise ele dupa Stricovskie. Din o serie de urice ce voru ilustra unu nou memoriu alu meu asupra lui *Dođdanu Voda, tat lu lui Ștefanu Voda*, se va ved  că acesta nu era fecioru naturalu, nici legitimu alu lui Alexandru celu Bunu, ci *frate*.

3. Buciocesii sunt dintre partisanii Moghilesciloru. Constantinu Moghila le recunoșce serviciile, int rind u dania  i cump ratura mo iei Delenii.

Radulu Miha  Vodă la 1612, chiar la inceputulu Domniei sale,  ice că «am  fostu luat  noi dela dinsulu (dela Costea Buciocu Vornicul ) satulu (Delenii) *pe gurile omeniloru imprejura i, iar dupa aceea v đum  Domnia ma a lui direse ce a  avut   i dela Domn  de mai nainte*»  i i-a  în' ritu ac sta st p nire pe Deleni.

Se vede că Radu-Mihaiu VV. se temea de Buciocu ca de unu partisanu alu Moghilesciloru,  i-i cofisc  mo ia, restituindui-o apoi dupa ce se imp c  cu elu.

4. C te pene nu s'a  inspiratu de romantica tinere a  i via a a Domniței Ruxandra, dela George Asaki, pina la D. B. P. Hasdeu, care ne a datu drama: Domni a Roxandra (2).

(1) Ve i Letop. edi ia I, pag. 113.

(2) D. Papadopolu-Calimachu încă atinge multu biografia D mnei Roxandra,  n «*Despre Gheorghe Ștefanu Voda*». D-sa ne dă unele date ce ast f, dupre publicarea documentelor 

Documintele Deleniilor, după cele dela M-rea Némţului, ne aduc câte va momente din viaţa ei şi câte-va însemnate naraţiuni, din cari ne apare caracterul acestei Domniţe.

La 1673 Aprile (*Documentu No. VII*). Contaşu Slugeriu rënduitu de Petru Vodă (Ştefanu Petriceico) să «socotescă între D. Toaderu Iordache Visterniculu celu mare şi între Dumneaei Dómna Roxandra, care avëndu în multe rënduri gâlcëve înaintea lui Vodă, au socotitu Vodă cu totu sfatulü şi au alesu lucrulu, să se facă moşia Deleni în 5 părţi etc.»

Contaşu merge la Deleni cu mulţi ómeni bunî, din Hârlău, ca Soltuzulu, şi Têrgoveşii Petre Capră, Frânculu, Hanos Feltinu etc. Când Contaşu ajunge la Curtea din Deleni, numai ce vede că Dómna Roxandra au şi purcesu din satü în susu. Contaşu trimite omü să spună Dómnei, să stea la pertractarea procesulu, dar mândra Dómna nu vrea să se întórcă să fie la socotela loculu. Contaşu relatéză asemenea faptă cu óre-care supérare. A doua di iar vine din Hârlău la Deleni ca să continue lucrarea. Dar Dómna Roxandra iar simuléză o excursiune în altă parte : «*Şi când a fostu a doua di, iarăşi au mersu cu acü megiaşi acolo şi tocmai când noi în satü, Dumneaei Dómna din satü eşia în susu, cu o cucie cu doi cai şi cu glótă de slugi (vedeţi tabelulu !) şi mi-au rëspunsu pe sluga Du-*

nóstre, sunt modifrabile. Aşa, de ex. mplu, D. Papalopulo-Calimachü serie, că Bogdanu Hmie'niski tatálu lui Timuşu, a datu după mórtea fiulu sëu Timuşu, Roxandreî, surorei sale *Rascovulu* şi că Jinsa «n'a voitü să päră: escă ţera Căzácescă. Nicî chiar fratele, după tată, alü Roxandreî, Stefanu Lupu Vodă, n'au putüt-o întórcé în ţeră dela Raşcovü, nicî chiar făcëndü răsboiü Cazacilorü». Numai la 1686, după colegulu nostru, se întórse în Moldova, Domnişa Roxandra şi petrecü la Némţu, un le şi fü ucisä de Cazaci, la acelaşi anü. (Vedî Cron. N. Costinü Let. T. I. pag. 40—41 şi 256).

Apoi documentele nóstre ne arată pe Roxandra petrecëndü în ţeră, la Deleni, pe timpulü lui Duca Vodă şi mai alesu dela Petriceico Vodă, dela 1673 încóce. Minunatulü raportü cătră Domnu alü hotarniculu Contaşu ne arétă pe Domnişa Roxandra trăindü cu multü luxü la moşia Deleni în 1674, adecă cu 12 anî mai nainte de catastrofa ei dela Mönastirea din Cetatea Némţulu.

Ceia ce ne mai spune învêţatulü nostru colegü şi despre testamentulu D-nei Roxandra depusü la M-rea Vatoped din muntele Atos, din 1667, iarăşi este în contradicere, cu documentele ce amü publicatü în memoriulu M-rei dela Cetatea Némţulu şi chiar cu dicta D-nei Roxandra, din 1676 Noembrie 24, ce dămü în anexe.

misale, pre Beîşorū, cum Dumneacî nu va să fie nici la o socotélă, iară eū să împartū şi vecinū, numai să-î facū bine, să-î dau pe Gheorghe Vătămanulū în partea Dumisale».

Ce importanţă avea pentru Dómna Roxandra acestū Gheorghe Vătămanulū, nu putemū încă documenta.

5. Din documentulū dela Duca-Vodă din 1666 Martie 9 (No. VIII) se vede că Dómna Roxandra veni îndărătū, sub Duca-Vodă (1). Neavëndū în patrie nici o aşezare proprie, se invoescce cu *vērulū* ei, *Spătariulū Cantacuzino*, să şedă cât va trăi la Deleni «iar de a eşi Dumneacî din ţeră saū i se va întâmpla vre o mórte, D-lui totū şi-a fine satulū». Duca Vodă aprobă acésta invoială la 1666 Martie 9.

6. Se pare că *Duca Vodă* impusese Cantacuzinilorū acésta invoială. Dumitraşco Vodă Cantacuzino, în actulū seū dela 1674 Aug. 18 (*Doc. X*) dice, că şi elū întâiū s'a luatū după actele dela Duca Vodă, şi aū datū Deleni D-nei Roxandrei, dar în urmă s'a convinsū că Duca-Vodă aū fostū părtinitorū fetei lui Vasile Lupulū «căci elū, Duca-Vodă, aū eşitū la cinste din casa lui Vasile Vodă, părintele Dómnii Roxandrei». Deci dice Dumitraşco Cantacuzino : «pentru accia unile din acele (acte) să nu hie de credinţă şi diresulū nostru ce amū fostū făcutū, încă să nu se créđă, că l'amū făcutū din neştiinţă».

7. Pentru a dobândi dela Dumitraşco Cantacuzino primulū actū în favórea sa, Dómna Roxandra avū stăruitorū pe vestitulū *Ianc Hadîmbulū-postelniculū*. Acésta reuşită este datorită şi împrejurărei că Turcii vinū în Moldova contra Polonilorū, cari aū introdusū pe Stefanū Petriceico şi aū prinsū pre Duca-Vodă la Domnesci.

Se vede că tocmai de áeste amestecături caută să profite Dómna Roxandra, ca să pună mâna pe Deleni. Dumitraşco Cantacuzino povestescce în actulū ce analisămū aci, că elū, venindū Domnū şi judecândū procesulū în urmă în desfavórea Dómnii Roxandrei «s'aū lăsatū lucrulū în slabū «pentru că» tâmplându-se de aū venilū

(1) În eróre deci sunt în astă privinţă toţi istoricii moderni ai noştri... Iată ce va să fieă a face istorie fără documente!

împărăția în țară... pentru ca să nu facă ea mestecătură la Turci, ca să iea dela dânsii putere să fie această ocină, cu împre urătură, după cum au amestecat și la Domnia lui Ștefanu Petru Vodă (1). **Când eramu Domnia mé Capichehaia**, vędându că cu județulă Creștinescū nu i se cucine a lua această ocină, ei, locuindū la Rascorū, cu mijloculū lui Dorosenco Hatmanulū Căzăcescū au poftitū județū dela Turci. Decī pentru ca să nu se facă cu această amestecătură și niscare obi-
ceiri dela Turci, au rămasū lucrulū așa».

Plinū de învățăminte este acestū pasagiū din uriculū de judecată alū lui Dumitrașco Cantacuzino!

8. Se vede că totū «*în slabū*» remasă afacerea și după aceea, mai alesū venindū la 1676 Domnū nou, *Antonie Rusetū*; așa că Cantacuzinii fură siliți a primi să se învoiască cu Dómna Roxandra. Acésta dispune, la 1676 Noembre 24 (*Doc. No. XI*), că după mórtea ei Delenii să trecă în stăpânirea Cantacuzinilorū «*fiindū și D-lui (Toderășco vel Vist.) nepotū lui Buciocū Costea Vorniculū*».

În douē acte ale sale, Dómna Roxandra manifestă prevestiri de mórte, ba în unulū chiar de mórte silnică. Așa, la 1666 Martie 9 (*Doc. No. VIII*) învoindu-se cu Cantacuzeniū să șadă ea cât va sta în țără la Deleni, se dice; «*că de a eși Dumneaci din țără saū i se va tâmpla vre o mórte, D-lui (Cantacuzinū) totū și-a ține satulū*».

Curiósă presimfire!.. de «*i se va tâmpla vre o mórte!*» Documentele ce amū publicatū mai susū despre mōnastirea St. Nicolai din Cetatea Nēmțului au arētatū, — confirmândū cronicile — cum Cazacii lui Timușū au ucisū pre mândra și legendara Dómna Roxandra, retrasă chiar la M-rea tată-sēū, la Cetatea Nēmțului. Dar ea se ținū de învoială: ea dispuse de Deleni și de tōte averile ei în favōrea Cantacuzinilorū, rude ale ei, după a 2-a soție a bunulū ei Costea Buciocū.

(1) Veđt în Anexe uriculū lui Petriceico Volă, datū la stăruința lui Dorosenco.

A N E X E

Анеха А.

Іѡ Василіе Пиверод К. М. Г. З. Молдавскоїе. аж тѡ истинни | наи
 вкрини вѡлкрин Дсмитрашко йрала касчар. Сажна гї двамъ сз правою |
 њ вкрною сажкѡс тѣмъ Мѡ видѣше ѡго правою њ вкрною сажкѡс да нас
 жаловали бѣмъ | емѡс. ѡсокою нашею мѡтѡ њ дали н помавали есмъ емѡс.
 њ кнѣгини своѡи | марга. ѡт нас с нашии земли молдавскѡи. единѡ село нанавѣ
 гречїи что с вѡве | каслїоскомѡс. что тоѡ село бѣт правд гї двамъ. за даанїе њ
 за мѡванїе ѡ | Гашпар воевода когда годѡмъ вна вѡлкрин до гї двїи.
 Яна н прѣжде вѣкменик | вѡло прав гї дрин. прїсадино квз ѡкѡл тѣж
 каслїоскомѡс тѣмъ ради тоѡ | прѣдреченное село гречїи сз все хотар. како да
 ест вишии ливѡмѡс вѡлкринс | нашемѡс Дсмитрашко йрала касчар њ кнѣгн
 нимъ марга. праваа бѣчина њ даанїе њ мѡванїе њ срик њ потврждѡнїе сѡвз
 сѣмъ дохѡдѡмъ непоршннѡ николїж на вѣки. њ нїдасѣк... мнїаест.

Іѡ Vasile VV.

S iã 15° 3° 3° 3° март о.

Folio mijlociũ

L. S.

717

5508

1639

In creditulũ fonciariũ, Cartonũ 35, dosarũ 667.

Moșia Mõ a Grecilorũ, a D-ului Temistocle Bastake.

Анеха В.

1. Uriciũ 1°. mare :

Іѡв Ілїаш Янѣандѡс Воевода вѣжю мастию гїдрѡ земли Молдавскої.
 Нѣкѡж домнїа мѣ ам дат ши ам рїтѣрїт Боларїнсаѡи нѡстрѡс | лѡѡ
 панѡнїаїе чаѡ фѡст столник прѡ а лѡѡ дирѡнтѣ оччїнїж ши мошїе сн сѡт
 рїтѣрѡ анѡме гречїи ла цѡвѡтѡла каслїюлѡѡи кѡс речїнїи ши кѡс тот кѡнї
 тѡла. карѡ сѡт лѡѡ фѡст дирѡнт домнѡскѡс (sic). аскѡтѡнѡ де ѡкола тѡр
 гѡлѡѡи каслїюлѡѡи ши лѡѡ дат Гашпар Вѡдж лѡѡ Василїе Вѡдж ши домнѡї |
 сѡле тѡдѡскѡї. кѡнїд лѡѡ кѡнїнѡт. апѡї Василїе Вѡдж ши домнїа тѡдѡска.
 лѡрѡш лѡѡ дат ши ѡї данїе ачѡста сѡт кѡрѡнїчѡс вѡлѡрїюлѡѡи сѡѡ | лѡѡ йралан

кадчарса пзринтеле коариндаси нострс лси панхилае столникса. ши цюпз-
 икскзи салс Маргжи пентрс а лор салжжж | диралтж чащ салжит домнией
 ши цжржи. апой дсиж моартеа лси йарали кадчарса. лщ ржмас тот чащ
 акст ла мзна маргжи канй гата | „вх де лей ши мошии ши вскате. дечй
 коариндса нострс панхилае. динтраате вскате. преиса скрпе тестаментса
 пзринтелеши сжщ дин тоате шащ лсат пре цсмхтате. парта пзринтелеши
 сжщ. йарж дин канй сащ сокотит кз и се кине парта лси. „ат де лей |
 преиса скрпе тестаментса ши ничй си Пан нащ лсат. че лщ ржмас тот пре
 мзна маирежжса маргжи. де йащ петрект ж. ши и сащ май кинит | ко-
 ариндаси нострс лси панхилае. ши цюмхтате де сат де гречй. парта пз-
 ринтелеши сжщ. преисаши скрищ ши дирасжле де ла алиц | Домни чащ фост
 наните де ной. акамс неакжид че лса де а маргжи сжи панижжж ачей
 канй. „ат де лей парта пзринтелеши сжщ | йам дат Домниа ма тот сатса
 гречйи кс вечиний ши кс тот кинитса. ши парта пзринтелеши сжщ лси йарали.
 ши парта маирежжса маргжи пентрс ачей канй че йащ мжикат. йарж
 де сж ка афла чиника рсдж май апроане де а маргжи ши де вор йнторче
 ачей | канй „ат де лей. коариндаси нострс лси панхилае. ей сжи цие ача
 цюмхтате де сат де гречй парта маргжи. йарж де нси | вор йнторче канй.
 сж цие коариндса нострс панхилае тот сатса Гречйи кс вечиний ши кс тот
 кинитса. ши парта пзринтелеши | сжщ лси йарали ши парта маирежжса мар-
 гжи. ка сжи фие ши де ла Домниа ма диралтж очинж ши мошие. ши
 сржк ши йнтхритсрж неактит ши нершмент ничй джжж ѱарж ф квичй.
 й индаснес мишеат. оу иссвх ка. „жр од мица

ак. „дй дин.

Semnatŭ Vodă.

L. S.
micŭ albŭ.

(Scrisŭ de) „Стратса.

Анха С.

Іw Ștefanŭ V.V. . . . etc. A lecă (лдекж) Domnia mea amŭ datŭ și amŭ mi-
 luiŭ și amŭ întăritŭ pre boiarinulŭ nostru Panhilie alŭ doile (sic) stolnicŭ cu
 unŭ satŭ anume Greciŭ cu curŭi gata și cu vecinŭ ce aŭ fostŭ de ocolulŭ tѐr-
 guluŭ Vashuiuluŭ pe apa Vashueșuluŭ. Care satŭ aŭ fostŭ dreptŭ domnescŭ, și
 aceluŭ satŭ aŭ fostŭ *daanie* și miluire părinteluŭ domniei mele luŭ Vasilie Vodă
 (водж) de Gașparŭ Vodă când l'aŭ cunutatŭ încă din boerie. După aceia iarăși
 părintele domniei mele Vasilie Vodă aŭ dăruitŭ cu aceluŭ satŭ pre Іarali Chu-
 ceriulŭ și аșișderea patru falci de vie la Huși iarăși îi sunt danie dela pă-
 rintele meŭ când aŭ fostŭ Vornicŭ mare. Pentr'acesta lueru, decă (джкж

ni-au deschisă și nouă (ноуа) D-ful Șua милеі сале și ni-au dăruită cu domnia țerei (цржи) Moldovei, la scaunul a luminat părintelui meu, pentru acesta lucru știindu (sic) și noi (ново?) că de mai nainte acest sat Grecii și eu vii la Huși au fostă daanie de părintele meu încă din boierie, lui Iarali Clucerinul părintelui Panhilei stolnicul, pentru aceea și domnia mé am dată și am miluită boiarinului nostru ce mai susă scrie Panhile ală doile (sic) stolnică ca să fie și dela Domnia mé dréptă danie și miluire și uricé de în-lăritură, cu totă venitulă neclătită nici dănăoră (ΔΗΧΧΩΑΡΧ) în veacă. Iară după a noastră viață și domnie cine va alege Dumneđeu să fie Domnă din cuconii noștrii săă dintr'a noastră rudă într'a noastră țeră a Moldovei, să nu stricé a noastră dréptă danie și miluire, ci să aibă a da și întări pre boiarinulă nostru carele mai susă scrie, iar carele va strica a noastră danie și miluire săă carele va întorce, unulă ca acela să fie τρζκκκτ și proclétă și neertată dela domnă Dumneđeu, carele aă făculă Ceriulă și pământulă și de preacurată a lui maică și de 12 apostoli și de 318 oteți ce aă fostă în Nikea Cetate, și de patru sfinți evangeliști și de toți sfinți și să aibă parte cu Iuda și cu trecle-tulă Arie în veacă în muncă, Amin.

Sam. *Gospod veceat.*

U Iasoh velétă ρρϣη (7168) mesița Dek. 29 Euf.

Іω Πλεφαν Ηκ.

fo. măricelă

L. S
mare albă
cu data
7168

Scrișă de Apostolă.

Documentele moșiei Delenii (1) (proprietate a d-loră Ghica Comănescu).

No. 1.

Carte dela Alexandru Vodă, din 6938 Iulie 7 (1430).

«Că mila lui Dumneđeu Іω Alecsandru Voevodă Domnă țerei Moldovei.

«Insemnare facemă cu această a noastră carte, tuturoră căți pe dinsa ar căuta, oră citindu-se ar auđi. Iata adevărată este: ai noștri credincioși boiară, jupănu Jurju Jumată (?) cu frați săi, cu jupănu Ștefană, cu jupănu Măndrulă, aă venită înainte noastră și înainte aloră noștri moldoveneșiloră boiară, și cu a

(1) Copiale după o condiță scrisă admirabilă la 1817. Copiile întărite sunt cele mai m e de Boeri din Divană și cu sigiliulă domnescă.

loră bună-voe a împărţit a părintelui loră Ioană Iunată Jurjii părţile de pe Jijia ce se chîmă Jumătăţeni şi din susă de Harlău Deleni şi Miclauşeni, acestea s'aă dată Jurjii. Iar jupânului Stefulă s'aă dată Şerbăneştii pe Siretă şi cu morile în Siretă şi altă sată (carele n'amă putută ceti numele) (1), iar cu mori în Siretă şi Roşieţii, acăsta este partea lui Stefulă. In partea Mandrului : Balinţii pe Siretă, curţile şi cu morile ce sunt în Siretă şi cu Tătarii ce sunt la acele curţi, în Cărligătură şi Vorişte, unde aă fostă curţile lui Dumbravă, şi din susă de Harlău : Vladeni. Aceste s'aă dată iar jupânului Măndru. Dreptă aceea vĕdĕndă şi noi a loră bună învoire, dela noi le-amă dată tuturoră uricū cu totă venitulă, fiiloră loră, nepoţiloră, strĕnepoţiloră şi a totă nĕmulă loră, nerisipită nici-odată în veci. Şi întru acăsta este credinţa noastră care mai susă suntemă scrişi Alexandru Voevodă şi credinţa tuturoră boeriloră Domniei mele mari şi mici. Şi de faţă aă fostă martori : jupână Mihailaşă şi jupână Cupce Vorniculă şi jupână Negrilă şi toţi boiarii. Poruncit'am dar la ală nostru credinciosă şi cinstită boiară Neagulă, marele Logofĕtă, să scrie şi pecetea acăsta a noastră să o spânzure de acăsta a noastră adevĕrată carte. Tăutulă a scrisă la vĕată ⁶⁹³⁸/₁₄₃₀ Iulie 7 ĭile.

Georgie, Mitropolitulă Suceavei.

L. S.
Domn.

Intărire ulterioară :

Aducĕndu-se uriculă şi naintea noastră a boiariloră de amă cetită, pentru credinţă amă iscălită.

Catargiul vel Logof. Darie Donici vel Vorn. Constantin Sturza vel Spătară. Sandul Sturza vel Bană. Iordake vel Cluceră. Apostolache vel Serdară.

Costandie, Mitropolitulă Suceavei, am iscălită.

L. S.
Mitropoli-
tului

NB. Condica dupe care copiămă nu dă data acestei ultime intării.

(1) Nu sciū deca aceste vorbe din parentesă aparţină textului slavonă ală lui Alexandru Vodă, ori sunt ale traducĕtorului ori copistului din 1817. — V. A. U.

No. 2.

*Carte dela 1w Bogdanu Voevodu Domnu țerei Moldovei din 6958
Ghenarie 23 (1450).*

Facemū însciințare precum aū venitū înaintea noastră și a boiărilor noștri, D-lui Ștefulū, feciorū lui Fumu și fratele lui, D-lui Mandre. De a lorū bună-voie aū datū M-rei noastre Neamțului, pentru sufletele răposaiilor părinților lorū unū locū pe hotarulū Delenilorū, însă ca să facă două mori, iar în hotarul pământului ca să nu se amestece, ci numai călugării să albă a-și face mori pe hotarulū acela. Decī noi vĕdĕndū a lorū bună învoială amū datū și amū întăritū acelū locū ca să-și facă călugării dela Neamțu loru-și mori. Pentru aceea nimine din nĕmulū Ștefului saū alū Mandrei, saū din feciorii lorū ca să nu albă a se amesteca nici odinióră în vĕcū, la acelū locū. Și credința Domniei mele și a toți boiării noștri. Iar pentru mai mare întăritură pentru acelū locū de mai susū scrisū, amū poruncitū D-sale cinstitū credinciosū boiărilor nostru Petru vel Logof. să serie și a noastră pecete cătră această carte a noastră să o lege.

L. S. Domn.

vel Logof.

și s'a talmăcitū de Evloghie Dascălū, la anii 7269 (1761), Iunie 27.

S'aū poslăduitū de Constantinū Leondarie Slugeriiulū.

No. 3.

Dela Radulū Voevodu din 7269 (1761).

Precum Domnia mea am datū și am întăritū credinciosū și cinstitū boiărilor Costea Buciocū, marelui Vornicū de țera de josū, pre a lui drĕptă ocină și danie și cumpĕrătură, două sate anume : Deleni și Rușii, ce aū fostū de ocolulū Harlăului, cari acele sate i-aū fostū lui danie și cumpĕrătură dela întru sfinți odihniți Domnii de mai nainte. Pentru aceea Domnia mea am fostū luatū noi dela dînsulū satulū pe gurile ómenilorū împrejurași, iar după aceea vĕdumū Domnia mea a lui drese ce aū avutū și dela Domnii de mai nainte de danie și cumpĕrături, Domnia mea nu am pututū strica acele di-rese, pentru aceea iarăși i-am datū și i-am întorsū de isnóvă a lui nostru mai

susū boiariū Costea Bucioacă Vorniculū, și acelu satū Deleniū, ca să-ī fie lui și dela noi uricu și ocină și întăritură, cu totū venitulū, nerușuitū nici odinioră în veciī vecilorū. Iar după a noastră viață și Domnie, cine s'ar ispiti a strica a noastră întăritură, acela neiertatū să fie de Domnulū Dumneđeū și de sfinții patru evangheliști și de a totū laudații 12 apostoli și de sfinții părinți 318 dela Nicheea și de toți sfinții, și ca să fie proclētū și tricletū și anaftema, și ca să aibă a da sēmă și răspunsū înaintea înfricoșatului județū alū lui Hr.— Și altulū să nu se amestece. Singurū Domnulū a poruncitū. S'aū scrisū în Iași la vletū 7120 (1612).

Noi Radulū V.V.

L. S.

vel Logofetū.

S'aū poslāduitū. Constantinū Leondarie Slugerulū.

No. 4.

Zapisū din 7170 Fev. 26 (1662).

Adecă noi Racoviță Cehanū vel Logofetū, i Toma Cantacuzino vel Vornicu alū țerei de josū, i Ilie Septelici vel Vornicu alū țerei de susū, i Nicolai Racoviță Hatmanū și pîrcalabū Sucëvei, i **Alexandru Costinū** vel Postelnicū, i Gligorie vel Pah., i Solomonū Bêrlădênulū vel Visternicū, i Mironū Bucioacă vel Stolnicū, i Nicolae Buhușū vel Medeln., i Tudorașcu Prăjeseulū vel Clucerū, i *Christosculū* vel jienicierū, i Ionașco vel Ciașnicū, i Contașū vtori logofetū, i Duca vtori Vistern., i Petrașco Danolovici treti logof., i Rugină, i Dumitrașco Roșca, i Ursulū și altū Dumitrașco toți vornici de glôtă. Scriemū și noi toți mărturisimū cu acestū zapisū alū nostru cum s'aū pîritū de față înaintea Măriei Sale lui Vodă fratele nostru Iordache marele Spătarū și fiulū sēū Toderașco, marele Comisū, cu jupânesa Maricuța, fata lui George Hatmanulū, nepóta răposatului Vasilie Vodă, care a fostū a Neculei Vameșului, pentru unū satū anume Deleni ce e la ținutulū Hărlăului, care satū a fostū cumpărătura lui Costea Bucioacă Vorniculū.

Deci Maricuța a ăisū, cum acelu satū este ei danie și miluire dela unchiulū sēū Vasilie Vodă; iar d-lū fratele nostru Iordache, marele Spătarū și fiulū sēū Toderașco marele Comisū, a datū sēmă, cum Vasilie Vodă n'a avutū neci o trēbă cu acelu satū ce l'aū fostū luatū fără de cale, în silă, și Bucioacă Vorniculū a înzestratū pre Vasilie Vodă și pre alții cu alte sate și moșii, precum aū arētatū fratele nostru Iordache Spătariulū și Toderașco Comisulū și castihū de sate și de moșii, cui ce aū datū și aū înzestratū și iscălitū de

Costea Buciocu ce au fostu Vornicu mare. Pentru acestu lucru si Maria Sa Vodă au socotitu: dacă n'au avutu Vasilie Vodă neci o trebă cu acelu satu, cu Deleni, nici i-au (fostu) zestre dela Buciocu Vorniculū, ci i-au fostu luatū în silă, să nu aibă trebă nici Măricuța Vameșoia, fata lui Gheorghie Hatmanulū, nepota lui Vasilie Vodă, cu acelu satū, cu Deleni, că de ar fi și datū nepotei sale Maricuței, încă nu s'arū căde ocinile și moșile a lui Buciocu Vorniculū (să se) dea danie nepoșilorū lui Vasilie Vodă, ci să fie ocine și moșii nepoșilorū lui Costea Buciocu Vorniculū.

Pentru aceea și noi vedându pre Maria Sa Vodă cum au giudecatū acesta giudețu dreptū pre d-lū fratele nostru Iordache marele Spătarū și cu Toderășco marele Comisū, noi încă amū făcutū acesta zapisū alū nostru să fie d-lū de credință. Și pentru mai mare credință noi toți amū iscălitū ca să se scie. Și eū, Tiron Diaculū, am scrisū. 7170 (1662) Fevr. 20 zile.

— Ceī de susū semnați.

No. 5.

Carte dela Eustratie Dabija V.V. din 7170 Fevr. 26 (1662).

Adecă au venitū înaintea Domniei mele și înaintea alorū noștri moldovenești boiarī a mari și mici, cinstitū boiarulū nostru Iordachie, marele Spătarū și fiulū sēu Toderășco, marele Comisū, de s'au piritū de față cu Maricuța jupănesa Neculei Vameșului, fata lui Gheorghie Hatmanulū, nepota rēposatului Vasilie Vodă, pentru unū satū anume Deleni ce e la ținutulū Hărlăului, care satū au fostu cumpăratură lui Costea Buciocu Vorniculū. Deci Maricuța au Țisū, cum acelu satū este ei danie și miluire dela unchiulū sēu Vasilie Vodă, iar cinstiți boiarī noștri Iordachie, marele Spătarū și fiulū sēu Toderășco, marele Comisū, au datū sēmă, cum Vasilie Vodă, n'au avutu nici o trebă cu acelu satū ci i-au fostu luatū fără de cale în silă și Buciocu Vorniculū au înzestratū pre Vasilie Vodă și pre alți cu alte sate și moșii, precum au arētatū Iordachie Spătarulū cu Toderășco Comisulū și catastihū de sate și de moșii, cui ce au datū și au înzestratū și iscălitū, de mâna lui Costea Buciocu ce au fostu Vornicu mare, ce au fostu să-i fie datū de a lui moșii și ocine nepoșilorū sēi și cui i-au fostu voia ce au avutu, iar la acestū satū trebă n'au avutu. Pentru aceea și Domnia-mē încă am socotitū cu totū sfatulū nostru, dacă n'au avutu Vasilie Vodă neci o trebă cu acestū satū, cu Deleni, nici i-au fostu zestre dela Buciocu Vorniculū, ci i-au fostu luatū în sila lui, fără de cale, precum au arētatū boiarī noștri Iordachie Spătarulū și Toderășco Comisulū catastihū

iscălită de mâna lui Buciocu Vorniculă, să nu aibă trălă nici Măricuța Vameşoia, fata lui Gheorghie Hatmanului, nepoța lui Vasilie Vodă, cu acel sată, cu Deleni, pentru căci măcar l'ar fi și dată nepoței sale, Maricuței, încă nu se cădea să fie moșiile lui Buciocu Vorniculă danie nepoților lui Vasilie Vodă, ci să fie ocine și moși nepoților lui Costea Buciocu Vorniculă. Pentru aceea, ca să fie satul Deleni dréptă ocină și moșia einstiși boiarilor noștri cari mai susă sunt scriși, Iordache, marele Spătaru și fiulă seă lui Toderășco, marele Comisă, cu totă venitulă și uricū de întăritură neclătită și nerășuită nici odinoră în veci și de acéstă pîră să nu se mai pîrască în veci. Intr'altă chipă să nu fie. Vlétu 7170 (1662) Febr. 26.

Iscălită, lă *Eustr. Dabija V.V.* L. S.

S'aū poslăduită :

Vel Logof.

Constantinū Leonarie Slugerū.

No. 6.

Carte dela Petru V.V. din 7181 Aprilie 8 (1673)

Scriemū Domnia mea la boiariulă nostru credinciosū *Contăș* ce aū fostū slugerū mare. Dămū ștîre D-tale pentru multă pîră ce aū avutū boiarinulă nostru Toaderū Iordache Visterniculă despre D-nei Dómna Roxanda, fata reposatului Vasilie Vodă, pentru sată, pentru Deleni, ce este la ținutulă Harlăului. Dacă veī vedē cartea Domniei mele iar D-ta să mergi la acestū sată care mai susă scriemū, și să ieī sama fôrte pe dreptate și să împarți satulă în 5 părți cu vecini și cu totă venitulă, împreună cu viile, casele din pașiște ce sunt făcute de boiarinulă nostru, ce mai susă scriemū; aceste să le dai D-ta în sama dumi-sale. Și de nu va fi satulă stîlpitū și însemnatū, dacă veī alege aceste 5 părți cu totă venitulă, să le stîlpesci și să le puī semne despre a 6-a parte cu vecini ce se vine Dómnei Roxandreī dintr'acestū sată; iar ea își va ține partea ei așa precum scriemū, că Domnia mea am cercatū cu mare dreptate și atăta am aflatū că i se vine.

Așișderea de va putē dovedi D-lū boiarinulă nostru, ce mai susă este scrisū, cum la mórtea lui Toderășco Buciocu numai părintele Dumi-sale Iordache Visterniculă aū cheltuitū pre comândū, Dómna Roxandra să întóreă cheltuiala boiarinulă nostru, lui Toaderū Iordache, *căci satulă acesta li s'a venitū despre unchiulă lorū Toderășco Buciocū.*

Deci precum veī afla D-ta dreptū, numai să faci așezare să nu mai âmble în pîră. Acéstă scriemū.

De i se va veni a 6-a parte atâta să ție, mai multă nimicū. Pentru aceea să socotesci D-ta foarte dreptū. Decī cāt veī afla că i se vine atâta să aleg și să ție. — 7181 (1673) Aprile 8.

Stefanū Petru V.V.

L. S.

vel Log.

S'aū poslăduitū

Const. Leondarie Slugerū.

No. 7.

*Cartea lui Contaș fostă slugerū pentru alegerea moșiei Deleni
7181 (1673) Aprilie.*

Milostive și luminate Dómne, să fie Măria Dumitale sănătosū. Daū știre Măriei Tale, că mī-aū venitū cinstita carte Măriei Tale scriindu-mī să mergū la satū la Deleni, să socotescū între D-lui Toaderū Iordache Vistierniculū și Dumneaei Dómna Roxandra, care avēndū în multe rēnduri gălceavă înainte Măriei Tale, aī socotitū Măria Ta dimpreună cu totū svatulū și le-aī alesū lucrulū : că să vine Dumitale Vistierniculū 5 părți dintr'acelū satū cu totū venitū și 5 părți din căți vecini arū fi, iar Dumitale Dómnei Roxandrei a 6-a parte de satū și cu a 6-a parte din vecini. Intr'acesta chipū îmī scrii Măria Ta să le împarțū și satulū și veciniū și să le stīpescū loculū și să le facū scrisori pre vecini cari cui se vorū veni. Și-mī mai scrii Măria Ta să mai socotescū între dumnīa-lorū si pentru pamentīle lui Toderășco Bucioacă.

Decī eū, dupre cinstitā porunca Măriei Tale, am mersū acolo la Deleni și am strīnsū ómeni buni, Șoltuzulū de Hârlaū, și tīrgovețiū și Petre Capră pivnicerulū de Cotnari, Franculū de acolo, Hanos Feltin de acolo și alți mulți ómeni buni. Ce ajungēndū noi îndat în Deleni, Dumneaei Dómna Roxandra aū și purcesū din satū în susū, dicēndū că merge la ușarulū Andronidū. Am trimesū de am đisū să se întórcā Dumneaei să fie la socotēla loculū și a vecinilorū, să vadā cum se va socoti și ce i se va veni, ci Dumneaei n'a vrutū să se întórcā, ci aū đisū să facū ce-oīū ști, că Dumneaei la hotărītū nu va fi. Decī daca am vēđutū că nu va să fie la socotēlā, am începutū a mēsurā siliștea satulū, de unde și până unde aū đisū ómeniū că le āmblā siliștea din vēcū, cu otgonū de 32 stīnjeni și 2 palme, din capulū siliștei, din susū, din țermurile rīpei cei mari, dela fundulū grădinei lui Ionū Bortici până în capulū siliștei din giosū, la o cultoresce veche, unde spunū ómeniū că a fostū casa a unui omū ce l'aū chematū Andrianū Hamurā, și am aflat în tótā siliștea,

pre lungă 18 otgóne tocma. După aceea am socotitú dintr'acele 18 otgóne pe a 6-a parte, am alesú trei otgóne din silişte, din partea de josú, de cătră Hârlău; iar acele 5 părţi a Visterniculuí aú rămasú în susú, pe care părţi staú şi biserica şi curţile, că de vrémú da şi din susú acele trei otgóne din silişte, partea d-sale Dómnei, totuşi nu cuprindea pînă la casă şi pînă la biserică. Şi am pusú stîlpú de pétră între părţi în satú, şi am lăsatú pentru împărţela vecinilorú pe a dóua şi ca să fie şi Dumnea-ei Dómna de faţă. Şi când aú fostú a doua şi iarăşi am mersú cu acei megiaşi acolo şi tocma când noi în satú, Dumnea-ei Dómna din satú eşa în susú cu o cucie cu doi cai şi cu glótă de slugi şi mi-aú răspunsú pre sluga Dumisale, pre Beişorú, cum Dumnea-ei nu va să fie nici la o socotélă, iar eú să împarţú şi vecinií, numai să-í facú unú bine, să-í daú pre George Vătămanulú în partea Dumisale. Şi am vėđutú şi am socotitú carele de o potrivă este, toţi vecinií precum s'aú spusú ei în de sine, încă nesciindu-se ei carele în ce parte se va veni, şi i-amú făcutú 6 părţi, din carí părţi, o parte am datú în séma Dumisale Dómnei, unde şi George Vătămanulú s'aú pusú, pre carele Dumnea-ei l'aú cerutú. Şi am făcutú isvóde de vecinií anume, şi Visterniculuí şi Dumisale Dómnei, scrise cu mâna mea şi iscălite, căruia i s'aú venitú în parte. Iar pentru povestea pamenţilorú lui Toderaşcu Buciocú, nevréndú Dumnea-ei Dómna să fie de faţă, n'amú avutú cum cerca.

Iar aceste ce am alesú şi am aşezatú, facú scire Măriei Tale. Şi mila lui Dumneđeú să fie cu Măria Ta pururea. Amin.

Robulú Măriei Tale

7181 (1673) Aprilie.

Contăşú ce am fostú Slugerú.

S'aú posládutú :

Constantinú Leondarie Slugerú.

No. 8.

Carte dela Duca Vodă. 7174 Martie 9 (1666).

Adecă Domnia-mé dămú şi întărimú boiarinuluí nostru credinciosú şi cinstitú (*Cine?*) a sa diréptă ocină şi moşie satulú Delenií, la Hârlău, cu totú venitulú, care-í este dirépta ocină dela moşulú Dumisale, dela Buciocú Vorniculú, din ispisocú de danie dela Constantinú Vodă şi dela Radulú Vodă, şi din ispisocú de pîră şi de rămasú dela Dabija Vodă, ce s'aú pîrítú Dumnealui şi aú rămasú pe vara Dumisale, pre Dómna Ruxanda. Iar după pîra ce s'aú pîrítú şi aú rămas-o pe Dumnea-ei, pe Roxanda, *fiindú şi Dumnea-ei venitá*

în țără și neavându așezare nicăiurea, au voită d-lui Spătariulă pînă va ședé în țără, să ședă Dumnea-ei acoloa, iar de a eși Dumnea-ei din țără saă i se va tēmpla vre o mōrte, Dumnea-lui totū și-a ține satulū. Pentru aceea și dela Domnia-mé dămū și întărimū Dumi-sale ca să-î fie Dumi-sale nerășuitū nici odineōră în veci. Și altulū să nu se amestece.

Duca Voevodă.

7174 (1666) Martie 9.

L. S.

No. 9.

Carte dela Alexandru Iliăși V.V. 7177 (1668) Oct. 20.

Adecă Domnia-mé dămū și întărimū boiarului nostru credinciosū Toderașco Iordache, marele Spătariū, din ispisocū de pîră și de herie dela Istratie Dabija Vodă, unū satū anume Delenii la țin. Hârlăului, care satū au fostū cumpăratură moșului său Costea Bucioeū ce au fostū Vornicū mare; care satū au fostū luatū Vasilie Vodă, cu împresuratură și l'au fostū datū Maricuței, fata lui Gheorghe Hatmanulū. Apoi avēndū pîră la Istratie Dabija Vodă, s'au aflatū cum Vasilie Vodă și Maricuța n'au avutū nici o trēbă. Și cu giudețū s'au datū satulū Delenii boiarului nostru Toderașco Iordache Spătariulū, nepotulū lui Costea Bucioeū. Și așijderea dămū și întărimū boiarului nostru Toderașco Iordache Spătariulū, pe a lui drēptă ocină și cumpăratură, unū heleșteū, câtū ține apa în hotarulū tērgului nostru Hârlăului, în cōda Strāmbului; care heleșteū l'au cumpăratū dela Tōderū Serghie Cămărașulū direptū 150 de lei, iar lui Serghie Cămărașulū i-au fostū cumpăratură dela Sava feciorulū Dimeī de tērgu de Hârlău, precum ne-au arētatū și zapisū de cumpăratură. Direptū aceea, acesta satū Delenii și acestū heleșteū ca să fie și de la Domnia-mé boiarului nostru Toderașco Iordache Spătariulū dirēptă ocină și moșie și cumpăratură neclătita și nerășuite neci odineōră în veci; și altulū să nu se amestece înaintea cărții Domniei mele.

Singurū Domnulū au poruncitū.

7177 (1668) Octobree 20.

Solomonū Bērlādēmulū vel Log. iscāl.

L. S.

No. 10.

Cartea lui Dumitraşco Cantacuzino V.V. din 7182 (1674) Augustă 18.

Scriemŭ Domnia mé şi dămŭ scire cu acésta carte a nóstră tuturilor cui se cade a sci, pentru multă pîră, în multe rënduri, ce aŭ avutu şi la alŭi Domni, ce aŭ fostŭ mai nainte de noi, şi acum şi la Domnia mé, Dumnea-lui boiarulŭ nostru Tóderŭ Iordache Visterniculŭ cu Dumnea-ei Dómna Roxanda, fata réposatului Vasilie Vodă, pentru satulŭ Deleniŭ, ce este în ŭin. Hârlăului, care satŭ aŭ fostŭ alŭ lui Costea Buciocŭ, Vorniculŭ celŭ mare, diréptă danie şi miluire dela Constantinŭ Vodă, feciorulŭ Ieremieŭ Vodă, şi mai pe urmă şi dela Radulŭ Vodă. Că nefiindŭ de faţă boiarulŭ nostru Tóderŭ Visterniculŭ aŭ venitŭ înaintea nóstră Dómna Roxanda de l'aŭ pîritŭ dîcîndŭ : că satulŭ Deleniŭ este alŭ ei, că i s'aŭ venitŭ despre nisee unchiŭ sterpi ce aŭ avutu şi-lŭ ŭine Tóderŭ Visterniculŭ fără nici o trébă, pentru căci ea n'aŭ fostŭ aice în tîră. Şi fiindŭ-i Tóderŭ Visterniculŭ vîrŭ primare aŭ ŭinutŭ elŭ satulŭ cu împresurătură ; şi aŭ arêtatŭ Dómna Roxanda şi unŭ ispisocŭ de pîră dela Duca Vodă şi o carte cu iscăliturile boiarilorŭ celorŭ mari, cum aŭ rêmăsŭ ea pre Tóderŭ Visterniculŭ, ca să ŭie ea satulŭ Deleniŭ. Decî Domnia mé n'amŭ sciutŭ cum e povestea mai adevêratŭ şi vîdîndŭ şi ispisócele dela Duca Vodă şi dela boiari, amŭ cređutŭ prê Dómna Roxanda şi i-amŭ făcutŭ dîresŭ de rêmăsŭ pre Tóderŭ Visterniculŭ ca să ŭie ea satulŭ. Iar după aceea dacă aŭ venitŭ de faţă boiariulŭ nostru ce mai susŭ scriemŭ, Tóderŭ Visterniculŭ ne-aŭ arêtatŭ catastihŭ făcutŭ de mâna moşu-sêŭ, lui Buciocŭ Vorniculŭ, care este moşŭ şi Dómnei Roxandei : şi aşa s'aŭ aflatŭ lucrulŭ cu adevêratŭ : cum Buciocŭ Vorniculŭ aŭ avutu dîouê jupânese. Decî din jupânésa cea dintâiŭ este Dómna Roxanda (1) şi cu catastivulŭ lui Buciocŭ serie totŭ anume pre care feciorŭ de ai sêi cum l'aŭ înzestratŭ cu sate, cu odóre, cu ŭiganî. Şi acestŭ satŭ Deleniŭ nu se află serisŭ în catastivulŭ celŭ de zestre, cum să-lŭ hie datŭ vre unŭ feciorŭ de ai sêi ce aŭ avutu cu jupânésa cea d'întâiŭ, din care se trage Dómna Roxanda ; ci se află să hie rêmăsŭ satulŭ Deleniŭ feciorilorŭ celorŭ mai micî ce sunt din jupânésa cea de apoi. Din cari este Tóderŭ Visterniculŭ. Şi ne-aŭ mai arêtatŭ Tóderŭ Visterniculŭ şi unŭ ispisocŭ de pîră dela Dabija Vodă, cum s'aŭ pîritŭ părintele sêŭ Iordache Visterniculŭ şi Tóderŭ Visterniculŭ cu Maricuţa, fata lui Gheorghie Hatmanulŭ pentru acestaşi satŭ Deleniŭ, căci fiindŭ Vasilie Vodă puternicŭ l'aŭ luatŭ în Domnia lui, cu sila şi l'aŭ datŭ de zestre nepótei sale Maricuţei, şi aŭ rêmăsŭ Iordache Visterniculŭ şi Tóderŭ Visterniculŭ pre Măricuţa şi i-aŭ luatŭ satulŭ căci s'aŭ îndi-

(1) Adecă se trage din linia ei, căci Roxanda este fata lui Vasilie Vodă. — V. A. U.

reptatū și atunci cu boiari mărturiī, cum Vasilie Vodă n'au avutu nici o trébă cu satulū, că au fostū în partea feciorilorū lui Buciocū, ce au avutu cu jupănésa cea de apoi, din care se trage Tóderū Visterniculū. Pentru aceea au luatū Dabija Vodă satulū acesta și l'au datū lui lordache Visterniculū și fiului sēu lui Tóderū Visterniculū.

Așișderea avēndū piră Tóderū Visterniculū despre Dómna Roxandra și la Stefanū Vodă Petru, ce au fostū Domnū înaintea noastră, pentru acesta satū Deleniī, luatu-le-au sémă pre amēnuntulū și iarăși au aflatū cu județū direptū, cum satulū acesta este agonisitū de Buciocū Vorniculū cu jupănésa acēsta de apoi, mōșa lui Tóderū Visteriulū. Decī au socotitū cu svatulū și au făcutū satulū dóue părți, o parte lui Buciocū și altă parte jupănesei sale mōșa lui Tóderū Vist. Decī partea lui Buciocū Vorniculū s'au venitū în trei părți: o parte Dómnei Roxandei, altă parte lui Tóderū Visterniculū și altă parte lui Dumitrașco Malai, care este lorū vērū primare. Iar partea Buciocesei cea de apoi, mōșa lui Tóderū Visterniculū și a lui Malai, s'au venitū numai în dóue părți, una lui Tóderū Visterniculū și alta lui Dumitrașco Malai, căci ei sunt din jupănésa lui Buciocū cea de apoi, cu care au agonisitū elū satulū. Iar Dómna Roxanda, fiindū din jupănésa cea d'intăiū, i s'a venitū numai a șasa parte din totū satulū, din partea moșu-sēu, lui Buciocū. Și pre acēstă socotélă și împărtélă după județū ce i-au datū Stefanū Vodă Petru, au trimesū hotarnicū pre Contaș Sulgerulū și ntr'acesta chipū au alesū ș'au stălpitū satulū; și s'au venitū să ție Dómna Roxandra numai a 6-a parte din totū satulū, precum i-au arētatū Tóderū Visterniculū și mărturia cea de hotărītū dela Contaș Sulgerulū.

Așișderea ne-au mai arētatū boiarulū nostru Tóderū Visterniculū unū castativū de 850 galbeni roșii ce au cheltuitū părintele sēu Iordachi Visterniculū la mórtea cumnatulū sēu, lui Todrașculū feciorulū celū mai micū a lui Buciocū vorniculū, alū căruia au fostū satulū Deleniī și au fostū stărpū că au muritū necăsătoritū. Decī fiindū din jupănésa lui Buciocū cea de apoi, măcarū de n'arū hi nici cheltuitū Iordache Visterniculū acei bani ce mai susū scriemū la mórtea lui, totū rămāne satulū să-lū ție Tóderū Visterniculū și vērulū sēu Malai, căci acesta Toderașco feciorulū lui Buciocū iaste din jupănésa cea d'apoi, din care se trage Tóderū visterniculū și vērulū sēu Malai. Așișderea și pentru diresulū dela Duca Vodă și cartea boiariilor ce au fostū de rămasū pre Tóderū visterniculū, amū aflatū Domnia mea cu bună adeverință că au fostū făcutū Duca Vodă acele direse pentru voia Dómnei Roxandei, căci au eșitū la cinste din casa lui Vasilie Vodă părintele Dómnei Roxandei. Iar pentru diresulū dela noi ce amū făcutū Dómnei Roxandei, arētāmū Domnia mea și mai susū, că Tóderū Visterniculū n'au fostū de față să-și arete diresele sale,

ce vădându noi diresele Dómnnei Roxandei dela Duca Vodă, ȳ-amŭ făcutŭ și noi ȳntăritură pre acele direse, gândindu-ne că arŭ hi adevărate, iar pe urmă s'aŭ aflatŭ că aŭ fostŭ făcute ȳn fățarie; pentru aceea nici unele din acele să nu hie de credință și diresulŭ nostru ce amŭ fostŭ făcutŭ, ȳncă să nu se cređă, că l'amŭ făcutŭ din nesciință.

Așȳderea unde pomenește ȳn ispisocolŭ nostru ce amŭ făcutŭ Dómnnei Roxandei că aŭ mărturisitŭ acești boiari : Racovița logofetulŭ și Solomonŭ logofetulŭ, cum să hie auđitŭ din gura lŭi Iordache Visterniculŭ, părintele lŭi Tóderŭ Visterniculŭ, să hie đisŭ elŭ, că satulŭ este alŭ Dómnnei Roxandei și l'a lua ea daca a veni aice ȳn țeră. De acesta lucru socotindŭ Domnia mea acum pre urmă, ȳ-amŭ ȳntrebatŭ și s'aŭ tăgăditŭ de aŭ đisŭ, cum n'aŭ auđitŭ din gura lŭi Iordachi acesta cuvȳntŭ, nici sciŭ ei nemica, numai ce aŭ umblatŭ *Iane postelniculŭ Hadĩmbulŭ*, unŭ omŭ fără de cale de aŭ pusŭ acesta cuvȳntŭ ȳn ispisocolŭ ce amŭ făcutŭ noi Dómnnei Roxandei; decĩ să nu hie de nici o credință, pentru căci Domnia mea am cercatŭ și s'aŭ ȳndreptatŭ acesta lucru așȳ precum ȳnsemnămŭ mai susŭ. Ș'amŭ rėspunsŭ Domnia mea să ia tóte diresele Dómnnei Roxandei, ci tĩmplāndu-se de aŭ venitŭ ȳmpėrația ȳn țeră s'aŭ lăsatŭ lucrulŭ ȳn slabŭ, pentru să nu facă ea mestecătură la Turci ea să ȳea de la dĩnșȳ putere să ție acestă ocină cu ȳmpresurătură, după cum aŭ amestecatŭ și la domnia lŭi Stefanŭ Petru Vodă, când eram domnia mea Capichehaia, vădėndŭ că cu județulŭ creștinescŭ nu i se cuvine a lua acestă ocină, *ci locuindŭ la Rascovŭ, cu mijloculŭ lŭi Doroșenco hatmanulŭ căzăcescŭ, aŭ poftitŭ județulŭ de la Turci*. Decĩ pentru să nu se facă cu acestă amestecătură și niscare obiceiurĩ de la Turci, aŭ rėmasŭ lucrulŭ așȳ. Iar acele direse de se vorŭ ȳvi când-va la vre-unŭ județulŭ, să nu se cređă, ce să se rumpă. Și al-tulŭ să nu se amestece ȳnaintea cārței Domniei mele. ȳnulŭ 7182 (1674) Augustŭ 18 đile.

Semnatŭ : **Dumitrașcu Cantacuzino Voevoda.**

L. S.

Vel Logofetŭ

S'aŭ poslăduitŭ :

Constantinŭ Leondarie Sulgeriŭ.

No. 11.

Cartea Dómnrei Roxanda fiica lui Vasilie Vodă hotărîndă ca după mórtea sa satulü Deleniü sã se stãpãnescã de nepotulü sãu Toderãsculü Visternicü 7185 (1676) Noemb. 24.

Printr'acesta adevëratü zapisü alü meü märturisescü eü, Dómna Roxanda fiica Märiei Sele lui Iw Vasilie Vodă și a Dómnrei Tudoschiü, nepóta lui Coste Buciocü Vorniculü, avëndü eü satulü Deleniü moșie și ocină dela Maica mea Tudosca, ce i-aü rëmasü dela frații sãi, fiindü sterpi și cât îm va lungi Dumneđu viața într'acëstã lume sã țiu și sã stëpãnescü satulü acesta Deleniü și altulü nime sã nu se amestece ci sã fie sub stãpãnirea mea. Și după mórtea mea, de vreme cã-mi iaste rudenie mai aprópe prea iubitü fratele nostru, d-lui Chir Teodorașcu vel Visternicü, fiindü și d-lui nepotü lui Buciocü Coste Vorniculü, după mórtea mea îi dãruiescü satulü Deleniü ca sã-lü stãpãnescã cu totü venitulü. Și pentru întãrirea credinței amü datü acestü încredințatü zapisü alü meü la mâna d-sale Toderãșco vel Visternicü; și pentru adevërița dãrei mî-am pusü și pecetea mea. 7185 Noemb. 24.

Noi Dómna Roxanda fiica Märiei Sële lui Vasilie Voevoda primescü cele de susü scrise.

L. S. Dómnrei

No. 12.

Cartea lui Constantinü Mihailü Cehanü Racovița V.V. poruncindü lui Vasile Razulü biv velü Comisü, sã alëgã otarele moșilorü Deleniü și Rușü 7261 (1752) Oct. 13.

..... avëndü Iordache Cantacuzino vel Log. pricinã pentru hotarulü Delenilorü cu feciorii lui Macsutü din partea hotarului din josü despre Hãrlãu, și pentru hotarulü Rușilorü ce sunt alãtura cu Deleniü, aü trimesü hotarnicü Vodă Grigorie, pre Costache Razu hatmanulü, «tatãlü Dumitale». C. Razu a hotãritü cu holovanï, partea din josü, de cãtre Macsut.... dar din partea de susü, de cãtre Feredeëni fiindü bolovãnitã mai de multü de Gheorghia Pah., care aü fugitü la Muscali, măcarü cã când aü hotãritü acelu boiarü pre D. vel Log. saü pe frații dum-sale nu le-aü datü de scire sã mërgã la

acelū hotărîtu şi nici vre-unū boiarū de cinste n'au luatū hotarnicū, ci pre unū Panculū mazilū dela Hârlău şi au hotărîtu cum au fostū voia lui şi alesū despre silişte l'au şovăitū hotarulū, dândū între pomeţū în hotarulū Feredeénilorū, care au vĕdutū şi părintele D-tale şi fiindū stĕpănulū Feredeénilorū totū la Moscali, n'au avutū cu cine îndrepta hotarulū; dar acum încăpĕndū acea moşie la Lupulū Crupenskie Stolniculū, orĕnduimū pe d-ta să mergi să strîngi ômenī împrejuraşi... căci acelū satū Ruşii ce se hotăresce cu Feredeéniī au fostū întăiū a lui Mălaiū Medeln. şi au avutū curţī şi biserică acolo pe hotarulū sĕū, unde este îngropatū şi elū; şi Feredeéniī îi ţine Buhuşū hatmanulū celū bĕtrănū şi unde a făcutū case Gheorghişă Pah. ginerele lui Buhuşū hatmanulū, ũice d-lui vel Logofetū că sunt pre loculū dumi-sale şi l'au întreatū d-lui Logofetulū pe acelū Gheorghişă Pah. cum de şi-au făcutū case pe loculū acela, elū a datū sĕmă că i-au dăruitū. Vasilaşco Cantacuzino Vorniculū, unchiulū Dumi-sale Logofetulū acĕ bucată de locū şi au cerutū scrisôrea să-i arate şi l'au purtatū din ũi în ũi până au fugitū la Moscali cu Dumitraşco Vodă şi au jăluitū d-lui Logof. la pré înălţatū părintele Domnieī mĕle şi i-au rĕspunsū, că până nu s'a alege unū nĕmū alū lui Gheorghişă Pah. să stăpănescă Feredeéniī nu se pôte alege judecata, şi măcarū de ar fi acea danie a lui Vasilaşco Vorn. faţă nu se ţine în sĕmă, căci moşia e a tatălui d-sale Logofetului, dată de părinţi; n'a avutū trĕbă frate-sĕū Vasilaşco Vornicū să dea danie partea frăţine-sĕū, fiindū moşile împărţite. Ci d-ta tôte le socotesce, că d-lui ũice că sunt ômenī bĕtrăni de ũi-orū arĕta unde au fostū curţile şi biserică lui Mălaiū; şi măcarū că Lupulū Crupenski Stolniculū şi-au făcutū case totū pre acelū locū de pricină şi i-a ũisū vel Logofetulū să nu facă, dar d-ta cĕrcă şi află hotarulū dreptū pe unde a fostū, iar pentru case ce ş-au făcutū omū socoti de aice şi să avemū scire. Acĕsta seriemū. 7261 (1652) Oct. 13.

L. S.

vel Logof.

S'au poslăduitū.

C. Leonarie vel Slugerū.

Maī sunt în condica Delenilorū aceste acte copiate, fără de o valôre istorică deosebită :

1) Petiţia lui Cantacuzino Vorn. către Domnū din 1792 Decembre 10, relativă la hotărnice.

2) Scrisórea Posteln. George Nedey cătră hatmanul Costache Ghica pentru măsurătórea moşiei Macsută. — 1803, Iulie 12.

3) Cartea lui Grigorie Ghica V.V. întărindú lui biv vel Spăt. Iordache Cantacuzino stăpânirea moşiei Delenii. — 7241 (1733) Aprilie 11

Este în urma hotărniciei lui Costache Razu vel spătarú. Vodă în-
tăresce lucrarea lui Razu C.

I. Ruşii (1)

Pagina 25 a Condicei.

Intru totú cinstitú d-le părinte Visternice, Milostivulú Dumneđeú să trămiță bună pace și sănătate d-le împreună cu tótă cinstită casa d-tale. Alta, facemú scire d-tale pentru rëndulú hotarului a Feredeienilorú și cu a Ruşilorú d-tale. Umblat'am în câmpú și am stúlpitú 13 stúlpí, iar în siliște, cum aú mărturisitú acestú omú Vasilie de Delení ce aú șeđutú la Feredeeni în ȃilele Radului Vodă pînă la Vasilie Vodă. Decí elú așa aú mărturisitú semnele hotarului siliștei din pisculú în pivnița Popei de Ruși și din pivnița într'o fóntână de pėtră ce se răspunde a Fărtătóei. Din Fóntână în Coptoresci a Tomei de Feredeeni și din Cuptoresci într'unú cereșú ce chiamă *Potcapoculú* și din cereșú într'o fóntână ce se chiamă a Mogóei. Aceste semne le scie acestú omú de când aú venitú Radulú Vodă la Feredeeni la M-re și aú stătuțú Radulú Vodă în mijloculú satului și aú întreatú pre ómení pre unde le e hotarulú lorú că Rușii aú fostú pustii. Iară ómenii de Feredeeni aú arėtatú aceste semne pe unde ne-aú arėtatú și acestú omú Vasile de Delení; iar Feredeeni nu vorú să primescă semnele ce arată acestú omú și de ar fi mai fostú unú bėtrănú către acesta le-ași fi datú jurămintú și brazdă în capú și pe unde arú fi mersú pe acolo așú fi stúlpitú. Iar pricina lorú este pentru 76 de stánjini și sunt dóuė rėnduri de pomeți a Feredienilorú și precum mărturisesce Vasilie să vinú de pre loculú Ruşilorú, iar Feredeeni nu se ținú de acele semne ce mărturisesce Vasile de obiceiú este. Și amú vrutú să împarțú acea bucată de locú în dóuė și ómenii Hatmanului aú primitú, iară ómenii d-le nu vorú să primescă, ci

(1) Documentele Ruşilorú totú de Delení.

se țin de acele semne ce au mărturisit acest om Vasile. Iar alt om nu se mai afla să mărturisească, ci numai cum vei voi d-ta și să fii d-ta sănătos.

Maî mic slugă al d-tale. 7184.

Gligorie Corăteu Vornicu

Cu sănătate mă închin.

S'au posladuitu :

Constantin Leondarie Slugeru.

L. S. roșu Io
Scarlatu Al.
Calim. V.V.
1806.

vel Logot.

II. Totu Rusii (pag. 26)

Adecă noi boiarii cei mari N. Racovița vel Log., Ionașco Balșu vel Vorn., Dolnai Zemli, Tôderu Palade vel Vorn. Vișnei Zemli, Zosimă, Bașota Hatmanu, i Pircălabu Suceavski, Constantin vel Postelnicu, Hrioseculu biv. Post. Velicico Costinu vel portaru, Ionu Racovița vel Pah., Andronicu Cerchezu vel Stoln., Constantin vel Comisu, Nicolai Donici Serdaru, Pătrășcanu vel Cluceru, Manolache vel Slugeru, Iacomache vel Jieniceru, Stefanu Scarlatu vel Armașu, i Panaiote vel Spătaru și alți boiarii mari și mici câți se voru iscăli mai josu toți. Adecă au venitu înaintea noastră fratele nostru D. Toderașco Iordache, marele Vist. și ne-au arătat 3 zapise de datorie ce au fostu datoru vărulu d-sale Dumitrașco Mălaiu : 1 zapisu de 315 lei, alu 2-lea zapisu de 50 lei, alu 3-lea zapisu de 50 lei, cari facu peste totu 400 lei bătuți, iar după partea lui Dumitrache Mălaiu, neavându fratele nostru D. Toderașco ce lua dela dînsulu au luat siliștea Rusii sub codru la țin. Hârlăulu și siliștea Marcovățulu la țin. Hotinulu, pentru că și altă rudă mai aprópe n'au avutu decât pre D. Toderașco Vist. fiindu-i văr primaru și fiindu-le și acele moși de pre moșulu Domniilor sale Buciocu Vornicul, altulu n'au încăputu să intre într'aceste ocine. Și încă până au fostu d. Mălaiu viu, fiindu neînsuratu s'au ținutu totu pre lângă d-lui Visternicul și l'au grijitu totu d-lui de hrană și de îmbrăcăminte și de totu ce i-au trebuit din casa d-sale și după mórtea lui iarăși l'au grijitu d-lui precum se cade mortulu în legea creștinescă.

Așișderea și unu dresu de împărțela satelor ce au avutu între d-lor înă pînă au fostu D. Mălaiu viu l'au datu și pre acela pre mâna d-sale Visterniculu.

Deci vedându și noi că este datorie diréptă și zapisele cu slova lui D. Mălaiu

scrise și scriind că este d-lui și rudă mai aproape decât alții și l-au grijit și la viață și după viață, dela noi încă ȳ-am ȳ făcutu d-sale acesta mărturie, ca să fie de credință și să aibă d-lui a-și face și direse domnesci de pre dinsa pre aceste ocine câte scriu aice; și pentru mai mare credință noi cu toții am ȳ iscălitu mai josu. Și cu Vasile Damianu Logofetă am scrisu ca să scie. U Iași. vléto 7193, Martie 1.

(Urméză semnăturile).

Urméză legalisarea sa ȳ poslăduirea ca mai susu.

III. Heleșteulă Strambu (pag. 41)

Dela Vasilie Vodă din 7150 Ghenarū 20. — Judecata între călugării dela Agapia și cei dela Hangelū pentru heleșteulă Strambu, ce Agapienii arată că-lū au dela Aronū Vodă.

Dă rēmași pre Agapienii și rumpe uriculū dela Aronū Vodă.

La 7154, Iunie 10. Iar Vasilie Vodă întăresce posesiunea heleșteului Strambu la călugării din Hangu, — cari ilū au dela Radulū Vodă și dela Mironū Barnoski Vodă.

În 7165, Mai 26. Gheorghe Stefanū întăresce posesiunea de mai susū și tērgoveșii din Hărlău să nu vīneze pesce. «Iar pre cine va prinde umblāndū cu nāvode sa ȳ cu alte māestrii, să aibă a le lua nāvodele și voloacele ce vorū avē dela dīnșii și să-ȳ bată și să-ȳ scōțā de acolo să nu mai vīneze pesce și să le strice māestriile.»

Pag. 44. — Stefanū Vodă în 7168 Febr. 27 iar judecă pre Agapienii, cu cei din Hangu și dă dreptate totū celorū din Hangu, conformū dresului de danie și miluire dela Radulū Vodă, și dela Mironū Barnoski Vodă, și de întăritură și de danie «și de miluire dela însuși cinstitulū și luminatulū părintele me ȳ Vasilie Voevodū.»

*

Intre documentele Delenilorū sunt și acte relative la o veche fabrică de sticle ce a esistatū acolo în secolulū XVIII.

Vomū publica acele acte în memoriulū nostru despre industria și comerciulū țerei.

VERIFICAT
1987

VERIFICAT
2007

VERIFICAT
2017